วารสารวิชาการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ACADEMIC JOURNAL
PHRANAKHON RAJABHAT UNIVERSITY

ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2569 Vol. 17 No. 1 January-June 2026

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
ACADEMIC JOURNAL PHRANAKHON RAJABHAT UNIVERSITY
(Humanities and Social Sciences)

ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2569 **Vol. 17 No. 1 January - June 2026**

ISSN : 3027-7949 (Online)

เจ้าของ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

วัตถุประสงค์ของการจัดพิมพ์วารสาร

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จัดทำเป็นวารสารราย 6 เดือน (ปีละ 2 ฉบับ) มกราคม - มิถุนายน และ กรกฎาคม - ธันวาคม โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อเผยแพร่บทความวิชาการ บทความวิจัย บทความปริทัศน์ และบทวิจารณ์หนังสือ ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เช่น รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ พัฒนาชุมชน การบริหารและพัฒนาเมือง ประวัติศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ นาฏศิลป์และการละคร ดนตรี นิติศาสตร์ ศิลปกรรม บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ การจัดการทั่วไป/คอมพิวเตอร์ธุรกิจ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ การตลาด การท่องเที่ยวและการโรงแรม นิเทศศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ บัญชี บริหารการศึกษา การศึกษาปฐมวัย หลักสูตรและการสอน เทคโนโลยีการศึกษา จิตวิทยาการศึกษา และสาขาวิชาอื่น ๆ ตามการพิจารณาของกองบรรณาธิการ

2. เพื่อเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนข่าวสาร สาระสำคัญ ประสบการณ์การวิจัยแก่นักวิจัย นักวิชาการ และบุคคลทั่วไปที่สนใจ

นโยบายการจัดพิมพ์ของวารสาร

1. บทความที่นำเสนอเพื่อขอตีพิมพ์ ต้องเป็นบทความวิชาการ บทความวิจัย บทความปริทรรศน์ หรือบทวิจารณ์หนังสือ ซึ่งอาจเขียนได้ทั้งภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ

2. บทความที่จะได้รับการตีพิมพ์ต้องเรียนตามรูปแบบของ วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และต้องผ่านกระบวนการพิจารณากลั่นกรองโดยผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้องก่อน ทั้งนี้ บทความที่ตีพิมพ์จะต้องเป็นบทความที่ยังไม่เคยรับการตีพิมพ์เผยแพร่มาก่อนหรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากวารสารอื่น ๆ

3. บทความที่ตีพิมพ์/เผยแพร่ทุกบทความต้องผ่านการพิจารณาเห็นที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้อง ไม่น้อยกว่าสามท่านต่อหนึ่งบทความซึ่งทั้งผู้ประเมินบทความและผู้แต่ง จะไม่ทราบชื่อบทความ (Peer Reviewed) ซึ่งกันและกัน (Double-blind Peer Review) โดยบทความที่ลงตีพิมพ์ได้นั้นจะต้องผ่านความเห็นชอบจากผู้ประเมินบทความทั้งสองท่านหรือสองในสามท่าน

คณะที่ปรึกษา

ดร.ถนอม อินทรกำเนิด	นายกสภามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
รองศาสตราจารย์ ดร.คมเพชร ฉัตรศุภกุล	กรรมการสภามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
รองศาสตราจารย์ ดร.เปรื่อง กิจรัตน์ภร	อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพัชร์ เพ็ชรอาภรณ์	รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เมธี ทรัพย์ประสพโชค	คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
รองศาสตราจารย์ ดร.อนันตกุล อินทรผดุง	ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์กษิดิศ วัชรพรรณ	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

รองบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วรรณพร บุญญาสถิตย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ณัฐพัชญ์ภร ชมภูธีรจิตต์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ศาสตราจารย์เดือน คำดี	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ศาสตราจารย์วัชระ งามจิตรเจริญ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ศาสตราจารย์ครองชัย หัตถา	มหาวิทยาลัยทักษิณ
ศาสตราจารย์นิพนธ์ ตั้งธรรม	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์พรพิมล ศุขะวาที	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์อาชัญญา รัตนอุบล	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ศิตา เยี่ยมขันติถาวร	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
รองศาสตราจารย์พสชนัน นิรมิตรไชยนนท์	มหาวิทยาลัยมหิดล
รองศาสตราจารย์สุพงศ์ ตั้งเคียงศิริสิน	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์นาตยา ปิลันธนานนท์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์สุชาติ แสงทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
รองศาสตราจารย์อำพล บุดดาสาร	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
รองศาสตราจารย์ณกมล ปุญชเขตต์ทิกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
รองศาสตราจารย์ณัฐดนัย สุภัทรากุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
รองศาสตราจารย์ศุภกาญจน์ ชยาพัฒน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ภราดร กาญจนสุธรรม	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์กัญญภัทร นิธิศวราภากุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สืบวงศ์ กาฬวงศ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อรุณ ไชยนิตย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชาติเมธี หงษา	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปิยะดา จุลวรรณา	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์นนทนันท์ แย้มวงษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
อาจารย์ ดร.ธัชทฤต เทียมธรรม	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ม.ล.จิราภา อาภากร	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศิริชัย มงคลเกียรติศรี	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์อุดมลักษม์ กูลศรีโรจน์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิกุล เอกวรางกูร	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์วันดี เกษมสุขพิพัฒน์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิสิต อินทมาโน	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ (พิเศษ) ชนาธิป ชินะนาวิน	ผู้พิพากษา ศาลฎีกา

ผู้ประสานงานและเผยแพร่

นางสาวมัธนา เกตุโพธิ์ทอง	สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
นางสาวนวกมล พลบุญ	สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
นางสาวศุภราพร เกตุกลม	สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
นางสาวทัศนา ปิ่นทอง	สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
นายรัชตะ อนวัชกุล	สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
นายจักรพันธ์ ก้อนมณี	สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
นางสาววราภรณ์ แสงสุริศรี	สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
นางสาวธนพร ชนาธิปกรณ์	สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
นายวิวัช หล่อศรีจันทร์	สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ติดต่อกองบรรณาธิการ

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

9 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร 10220

โทรศัพท์/โทรสาร 0 - 2544 - 8629, 0-2544-8532-34

E-mail: editor_academic@pnru.ac.th และ https:/www.tci-thaijo.orgi/ndex.php/AJPU/login

กำหนดออก

2 ฉบับ ต่อปี (มกราคม - มิถุนายน และ กรกฎาคม - ธันวาคม)

การเผยแพร่

ผู้ที่สนใจสามารถค้นหาที่ https:/www.tci-thaijo.org/index.php/AJPU/issue/arcguve

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ (Peer reviews)

ประจำวารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

(สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)

ศาสตราจารย์ ดร.กิตติศักดิ์ วงษ์มเหศักดิ์	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
รองศาสตราจารย์ ดร.วรเดช ภาวัตเวคิน	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
รองศาสตราจารย์ ดร.เทพทวี โชควศิน	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ณกมล ปุญชเขตต์ทิกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
รองศาสตราจารย์ ดร.อรไท ครุฑเวโช	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
รองศาสตราจารย์ ดร.ทนงศักดิ์ โสวจัสสตากุล	สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
รองศาสตราจารย์ ดร.อิสระ บุญญะฤทธิ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษฎา พรรณราย	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัสมิลล์ วัชระกวีศิลป	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชาวลิต สมพงษ์เจริญ	มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรรณรัตน์ โสธรประภากร	มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุไม บิลไบ	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรลักษณ์ เขียวมีส่วน	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คฑาวุฒิ สังฆมาศ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุบัน บัวขาว	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลิสา สุนทรเศวต	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรสิน สุภวาลย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัญญภัทร นิธิศวราภากุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชลลดา มงคลวนิช	มหาวิทยาลัยสยาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ระชานนท์ ทวีผล	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ดวงแก้ว เงินพูลทรัพย์	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วริษา อัศวรัตน์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โอภาส เพี้ยนสูงเนิน	มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ (Peer reviews)

ประจำวารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

(สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัญญ์พัสวี กล่อมธงเจริญ	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิภาพร ตัณฑสวัสดิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ระติกรณ์ นิยมะจันทร์	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุวรรณ นาตัน	มหาวิทยาราชภัฏพิบูลสงคราม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศา กันทะสอน	มหาวิทยาราชภัฏเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย มงคลเกียรติศรี	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
อาจารย์ ดร.พชรมน ซื่อสัจลือสกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
อาจารย์ ดร.ปิยธิดา ว่องเลิศฤทธิ์	มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
อาจารย์ ดร.ณัฐปภัสษ์ จุ้ยเจริญ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
อาจารย์ ดร.กิตติศักดิ์ หนูชัยแก้ว	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ ดร.กฤต พิริยธัชกุล	มหาวิทยาลัยมหิดล
ดร.เกรียงไกร เจียรประดิษฐ์	สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน
อาจารย์ ดร.วศิน ยิ้มแย้ม	มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
อาจารย์ ดร. อานุภาพ รักษ์สุวรรณ	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
อาจารย์ ดร.กฤตพิพัฒน์ พงศ์เสวี	มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
อาจารย์ ดร.ภัทรา ปิณฑะแพทย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
อาจารย์ ดร.นิชฎารัสมิ์ รักษาสัตย์	มหาวิทยาลัยลัยนเรศวร
อาจารย์ ดร.จุรีวรรณ จันพลา	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
อาจารย์ ดร.สุรศักดิ์ แจ่มเจริญ	นักวิชาการอิสระ
Dr. Rajitha Menon Arikkatt	มหาวิทยาลัยอัชสัมชัญ

บทบรรณาธิการ

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์เดินทางมาถึงปีที่ 17 แล้ว ซึ่งทุกท่านคงได้สังเกตความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ตั้งแต่หน้าปกที่จะเปลี่ยนไปตลอดทุกเล่มให้มีความร่วมสมัย สื่อถึงภาพลักษณ์ของวารสารที่พร้อมพัฒนาไปกับบริบททางวิชาการและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ วารสารยังได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดหน้าใหม่จากเดิมที่ใช้ระบบ 2 คอลัมน์ เป็นรูปแบบ 1 คอลัมน์ เพื่อให้บทความมีความโปร่ง อ่านง่าย และเหมาะสมกับการเผยแพร่ในรูปแบบออนไลน์มากยิ่งขึ้น การปรับเปลี่ยนดังกล่าวมีเป้าหมายเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้อ่าน ผู้ประเมินบทความ และผู้เขียน ทั้งในด้านการอ่านบนหน้าจอ การอ้างอิง การตรวจทาน และการนำเนื้อหาไปใช้ประโยชน์ทางวิชาการ

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 นี้ ยังคงมุ่งทำหน้าที่เป็นพื้นที่กลางในการเผยแพร่ผลงานวิชาการที่มีคุณภาพจากนักวิชาการ นักวิจัย คณาจารย์ และผู้สนใจจากหลากหลายสถาบัน โดยในฉบับนี้มีการเผยแพร่บทความรวมทั้งสิ้น 17 บทความ ประกอบด้วยบทความวิจัยจำนวน 14 บทความ และบทความวิชาการจำนวน 3 บทความ เนื้อหาของบทความครอบคลุมประเด็นที่หลากหลาย ทั้งด้านการบริหารจัดการองค์การ ภาวะหมดไฟในการทำงาน ปัญหาการลักลอบค้าน้ำมันข้ามแดน พฤติกรรมผู้บริโภค การเรียนรู้และการมีส่วนร่วมทางวิชาการ การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ การบริหารสถานศึกษา กฎหมายและนโยบายสาธารณะ การท่องเที่ยว ภาพลักษณ์ประเทศไทยในสายตาต่างชาติ พระพุทธศาสนากับสื่อสังคมออนไลน์ เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในหน่วยงานภาครัฐ และความขัดแย้งปาเลสไตน์–อิสราเอล

กองบรรณาธิการขอขอบคุณผู้เขียนทุกท่านที่ให้ความไว้วางใจส่งผลงานเพื่อตีพิมพ์ในวารสารฉบับนี้ และขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้สละเวลาให้ข้อเสนอแนะอันทรงคุณค่าเพื่อพัฒนาคุณภาพของบทความให้มีความถูกต้อง สมบูรณ์ และได้มาตรฐานทางวิชาการ กองบรรณาธิการยังคงมุ่งมั่นพัฒนาคุณภาพของวารสารอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านกระบวนการพิจารณาบทความ ความถูกต้องทางวิชาการ จริยธรรมการตีพิมพ์ และการยกระดับรูปแบบการเผยแพร่ให้สอดคล้องกับมาตรฐานวารสารวิชาการในปัจจุบัน หวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่าน นักวิชาการ นักวิจัย นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป ตลอดจนเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างสรรค์องค์ความรู้ที่นำไปสู่การพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์กษิดิศ วัชรพรรณ
บรรณาธิการ

สารบัญ

หน้า

บทความวิจัย

- แนวทางพัฒนาพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 1
  ปรียาภรณ์ จงสมจิตร และ พรเพชร ชลศักดิ์ตระกูล
- การวิเคราะห์นโยบายการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอย ในกรุงเทพมหานคร 17
  จิรภิญญา ชุณหมุกดา และ กัลยา แซ่อั้ง
- ศึกษาเส้นทางการเลี่ยงภาษี และทัศนคติมุมมองการนำเข้าน้ำมันเถื่อนข้ามชาติ ในพื้นที่พรหมแดนไทย-มาเลเซีย 30
  ไฮดา สุดินปรีดา
- การพัฒนาความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน ร่วมกับแอปพลิเคชัน Duolingo สำหรับนักเรียนชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 1 47
  วิษราภรณ์ ศรีเชียงสา และ สิทธิพล อาจอินทร์
- อิทธิพลของการจัดสรรบุคลากรแผนกบริการส่วนหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ ต่อคุณภาพการบริการ และความพึงพอใจของลูกค้า: กรณีศึกษาโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 62
  ณัฐณิชา ซอหมัด และ ธีระศักดิ์ ทรัพย์ประเสริฐ
- ภาพลักษณ์ประเทศไทยในสายตาชาวจีนยุคหลังโควิด-19: กรณีศึกษาหนังสือพิมพ์ประชาชนรายวัน พ.ศ. 2564-2567 75
  พิมพรรณ จันทรแดง
- อิทธิพลทางสังคมที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกร้านอาหาร ของกลุ่มเจนเนอเรชั่นวายในเขตกรุงเทพมหานคร 100
  ศิราภัสส์ ปลายเนตร และ พรพรหม ชมงาม
- ผลการใช้แบบฝึกการพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนไทยนิยมสงเคราะห์ สำนักงานเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร 118
  ปรารถนา ผดุงพจน์ สุรศักดิ์ แจ่มเจริญ สัตยากร รัตนวิวัลย์ สมสุข ค้ำชู และ พัชรินทร์ โตตระกูล

หน้า

- พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีกับประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน ในธุรกิจค้าปลีกวัสดุก่อสร้าง กรณีศึกษา บริษัท ดูโฮม จำกัด (มหาชน) สาขารังสิต คลอง 7 135
  พรอรุณ ชูทอง ศรัญญา วันยาว และ พรนภา เปี่ยมไชย
- ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะหมดไฟในการทำงานของข้าราชการ กองพันระวังป้องกัน สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม 151
  ชนิษฐา ไตรนาจา จักรพันธ์ กิตตินรรัตน์ และ นิพนธ์ สุวรรณกูฏ
- ภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 167
  กุลสตรี มีอัฐมั่น และ สุภาวดี ลาภเจริญ
- แนวทางการพัฒนาศักยภาพสถานประกอบการที่พัก ในการเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาว สำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติของจังหวัดนครนายก 180
  วรินท์น่า สิริพุทธิรักษ์ มรกต บุญศิริชัย และ ประเสริฐ โยธิคาร์
- SELF-EFFICACY AS A MEDIATOR BETWEEN STUDY HABITS AND ACADEMIC ENGAGEMENT AMONG PRIVATE UNIVERSITY STUDENTS 197
  Juan Rodrigo B. Del Villar, Alfredo C. Espejo, Dario A. Mando, Anbarasan Elavarasan, Willard Jeff V. Pada, Pattharakorn Poorimeteedon, Itthi Chanachaicharoen and Pamika Onlaaid
- การทำหนังสือสัญญาระหว่างประเทศตามรัฐธรรมนูญ เปรียบเทียบระหว่างประเทศสาธารณรัฐเช็กและประเทศไทย 214
  กมล ต้นจินวัฒนกุล

บทความวิชาการ

- BUDDHADHAMMA AND THE CHALLENGES OF THE SOCIAL MEDIA ERA IN THAILAND 239
  Yongyut Khamkhong
- การนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในหน่วยงานภาครัฐไทย 258
  ปัญญา อุดมประสงค์สุข
- ความขัดแย้งปาเลสไตน์–อิสราเอล: ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ การดำรงอยู่ของความรุนแรง และข้อเสนอเพื่อสันติภาพถาวร 274
  วีระศักดิ์ พุ่มเพ็ชร

การเตรียมต้นฉบับบทความเพื่อตีพิมพ์

- รายละเอียดการเตรียมบทความเสนอการตีพิมพ์ 297
- ขั้นตอนการพิจารณาบทความ 303
- รูปแบบบทความเพื่อส่งตีพิมพ์ในวารสารวิชาการราชภัฏพระนคร 304
- จริยธรรมในการตีพิมพ์ 308

บทความวิจัย

แนวทางพัฒนาพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565

GUIDELINES FOR DEVELOPING THE ACT ON ADMINISTRATIVE FINES (PINAI), B.E. 2565 (2022)

ปรียาภรณ์ จงสมจิตร* และ พรเพชร ชลศักดิ์ตระกูล
สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Preeyaporn Jongsomjit* and Pornphet Cholsaktrakul
Program in Laws, Humanities and Social Science Faculty, Phranakhon Rajabhat University, Bangkok, Thailand

*E-mail: hwangnannie@gmail.com

Received: 11-10-2025
Revised: 08-01-2026
Accepted: 09-01-2026

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 โดยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการวิจัยเอกสาร ศึกษากฎหมายของประเทศสาธารณรัฐฟินแลนด์ และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เปรียบเทียบกับกฎหมายไทย

ผลการวิจัยพบว่าแนวทางที่จะพัฒนาพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 นั้น จะต้องมีการนำระบบวันปรับ (Day fine system) มาใช้ เพื่อให้การปรับเป็นพินัยนั้นมีระบบที่คำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดโดยชัดเจน นอกจากนี้ควรนำการปรับเป็นพินัยไปใช้กับประมวลกฎหมายอาญา เพราะประมวลกฎหมายอาญา มีฐานความผิดหลายฐานที่มีอัตราโทษปรับเพียงอย่างเดียว และควรนำการปรับเป็นพินัยมาใช้กับความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกด้วย ไม่ควรนำมาใช้เฉพาะความผิดที่มีอัตราโทษปรับเท่านั้น เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหานักโทษล้นเรือนจำในประเทศไทย

งานวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะให้แก้ไขพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย มาตรา 9 วรรคหนึ่ง มาตรา 39 และมาตรา 40 และบัญชี 1 ท้ายพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย

คำสำคัญ: โทษปรับ ปรับเป็นพินัย ฐานะทางเศรษฐกิจ ระบบวันปรับ

ABSTRACT

This independent study aims to examine guidelines for developing the Act on Administrative Fines (Pinai), B.E. 2565 (2022). The research employs qualitative documentary research, analyzing the laws of the Republic of Finland and the Federal Republic of Germany in comparison with Thai law.

The study found that in order to develop the Act on Administrative Fines (Pinai), B.E. 2565 (2022), the day fine system should be adopted to ensure that penalties explicitly take into account the economic status of offenders. In addition, administrative fines should be applied within the Criminal Code, since the Code contains numerous offenses punishable solely by fines. Furthermore, the administrative fine system should also be extended to offenses carrying imprisonment penalties, rather than being limited only to fine-based offenses, as this would help address the problem of prison overcrowding in Thailand.

This study recommends amending Section 9, paragraph one, Section 39, Section 40, and List 1 of the Act on Administrative Fines.

Keywords: Fine punishment, Pinai regulatory fines, Economic status, Day fine system

บทนำ

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 นั้น ได้บัญญัติให้โทษทางอาญามี 5 อย่าง คือ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และริบทรัพย์สิน ซึ่งในประเทศไทยพบกับปัญหาโทษอาญาเฟ้อ ซึ่งปัญหาโทษอาญาเฟ้อหมายถึงการใช้โทษอาญามากเกินไป ไม่ได้สัดส่วนกับความหนักเบาของความผิด ทำให้เกิดผลร้ายกับผู้กระทำผิดมากเกินไป ซึ่งเป็นปัญหาของระบบยุติธรรมไทยที่รับรู้กันมานาน โดยใน พ.ศ. 2540 มีกฎหมายที่มีโทษอาญาบังคับใช้อยู่ 302 ฉบับ และตั้งแต่ พ.ศ. 2540 เป็นต้นมาได้เกิดกระแสการปฏิรูประบบยุติธรรมอาญาที่พยายามจะลดปัญหาโทษอาญาเฟ้อ แต่ในช่วง พ.ศ. 2541 - 2565 กลับมีกฎหมายที่มีโทษอาญาเพิ่มขึ้นอีก 126 ฉบับ รวมกับที่มีอยู่เดิมเป็น 428 ฉบับ ย้อนแย้งกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 77 วรรคสาม ที่มุ่งจำกัดการใช้โทษอาญาเฉพาะกับความผิดร้ายแรงเท่านั้น (Sasiwuttiwat, 2023) จากสภาพปัญหาดังกล่าวนำมาสู่ความพยายามในการพัฒนาและปรับปรุงกฎหมายเพื่อมิให้มีการใช้ประโยชน์จากโทษทางอาญาอย่างไม่เหมาะสมกับการกระทำความผิดและไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย ซึ่งในแผนการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมาย ได้กำหนดให้จัดให้มีกลไกทางกฎหมายเพื่อให้มีการพิจารณาปรับเปลี่ยนโทษทางอาญาที่ไม่ใช่ความผิดร้ายแรงให้เป็นการปรับเป็นเป็นพินัย เพื่อลดผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน จนกระทั่งในท้ายที่สุดนำมาสู่การจัดทำพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 (Senate, 2024)

การปรับเป็นพินัย คือ มาตรการในการสั่งให้ผู้ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายที่ไม่ร้ายแรง ต้องชำระเงินจำนวนไม่เกินที่กฎหมายกำหนด โดยพิจารณาจากผลกระทบต่อสังคม พฤติกรรมของผู้กระทำความผิด ผลประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดหรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับ และสถานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิด ทั้งนี้ การปรับเป็นพินัยไม่ใช่โทษทางอาญา และไม่ใช่การกระทำทางปกครอง หรือคำสั่งทางปกครอง (Justice Process Law Division, 2024)

โดยพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 ได้มีการกำหนดให้ใช้การปรับเป็นพินัยกับพระราชบัญญัติในบัญชี 1 บัญชี 2 และบัญชี 3 โดยมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องอยู่ด้วยกันรวม 204 ฉบับ โดยเป็นบัญชี 1 จำนวน 168 ฉบับ เช่น พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 พระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ฯลฯ ในบัญชี 2 รวม 33 ฉบับ มีกฎหมายที่สำคัญ เช่น พระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2543 พระราชบัญญัติภาษีการรับมรดก พ.ศ. 2558 ประมวลกฎหมายยาเสพติด ฯลฯ และบัญชี 3 รวม 3 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติเรือไทย พ.ศ. 2481 และพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562

การปรับเป็นพินัยจะใช้บังคับเฉพาะกรณีที่มีโทษปรับสถานเดียว กรณีที่มีโทษปรับสถานเดียวหลังจากที่พระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 เริ่มใช้บังคับ หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้เริ่มมีการออกแนวปฏิบัติหรือระเบียบที่เกี่ยวข้อง เพื่อปฏิบัติตามพระราชบัญญัติฯ นี้ แต่อย่างใดก็ตาม เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 ยังคงมีปัญหาที่ควรจะมีการศึกษาวิเคราะห์ เพื่อพัฒนาพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 นี้ให้เกิดประโยชน์ให้ได้มากที่สุด ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาในประเด็นปัญหาดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับการไม่นำระบบวันปรับมาใช้ในการปรับเป็นพินัย

ระบบวันปรับ หรือ Day fine System เป็นระบบที่นำระบบการกำหนดโทษปรับที่จะปรับจากผู้กระทำความผิด โดยจำนวนเงินปรับ แปรผันตรงกับความหนักเบาของโทษที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำผิด และแปรผันตรงกับรายได้หรือสถานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดในขณะที่ได้กระทำความผิด ซึ่งระบบดังกล่าว เป็นระบบที่ยังไม่เคยถูกนำมาใช้ในประเทศไทย ถึงแม้จะมีการบัญญัติไว้ในมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 ในการกำหนดค่าปรับทางพินัยให้คำนึงถึงสถานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดทางพินัย แต่ในทางปฏิบัติจะเป็นดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ในแต่ละหน่วยงานในการกำหนดค่าปรับ ไม่ได้มีการคำนวณค่าปรับตามฐานะทางเศรษฐกิจอย่างชัดเจน แต่ในต่างประเทศ เช่น ในสาธารณรัฐฟินแลนด์ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีการนำระบบวันปรับมาใช้

2. ปัญหาเกี่ยวกับการไม่นำปรับเป็นพินัยมาใช้กับประมวลกฎหมายอาญา

บัญชีท้ายพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 นั้นมีทั้งหมด 3 บัญชีที่นำมาใช้บังคับ ซึ่งมีการบังคับใช้กับพระราชบัญญัติทั้งหมด 204 ฉบับ ที่มีโทษปรับสถานเดียว แต่ไม่มีการนำมาใช้

บังคับกับประมวลกฎหมายอาญา ทั้ง ๆ ที่ความผิดในประมวลกฎหมายอาญาบางฐานมีโทษปรับสถานเดียว เช่นในความผิดลหุโทษ เช่น มาตรา 367 มาตรา 369 เป็นต้น

3. ปัญหาเกี่ยวกับไม่มีการนำปรับเป็นพินัยมาใช้กับความผิดที่มีอัตราโทษจำคุก

พระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 จะนำมาใช้เฉพาะกับคดีที่มีอัตราโทษปรับเท่านั้น ไม่มีการนำไปใช้กับความผิดที่มีโทษจำคุกด้วย ทั้ง ๆ ที่ความผิดที่มีอัตราโทษจำคุก บางฐานความผิดไม่ได้มีความร้ายแรงแต่อย่างใด แต่กลับไม่ได้มีการบัญญัติให้สามารถปรับเป็นพินัยได้ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับในสาธารณรัฐฟินแลนด์ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีการนำโทษปรับไปใช้แทนโทษจำคุกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักการ แนวคิด ที่เกี่ยวข้องกับการปรับเป็นพินัย
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ เปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศและกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับการปรับเป็นพินัย
3. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาของพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565
4. เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565

ทบทวนวรรณกรรม

การปรับเป็นพินัย

การปรับเป็นพินัยเกิดจากปัญหากฎหมายอาญามากเกินจำเป็น (Over criminalization) ที่ประเทศไทยประสบในอดีต โดยที่ผ่านมาได้มีความพยายามแก้ไขด้วยการกำหนดให้โทษทางอาญาสามารถเปรียบเทียบและยุติคดีได้เมื่อผู้ต้องหาชำระค่าปรับตามที่เจ้าหน้าที่กำหนด เดิมกำหนดเฉพาะโทษปรับสถานเดียว แต่ภายหลังขยายให้ครอบคลุมโทษจำคุกหรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ เพื่อช่วยลดการนำคดีขึ้นสู่ศาล โดยเฉพาะในกรณีความผิดทางเศรษฐกิจซึ่งมีความร้ายแรงไม่มาก การตรากฎหมายนี้เป็นส่วนหนึ่งของการปฏิรูประบบการกำหนดโทษใหม่ตามแผนการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมาย ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูที่กำหนดให้ใช้โทษอาญาเฉพาะในความผิดร้ายแรง มาตรการปรับเป็นพินัยจึงถูกนำมาใช้กับความผิดที่ไม่ร้ายแรง ไม่กระทบต่อความสงบเรียบร้อย ศีลธรรมอันดี หรือส่วนรวมอย่างร้ายแรง เช่น การขายของบนทางเท้า การจอดรถในที่ห้ามจอด หรือการไม่ติดแผ่นป้ายทะเบียนรถ ทั้งนี้เพื่อหลีกเลี่ยงการลงโทษทางอาญาที่อาจทำให้ผู้กระทำมีประวัติอาชญากรรมและถูกจำกัดเสรีภาพ หากผู้กระทำความผิดยอมรับและชำระค่าปรับตามที่เจ้าหน้าที่หรือศาลกำหนดแล้ว คดีก็ถือเป็นอันยุติ (Justice Process Law Division, 2024).

หลักความได้สัดส่วน

แนวคิดการลงโทษที่ได้สัดส่วนเริ่มตั้งในสมัยบาบิโลเนีย กำเนิดหลักที่ว่า “อาชญากรควรได้รับการลงโทษเสมือนกับความเสียหายที่ได้ก่อให้เกิดขึ้นกับผู้เสียหาย” ซึ่งหลักการดังกล่าวนำมาใช้เรียกกัน

ต่อมาว่า “หลักตาต่อตา ฟันต่อฟัน” (An eye for an eye principle) เป็นจุดเริ่มต้นของแนวคิดในการกำหนดสัดส่วนการลงโทษผู้กระทำความผิดให้เหมาะสมกับความเสียหายที่ผู้กระทำก่อขึ้น การพิจารณาว่าโทษที่จะใช้กับผู้กระทำความผิดนั้นได้สัดส่วนกับการกระทำความผิดหรือไม่มีมาตรการวัด 3 ประการ คือ (Liksitwatthanakun & Srisanit, 2014)

1. ความรุนแรงของการกระทำความผิด หมายถึง การให้ศาลเป็นผู้พิจารณาว่าผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดที่รุนแรงเพียงใด

2. การเปรียบเทียบกับคดีอื่น หมายถึง ให้ศาลพิจารณากำหนดโทษโดยเปรียบเทียบกับคดีอื่นว่าในคดีอื่นนั้นมีความรุนแรงกว่าคดีที่ตัดสินนี้หรือไม่ ซึ่งศาลควรที่จะลงโทษไม่เกินกว่าคดีที่รุนแรงกว่าคดีที่ตัดสิน

3. การเปรียบเทียบกับศาลอื่น หมายถึง ให้ศาลพิจารณาว่าในคดีแบบเดียวกันศาลอื่นลงโทษเพียงใด ซึ่งศาลควรลงโทษใกล้เคียงกันกับที่ศาลอื่นลงโทษในลักษณะเดียวกัน

นอกจากนี้ยังมีหลักการสำคัญอีกอันหนึ่งของการลงโทษคือ การลงโทษให้มีความเหมาะสมกับผู้กระทำความผิดแต่ละคน โดยพิจารณาจากลักษณะส่วนตัวของผู้กระทำความผิดประกอบกับการลงโทษ ซึ่งลักษณะของการลงโทษให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดแต่ละคน แยกได้เป็น 3 ช่วงเวลา กล่าวคือ การกำหนดขนาดบทลงโทษในกฎหมาย การใช้ดุลพินิจของศาลในการลงโทษ การปรับใช้โทษให้เหมาะสมกับนักโทษแต่ละคน ดังนี้ (Liksitwatthanakun & Srisanit, 2014)

1. การกำหนดขนาดบทลงโทษในกฎหมาย เป็นรูปแบบหนึ่งของการลงโทษผู้กระทำความผิดให้เหมาะสมที่ฝ่ายนิติบัญญัติกำหนดไว้ล่วงหน้า ซึ่งการกำหนดขนาดของบทลงโทษอาจกำหนดให้เป็นเหตุลดโทษ เช่น การกำหนดให้ผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กหรือเยาวชนให้ได้รับการยกเว้นโทษ หรือการให้ได้รับการลดโทษกึ่งหนึ่งหรือหนึ่งในสามตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 73 ถึง มาตรา 76 นอกจากเหตุลดโทษแล้วฝ่ายนิติบัญญัติยังอาจกำหนดเป็นเหตุเพิ่มเติมโทษ เช่น การกำหนดเพิ่มโทษไว้ในเหตุฉกรรจ์ตามประมวลกฎหมายอาญา

2. การใช้ดุลพินิจของศาลในการลงโทษ แม้ว่าฝ่ายนิติบัญญัติจะบัญญัติกฎหมายให้มีเหตุเพิ่มโทษหรือเหตุลดโทษให้กับผู้กระทำความผิดสำหรับการกระทำความผิดที่เหตุต่างกันแล้ว แต่อย่างไรก็ตามเวลาที่ศาลจะลงโทษผู้กระทำความผิด ศาลสามารถใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษที่เหมาะกับผู้กระทำความผิดแต่ละคนที่มีลักษณะการกระทำความผิดที่แตกต่างกันออกไปได้

3. การปรับใช้โทษให้เหมาะสมกับนักโทษแต่ละคน คือ เมื่อศาลพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุกผู้กระทำความผิดแล้ว หลักการลงโทษที่เหมาะสมยังถูกนำมาใช้ในขั้นตอนของเรือนจำ กล่าวคือ นักโทษเด็ดขาดแต่ละคนอาจถูกปรับระยะเวลา หรือเงื่อนไขในการจำคุกที่แตกต่างกันได้โดยลักษณะของนักโทษแต่ละคน เช่น การอภัยโทษ การพักการลงโทษ หรือการลดวันต้องโทษเป็นต้น อย่างไรก็ตาม แนวคิดในการลงโทษให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดในขั้นตอนของเรือนจำยังไม่ได้ถูกนำมาใช้อย่างเป็นรูปธรรมอย่างจริงจังเพราะด้วยความแออัดของนักโทษในเรือนจำ

ความยุติธรรมเชิงแจกแจง

ความยุติธรรมเชิงแจกแจง คือ แนวคิดทางปรัชญาและทฤษฎีกฎหมายที่มุ่งอธิบายว่า ทรัพยากร ผลประโยชน์ ภาระ และโอกาสต่าง ๆ ในสังคมควรถูกจัดสรรให้แก่บุคคลอย่างไรจึงจะถือว่าเป็นธรรม แนวคิดนี้ให้ความสำคัญกับทั้ง “ผลลัพธ์ของการจัดสรร” และ “เหตุผลที่ใช้ในการจัดสรร” ว่ามีความเหมาะสมและยุติธรรมหรือไม่สาระสำคัญของแนวคิดนี้คือ การยอมรับว่า ความแตกต่างระหว่างบุคคล เช่น รายได้ ความสามารถ หรือสถานะทางสังคม อาจเกิดจากปัจจัยที่บุคคลไม่สามารถควบคุมได้ ซึ่งไม่ควรถูกนำมาใช้เป็นเหตุในการสร้างความได้เปรียบหรือเสียเปรียบอย่างไม่เป็นธรรม ดังนั้น การจัดสรรภาระหรือผลประโยชน์จึงควรคำนึงถึงความแตกต่างดังกล่าว เพื่อให้เกิดความเสมอภาคในสาระสำคัญ มิใช่เพียงความเสมอภาคในเชิงรูปแบบ ในทางกฎหมายอาญา แนวคิดความยุติธรรมเชิงแจกแจงถูกนำมาใช้เพื่ออธิบายว่า การลงโทษควรกระจายภาระอย่างเป็นธรรมต่อผู้กระทำความผิดแต่ละราย โดยเฉพาะโทษปรับ หากกำหนดค่าปรับในอัตราเดียวกันกับทุกคน อาจไม่เป็นธรรม เนื่องจากผู้มีรายได้สูงแทบไม่รู้สึกถึงผลของการลงโทษ ขณะที่ผู้มีรายได้น้อยกลับได้รับผลกระทบอย่างรุนแรง แนวคิดนี้จึงสนับสนุนให้การกำหนดโทษปรับคำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิด เพื่อให้การลงโทษมีผลใกล้เคียงกันในเชิงสัดส่วน (Lamont & Favor, 2002)

สาระสำคัญพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565

พระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 แบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 หมวด มีบทบัญญัติทั้งสิ้น 48 มาตรา สาระสำคัญสรุปได้ดังนี้ (Ekpokawat, 2024)

1. กำหนดบทนิยามคำว่า “ปรับเป็นพินัย” หมายความว่า สั่งให้ผู้กระทำความผิดทางพินัยต้องชำระ ค่าปรับเป็นพินัยไม่เกินที่กฎหมายกำหนด

2. กำหนดบทนิยามคำว่า “ความผิดทางพินัย” หมายความว่า การกระทำหรืองดเว้นกระทำอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย และกฎหมายนั้นบัญญัติให้ต้องชำระค่าปรับเป็นพินัย

3. ค่าปรับเป็นพินัย คือ เงินค่าปรับที่ต้องชำระให้แก่รัฐ ซึ่งเป็นมาตรการทางกฎหมายที่จะนำมาใช้แทนโทษทางอาญาสำหรับผู้กระทำความผิดไม่ร้ายแรงและโดยสภาพไม่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนอย่างร้ายแรงหรือไม่กระทบต่อส่วนรวมอย่างกว้างขวาง

4. กำหนดให้ความผิดทางพินัยมีการชำระค่าปรับเป็นพินัยตามจำนวนเงินที่เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือศาลกำหนดเท่านั้น ไม่มีการจำคุกหรือกักขังแทนค่าปรับ ตลอดจนไม่มีการบันทึกลงในประวัติอาชญากรรม ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องและได้สัดส่วนกับการกระทำความผิดที่ไม่ร้ายแรง

5. กำหนดหลักการพิจารณาความผิดทางพินัย โดยกำหนดให้นำบทบัญญัติในภาค 1 บทบัญญัติทั่วไป ลักษณะ 1 บทบัญญัติที่ใช้แก่ความผิดทั่วไป เฉพาะหมวด 2 การใช้กฎหมายอาญา หมวด 4 ความรับผิด ในทางอาญา หมวด 5 การพยายามกระทำความผิด และหมวด 6 ตัวการและผู้สนับสนุน แห่งประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับแก่การปรับเป็นพินัยโดยอนุโลม

6. กำหนดหลักการพิจารณาให้เหมาะสมกับสภาพความผิดและกำหนดค่าปรับให้เหมาะสมกับฐานะของผู้กระทำความผิด โดยพิจารณาจากระดับความรุนแรงของผลกระทบต่อชุมชนหรือสังคม ผลประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดหรือบุคคลอื่นได้รับจากการกระทำผิดทางพินัย และสถานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดด้วย โดยจะให้ผ่อนชำระเป็นรายงวดก็ได้

7. กำหนดให้ศาลสั่งให้ผู้กระทำความผิดทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับได้ในกรณีผู้กระทำความผิดไม่อยู่ในฐานะที่จะชำระค่าปรับได้

8. กรณีที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดเพราะเหตุแห่งความยากจนหรือเพราะความจำเป็น ศาลจะกำหนดค่าปรับเป็นพินัยต่ำกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้เพียงใดหรือจะว่ากล่าวตักเตือนโดยไม่ปรับเป็นพินัยเลยก็ได้

9. กำหนดให้ “เจ้าหน้าที่ของรัฐ” ซึ่งได้แก่เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบการบังคับใช้กฎหมายเป็นผู้มีอำนาจปรับเป็นพินัย รวมทั้งมีหน้าที่และอำนาจในการแสวงหาข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำความผิด แต่มิได้กำหนดให้มีอำนาจจับกุมหรือควบคุมตัวผู้กระทำความผิดแต่อย่างใด และเมื่อมีการชำระค่าปรับเป็นพินัยภายในระยะเวลาที่กำหนดแล้ว ให้ความผิดทางพินัยเป็นอันยุติ

10. ในกรณีที่ไม่มีการชำระค่าปรับเป็นพินัยภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐสรุปข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย พยานหลักฐาน และส่งสำนวนให้พนักงานอัยการ เพื่อดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลต่อไป

11. กำหนดให้ศาลจังหวัดเป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีความผิดทางพินัย และกำหนดให้วิธีพิจารณาคดีเป็นไปตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกา รวมทั้งกำหนดให้ผู้กระทำความผิดมีสิทธิอุทธรณ์คำพิพากษาได้เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้นและคำพิพากษาของศาลชั้นอุทธรณ์ถือเป็นที่สุด

12. กำหนดให้มีคณะกรรมการขึ้นชุดหนึ่งเพื่อทำหน้าที่ให้คำแนะนำและคำปรึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้รวมทั้งการเสนอแนะการออกกฎกระทรวง และระเบียบ

13. กำหนดบทบัญญัติการเปลี่ยนโทษปรับทางปกครองและโทษอาญาเป็นการปรับเป็นพินัย ดังนี้

13.1 การเปลี่ยนโทษทางปกครองเป็นโทษปรับเป็นพินัย กำหนดให้เปลี่ยนโทษปรับทางปกครอง ตามกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับเป็นความผิดทางพินัยทั้งหมด แต่ไม่รวมถึงโทษปรับทางปกครองที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน และการปรับที่เป็นมาตรการในการบังคับทางปกครอง

13.2 การเปลี่ยนโทษทางอาญาที่มีโทษปรับสถานเดียวแบ่งออกเป็น

1) กฎหมายที่ให้เปลี่ยนเป็นความผิดทางพินัยเมื่อพ้นกำหนด 365 วัน นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา และ

2) ในกรณีที่กฎหมายที่หน่วยงานยังไม่พร้อมให้เปลี่ยนเป็นความผิดทางพินัยนั้น ได้กำหนดให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา เพื่อเปลี่ยนเป็นความผิดทางพินัยเมื่อหน่วยงานนั้นมีความพร้อม

ระบบวันปรับ (Day fine system)

ระบบวันปรับ คือ ระบบการกำหนดโทษปรับที่จะปรับจากผู้กระทำความผิด โดยจำนวนเงินปรับแปรผันตรงกับความหนักเบาของโทษที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำผิด และแปรผันตรงกับรายได้หรือสถานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดในขณะที่ได้กระทำความผิด ซึ่งระบบดังกล่าว เป็นระบบที่ยังไม่เคยถูกนำมาใช้ในประเทศไทย จึงยังไม่มีนิยามเป็นภาษาไทยให้กับระบบดังกล่าวในระบบกฎหมาย มีแต่เพียงชื่อเรียกหรือคำแปลที่ปรากฏในเอกสารทางวิชาการหลายฉบับ บ้างก็เรียกว่า “ระบบโทษปรับตามสถานะทางเศรษฐกิจ” “ระบบโทษปรับตามรายได้” หรือ “ระบบวันปรับ” เป็นต้น (Progressive Movement, 2022)

ระบบการกำหนดโทษปรับตามรายได้ เป็นระบบการกำหนดโทษปรับที่พัฒนาขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาของระบบการกำหนดโทษปรับแบบตายตัวซึ่งกำหนดโทษปรับโดยไม่ได้คำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำผิดระบบการกำหนดโทษปรับตามรายได้นี้ถือเป็นระบบที่มีประสิทธิภาพในการยับยั้งการกระทำผิดและให้ความเป็นธรรมแก่ผู้กระทำผิดได้มากกว่าการกำหนดโทษปรับแบบตายตัว เนื่องจากการกำหนดโทษปรับตามรายได้ จะกำหนดโทษโดยคำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจ รายได้ และ ทรัพย์สินต่าง ๆ ของผู้กระทำผิด ทำให้โทษปรับยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นตามฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำผิด วิธีการเช่นนี้จะส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของผู้กระทำผิดโดยตรง ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการยับยั้งการกระทำผิดอย่างเต็มที่ ต่างจากการกำหนดโทษปรับแบบตายตัวที่ไม่คำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจมักทำให้เกิดการลงโทษปรับที่ไม่ได้สัดส่วน กล่าวคือมากเกินไปสำหรับผู้ที่มีฐานะยากจนและน้อยเกินไปสำหรับผู้ที่มีฐานะร่ำรวย ด้วยเหตุนี้ ระบบการกำหนดโทษปรับตามรายได้ จึงสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากระบบการกำหนดโทษปรับแบบตายตัว และสามารถบรรลุ วัตถุประสงค์ของการลงโทษซึ่งต้องการยับยั้งการกระทำผิดได้ดีกว่า (Keertinawanun, 2014)

ระบบวันปรับในสาธารณรัฐฟินแลนด์

ระบบโทษปรับตามวันและรายได้ ในสาธารณรัฐฟินแลนด์เริ่มใช้เมื่อปี ค.ศ. 1921 ถือเป็นประเทศแรกที่นำมาใช้แทนโทษปรับอัตราคงที่ เพื่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้กระทำความผิดอย่างเท่าเทียม โดยพิจารณาทั้งความร้ายแรงของความผิดและรายได้สุทธิหลังหักภาษี เดิมผู้ไม่ชำระค่าปรับมักถูกจำคุก ทำให้เกิดข้อเสนอให้ผ่อนชำระหรือขยายเวลาชำระได้ และไม่จำเป็นต้องจำคุกในบางกรณี ซึ่งถูกนำมาปฏิรูปในปี ค.ศ. 1963 และ 1969 ส่งผลให้ผู้ต้องโทษจำคุกจากการไม่ชำระค่าปรับลดลงอย่างชัดเจน (จาก 9,075 รายในปี ค.ศ. 1962 เหลือ 539 รายในปี 1974) ตาม Finnish Criminal Code จำนวนวันปรับอยู่ระหว่าง 1-120 วัน โดยคำนวณจากรายได้สุทธิต่อวัน ที่หักภาษี ค่าใช้จ่ายจำเป็น และค่าครองชีพพื้นฐาน เพื่อลดผลกระทบต่อการดำรงชีพ ศาลอาจปรับลดหากรายได้ไม่แน่นอน (Supakitsilpa, 2022)

นอกจากนี้ Act on the Imposition of Fines and Petty Fines, Chapter 1, section 3 เป็นบทบัญญัติที่กำหนดให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่ศุลกากร หรือเจ้าหน้าที่ชายแดน สามารถออกคำสั่งปรับโดยไม่ต้องผ่านศาลสำหรับความผิดเล็กน้อย โดยใช้ระบบวันปรับ เจ้าหน้าที่ตำรวจและอัยการมีอำนาจเรียกเก็บค่าปรับโดยใช้ระบบวันปรับ

ระบบวันปรับในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ได้นำระบบโทษปรับโดยคำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดมาใช้ในปี ค.ศ. 1975 โดยก่อนที่จะนำมาใช้นั้นได้มีการศึกษาระบบนี้มาเป็นระยะเวลานานอย่างละเอียดถี่ถ้วน และได้พัฒนาให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดหลักเกณฑ์และวิธีการคำนวณที่แตกต่างจากระบบเดิมเพื่อให้เกิดความผ่อนคลายจากระบบเดิม โดยการปฏิรูปกฎหมายเริ่มจากรัฐสภาเยอรมนีตะวันตกได้มีการจัดตั้งคณะกรรมาธิการขึ้นมาคณะหนึ่งในปี ค.ศ. 1954 เพื่อให้ศึกษาและทบทวนกฎหมายอาญาที่ใช้มาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1878 ในเวลาแปดปีต่อมา คณะกรรมาธิการก็ได้ออกร่างกฎหมายอาญา Penal Code E 1962 ซึ่งร่างกฎหมายฉบับนี้กำหนดให้นำโทษปรับมาใช้เป็นบทลงโทษแทนโทษจำคุกระยะสั้นและให้คำนวณค่าปรับเป็นแบบต่อวัน (Wongsdee, 2020)

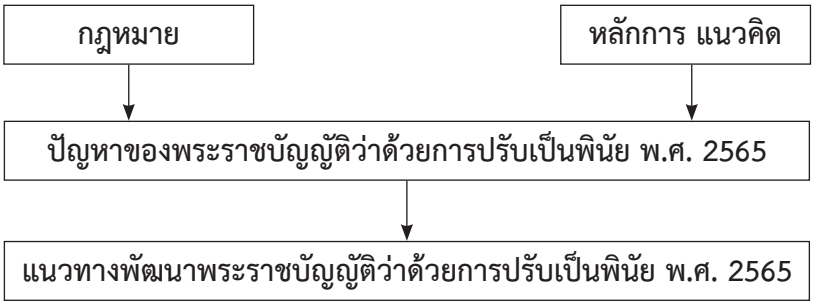
ระบบวันปรับ (Day Fine หรือ Tagessätze) ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เป็นรูปแบบการกำหนดโทษปรับที่ยุติธรรมและสอดคล้องกับสถานะทางการเงินของผู้กระทำผิด โดยพิจารณาทั้ง ความร้ายแรงของความผิดและรายได้สุทธิของผู้กระทำผิด เพื่อให้การลงโทษมีความเท่าเทียมและมีผลในทางปฏิบัติ หลักการสำคัญของระบบวันปรับ แบ่งค่าปรับออกเป็น 2 องค์ประกอบหลัก (Jana, 2024)

1. จำนวนหน่วยปรับ (วันปรับ) ศาลจะกำหนดจากความร้ายแรงของความผิด โดยคดีเล็กน้อยจะใช้หน่วยปรับจำนวนน้อย และคดีที่มีความผิดร้ายแรงจะใช้หน่วยปรับจำนวนมาก

2. จำนวนเงินปรับรายวันคำนวณจากรายได้สุทธิรายวันของผู้กระทำผิด (หลังหักค่าใช้จ่ายที่จำเป็น เช่น ค่าครองชีพ) จำนวนเงินต่อหน่วยปรับอยู่ในช่วง 1 ยูโรถึง 30,000 ยูโร หลักปฏิบัติจะคิดจากร้อยละสามสิบของเงินเดือนสุทธิรายเดือนของผู้กระทำผิด หลังจากหักค่าใช้จ่าย

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ปัญหากฎหมายอาญาเฟ้อในประเทศไทย ส่งผลให้มีการลงโทษทางอาญาที่มากเกินความจำเป็น ทำให้ปริมาณคดีที่ขึ้นสู่ศาลมากขึ้น ซึ่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 เป็นพระราชบัญญัติที่ตราขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว แต่พระราชบัญญัตินี้ยังมีปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการไม่นำระบบวันปรับมาใช้ในการปรับเป็นพินัย ปัญหาเกี่ยวกับการไม่นำปรับเป็นพินัยมาใช้กับประมวลกฎหมายอาญา ปัญหาเกี่ยวกับการไม่นำปรับเป็นพินัยมาใช้กับความผิดที่มีอัตราโทษจำคุก จึงควรหาแนวทางในการพัฒนาพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565

ภาพที่ 1 ภาพกรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการวิจัยเอกสาร โดยศึกษาหลักการ แนวคิด กฎหมาย โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับการปรับเป็นพินัย โดยการการค้นคว้า รวบรวมข้อมูลจากหนังสือ บทความวิชาการ วิทยานิพนธ์ รายงานวิจัย แหล่งข้อมูลออนไลน์ โดยศึกษาทั้งข้อมูลในประเทศไทยและต่างประเทศ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565

ผลการวิจัย

1. ปัญหาเกี่ยวกับการไม่นำระบบวันปรับมาใช้ในการปรับเป็นพินัย

ระบบวันปรับ คือ ระบบการกำหนดโทษปรับที่จะปรับจากผู้กระทำความผิด โดยจำนวนเงินปรับ แปรผันตรงกับความหนักเบาของโทษที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำผิด และแปรผันตรงกับรายได้หรือสถานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดในขณะที่ได้กระทำความผิด ฉะนั้นหากผู้ที่มีรายได้มากจะต้องเสียค่าปรับมากกว่าผู้ที่มีรายได้น้อย ซึ่งระบบนี้มีการใช้ในต่างประเทศหลายประเทศ จากการศึกษาสาธารณรัฐฟินแลนด์ และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ระบบวันปรับมีการพัฒนามาจากระบบค่าปรับแบบคงที่ แต่เพื่อให้ระบบการปรับเกิดความเป็นธรรม ได้สัดส่วนกับการกระทำความผิดและฐานะของผู้กระทำความผิด เพื่อให้ผู้กระทำความผิดเกิดความเกรงกลัว จึงมีการนำระบบวันปรับมาใช้ หากผู้กระทำความผิดมีฐานะดีก็จะต้องเสียค่าปรับในอัตราที่สูงขึ้น จากการศึกษาสาธารณรัฐฟินแลนด์และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีการนำระบบวันปรับไปใช้ในการคำนวนค่าปรับ เพื่อให้ระบบการปรับเกิดความเป็นธรรมได้สัดส่วนกับการกระทำความผิด และฐานะของผู้กระทำความผิด

สำหรับในประเทศไทย พระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 เกิดขึ้นจากการที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 77 วรรคสาม ได้กำหนดให้รัฐพึงกำหนดโทษอาญาเฉพาะความผิดร้ายแรง และให้ลดทอนความเป็นโทษทางอาญาที่ไม่จำเป็น สร้างความสมดุลระหว่างการบังคับโทษตามคำพิพากษากับการให้โอกาสผู้ต้องโทษกลับคืนสู่สังคม จึงทำให้เกิด “ความผิดเป็นพินัย” ซึ่งเป็นความผิดที่ไม่ใช่โทษตามกฎหมายอาญา แต่ผู้กระทำความผิดจะถูกปรับเป็นพินัย ซึ่งจะบังคับใช้กับพระราชบัญญัติที่อยู่ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย

พ.ศ. 2565 จำนวน 204 ฉบับ และพระราชบัญญัติใช้กับฐานความผิดที่มีโทษปรับอย่างเดียว โดยมาตรา 9 ของพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยระเบียบปฏิบัติในการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2566 ได้มีการกำหนดให้ใช้การปรับเป็นพินัย โดยให้มีการคำนึงถึงระดับความรุนแรง ลักษณะส่วนบุคคลของผู้กระทำผิดทางพินัย ผลประโยชน์เกี่ยวข้อง และสถานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดเป็นพินัย ถึงแม้ว่าในกฎหมายไทยจะมีการกำหนดให้มีการนำฐานะทางเศรษฐกิจมาวิเคราะห์ค่าปรับ แต่ก็เป็นเพียงการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ซึ่งไม่มีหลักการชัดเจนเหมือนเช่นในต่างประเทศที่จำเป็นจะต้องแสดงรายละเอียดต่าง ๆ เช่น รายได้ รายจ่าย ฯลฯ จากนั้นจึงจะทราบรายได้ที่แท้จริง และนำมาคำนวณเพื่อทราบจำนวนเงินที่จะถูกปรับ ซึ่งทำให้ผู้กระทำความผิดแม้จะมีฐานะที่ดีก็จะเกิดความเกรงกลัว เพราะอาจต้องเสียค่าปรับในอัตราที่สูง

แม้สังคมไทยจะมีลักษณะแตกต่างจากในต่างประเทศ โดยเฉพาะการมีแรงงานนอกระบบจำนวนมาก รายได้ไม่แน่นอน ความเหลื่อมล้ำทางรายได้สูง และการหลีกเลี่ยงภาษี แต่ปัจจัยเหล่านี้ไม่ควรเป็นเหตุให้ปฏิเสธการนำระบบวันปรับมาใช้ หากแต่ควรถูกนำมาพิจารณาในการออกแบบกฎหมายให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยตามแนวคิดความยุติธรรมเชิงแจกแจง การลงโทษควรกระจายภาระอย่างเป็นธรรมต่อบุคคลแต่ละคน การใช้ค่าปรับอัตราเดียวกันกับทุกคนย่อมไม่เป็นธรรม เพราะส่งผลต่อผู้มีรายได้น้อยและผู้มีรายได้สูงแตกต่างกันอย่างมาก ระบบวันปรับจึงช่วยให้ค่าปรับมีความเหมาะสมกับฐานะของผู้กระทำความผิดมากขึ้น และเป็นไปตามตามแนวคิดหลักความได้สัดส่วนของการลงโทษ ซึ่งโทษที่กำหนดควรเหมาะสมกับความร้ายแรงของความผิด การใช้ระบบวันปรับช่วยให้ค่าปรับสะท้อนทั้งความผิดและฐานะของผู้กระทำความผิดได้อย่างสมดุล มากกว่าระบบค่าปรับแบบคงที่

ดังนั้น หากประเทศไทยนำระบบวันปรับมาใช้ในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป และกำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนและยืดหยุ่น ก็จะช่วยเพิ่มความเป็นธรรม ความเหมาะสม และความน่าเชื่อถือของกระบวนการยุติธรรมในระยะยาวได้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรนำระบบวันปรับมาใช้เป็นเหมือนเช่นในต่างประเทศ จะเป็นการทำให้กระบวนการยุติธรรมของไทยมีความโปร่งใส น่าเชื่อถือ เป็นไปตามหลักการของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

2. ปัญหาเกี่ยวกับการไม่นำปรับเป็นพินัยมาใช้กับประมวลกฎหมายอาญา

พระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 มีการใช้บังคับกับกฎหมายซึ่งบัญญัติไว้ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งมีทั้งหมด 3 บัญชี มีพระราชบัญญัติทั้งหมด 204 ฉบับที่อยู่ภายใต้พระราชบัญญัตินี้ แต่ประมวลกฎหมายอาญาไม่ได้อยู่ท้ายพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งอาจทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำของกฎหมาย เพราะพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 ใช้กับคดีที่มีโทษปรับสถานเดียวเท่านั้น ซึ่งในประมวลกฎหมายอาญาเองก็มีคดีที่มีโทษปรับสถานเดียวหลายมาตรา ซึ่งอยู่ในความผิดลหุโทษและเป็นฐานความผิดที่ไม่มีความรุนแรง ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับในต่างประเทศมีการนำระบบวันปรับมาใช้กับคดีอาญาที่มีอัตราโทษเล็กน้อย หรือคดีที่ลักษณะความผิดไม่รุนแรง เช่น ความผิดฐานทำร้ายร่างกายที่ไม่รุนแรง ความผิดฐานหมิ่นประมาท ความผิดฐานลักทรัพย์ที่มูลค่าทรัพย์สินเล็กน้อย เป็นต้น

การที่ไม่มีกฎหมายบัญญัติให้ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาเป็นความผิดทางพินัยได้ อาจทำให้เกิดข้อกังขาขึ้นเพราะทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในการลงโทษ เพราะความผิดเป็นพินัยนั้นไม่ให้ถือว่าเป็นโทษ แต่โทษปรับตามประมวลกฎหมายอาญานั้น ถือเป็นโทษอย่างหนึ่งตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 จึงเห็นได้ว่าทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำขึ้น อีกทั้งการปรับเป็นพินัยยังกำหนดให้เป็นดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ โดยคำนึงถึงปัจจัยอื่น ๆ ที่บัญญัติไว้อย่างชัดเจน ได้แก่ ระดับความรุนแรง ลักษณะส่วนบุคคลของผู้กระทำผิดทางพินัยผลประโยชน์เกี่ยวข้อง และสถานะทางเศรษฐกิจ แสดงให้เห็นว่าหากเป็นความผิดปรับเป็นพินัย เจ้าหน้าที่จะมีอำนาจใช้ดุลพินิจโดยพิจารณาปัจจัยหลาย ๆ อย่าง ประกอบด้วย ซึ่งสิ่งเหล่านี้ไม่ได้มีการบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา ฉะนั้นหากเป็นโทษปรับตามประมวลกฎหมายอาญา จะเป็นดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ ในการกำหนดโทษปรับ แต่ไม่ได้มีหลักเกณฑ์ในเรื่องของการพิจารณาปัจจัยเรื่องอื่น ๆ เช่น ฐานะทางเศรษฐกิจมาพิจารณาด้วย เหมือนเช่นในพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 ที่ยังมีการกำหนดในเรื่องเกี่ยวกับให้นำสถานะทางเศรษฐกิจมาพิจารณาด้วย เมื่อพิจารณาบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้ จะเห็นได้ว่ามีกฎหมายสำคัญ ๆ ทางอาญาที่เกี่ยวข้องกับความสงบสุขเรียบร้อยของประชาชนเป็นอย่างมาก แต่ก็ยังมีการนำมาบัญญัติไว้บัญชีท้ายพระราชบัญญัติฯ เช่น ประมวลยาเสพติด พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 ฯลฯ ซึ่งเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน เหมือนเช่นประมวลกฎหมายอาญา ผู้วิจัยจึงเห็นว่าเพื่อไม่ให้เกิดการลงโทษที่แตกต่างกัน จึงควรนำการปรับเป็นพินัยมาใช้กับประมวลกฎหมายอาญาด้วยเช่นกัน

โดยเมื่อพิจารณาความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาที่จะมีโทษปรับสถานเดียว แล้วสามารถปรับเป็นพินัยได้ จะเป็นความผิดในหมวดลหุโทษ คือ มาตรา 367 มาตรา 369 มาตรา 370 มาตรา 371 มาตรา 372 มาตรา 373 มาตรา 375 มาตรา 378 มาตรา 385 มาตรา 386 มาตรา 387 มาตรา 388 มาตรา 395 มาตรา 396 และมาตรา 397

3. ปัญหาเกี่ยวกับไม่มีการนำปรับเป็นพินัยมาใช้กับความผิดที่มีอัตราโทษจำคุก

พระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 นั้นจะใช้บังคับกับบัญชีท้ายพระราชบัญญัติฯ เท่านั้น ซึ่งมีทั้งหมด 204 ฉบับ โดยจะบังคับเฉพาะความผิดที่มีโทษปรับเท่านั้น หากความผิดนั้นมีอัตราโทษจำคุกรวมอยู่ด้วยจะไม่อยู่ในบังคับของพระราชบัญญัตินี้ จากการศึกษากฎหมายในสาธารณรัฐฟินแลนด์และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี พบว่าการลงโทษปรับนิยมนำใช้แทนโทษจำคุก ซึ่งในต่างประเทศนั้นโทษปรับจะเป็นการปรับแบบระบบวันปรับ ที่จะนำฐานะทางเศรษฐกิจมาคำนวณค่าปรับด้วย ซึ่งทำให้ระบบการปรับในต่างประเทศส่งผลดีทั้งในเรื่องของการที่ไม่ต้องนำมาผู้กระทำความผิดมาอยู่ในเรือนจำจนส่งผลให้นักโทษล้นคุก ยังส่งผลดีในเรื่องของความยุติธรรม เพราะหากผู้กระทำความผิดมีฐานะ จะต้องเสียค่าปรับมากกว่าผู้กระทำความผิดที่ยากจน จะทำให้การปรับเป็นไปตามวัตถุประสงค์การลงโทษ ที่จะทำให้ผู้กระทำความผิดเกรงกลัวขึ้นมา

สำหรับประเทศไทย แม้ประมวลกฎหมายอาญาจะมีมาตรการอื่นแทนการจำคุก เช่น การรอการลงโทษหรือการคุมประพฤติ แต่ในทางปฏิบัติยังไม่เพียงพอในการแก้ไขปัญหานักโทษล้นเรือนจำ ซึ่งเป็นปัญหาที่ประเทศไทยประสบมาเป็นเวลานาน การใช้โทษจำคุกกับความผิดที่ไม่ร้ายแรงยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เรือนจำมีภาระเกินศักยภาพ และก่อให้เกิดผลกระทบทั้งต่อรัฐและต่อผู้กระทำความผิดโดยไม่จำเป็น

ตามแนวคิดการใช้โทษจำคุกเป็นมาตรการสุดท้าย การจำคุกควรถูกใช้เฉพาะในกรณีที่ความผิดมีความร้ายแรงหรือมีความจำเป็นต่อการคุ้มครองสังคมเท่านั้น สำหรับความผิดเล็กน้อย การใช้มาตรการอื่นแทนการจำคุกย่อมเหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษมากกว่า ทั้งยังช่วยลดต้นทุนของรัฐและลดผลกระทบเชิงลบจากการคุมขัง แม้ประมวลกฎหมายอาญาไทยจะมีบทบัญญัติเกี่ยวกับโทษปรับและการปรับแทนการจำคุกอยู่แล้ว แต่ผู้วิจัยเห็นว่ายังไม่เพียงพอ เนื่องจากการปรับในรูปแบบเดิมยังเป็นการกำหนดอัตราค่าปรับคงที่ ซึ่งไม่สะท้อนฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดอย่างแท้จริง ส่งผลให้การลงโทษไม่เกิดผลเชิงป้องปรามต่อผู้มีฐานะดี และในบางกรณีกลับเป็นภาระหนักเกินสมควรแก่ผู้มีฐานะยากจน ในแง่ของหลักการความได้สัดส่วนของการลงโทษ โทษที่กำหนดควรเหมาะสมกันทั้งความร้ายแรงของการกระทำความผิดและสภาพของผู้กระทำความผิด การขยายการใช้การปรับเป็นพินัยไปยังความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับความผิดลหุโทษ จะช่วยให้การลงโทษมีความยืดหยุ่นและเหมาะสมมากขึ้น โดยไม่จำเป็นต้องใช้โทษจำคุก

นอกจากนี้ ตามแนวคิดความยุติธรรมเชิงแจกแจง การลงโทษปรับควรกระจายภาระอย่างเป็นธรรมระหว่างบุคคล การนำการปรับเป็นพินัยมาใช้กับความผิดที่มีโทษจำคุกในระดับต่ำ จะช่วยให้ผู้กระทำความผิดเล็กน้อยไม่ถูกตีตราทางอาญาหรือมีประวัติอาชญากรรม ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อโอกาสในการประกอบอาชีพและการกลับคืนสู่สังคมในระยะยาว

แม้จะมีข้อโต้แย้งว่าหากไม่ใช้โทษจำคุกแล้ว ผู้กระทำความผิดอาจไม่เกรงกลัวต่อกฎหมาย โดยเฉพาะผู้ที่มีฐานะดีซึ่งอาจมองว่าการจ่ายเงินเป็นเรื่องเล็กน้อย และอาจตั้งคำถามว่ามาตรการดังกล่าวจะเป็นธรรมหรือไม่ต่อผู้เสียหาย อย่างไรก็ดี ผู้วิจัยเห็นว่า ความผิดที่มีโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีเป็นความผิดที่มีโทษจำคุกระยะสั้น ซึ่งในความเป็นจริงไม่ได้ช่วยป้องกันการกระทำความผิดได้มากนัก

ในหลายกรณี การจำคุกระยะสั้นอาจกลับทำให้ผู้กระทำความผิดเรียนรู้พฤติกรรมไม่เหมาะสมจากผู้ต้องขังรายอื่น และเพิ่มโอกาสที่จะกระทำความผิดซ้ำหรือร้ายแรงขึ้น ขณะเดียวกันการถูกจำคุกยังทำให้ผู้กระทำความผิดขาดโอกาสในการทำงานและหารายได้

ผู้วิจัยจึงเห็นว่า การให้โอกาสผู้กระทำความผิดในความผิดที่ไม่ร้ายแรง โดยใช้การชดใช้เป็นเงินแทนการจำคุก จะส่งผลดีต่อกระบวนการยุติธรรมและต่อผู้เสียหายมากกว่า เพราะผู้กระทำความผิดยังสามารถใช้ชีวิตในสังคม ทำงาน และมีรายได้เพื่อนำมาชดใช้ให้ผู้เสียหายได้จริง มากกว่าการนำตัวไปขังในเรือนจำซึ่งไม่ช่วยเยียวยาผู้เสียหายได้โดยตรง

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นควรให้มีการบังคับใช้การปรับเป็นพินัยกับความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี มิใช่จำกัดเฉพาะความผิดที่มีโทษปรับเท่านั้น เพื่อเป็นการช่วยลดปัญหานักโทษล้นเรือนจำ สนับสนุนนโยบายอาญาสมัยใหม่ของรัฐ และสร้างสมดุลระหว่างประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมายกับหลักความเป็นธรรมและความเหมาะสมของการลงโทษในสังคมไทย

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า แนวทางที่จะพัฒนาพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 นั้น จะต้องมีการนำระบบวันปรับ (Day Fine System) มาใช้ เพื่อให้การปรับเป็นพินัยมีระบบที่คำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดอย่างชัดเจน นอกจากนี้ควรนำการปรับเป็นพินัยไปใช้กับประมวลกฎหมายอาญา เนื่องจากประมวลกฎหมายอาญามีฐานความผิดหลายฐานที่กำหนดโทษปรับเพียงอย่างเดียว และควรขยายการใช้การปรับเป็นพินัยไปยังความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกบางประเภท ไม่ควรจำกัดเฉพาะความผิดที่มีอัตราโทษปรับเท่านั้น เพื่อช่วยลดปัญหานักโทษล้นเรือนจำและลดการใช้โทษอาญากับความผิดที่ไม่มีความร้ายแรง ผลการวิจัยดังกล่าวตรงกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ว่า “ในปัจจุบันพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 ได้มีผลใช้บังคับแล้ว ซึ่งมีแนวคิดใช้แทนการลงโทษทางอาญา แต่พระราชบัญญัติฯ ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการไม่นำระบบวันปรับมาใช้ในการปรับเป็นพินัย ปัญหาเกี่ยวกับการไม่นำปรับเป็นพินัยมาใช้กับประมวลกฎหมายอาญา ปัญหาเกี่ยวกับไม่มีการนำปรับเป็นพินัยมาใช้กับความผิดที่มีอัตราโทษจำคุก ซึ่งแนวทางพัฒนาพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัยเพื่อให้เกิดประโยชน์ได้สูงสุด ควรจะให้มีการนำระบบวันปรับมาใช้บังคับ ควรจะให้มีการนำการปรับเป็นพินัยมาใช้บังคับกับประมวลกฎหมายอาญา และคดีที่มีอัตราโทษจำคุกที่ความผิดไม่ร้ายแรง เพื่อแก้ไขปัญหากฎหมายอาญาเฟ้อ ลดปริมาณคดีที่ขึ้นสู่ศาล” และสอดคล้องกับกฎหมายของสาธารณรัฐฟินแลนด์และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีที่นำระบบวันปรับมาใช้ในการกำหนดค่าปรับโดยคำนึงถึงทั้งความร้ายแรงของความผิดและฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิด

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยที่ได้ ผู้วิจัยมีแนวทางพัฒนาพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 ดังนี้

1. ในการนำระบบวันปรับมาใช้กับการปรับเป็นพินัย ผู้วิจัยเสนอให้ให้ยกเลิกมาตรา 9 วรรคหนึ่ง ของพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 โดยให้ข้อความต่อไปนี้แทน

“ในการกำหนดค่าปรับเป็นพินัย ให้ใช้ระบบวันปรับตามที่บัญญัติไว้ในกฎกระทรวง” โดยเสนอให้ตรากฎกระทรวงให้กำหนดวิธีการคำนวณค่าปรับรายรับ รายจ่าย ภาระต่าง ๆ ของผู้กระทำความผิด รวมข้อหาที่ได้กระทำความผิด ความร้ายแรงของการกระทำความผิด รวมไปถึงผลประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดหรือบุคคลอื่นได้รับ

2. เสนอให้มีการนำการปรับเป็นพินัยมาใช้กับประมวลกฎหมายอาญา ผู้วิจัยเสนอให้เพิ่มประมวลกฎหมายอาญาลงในบัญชี 1 ท้ายพระราชบัญญัติปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 เป็นดังนี้

3. ในการให้นำการปรับเป็นพินัยมาใช้กับโทษจำคุกนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีแก้ไขพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 ในมาตรา 39 และ 40 และแก้ไขเพิ่มเติม ดังนี้

“มาตรา 39 เมื่อพ้นกำหนดสามร้อยหกสิบห้าวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ให้เปลี่ยนความผิดอาญาที่มีโทษปรับสถานเดียวและความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี ตามกฎหมายในบัญชี 1 ท้ายพระราชบัญญัตินี้ เป็นความผิดทางพินัยตามพระราชบัญญัตินี้ และให้ถือว่าอัตราโทษปรับอาญาที่บัญญัติไว้ในกฎหมายดังกล่าว เป็นอัตราค่าปรับเป็นพินัยตามพระราชบัญญัตินี้”

“มาตรา 40 บรรดาความผิดอาญาที่มีโทษปรับสถานเดียวและความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี ตามกฎหมายในบัญชี 2 ท้ายพระราชบัญญัตินี้ จะเปลี่ยนเป็นความผิดทางพินัยก็ได้โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา

ก่อนตราพระราชกฤษฎีกาตามวรรคหนึ่ง ให้คณะรัฐมนตรีเสนอร่างพระราชกฤษฎีกานั้นให้สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาเป็นเวลาไม่น้อยกว่าหกสิบวัน เมื่อพ้นกำหนดเวลาดังกล่าวแล้ว หากสภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภามิได้มีมติไม่เห็นชอบ ให้นำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงตราพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวต่อไป

การตราพระราชกฤษฎีกาตามวรรคหนึ่งจะเปลี่ยนความผิดอาญาที่มีโทษปรับสถานเดียวและความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี เป็นความผิดทางพินัยตามกฎหมายที่ระบุไว้ในบัญชีบางมาตราหรือทุกมาตรา โดยจะกำหนดเงื่อนไขในการเปลี่ยนไว้ด้วยหรือไม่ก็ได้”

เอกสารอ้างอิง

Ekpokawat, M. (2024). **Notes on the Act on Administrative Fines B.E. 2565 (2022).** Retrieved from https://cdc.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/elaw_parcy/ewt_dl_link .php?nid=3261&filename=government [2025, 10 Aug.] (in Thai)

Jana, O. (2024). **How high is a day fine? How courts determine the amount of the fine.** Retrieved from https://www.koerperverletzung.com/tagessatz/ [2024, 26 Nov.]

Justice Process Law Division. (2024). **Legal Manual on Administrative Fines for the Public.** Bangkok: Office of the Council of State. (in Thai)

Keertinawanun, T. (2014). **The application of the day fine system in Thailand considering the offender’s economic status** (Master’s thesis). Faculty of Law, Thammasat University, Bangkok. (in Thai)

Lamont, J., & Favor, C. (2002). **Distributive justice.** Retrieved from https://plato.stanford.edu/archives/win2002/entries/justice-distributive [2026, 7 Jan.]

Liksitwatthanakun, S., & Srisanit, P. (2014). **A research project on developing sentencing guidelines: The principle of proportionality in narcotics cases**. Bangkok: Faculty of Law, Thammasat University. (in Thai)

Progressive Movement. (2022). **Day-fine is not just about fines.** Retrieved from https://progressivemovement.in.th/article/common-school/6860/ [2025, 5 Jan.] (in Thai)

Sasiwuttiwat, S. (2023). **Thai-style overcriminalization: A reflection of Thai governance norms.** Retrieved from https://www.the101.world/thai-norm-overcriminalization/ [2025, 5 Jan.] (in Thai)

Senate. (2024). **Understanding the act on administrative fines B.E. 2565 (2022).** Retrieved from https://www.senate.go.th [2024, 20 Dec.] (in Thai)

Supakitsilpa, C. (2022). **Day fine: A case study on the application of day fines in traffic cases under the Land Traffic Act B.E. 2522 (1979)** (Master's thesis). Faculty of Law, Thammasat University, Bangkok. (in Thai)

Wongsdee, S. (2020). **The application of the day fine system considering offenders' economic status in the Thai justice process** (Doctor of Philosophy in Justice Administration). Faculty of Law, Thammasat University, Bangkok. (in Thai)

บทความวิจัย

การวิเคราะห์นโยบายการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอย ในกรุงเทพมหานคร

AN ANALYSIS OF THE POLICY ON STREET VENDOR REGULATION IN BANGKOK METROPOLITAN ADMINISTRATION)

จิรภิญญา ชุณหมุกดา[1*] และ กัลยา แซ่อั้ง[2]
[1]หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย
[2]ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Jirapinya Chunhamookda[1*] and Kanlaya Sae-Ang[2]
[1]Master of Public Administration (Public Policy), Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand
[2]Department of Political Science, Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand

*E-mail: jirapinya2543@gmail.com

Received: 15-01-2026
Revised: 29-01-2026
Accepted: 30-01-2026

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาและผลกระทบของนโยบายการจัดระเบียบหาบเร่–แผงลอยในกรุงเทพมหานครภายใต้ประกาศหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการกำหนดพื้นที่ทำการค้าและการขายหรือจำหน่ายสินค้าบนถนนหรือสาธารณะ พ.ศ. 2566 (ฉบับแก้ไข) รวมถึงศึกษาความต้องการของผู้ค้าหาบเร่-แผงลอยต่อนโยบายดังกล่าวและเปรียบเทียบความต้องการผู้ค้ากับเนื้อหานโยบายเพื่อระบุช่องว่างเชิงนโยบายและแนวทางปรับปรุง เป็นการวิจัยเป็นเชิงคุณภาพ โดยวิเคราะห์เอกสารกฎหมายและนโยบายควบคู่การเก็บข้อมูลจากผู้ค้าสองกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ถูกยกเลิกพื้นที่ทำการค้าและกลุ่มที่ยังคงอยู่ในพื้นที่ทำการค้าตามประกาศกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2566 ผลการวิจัยพบช่องว่างสำคัญ 4 ประการ คือ 1) ปัญหาที่มีความซับซ้อน โดยกรุงเทพมหานครให้ความสำคัญกับสิทธิการสัญจร ความปลอดภัยและสุขอนามัย ขณะที่ผู้ค้าเน้นรายได้ครัวเรือนและภาระหนี้สิน 2) วัตถุประสงค์ไม่สอดคล้องกัน เนื่องจากกรุงเทพมหานครมุ่งยกระดับความสะอาด ภาพลักษณ์เมือง และการท่องเที่ยว ส่วนผู้ค้าต้องการความมั่นคงของพื้นที่ทำการค้าแบบถาวร 3) รูปแบบนโยบายเป็นแบบผสมแต่ยึดมาตรการควบคุมเป็นหลัก แม้ยึดหลัก “ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง” แต่ยังไม่ตอบโจทย์ด้านความมั่นคงของอาชีพผู้ค้า และ 4) การกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่จำกัดสิทธิพื้นที่แก่ผู้ค้าที่เปราะบางและมีรายได้ไม่เกิน 300,000 บาทต่อปี ในขณะที่ผู้ค้าเสนอให้เข้มงวดกับแรงงานต่างด้าวที่ค้าขายผิดกฎหมายและกลุ่มนายหน้ารับจดทะเบียนแทน รวมถึงให้มีการยกเลิกเงื่อนไขการกำหนดเพดาน

รายได้ที่เกิน 300,000 บาทต่อปี เพื่ออนุญาตให้เข้าถึงพื้นที่การค้าและเปลี่ยนเป็นการส่งเสริมให้กลุ่มผู้ค้าหาบเร่-แผงลอยดำเนินการยื่นเสียภาษีกับกรมสรรพากรอย่างถูกต้องและสม่ำเสมอแทน ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดแสดงความพร้อมที่จะรับภาระเรื่องภาษี หากสามารถดำเนินการค้าขายได้ต่อไปโดยไม่ถูกกีดกันหรือจำกัดการประกอบอาชีพที่เป็นอยู่เดิม

คำสำคัญ : นโยบายการจัดระเบียบ หาบเร่-แผงลอย กรุงเทพมหานคร

ABSTRACT

This study examined the content and impacts of Bangkok's street-vendor management policy under the Bangkok Metropolitan Administration (BMA) Announcement on the Criteria, Procedures, and Conditions for Designating Trading Areas and Selling Goods on Roads or Public Places B.E. 2566 (2023), as amended. It also investigated street vendors' policy demands, compared them with the policy's provisions to identify policy gaps, and proposed directions for improvement. A qualitative research design was employed. Data were drawn from 1) documentary analysis of relevant laws, regulations, and policy documents, and 2) interviews with two vendor groups: vendors whose trading sites were revoked and vendors who were allowed to continue operating under the 2023 BMA Announcement. Findings revealed four major gaps. First, the problem was highly complex: the BMA prioritized pedestrian rights, safety, cleanliness, and public hygiene, while vendors emphasized household income security and debt burdens. Second, policy objectives and vendor needs were misaligned: the BMA focused on enhancing urban cleanliness, city image, and tourism, whereas vendors sought permanent and secure trading locations. 3) Although the policy was mixed in instrument design, it relied predominantly on control-oriented measures; despite invoking the principle of "leaving no one behind," it did not sufficiently address occupational security. 4) Target-group design limited access by restricting eligibility to "vulnerable" vendors with annual incomes not exceeding THB 300,000. Vendors instead called for stricter action against illegal foreign vendors and registration brokers, and for removing the income ceiling. They proposed shifting toward encouraging consistent and lawful tax filing with the Revenue Department. All interviewees indicated willingness to bear tax obligations if they could continue vending without exclusion or undue constraints on their existing livelihoods.

Keywords: Public Policy, Street Vending, Bangkok

บทนำ

หาบเร่–แผงลอยเป็นกลไกเศรษฐกิจนอกระบบที่สำคัญของกรุงเทพมหานคร ทั้งในมิติการสร้างรายได้ให้ครัวเรือนรายได้น้อย การจ้างงาน การเข้าถึงอาหารราคาประหยัด และการพยุงเศรษฐกิจชุมชนเมือง อย่างไรก็ตาม การใช้พื้นที่สาธารณะเพื่อการค้าถูกมองว่าเกี่ยวข้องโดยตรงกับระเบียบการใช้ทางเท้า สิทธิการสัญจร ความปลอดภัย ความสะอาด และสุขอนามัย (Sapyankorn, 2017) จึงกลายเป็นประเด็นนโยบายที่มีความอ่อนไหวและมีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลากหลาย (Development, 2020) ภายใต้ประกาศหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการกำหนดพื้นที่ทำการค้าและการขายหรือจำหน่ายสินค้าบนถนนหรือที่สาธารณะของกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2566 (ฉบับแก้ไข) กรุงเทพมหานครจึงได้กำหนดแนวทางจัดระเบียบพื้นที่ค้าขายที่เข้มขึ้นแบบบนลงล่าง (Top-down) (Taweepol, 2022) ทั้งการกำหนดหรือยกเลิกพื้นที่ทำการค้า เงื่อนไขผู้มีสิทธิและกลไกนโยบายแบบกำกับควบคุม (Regulatory Policy) (Lowi, 1972) เพื่อยกระดับภาพลักษณ์เมืองและมาตรฐานการใช้พื้นที่สาธารณะ แม้นโยบายมีเจตนาลดผลกระทบต่อประชาชนผู้ใช้ทางเท้าและส่งเสริมความเป็นระเบียบเรียบร้อย แต่การปรับพื้นที่และเงื่อนไขใหม่ส่งผลโดยตรงต่อความมั่นคงทางอาชีพ รายได้ และภาระหนี้สินของผู้ค้าจำนวนมาก โดยเฉพาะกลุ่มที่ถูกยกเลิกพื้นที่ทำการค้า

ปัญหาสำคัญจึงอยู่ที่ “ช่องว่าง” ระหว่างกรอบคิดของรัฐที่เน้นความเป็นระเบียบ ความปลอดภัย สุขอนามัย และภาพลักษณ์เมืองกับความต้องการของผู้ค้าที่มุ่งความมั่นคงของพื้นที่ทำการค้าและความอยู่รอดทางเศรษฐกิจ รวมถึงข้อถกเถียงเรื่องความเป็นธรรมของเกณฑ์คัดกรองผู้มีสิทธิ เช่น เพดานรายได้และการจัดการผู้ค้าผิดกฎหมาย/นายหน้าสวมสิทธิ ช่องว่างดังกล่าวอาจทำให้นโยบายบรรลุเป้าหมายด้านการจัดระเบียบ แต่ก่อผลกระทบทางสังคมและเศรษฐกิจต่อผู้ค้ากลุ่มเปราะบาง (Center, 2020) และลดความร่วมมือในการบังคับใช้นโยบายในระยะยาว

ด้วยเหตุนี้ งานวิจัยฉบับนี้จึงมีความสำคัญในการวิเคราะห์เนื้อหาและผลกระทบของนโยบายภายใต้ประกาศกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2566 (ฉบับแก้ไข) (Bangkok Metropolitan Administration, 2023) ควบคู่กับการศึกษาความต้องการของผู้ค้าทั้งกลุ่มที่ถูกยกเลิกพื้นที่และกลุ่มที่ยังคงอยู่ เพื่อเปรียบเทียบและระบุช่องว่างเชิงนโยบาย ตลอดจนเสนอแนวทางปรับปรุงให้เกิดดุลยภาพระหว่างการใช้พื้นที่สาธารณะอย่างเป็นระเบียบกับการคุ้มครองความมั่นคงทางอาชีพและความเป็นธรรมของผู้ค้าในเมือง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาและผลกระทบของนโยบายการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอยในกรุงเทพมหานครภายใต้ประกาศหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการกำหนดพื้นที่ทำการค้าและการขายหรือจำหน่ายสินค้าบนถนนหรือสาธารณะ พ.ศ. 2566 (ฉบับแก้ไข)

2. เพื่อวิเคราะห์ความต้องการของผู้ค้าหาบเร่-แผงลอยในกรุงเทพมหานครที่มีต่อนโยบายการบริหารจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอยของกรุงเทพมหานคร

3. เพื่อเปรียบเทียบความต้องการของผู้ค้าหาบเร่-แผงลอยกับนโยบายจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอยของกรุงเทพมหานคร

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. เพื่อจัดทำฐานข้อมูลความต้องการของผู้ค้าหาบเร่-แผงลอยอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมทุกมิติของเนื้อหานโยบายการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอย

2. เสนอข้อแนะนำเชิงนโยบายที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมและเศรษฐกิจควบคู่กับหลักสิทธิมนุษยชน เพื่อสร้างสมดุลระหว่างความเป็นระเบียบเรียบร้อยของเมืองกับการคุ้มครองสิทธิในการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มุ่งวิเคราะห์เนื้อหาเชิงนโยบายควบคู่การศึกษามุมมองและความต้องการของผู้ค้าหาบเร่-แผงลอยในกรุงเทพมหานคร โดยใช้ทั้งการวิเคราะห์เอกสารการประกาศของกรุงเทพมหานครและการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรคือผู้ค้าหาบเร่-แผงลอยในกรุงเทพมหานคร แบ่งเป็นสองกลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้ค้าที่ถูกยกเลิกพื้นที่ทำการค้า ประกอบด้วยตัวแทนเครือข่ายแผงลอยไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ผู้ค้านอกจุดผ่อนผัน และผู้ค้าในจุดผ่อนผัน รวม 3 คน คนละ 1 เขต ได้แก่ เขตคลองเตยเหนือ เขตวัฒนา และเขตราชเทวี คัดเลือกแบบลูกโซ่ (Snowball)

กลุ่มที่ 2 ผู้ค้าที่อยู่ในพื้นที่ทำการค้าตามประกาศกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2566 คัดเลือกแบบสุ่มจากข้อมูลสถิติผู้ค้า จำนวน 5 คน คนละ 1 เขต ได้แก่ เขตปทุมวัน เขตบางรัก เขตราชเทวี เขตพญาไท และเขตดุสิต รวมทั้งสิ้น 8 คน โดยเกณฑ์คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจงผ่านตัวแทนกลุ่มผู้ค้าหาบเร่-แผงลอยในแต่ละพื้นที่ทำการค้า คือ เป็นผู้ค้าปัจจุบันหรือเพิ่งได้รับผลกระทบจากนโยบายภายใน 2 ปี และยินยอมให้ข้อมูลโดยสมัครใจผ่านการแสดงเอกสารจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured in-depth interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้ค้าหาบเร่–แผงลอยและตัวแทนภาคประชาชน โดยแนวคำถามพัฒนาตามวัตถุประสงค์การวิจัย ได้แก่

1) ปัญหาและผลกระทบจากการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอย

2) ความต้องการหรือข้อเสนอแนะของผู้ค้าหาบเร่-แผงลอยต่อนโยบายรวมถึงประสบการณ์กับการทำพื้นที่ทำการค้าของผ่อนผันและพื้นที่กำหนดการค้าตามที่กรุงเทพมหานครได้กำหนดไว้หลายประเด็น

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์เอกสารประกาศกรุงเทพมหานคร เรื่อง หลักเกณฑ์และเงื่อนไขการกำหนดพื้นที่ทำการค้าและการขายหรือจำหน่ายสินค้าบนถนนหรือสาธารณะ พ.ศ. 2566 (ฉบับแก้ไข) (Bangkok Metropolitan Administration, 2023) โดยแยกหมวดหมู่สำคัญ เช่น เกณฑ์การกำหนดพื้นที่ ขั้นตอนอนุญาตหรือเพิกถอนสิทธิพื้นที่ทำการค้า เฉพาะกลุ่ม “ผู้เปราะบาง/รายได้ไม่เกิน 300,000 บาท ต่อปี” มาตรฐานสุขอนามัยและความสะอาดและมาตรการบังคับใช้อื่น ๆ

ขั้นตอนที่ 2 ถอดเทปสัมภาษณ์จากกลุ่มผู้ค้าหาบเร่-แผงลอย ทั้ง 2 กลุ่ม (กลุ่มผู้ค้าหาบเร่-แผงลอยที่อยู่นอกพื้นที่ทำการค้า และกลุ่มผู้ค้าหาบเร่-แผงลอยที่อยู่ในพื้นที่ทำการค้า)

ขั้นตอนที่ 3 ทำการวิเคราะห์เนื้อหาและจัดทำตารางเปรียบเทียบ “เนื้อหานโยบายการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอย กับความต้องการ หรือประสบการณ์ของผู้ค้าหาบเร่-แผงลอยที่ผ่านมา” เพื่อระบุช่องว่างเชิงนโยบายและสังเคราะห์เป็นข้อเสนอเชิงนโยบายที่ปฏิบัติได้ โดยคำนึงถึงบริบทสังคม เศรษฐกิจและสิทธิมนุษยชน) ทั้งนี้ตลอดการศึกษาดำเนินตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยผู้ให้ข้อมูลสามารถถอนตัวได้ทุกเวลาโดยไม่เสียสิทธิ์ใด ๆ

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ แม้ประกาศ “หลักเกณฑ์และเงื่อนไขการกำหนดพื้นที่ทำการค้าและการจำหน่ายสินค้าบนถนนหรือสาธารณะ พ.ศ. 2566 (ฉบับแก้ไข)” จะยกระดับการบริหารจัดการหาบเร่–แผงลอยให้เป็นระบบที่โปร่งใส และมีกฎเกณฑ์ที่ชัดเจน แต่ในการปฏิบัติยังปรากฏช่องว่างเชิงนโยบายที่กระทบต่อความมั่นคงของผู้ค้า ทั้งในด้านสิทธิในการเข้าถึงพื้นที่ค้าขายและความสามารถในการปรับตัว จึงวิเคราะห์ออกมาได้ 5 ประเด็นหลัก ได้แก่ การนิยามปัญหาหาบเร่-แผงลอย ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร วัตถุประสงค์ของนโยบายการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอย รูปแบบนโยบายการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอย กลุ่มเป้าหมายของนโยบายการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอย เป็นต้น

1) การวิเคราะห์เนื้อหาของนโยบายการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอย ของกรุงเทพมหานคร ดังตารางต่อไปนี้

ประเด็น	เนื้อหาของนโยบายการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอย
การนิยามปัญหา	กทม. ใช้แนวคิดพื้นที่สาธารณะที่ไม่สามารถให้พื้นที่สาธารณะกับกลุ่มผู้ค้าหาบเร่-แผงลอยได้ทุกคน เพื่อให้เกิดความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของเมือง

ประเด็น	เนื้อหาของนโยบายการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอย
วัตถุประสงค์	1) การกำหนดเพดานรายได้ไม่เกิน 300,000 บาทต่อปี เพื่อให้เฉพาะกลุ่มผู้ค้าที่มีรายได้น้อย ผ่านการยื่นภาษีเงินได้ธรรมดา 2) ต้องการควบคุมมาตรฐานเรื่อง ความสะอาดและสุขอนามัย เพื่อปกป้องการเกิดแหล่งสะสมของเชื้อโรคทั้งกลุ่มผู้ค้าและผู้บริโภคอุปโภค 3) ต้องการยกระดับเศรษฐกิจฐานรากกลุ่มกิจการหาบเร่-แผงลอย ไปสู่ธุรกิจแบบ SMEs
รูปแบบนโยบาย	รูปแบบนโยบายเป็นแบบสมดุลในการจัดระเบียบเรียบร้อยของเมืองและการเข้าถึงสิทธิทั้งกลุ่มผู้ค้าหาบเร่-แผงลอยและผู้สัญจรบนพื้นที่สาธารณะ
กลุ่มเป้าหมาย	กลุ่มผู้ค้าที่มีรายได้น้อยและรายได้ต่อปีน้อยกว่า 300,000 บาทต่อปี เข้ามาอยู่ในระบบของ กทม. เพื่อความโปร่งใสในการบริหารนโยบายการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอย
เนื้อหาการประกาศหลักเกณฑ์ และเงื่อนไข การกำหนดพื้นที่ทำการค้าฯ	
1) เกณฑ์กำหนดพื้นที่ทำการค้า	- ขนาดแผง ≤ 3 ตร.ม. ลึก ≤ 1.5 ม. จัดเพียงฝั่งเดียวชิดถนน ห่างผิวจราจร ≥ 50 ซม. - เว้นทุก 10 แผง ระยะกว้าง 3 ม. เป็นทางเข้าฉุกเฉิน - จัดตามประเภทสินค้า ห้ามใกล้ป้ายรถเมล์ สะพานลอย สถานีรถไฟฟ้า ทางม้าลาย ฯลฯ
2) คุณสมบัติของผู้ค้า/ผู้ช่วยผู้ค้า	- สัญชาติไทย ลงทะเบียนกับสำนักงานเขต - มีคุณสมบัติยืนยันรายได้น้อย/สวัสดิการรัฐ/โครงการบ้านมั่นคง ฯลฯ และผู้ค้าที่มีรายได้ไม่น้อยกว่า 300,000 บาทต่อปี - ต้องไม่มีแผงอื่น/ไม่เป็นผู้ช่วยแผงอื่นในพื้นที่เดียวกัน - ต้องไม่ถูกเพิกถอนสิทธิน้อยกว่า 5 ปีที่ผ่านมา
3) วิธีการคัดเลือกผู้ค้า	การเรียงลำดับสิทธิให้ผู้ค้าเดิมก่อนลำดับแรก (ถ้าผู้ค้าอื่นมีเกินจำนวน จับฉลาก)
4) ข้อปฏิบัติในการขาย	- ปฏิบัติตามผัง วัน เวลา และประเภทสินค้าที่อนุญาต - ทำการติดบัตร/แสดงใบอนุญาตที่แผง (หรือ QR Code) - มีการหยุดค้าสัปดาห์ละ 1 วัน - อาหารต้องได้สุขาฯ มีอุปกรณ์ป้องกันมลภาวะ และความปลอดภัย - ห้ามถ่ายเทน้ำเสีย ไขมัน เศษอาหาร ขยะลงพื้นหรือท่อ - ชำระค่าธรรมเนียมเกี่ยวข้อง เช่น ค่าขยะ และปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

2) ความคิดเห็นและความต้องการของกลุ่มผู้ค้าหาบเร่-แผงลอย (ทั้ง 2 กลุ่มผู้ค้าหาบเร่-แผงลอยที่มีความเห็นสอดคล้องกัน) ต่อนโยบายการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอยดังตารางต่อไปนี้

ประเด็น	เนื้อหาของนโยบายการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอย
การนิยามปัญหา	ไม่มีความมั่นคงด้านพื้นที่ทำการค้าเดิมจากการทำอาชีพหาบเร่-แผงลอยเป็นเวลานาน ส่งผลต่อรายได้ครัวเรือนและภาระหนี้สิน
วัตถุประสงค์	- ต้องการพื้นที่ทำการค้าที่ถาวร และต้องการความยืดหยุ่นในการกำหนดพื้นที่ทำการค้า โดยเฉพาะกิจการร้านอาหารริมทาง (Street food) - ออกกฎระเบียบมาตรการข้อบังคับที่กำจัดกลุ่มผู้ค้าแรงงานต่างด้าว - ยกเลิกการกำหนดสิทธิการเข้าถึงพื้นที่ทำการค้าที่ให้เฉพาะกลุ่มผู้ค้าที่มีรายได้เกิน 300,000 บาทต่อปี
รูปแบบนโยบาย	เป็นรูปแบบนโยบายที่ยึดแต่กฎหมายและการประกาศหลักเกณฑ์แบบเข้มงวด โดยไม่ได้คำนึงถึงบริบทแต่ละพื้นที่ทำการค้าและประเภทกิจการร้านค้า
กลุ่มเป้าหมาย	ให้สิทธิพื้นที่ทำการค้าเฉพาะบุคคลสัญชาติไทย โดยไม่มีการกำหนดเพดานรายได้ เพื่อยกเลิกสิทธิในการทำพื้นที่การค้า
เนื้อหาการประกาศหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขการกำหนดพื้นที่ทำการค้าฯ	
1) เกณฑ์กำหนดพื้นที่ทำการค้า	ต้องการความยืดหยุ่นของขนาดแผงค้า โดยเฉพาะกลุ่มร้านอาหารริมทาง
2) คุณสมบัติของผู้ค้า/ผู้ช่วยผู้ค้า	เห็นด้วยที่ให้กลุ่มผู้ค้าหาบเร่-แผงลอยยื่นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา แต่ไม่เห็นด้วยที่มองการยื่นภาษีเงินได้เป็นเครื่องมือในการตัดสิทธิพื้นที่การค้า จากการกำหนดเพดานรายได้ของผู้ค้าหาบเร่แผงลอยที่ 300,000 บาทต่อปี
3) วิธีการคัดเลือกผู้ค้า	เห็นด้วยกับการให้สิทธิผู้ค้าเดิมในการเลือกพื้นที่ทำการค้า นอกจากนั้นให้ทำการจับฉลาก แต่อยากให้เปิดความโปร่งใสในการจับฉลากเพื่อคัดกรองว่าเป็นผู้ค้าที่เป็นสัญชาติไทยที่เป็นเจ้าของพื้นที่ทำการค้าจุดนั้นจริง
4) ข้อปฏิบัติในการขาย	- ด้านสุขาภิบาลและสาธารณสุข : ต้องการงบประมาณสนับสนุนจาก กทม. ในการติดตั้งโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรักษาความสะอาด (บ่อดักไขมัน และจุดที่ล้างรวม) เพื่อลดต้นทุนค่าใช้จ่ายของกลุ่มผู้ค้าหาบเร่-แผงลอย - การหยุด 1 วันต่อสัปดาห์ : ต้องเปลี่ยนจากปกติหยุดทุกวันจันทร์ เป็นหยุดทุกวันอาทิตย์ เพราะเป็นวันธรรมดาที่ลูกค้ามาทำงานและอุปโภคบริโภคมากกว่าวันหยุดเสาร์-อาทิตย์

สรุปได้ว่า ทั้ง 2 กลุ่มผู้ค้าหาบเร่-แผงลอยทั้งผู้ที่ถูกยกเลิกพื้นที่ทำการค้า และผู้ที่อยู่ในพื้นที่ทำการค้า ตามประกาศของกรุงเทพมหานครมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกัน ได้แก่ 1) ด้านการกำหนดคุณสมบัติผู้ค้าและผู้ช่วยจำหน่ายที่ต้องเป็นสัญชาติไทยควบคู่กับการคุ้มครองสิทธิผู้ค้าเดิมที่ได้ลงทะเบียนกับกรุงเทพมหานคร 2) ด้านข้อปฏิบัติในการขาย เช่น เรื่องข้อปฏิบัติด้านสุขอนามัยและสิ่งแวดล้อม แต่อยากขอเสนอให้กรุงเทพมหานครมาร่วมสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐาน (บ่อดักไขมัน จุดที่ล้างรวม) ร่วมกันและเรื่องการกำหนดวันหยุดสัปดาห์ละ 1 วันเพื่อทำความสะอาดพื้นที่ทำการค้าซึ่งสะท้อนการให้ความสำคัญต่อสุขาภิบาลสาธารณะของกรุงเทพมหานครและกลุ่มผู้ค้าหาบเร่-แผงลอย เป็นต้น

3) การเปรียบเทียบความต้องการของกลุ่มผู้ค้าหาบเร่-แผงลอยกับนโยบายการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอย เพื่อหาช่องว่างเชิงนโยบาย ดังตารางต่อไปนี้

ประเด็น	เนื้อหาของนโยบายการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอย
การนิยามปัญหา	มุมมองปัญหาของกทม. ในกรอบสาธารณะหลายมิติ เพื่อรองรับความต้องการของผู้ใช้บนพื้นที่สาธารณะที่หลากหลาย แต่กลุ่มผู้ค้าหาบเร่-แผงลอยที่มองเพียงมิติในเรื่องของความมั่นคงของพื้นที่ทำการค้าและรายได้-ค่าใช้จ่ายในแต่ละวัน
วัตถุประสงค์	วัตถุประสงค์ในการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอย ของกทม. ไม่มีความสอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่ทำการค้าและประเภทของกิจการร้านค้าตามความเป็นจริง
รูปแบบนโยบาย	กลุ่มผู้ค้าหาบเร่-แผงลอยไม่ได้รู้สึกการดำเนินนโยบายของสิทธิที่ควรจะได้รับ โดยมองว่าเป็นนโยบายที่เน้นการควบคุมผ่านกฎหมายและการประกาศหลักเกณฑ์ฯ มากกว่า
กลุ่มเป้าหมาย	ไม่มีการให้เข้าถึงสิทธิและโอกาสของกลุ่มผู้ค้าที่มีความเปราะบางสูง (ผู้ค้าสูงอายุ/ผู้ที่ภาระหนี้สิน)
เนื้อหาการประกาศหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขการกำหนดพื้นที่ทำการค้าฯ	
เกณฑ์กำหนดพื้นที่ทำการค้า	มีการกำหนดเกณฑ์ “ขนาดเดียว” ไม่มีความยืดหยุ่นตามประเภทกิจการ/บริบทของแต่ละพื้นที่
คุณสมบัติของผู้ค้า/ผู้ช่วยผู้ค้า	ใช้ภาษีเป็น “เครื่องมือกีดกัน” แทนการ “ยกระดับ” ของนโยบายการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอย
ข้อปฏิบัติในการขาย	- ด้านสุขาภิบาลและสุขอนามัย: ภาระค่าใช้จ่ายสูงสำหรับกลุ่มผู้ค้ารายย่อยหรือเปราะบาง - เรื่องการหยุด 1 วันต่อสัปดาห์ : ต้องการหยุดทุกวันอาทิตย์ แทนการหยุดทุกวันจันทร์

อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบกับนโยบายการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอยที่มีความสอดคล้องกันภายใต้การประกาศกรุงเทพมหานคร เรื่อง หลักเกณฑ์และเงื่อนไขการกำหนดพื้นที่ทำการค้าฯ พ.ศ. 2566 (ฉบับแก้ไข) กับความต้องการของกลุ่มผู้ค้าหาบเร่-แผงลอยทั้ง 2 กลุ่ม (ผู้ที่ถูกยกเลิกพื้นที่ทำการค้าและผู้ที่อยู่ในพื้นที่ทำการค้า ตามประกาศของกรุงเทพมหานคร) แบ่งเป็น 3 ประเด็น ดังนี้ 1) การให้กลุ่มผู้ค้าหาบเร่-แผงลอย ทำเรื่องยื่นเข้าระบบการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและต้องมีการลงทะเบียนของกรุงเทพมหานคร เพื่อความโปร่งใส 2) วิธีการคัดเลือกผู้ค้าที่ให้ สิทธิผู้ค้าเดิมเป็นลำดับแรก นอกจากนั้นให้ใช้วิธีการจับฉลากด้วยความโปร่งใส หากมีคำขอสิทธิพื้นที่ทำการค้านั้นเกินจำนวน 3) พร้อมปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ด้านสุขาภิบาลและสาธารณสุข หากกรุงเทพมหานครเข้ามาสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานร่วมกัน

นอกจากนี้ยังพบประเด็นที่ไม่สอดคล้องกันรวมไปถึงประเด็นที่เป็นปัญหาที่ยังต้องได้รับการแก้ไข ได้แก่ 1) การนิยามปัญหา กรุงเทพมหานครเน้นการจัดการพื้นที่สาธารณะเพื่อผู้ใช้หลากหลาย ในขณะที่ผู้ค้าเน้นความมั่นคงของพื้นที่และรายได้เพื่อดำรงชีพ 2) วัตถุประสงค์: ในการออกประกาศกรุงเทพมหานคร เรื่อง หลักเกณฑ์และเงื่อนไขฯ พ.ศ. 2566 (ฉบับแก้ไข) ที่ยังไม่ตอบโจทย์บริบทเฉพาะพื้นที่และความหลากหลายของกิจการ 3) รูปแบบนโยบาย: ในทางปฏิบัติมีความเอนเอียงไปทาง “ควบคุม” มากกว่าการคุ้มครองสิทธิและความมั่นคงอาชีพ 4) กลุ่มเป้าหมาย: ผู้ค้าเปราะบางยังเข้าถึงสิทธิและโอกาสไม่เพียงพอ และ 5) เงื่อนไขสำคัญบางข้อขัดกับความต้องการผู้ค้า เช่น การกำหนดพื้นที่ที่ไม่เอื้อต่อร้านอาหารที่ต้องมีจุดนั่งรับประทาน และการจำกัดสิทธิด้วยเพดานรายได้ไม่เกิน 300,000 บาท/ปี ซึ่งผู้ค้าเห็นว่าไม่สะท้อนภาระค่าใช้จ่ายและหนี้สินของครัวเรือน รวมถึงกระทบผู้ค้าเดิมที่ทำมานาน เป็นต้น

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

จากกรอบวิเคราะห์ทั้งหมดชี้ให้เห็นความสอดคล้องและความไม่สอดคล้องเชิงนโยบายเมื่อเปรียบเทียบระหว่างกรุงเทพมหานครและกลุ่มผู้ค้าหาบเร่–แผงลอยใน 5 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

1) การนิยามปัญหา กรุงเทพมหานครนิยามปัญหาในกรอบหลายมิติที่รวมทั้งสิทธิในการสัญจร ความปลอดภัย และความเป็นระเบียบของพื้นที่สาธารณะ ขณะที่ผู้ค้าหาบเร่–แผงลอยเพียงมิติเดียว คือ ความมั่นคงรายได้ของครัวเรือนกับภาระหนี้สิน จึงสะท้อนให้เห็นความไม่สอดคล้องของปัญหา

2) วัตถุประสงค์ของนโยบายการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอย กรุงเทพมหานครต้องการเน้นมาตรการรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อย แต่กลุ่มผู้ค้าหาบเร่แผงลอย ต้องการความมั่นคงด้านพื้นที่ทำการค้าเพื่อหารายได้มาใช้ดำรงชีวิตประจำวัน

3) รูปแบบนโยบาย กรุงเทพมหานครดำเนินนโยบายการจัดระเบียบหาบเร่–แผงลอยแบบผสมที่เน้นนโยบายแบบควบคุมที่ยึดระเบียบและกฎหมายเป็นหลักควบคู่กับนโยบายแบบจัดสรรซ้ำเพื่อให้กลุ่มผู้ค้าที่เปราะบางสูงเข้าถึงสิทธิในการใช้พื้นที่ทำการค้า อย่างไรก็ตามจากมุมมองของผู้ค้าหาบเร่–แผงลอย นโยบายดังกล่าวกลับเข้มงวดจนเกินไปแทนที่จะมุ่งบังคับใช้กฎหมายต่อการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ

ของเครือข่ายนายหน้าและการประกอบการที่ผิดกฎหมายของผู้ค้าหาบเร่-แผงลอยที่ไม่มีสิทธิทำการค้าในพื้นที่ประเทศไทย

4) กลุ่มเป้าหมายของนโยบาย กรุงเทพมหานครเน้นให้กลุ่มเปราะบางที่มีรายได้ไม่เกิน 300,000 บาทต่อปีและเป็นบุคคลสัญชาติไทยเป็นกลุ่มเป้าหมายหลัก ขณะที่ผู้มีรายได้เกินเกณฑ์ที่กำหนดจะถูกมองว่า “ตั้งตัวได้” และควรถูกยกระดับสู่ลักษณะผู้ค้าแบบ SMEs แต่กลุ่มผู้ค้ามองเพียงให้สิทธิพื้นที่ทำการค้าเฉพาะบุคคลสัญชาติไทยเท่านั้น และเน้นการออกมาตรการบทลงโทษที่เป็นกลุ่มแรงงานต่างด้าวให้เด็ดขาด

5) เนื้อหาการประกาศหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการกำหนดพื้นที่ทำการค้าและการขายหรือจำหน่ายสินค้าบนถนนหรือสาธารณะ พ.ศ. 2566 (ฉบับแก้ไข) พบความสอดคล้องและไม่สอดคล้องใน 3 มิติย่อย ได้แก่ 1) เกณฑ์กำหนดพื้นที่ทำการค้าก่อความไม่สอดคล้อง โดยเฉพาะข้อจำกัดขนาดไม่เกิน 3 ตารางเมตร และการเว้นระยะ 10 เมตรจากป้ายรถประจำทางและทางม้าลาย ซึ่งสะท้อนถึงปัญหาความเหมาะสมเชิงบริบทและประเภทของกิจการแผงค้าในแต่ละพื้นที่ทำการค้า 2) คุณสมบัติผู้ค้า/ผู้ช่วยผู้ค้าเป็นจุดที่สอดคล้อง โดยยอมรับหลักการเรียงลำดับสิทธิและการจำกัดเฉพาะบุคคลสัญชาติไทยเท่านั้น 3) ข้อปฏิบัติการขายมีทั้งส่วนที่สอดคล้องในมาตรฐานสุขอนามัยและสิ่งแวดล้อม เช่น การติดตั้งบ่อดักไขมันและจุดล้างรวม และส่วนที่ไม่สอดคล้องในภาระค่าใช้จ่ายสำหรับการติดตั้งโครงสร้างพื้นฐานดังกล่าวที่ตกแก่ผู้ค้าเพียงฝ่ายเดียว ตลอดจนมีความเห็นต่างเรื่องวันหยุดสัปดาห์ละหนึ่งวันที่กรุงเทพมหานครกำหนดวันจันทร์ ขณะที่ผู้ค้าประสงค์หยุดเป็นวันอาทิตย์แทน

นอกจากนี้ก่อนจะมีการประกาศหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการกำหนดพื้นที่ทำการค้าและการขายหรือจำหน่ายสินค้าบนถนนหรือสาธารณะ พ.ศ. 2566 (ฉบับแก้ไข) กรุงเทพมหานครเคยกำหนดเพดานรายได้ผู้ค้าไว้ที่ 180,000 บาทต่อปี แต่ภายหลังการรับฟังข้อร้องเรียนจากภาคประชาชนได้ปรับเพิ่มเป็น 300,000 บาทต่อปี อันสะท้อนความพยายามลดช่องว่างเชิงนโยบายในการจัดระเบียบหาบเร่–แผงลอยของกรุงเทพมหานคร

สรุปผลการวิจัย

การจัดระเบียบหาบเร่–แผงลอยของกรุงเทพมหานครที่ยึดกฎหมายเป็นหลักตามพระราชบัญญัติการรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 มาตรา 20 ตลอดจนแนวคำพิพากษาศาลปกครองว่าด้วยสิทธิสาธารณะด้านการสัญจร โดยยึดหลักคิด “ทางเท้าเป็นของทุกคน” เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1) กำหนดพื้นที่ทำการค้าเฉพาะสำหรับผู้ค้าที่เปราะบางและมีรายได้ต่อปีต่ำกว่า 300,000 บาท 2) ควบคุมมาตรฐานความสะอาดและสุขอนามัยเพื่อป้องกันแหล่งสะสมเชื้อโรคทั้งจากผู้ค้าและผู้บริโภค และ 3) ยกระดับเศรษฐกิจฐานรากแบบหาบเร่–แผงลอยสู่ผู้ค้าระดับ SMEs ควบคู่การดำเนินนโยบายเชิงผสมผสานที่สร้างสมดุลระหว่างความเป็นระเบียบเรียบร้อยของเมืองกับสิทธิของผู้ค้าและผู้สัญจรบนพื้นที่สาธารณะ อย่างไรก็ตามการดำเนินนโยบายการจัดระเบียบ

หาบเร่-แผงลอยในปัจจุบัน ยังคงปรากฏช่องว่างเชิงนโยบายภายใต้ประกาศหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการกำหนดพื้นที่ทำการค้าฯ พ.ศ. 2566 (ฉบับแก้ไข) ที่ยังไม่สอดคล้องกับบริบทแต่ละพื้นที่ทำการค้าและความแตกต่างของประเภทกิจการร้านค้าหาบเร่–แผงลอยโดยเฉพาะประเภทร้านอาหารริมทาง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ควรมุ่งใช้กระบวนการเรียนรู้ทางสังคมและการสร้างฉันทามติ เพื่อปรับความเข้าใจของผู้ค้าหาบเร่–แผงลอย จากการมอง “การจัดระเบียบ” ว่าเป็นการควบคุมหรือขจัดฝ่ายเดียว ไปสู่การอยู่ร่วมกันบนพื้นที่สาธารณะที่รองรับผู้ใช้หลากหลาย ซึ่งจะเพิ่มความชอบธรรมและความยั่งยืนของนโยบาย ดังนั้นการลดช่องว่างเชิงนโยบายควรประยุกต์แนวคิด Human-Centered Design (HCD) โดยทำความเข้าใจผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างลึกซึ้ง ออกแบบมาตรการให้สมดุลระหว่าง “ทางเท้าปลอดภัย” เมืองเป็นระเบียบและผู้ค้ามีรายได้มั่นคง ผ่านการทดลองในพื้นที่จริง วัดผล และปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ควบคู่การปรับเกณฑ์รายได้เป็นระบบแบบขั้นบันได เพื่อคุ้มครองกลุ่มเปราะบาง จัดจุดนั่งรับประทานเฉพาะพื้นที่ และลงทุนโครงสร้างพื้นฐานสุขอนามัยแบบส่วนรวม เพื่อให้นโยบายปฏิบัติได้จริง เป็นธรรม และยั่งยืนมากขึ้น

2) ควรส่งเสริมประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมผ่านเวทีอภิปรายสาธารณะที่มีโครงสร้าง โดยจัดตั้งคณะทำงานจัดระเบียบทางเท้าระดับเขตซึ่งประกอบด้วยตัวแทนผู้ค้าหาบเร่–แผงลอย ผู้ใช้ทางเท้า ชุมชน ผู้ประกอบการข้างเคียง หน่วยสาธารณสุขหรือกู้ภัย เจ้าหน้าที่เขต และผู้เชี่ยวชาญ คัดเลือกด้วยวิธีสุ่มถ่วงน้ำหนักควบคู่โควตากลุ่มเปราะบางเพื่อลดการครอบงำ กำหนดให้การอภิปรายยึดหลักเหตุผล ความครอบคลุม และการสะท้อนความคิดเห็นร่วมกัน พร้อมบันทึกมติและเหตุผลทุกครั้งเพื่อสร้างความต่อเนื่องในการแก้ปัญหา แนวทางนี้จึงสอดคล้องกับบทเรียนจากกรุงจาการ์ตา (Jakarta) ที่เน้นการบริหารจัดการแบบยืดหยุ่นและความร่วมมือกับผู้ค้า เช่น การจัดหาพื้นที่ใหม่ สนับสนุนการฝึกอบรมและเงินทุน และการรับรองสิทธิผู้ค้าในระดับหนึ่ง (Yimprasert, 2020)

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

1) ควรมีการประเมินธรรมาภิบาลในการการบังคับใช้และความเสี่ยงในการเกิดคอร์รัปชัน โดยใช้การสัมภาษณ์จากการลงพื้นที่ควบคู่กับการวิเคราะห์ข้อมูลร้องเรียนเชิงพื้นที่ เพื่อสำรวจความไม่สม่ำเสมอของการบังคับใช้ระหว่างเขต การเลือกปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ และประสิทธิผลของกลไกร้องเรียน

2) ควรพัฒนาและทดสอบดัชนีความเปราะบางหลายมิติของผู้ค้า โดยบูรณาการตัวชี้วัดด้านรายได้ ความผันผวนของรายได้ ภาระหนี้ ภาระพึ่งพิง ความพิการ และทุนทางสังคม เพื่อเพิ่มความแม่นยำในการคัดกรองและลดปัญหาการตกหล่นหรือคัดผิดกลุ่ม

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณในความเมตตา ความช่วยเหลือและสนับสนุนจากบุคคลหลายท่าน ประกอบไปด้วย อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ ดร. กัลยา แซ่อั้ง และ รองศาสตราจารย์ ดร. ปรีชญาณ์ นักฟ้อน ที่ให้คำแนะนำตลอดการทำวิจัย ขอขอบพระคุณอาจารย์ ดร. รุ้งฉาย เย็นสบาย และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มาโนช อารีย์ ที่กรุณาให้เกียรติเป็นคณะกรรมการสอบเล่มวิทยานิพนธ์ โดยได้กรุณาให้คำแนะนำ รวมถึงสำนักงานเขตและฝ่ายเทศกิจ ที่ให้ข้อมูลและชี้จุดพื้นที่ทำการค้า ทำให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น รวมถึงกลุ่มผู้ค้าหาบเร่-แผงลอย กลุ่มผู้ค้าที่ถูกยกเลิกพื้นที่ทำการค้าและกลุ่มผู้ค้าที่อยู่ในพื้นที่ทำการค้า ได้แก่ เขตปทุมวัน เขตบางรัก เขตราชเทวี เขตพญาไท และเขตดุสิตทุกท่าน ที่กรุณาให้ผู้วิจัยเก็บข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ ซึ่งได้รับความเมตตาและการช่วยเหลืออย่างดียิ่งในตลอดการทำวิจัย และสุดท้ายนี้ขอขอบคุณครอบครัว ซึ่งเป็นกำลังใจที่สำคัญยิ่งในการทำวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

Bangkok Metropolitan Administration. (2023). **Criteria, Methods, and Conditions for Designating Trading and Selling Areas on Streets or Public Places**. Retrieved from bangkok.go.th: https://webportal.bangkok.go.th/public/user_files_editor/109/ News/AnnounceCitylaw/2567/030967.pdf

Center, U. D. (2020). **Hawker Project: Neighborhood charm, a golden opportunity for the city**. Retrieved from UDDC: https://www.uddc.net/ui-project09

Development, S. S. (2020). **Policy proposal on the management of street vendors in Bangkok to strengthen the grassroots economy, livelihoods, and communities**. Retrieved from parliamentary repository of Thailand: https://prt.parliament.go.th/items/5c464e85-2639-433e-b3f0-45a0d98b37e2/full

Lowi, T. J. (1972). **Public Administration Review. Four Systems of Policy, Politics, and Choice,** 298–310.

Sapyankorn, T. (2017). **Impact of the policy for regulating street vendors in the Victory Monument area.** [Master's thesis, Thammasat University]. Thammasat University Digital Archive. Retrieved from https://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2017/TU_2017_5803010437_5492_9000.pdf

Taweepol, Y. (2022). Comparative policy analysis: Research design for public policy research. **Journal of Liberal Arts of Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi, 4**(2), 373-386. Retrieved from https://so03.tci thaijo.org/index.php/art/article/view/256903.

Ratanasak, T. (2012). **Public policy analysis.** Chiang Mai University Press.

Yasmeen,G & Nirathron, N. (2014, May 01). **Vending in Public Space: The case of Bangkok.** Retrieved from https://www.wiego.org/research-library-publications/vending-public-space-case-bangkok/

บทความวิจัย

ศึกษาเส้นทางการเลี่ยงภาษี และทัศนคติมุมมองการนำเข้าน้ำมันเถื่อนข้ามชาติ ในพื้นที่พรหมแดนไทย-มาเลเซีย

A STUDY OF TAX EVASION ROUTES AND INSIGHTS INTO CROSS-BORDER ILLEGAL OIL SMUGGLING IN THE THAILAND - MALAYSIA BORDER AREA

ไฮดา สุดินปรีดา*
อาจารย์ประจำหลักสูตรบัญชี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ นราธิวาส ประเทศไทย

Haida Sudinpreeda*
Lecturer of Accounting Department, Faculty of Management Sciences,
Princess of Naradhiwas University, Narathiwas, Thailand

*E-mail: Haida.m@pnu.ac.th

Received: 06-01-2026
Revised: 16-02-2026
Accepted: 17-02-2026

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาเส้นทางเลี่ยงภาษีนำเข้าน้ำมันเถื่อนข้ามชาติในพื้นที่พรหมแดนไทย-มาเลเซีย และศึกษาทัศนคติของผู้ขายและผู้ซื้อน้ำมันเถื่อนข้ามชาติเขตชายแดนไทย-มาเลเซีย เก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 90 ราย ประกอบด้วยผู้ค้าขายน้ำมันเถื่อนรายย่อย 30 ราย และผู้ซื้อน้ำมันเถื่อนรายย่อย 60 ราย ในเขตชายแดนจังหวัดนราธิวาส ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก ควบคู่กับการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกต วิเคราะห์ข้อมูลหาค่าเฉลี่ย ร้อยละ และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่าการลักลอบนำเข้าน้ำมันเถื่อนดำเนินการผ่านเส้นทางบกและทางน้ำ สามารถจำแนกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ จุดผ่านแดนถาวร/ด่านศุลกากร จุดผ่านแดนชั่วคราว จุดผ่อนปรนทางการค้า และท่าข้ามธรรมชาติ ผู้ขายส่วนใหญ่รับรู้ว่าการกระทำเป็นการเลี่ยงภาษี แต่ขาดความรู้ด้านกฎหมาย และมองว่ามีรายได้สูงกว่างานประจำ ขณะที่ผู้ซื้อให้เหตุผลด้านราคาถูก ความสะดวก และการเข้าถึงง่าย โดยส่วนใหญ่ไม่ทราบข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องในเชิงผลกระทบ การลักลอบดังกล่าวส่งผลให้รัฐสูญเสียรายได้จากภาษีและกองทุนพลังงาน บิดเบือนกลไกตลาด สร้างการแข่งขันไม่เป็นธรรม และอาจส่งผลต่อค่านิยมการยอมรับพฤติกรรมผิดกฎหมายในชุมชน อีกทั้งพื้นที่ชายแดนมีลักษณะภูมิศาสตร์และบริบทเศรษฐกิจสังคมที่เอื้อต่อความเสี่ยง จึงเกี่ยวข้องกับประเด็นความมั่นคงของรัฐโดยตรง ข้อค้นพบชี้ให้เห็นความจำเป็น

ในการบูรณาการมาตรการด้านกฎหมาย เศรษฐกิจ และการพัฒนาพื้นที่ชายแดนควบคู่กันเพื่อป้องกันและลดปัญหาน้ำมันเถื่อนข้ามชาติอย่างยั่งยืน
คำสำคัญ: น้ำมันเถื่อนข้ามชาติ การเลี่ยงภาษี ด่านชายแดนภาคใต้

ABSTRACT

This qualitative research aimed to examine the tax-evading trade routes involved in illegal transnational petrol smuggling at the Narathiwat Province border between Thailand and Malaysia, and explore the attitudes of illegal traders engaged in transnational petrol smuggling in the same border area. The sample consisted of 90 participants, including 30 illegal petroleum sellers and 60 customers involved in the illegal purchase of petroleum products. Convenience sampling was used in conjunction with purposive sampling. Participant observation and structured interviews were employed as data collection methods, and the data were recorded in written form. The data were analyzed using frequency, percentage, and content analysis.

The findings indicate that illicit fuel smuggling is conducted through both land and water routes. These routes can be classified into four categories: permanent border checkpoints (customs houses), temporary border checkpoints, trade facilitation points, and natural crossing points. Most sellers acknowledge that their activities constitute tax evasion; however, they lack adequate knowledge of the relevant legal provisions and perceive that selling illicit fuel generates higher income than their regular employment. Meanwhile, buyers justify their purchases based on lower prices, convenience, and easy accessibility, with the majority being unaware of the applicable legal regulations. In terms of impact, such smuggling results in government revenue losses from import duties, excise taxes, and fuel funds; distorts market mechanisms; creates unfair competition; and may contribute to the normalization of unlawful practices within local communities. Furthermore, the geographical characteristics of the border area, along with its economic and social context, increase vulnerability to these activities, thereby directly linking the issue to national security concerns. The findings highlight the need for integrated measures that combine legal enforcement, economic policy reforms, and border area development strategies to effectively prevent and sustainably reduce transnational fuel smuggling.
Keywords: Illegal Transnational Petrol Smuggling, Tax Evading, Thailand’s Southern Border

บทนำ

สถานการณ์ราคาน้ำมันเชื้อเพลิงในประเทศไทยมีการปรับตัวขึ้น-ลง อยู่ตลอดเวลา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558-ปัจจุบัน ราคาน้ำมันเชื้อเพลิงปรับขึ้นสูงอยู่ตลอดถ้าเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างประเทศมาเลเซีย จากการสำรวจราคาน้ำมัน ณ วันที่ 15 มิถุนายน 2568 น้ำมันเบนซิน 95 ราคาลิตรละ 41.24 บาท น้ำมันแก๊สโซฮอล์ 95 ราคาลิตรละ 32.95 บาท และน้ำมันดีเซล ราคาลิตรละ 31.94 บาท Global Petrol Price. (2025)

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลผลต่างราคาน้ำมันในประเทศไทยกับประเทศมาเลเซีย ณ วันที่ 15 มิถุนายน 2568

FUEL	Price (RM)	Exchange Rate (June 15, 2025)	Price (Baht) Malaysia Prices	Price (Baht) Thai Prices	Different Prices/litre
RON95	2.05	7.70	15.78	41.24	25.46
RON97	3.07	7.70	23.64	32.95	9.31
DIESEL	2.74	7.70	21.10	31.94	10.84

เมื่อเทียบราคาน้ำมันแล้วจะเห็นได้ว่าราคาน้ำมันชนิดเบนซินแก๊สโซฮอล์ 95 (ไทย) กับน้ำมันเบนซิน 97 (มาเลเซีย) และราคาน้ำมันชนิดเบนซินแก๊สโซฮอล์ 91 (ไทย) กับน้ำมันเบนซิน 95 (มาเลเซีย) ต่างกันอยู่ 9.31 และ 25.46 บาท ตามลำดับ และน้ำมันดีเซลต่างกัน 10.84 บาท จะเห็นได้ว่าราคาที่แตกต่างกันเป็นสาเหตุจูงใจลักลอบขนน้ำมันเชื้อเพลิงจากประเทศมาเลเซียมาขายฝั่งประเทศไทย ทำให้ภาครัฐเกิดการสูญเสียรายได้จากการเลี่ยงภาษีเป็นจำนวนมาก จังหวัดนราธิวาส มีจุดผ่านแดนถาวร 3 จุด คือ จุดผ่านแดนถาวรพรมแดนสุไหงโก-ลก ตั้งอยู่ในพื้นที่เขตเทศบาลเมืองสุไหงโก-ลก ตำบลสุไหงโก-ลก อำเภอสุไหงโก-ลก จุดผ่านแดนถาวรพรมแดนตากใบ ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลเจ๊ะเห อำเภอตากใบ และจุดผ่านด่านพรมแดนบูเก๊ะตา ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลบูเก๊ะตา อำเภอแว้ง นอกจากนี้ยังมีจุดผ่านแดนชั่วคราว (Temporary crossing point) จุดผ่อนปรนทางการค้า (Check point for border trade) และมีจุดผ่านแดนลำลองตามสภาพภูมิประเทศ (Geography crossing point) หรือจุดข้ามประเพณีอีกมากมายหลายจุด ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่ครอบคลุมทั้ง 3 อำเภอ คือ อำเภอแว้ง อำเภอตากใบ และอำเภอสุไหงโก-ลก พื้นที่จุดผ่านด่านประเทศไทยติดกับจุดผ่านด่านประเทศมาเลเซีย Fuel Suppression Division (2009).

(ก) (ข) (ค)

ภาพที่ 1 การวางจำหน่ายน้ำมันเถื่อนข้ามชาติริมถนน
ที่มา: Haida, S. (2025)

ในทัศนะของประชาชน และข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในพื้นที่ พบว่าน้ำมันเถื่อนซึ่งเข้ามาตามด่านชายแดนจากประเทศมาเลเซียถือเป็นผลประโยชน์หลักที่เจ้าหน้าที่ตำรวจมีความเชื่อมโยงและรู้เห็นเป็นใจกับกลุ่มลักลอบนำเข้ามาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประชาชนที่ให้ข้อมูลในเรื่องดังกล่าวระบุว่า เส้นทางที่ผ่านทาง อำเภอสุไหงโก-ลก อำเภอตากใบ และอำเภอแว้งเป็นพื้นที่สำคัญ ซึ่งที่อำเภอสุไหงโก-ลก นั้น ผ่านทางช่องทางด่านศุลกากร และผ่านทางแม่น้ำ สุไหงโก-ลก วันละไม่ต่ำกว่า 1,000,000 ลิตร น้ำมันเหล่านั้น เมื่อนำมารวมกันแล้ว จะมีตัวเลขการลักลอบค้าน้ำมันเถื่อนวันละไม่ต่ำกว่า 4,000,000 ลิตร ซึ่งเป็นน้ำมันเบนซินครึ่งหนึ่ง ส่วนที่เหลือเป็นน้ำมันดีเซล นั่นแสดงว่ามีการค้าน้ำมันเถื่อนในพื้นที่วันละ 100 กว่าล้านบาท ถ้าคิดราคาน้ำมันเป็นเงินไทย และใน 100 กว่าล้านบาทนั้น รัฐต้องขาดรายได้ที่เป็นภาษีของประเทศไปไม่ต่ำกว่า 20 ล้านบาทต่อวัน และประชาชนต่างเข้าใจและรับรู้ว่าเจ้าหน้าที่รัฐ ทั้งตำรวจ ศุลกากร และเจ้าหน้าที่ สรรพสามิต มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับเรื่องเหล่านี้ทั้งนั้น Sangkhorn, U., et al. (2015).

จะเห็นได้ว่าการลักลอบนำเข้าน้ำมันเถื่อนข้ามชาติในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ไทย-มาเลเซียในจังหวัดนราธิวาสมีค่อนข้างมาก และเป็นที่นิยมในกลุ่มผู้ค้าขายและผู้บริโภคที่อาศัยอยู่ติดเขตชายแดนไทย-มาเลเซีย และในเมืองใกล้เคียง ซึ่งทำให้มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจชายแดนใต้มาอย่างยาวนาน ทั้งในภาคเอกชนและภาครัฐ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเส้นทางเลี่ยงภาษี ผู้ลักลอบนำเข้าน้ำมันเถื่อนทางใดบ้าง และทัศนคติของผู้ขายและผู้ซื้อน้ำมันเถื่อนข้ามชาตินำเข้าในพื้นที่ด่านชายแดนภาคใต้ไทย-มาเลเซีย จังหวัดนราธิวาส

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาเส้นทางเลี่ยงภาษีนำเข้าน้ำมันเถื่อนข้ามชาติเขตชายแดนไทย-มาเลเซีย จังหวัดนราธิวาส
2. เพื่อศึกษาทัศนคติของผู้ขายและผู้ซื้อน้ำมันเถื่อนข้ามชาติเขตชายแดนไทย-มาเลเซีย จังหวัดนราธิวาส

ทบทวนวรรณกรรม

พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย โดยเป็นพื้นที่ที่มีพรมแดนติดกับทางตอนเหนือของประเทศมาเลเซีย สามารถข้ามพรมแดนได้ทั้งทางบก และทางน้ำ โดยมีอาณาเขตติดต่อครอบคลุม 4 รัฐทางตอนเหนือของมาเลเซีย (เปอร์ลิส เกดะห์ กลันตันตัน และเปรัก) และพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนใต้ของประเทศไทย ได้แก่ สงขลา ยะลา สตูล ปัตตานี และนราธิวาส โดยหากย้อน มองบริบทเดิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ของผู้คนบริเวณชายแดนในรัฐ ทางตอนเหนือของมาเลเซียกับผู้คนบริเวณชายแดนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย มีความสัมพันธ์ที่ค่อนข้างแน่นแฟ้น ความสัมพันธ์ดังกล่าวตั้งอยู่บนพื้นฐานการมีอัตลักษณ์ร่วมในทางชาติพันธุ์ วัฒนธรรม และทางศาสนา เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ในรัฐทางเหนือของมาเลเซียมีความเป็นมลายู วิถีทางวัฒนธรรมคล้ายคลึงกันมากกับคนส่วนใหญ่ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย Makeng, M. (2020).

ตารางที่ 2 ค่าใช้จ่ายด้านพลังงานเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน จำแนกตามประเภทของพลังงาน ในแต่ละภาค ปี 2567

รายการ	ภาค					
	ทั่วราชอาณาจักร	กรุงเทพมหานครและ 3 จังหวัด	กลาง	เหนือ	ตะวันออก-เฉียงเหนือ	ใต้
ค่าใช้จ่ายด้านพลังงานทั้งสิ้น	**2,660**	**3,309**	**2,948**	**2,185**	**2,126**	**2,677**
ผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม	**1,727**	**1,964**	**1,902**	**1,456**	**1,431**	**1,927**
น้ำมันเบนซิน	20	20	18	15	10	48
น้ำมันดีเซล	559	382	709	547	535	650
แก๊สโซฮอล์	1,028	1,476	1,063	762	743	1,097
แก๊สสำหรับยานพาหนะ	7	17	9	3	1	2
แก๊สใช้ในครัวเรือน	112	65	102	128	142	129
น้ำมันไบโอดีเซลและพลังงานทดแทนประเภทอื่น ๆ	1	4	1	1	-	1
ผลิตภัณฑ์อื่น	**933**	**1,345**	**1,046**	**729**	**695**	**750**
ไฟฟ้า	905	1,345	1,037	683	623	746
ถ่านไม้และฟืน	28	-	9	46	72	4

ที่มา: National Statistical Office (2024).

พิจารณาค่าใช้จ่ายจำแนกตามประเภทของพลังงาน พบว่า ในภาพรวม ของประเทศครัวเรือนมีค่าใช้จ่ายสำหรับแก๊สโซออล์สูงที่สุด รองลงมาคือไฟฟ้า และน้ำมันดีเซล ซึ่งเป็นลักษณะที่พบเหมือนกันทุกภาค และเป็นที่น่าสังเกตว่า กรุงเทพมหานครและ 3 จังหวัด มีการใช้จ่ายเกี่ยวกับแก๊สโซฮอล์และไฟฟ้าสูงกว่าภาคอื่น ๆ อย่างเห็นได้ชัด ในขณะที่ครัวเรือนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีค่าใช้จ่ายดังกล่าวต่ำที่สุด ทั้งนี้หากพิจารณาสัดส่วนของค่าใช้จ่ายผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม พบว่า ภาคใต้มีสัดส่วนสูงที่สุด ร้อยละ 72.0 ขณะที่กรุงเทพมหานครและ 3 จังหวัด มีสัดส่วนต่ำที่สุดร้อยละ 59.3 สำหรับการใช้ถ่านไม้และฟืน พบว่าครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือมีค่าใช้จ่ายสูงกว่าภาคอื่น คือ เฉลี่ยเดือนละ 72 บาท และ 46 บาท ต่อครัวเรือน ตามลำดับ

พระราชบัญญัติการค้าน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. 2543 สรุปมาตราสำคัญ (Ministry of Energy, 2017) พระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดควบคุมผู้ค้าน้ำมันเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. ผู้ค้าน้ำมันรายใหญ่ ซึ่งมีปริมาณการค้าน้ำมันแต่ละชนิดหรือรวมกันทุกชนิด ตั้งแต่ปีละ 100,000 เมตริกตันขึ้นไป หรือก๊าซปิโตรเลียมเหลว แต่เพียงชนิดเดียว ตั้งแต่ปีละ 50,000 เมตริกตันขึ้นไป จะต้องได้รับใบอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงพลังงาน

2. ผู้ค้าน้ำมันรายย่อย ซึ่งมีปริมาณการค้าน้ำมันปีละไม่ถึงตาม (1) ข้างต้นแต่มีปริมาณ การค้าน้ำมันแต่ละชนิดหรือรวมกันทุกชนิดเกินปริมาณที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดหรือมีถังที่สามารถเก็บน้ำมันเชื้อเพลิงได้เกินปริมาณที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดจะต้องยื่นขอจดทะเบียนต่ออธิบดีกรมธุรกิจพลังงาน

3. ผู้ค้าน้ำมันซึ่งดำเนินกิจการค้าน้ำมันโดยจัดตั้งสถานีบริการ ผู้ค้าน้ำมัน หมายถึง บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลที่ประกอบกิจการค้าน้ำมันเชื้อเพลิง เช่น การจัดตั้งและดำเนินงานสถานีบริการน้ำมัน รวมถึงผู้ค้าน้ำมันรายใหญ่ที่มีการนำเข้า ซื้อ กลั่น ผลิต หรือจำหน่ายน้ำมันเชื้อเพลิงในเชิงพาณิชย์ โดยกฎหมายกำหนดให้ต้องยื่นขอจดทะเบียนต่ออธิบดีกรมธุรกิจพลังงาน และในกรณีผู้ขนส่งน้ำมันเชื้อเพลิงตามขนาดและปริมาณที่รัฐมนตรีกำหนด ต้องแจ้งต่ออธิบดีภายใน 60 วันนับแต่วันที่ประกาศใช้บังคับ ทั้งผู้ค้าน้ำมันและผู้ขนส่งมีหน้าที่ชำระค่าธรรมเนียมรายปี สำหรับผู้ค้าน้ำมันรายใหญ่ต้องจัดทำบัญชีแสดงปริมาณน้ำมันแต่ละชนิดที่นำเข้า จัดทำแผนปฏิบัติการเกี่ยวกับการนำเข้า ซื้อ กลั่น ผลิต หรือจำหน่าย และยื่นปริมาณการค้าประจำปีเพื่อขอความเห็นชอบจากอธิบดีก่อนดำเนินการในปีนั้น รวมทั้งต้องสำรองน้ำมันเชื้อเพลิงไม่เกินร้อยละ 30 ของปริมาณการค้าประจำปี นอกจากนี้อธิบดียังมีอำนาจกำหนดลักษณะและคุณภาพของน้ำมันเชื้อเพลิงและมาตรการตรวจสอบ หากผู้ค้าน้ำมันจำหน่ายน้ำมันที่ไม่ได้มาตรฐานหรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด อาจถูกเพิกถอนใบอนุญาต และต้องรับโทษจำคุกหรือปรับแล้วแต่กรณี

ลักษณะของการกระทำผิดเกี่ยวกับน้ำมันเชื้อเพลิง งานปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับน้ำมันเชื้อเพลิง (Ministry of Energy, 2017) ได้กล่าวถึง ลักษณะการกระทำความผิดเกี่ยวกับน้ำมันเชื้อเพลิงไว้ในด้านต่าง ๆ ทั้งหมด 10 ด้านคือ

1. การลักลอบนำน้ำมันเชื้อเพลิงเข้าประเทศ มูลเหตุจูงใจ คือ ราคาน้ำมันประเทศเพื่อนบ้าน (มาเลเซีย) มีราคาถูกกว่า ซึ่งมีพฤติการณ์ในการกระทำผิดโดยใช้คนขนนำเข้าประเทศ ในลักษณะกองทัพมดและดัดแปลงถังน้ำมันรถยนต์

2. การลักลอบจำหน่ายน้ำมันเชื้อเพลิงจากเรือขนส่งอุปกรณ์ มูลเหตุจูงใจคือ น้ำมันเชื้อเพลิงที่ใช้กับเรือลำเลียงอุปกรณ์ไปยังแท่นขุดเจาะก๊าซ ได้รับการยกเว้นภาษีและมีราคาถูกกว่า ซึ่งมีพฤติการณ์ในการกระทำผิดโดยถ่ายน้ำมันจากเรือลำเลียงอุปกรณ์จำหน่ายให้กับเรือประมงดัดแปลง หรือเรือประมงในทะเล

3. ส่งออกน้ำมันเชื้อเพลิงไปยังต่างประเทศโดยลักลอบฉ้อฉลภาษีของรัฐ มูลเหตุจูงใจ (ทางบก) คือ น้ำมัน ที่ส่งออกนอกราชอาณาจักรในเขตส่งเสริมอุตสาหกรรม (Free zone) ชำระภาษีแล้วขอคืนภาษีได้ซึ่งมีพฤติการณ์ ในการกระทำผิดโดย มีการแสดงเอกสารการขอคืนภาษีไม่เป็นจริง เช่น แจ้งยอดสูงกว่าความเป็นจริง มีการส่งออก บางส่วน หรือไม่ส่งออกจริง หรือส่งออกไปแล้วนำกลับเข้ามาจำหน่ายในประเทศ และมูลเหตุจูงใจ (ทางน้ำ) คือ น้ำมันที่เติมเรือเดินทางออกนอกประเทศได้รับการยกเว้นภาษีและการส่งออกน้ำมันทางเรือได้รับการยกเว้นภาษี และกองทุน ซึ่งมีพฤติการณ์ในการกระทำผิดโดยทั้งกรณีเรือเดินทางออกนอกประเทศและเรือส่งออกน้ำมันที่ได้รับ ยกเว้นภาษี มีการลักลอบขนถ่ายน้ำมันกลับเข้ามาจำหน่ายในประเทศ

4. การขนน้ำมันผ่านแดน มูลเหตุจูงใจ คือ น้ำมันขนผ่านแดนได้รับยกเว้นภาษีและ มีราคาถูกกว่าน้ำมันภายในประเทศ ซึ่งมีพฤติการณ์ในการกระทำผิดโดยขนน้ำมันเดินทางจากประเทศที่ 1 ผ่านประเทศไทยไปสู่ประเทศที่ 3 ระหว่างผ่านประเทศไทยลักลอบขนถ่ายน้ำมันจำหน่ายในประเทศทั้งทางบกและทางน้ำ

5. การลักลอบนำผลิตภัณฑ์สารละลายไฮโดรคาร์บอน (โซลเว้นท์) ไปปลอมในน้ำมันเชื้อเพลิง มูลเหตุจูงใจคือ โซลเว้นท์รับยกเว้นภาษีและโซลเว้นท์มีคุณสมบัติใกล้เคียงน้ำมันเบนซินและดีเซล ซึ่งมีพฤติการณ์ในการกระทำผิดโดยนำสารโซลเว้นท์ที่ได้มาด้วยวิธีการต่าง ๆ ไปผสมหรือปลอมน้ำมัน

6. โครงการจำหน่ายน้ำมันดีเซลสำหรับชาวประมงในเขตต่อเนื่องของราชอาณาจักร มูลเหตุจูงใจ คือ น้ำมันโครงการ (น้ำมันเขียว) ได้รับยกเว้นภาษีและมีราคาถูกกว่าท้องตลาด 5 บาท ซึ่งมีพฤติการณ์ในการกระทำผิดโดยน้ำมันเขียวซึ่งจำหน่ายให้เรือประมงห่างจากชายฝั่ง 12-24 ไมล์ทะเลนำกลับเข้ามาจำหน่ายในน่านน้ำชายฝั่ง และนำน้ำมันนอกระบบ หรือน้ำมันเถื่อนจากต่างประเทศเข้ามาจำหน่ายในเขตจำหน่ายน้ำมันเขียว หรือนำกลับเข้ามาจำหน่ายในเขตน่านน้ำชายฝั่ง หรือบนบก

7. การปลอมปนน้ำมันหล่อลื่น มูลเหตุจูงใจ คือ สามารถจำหน่ายได้ราคาเท่าน้ำมันหล่อลื่นที่มียี่ห้อ ซึ่งมีพฤติการณ์ในการกระทำผิดโดยนำน้ำมันหล่อลื่นพื้นฐาน มาผสมกับน้ำมันหล่อลื่นใช้แล้วจากนั้นนำมาผ่านกรรมวิธีและทำการเติมสี แต่งกลิ่นให้เหมือนกับน้ำมันหล่อลื่นที่มียี่ห้อ

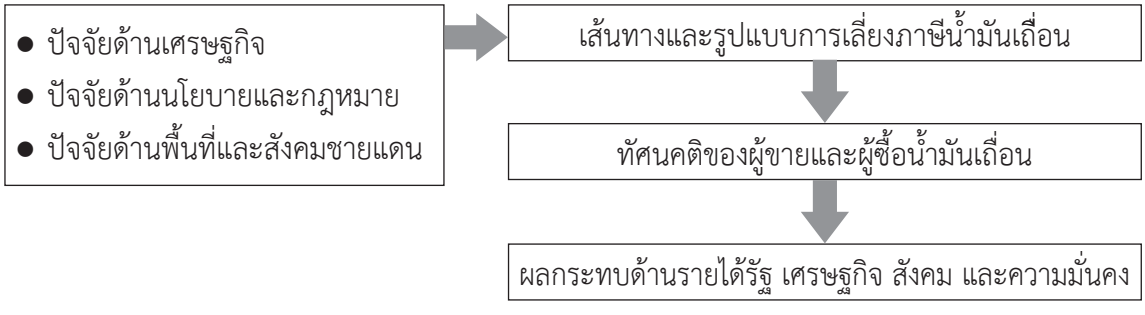
8. การจัดเก็บภาษีหน้าโรงกลั่นไม่ครบถ้วน มูลเหตุจูงใจ คือ ไม่ต้องผ่านกระบวนการเสียภาษีหรือผ่านกระบวนการเสียภาษี แต่เป็นการเก็บภาษีน้ำมันที่เป็นคนละชนิดกัน ซึ่งมีพฤติการณ์ในการกระทำผิด

โดยนำน้ำมันดีเซลขนออกจากโรงกลั่นโดยสำแดงใบกำกับการขนส่งเป็นน้ำมันเตา นำน้ำมันขนออกจากโรงกลั่นโดยสำแดงใบกำกับการขนส่งไปยังสถานีบริการน้ำมันที่ไม่มีตัวตน ซึ่งเมื่อออกมาจากโรงกลั่นได้แล้วนำไปส่งยังเครื่องขายที่รับซื้อน้ำมัน แล้วขับรถน้ำมันออกจากโรงกลั่นโดยสำแดงใบกำกับการขนส่งไปยังคลังน้ำมันย่านที่ไม่มีตัวตน และภายในรถน้ำมันก็ไม่มีน้ำมัน เมื่อออกจากโรงกลั่นมาได้แล้วนำน้ำมันนอกระบบ หรือน้ำมันเถื่อนมาบรรจุใส่ถังรถน้ำมัน นำน้ำมันขนออกจากโรงกลั่นโดยไม่มีใบกำกับการขนส่งหรือเอกสารใด ๆ เมื่อถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับ โรงกลั่นทำเอกสารย้อนหลัง

9. การลักลอบบรรจุก๊าซและจำหน่ายก๊าซปิโตรเลียมเหลว มูลเหตุจูงใจคือ หลบเลี่ยงการเสียภาษี ต้นทุนต่ำ และทำง่ายซึ่งมีพฤติการณ์ในการกระทำผิดโดยลักลอบบรรจุก๊าซลงถังที่ไม่ใช้เครื่องหมายการค้าของตนเองบรรจุก๊าซลงถังน้ำหนักไม่ครบตามมาตรฐานถังบรรจุก๊าซไม่ได้มาตรฐานบรรจุก๊าซลงถังหุงต้มที่สถานีบริการรถยนต์

10. การกระทำลักษณะลักทรัพย์นายจ้าง มูลเหตุจูงใจคือ ต้องการได้เงินมาโดยวิธีการแบบง่าย ซึ่งมีพฤติการณ์ในการกระทำผิดโดยขับรถน้ำมันออกจากโรงกลั่นน้ำมัน ระหว่างทางแวะคลังน้ำมันเพื่อดูดน้ำมันออกขาย พนักงานโรงกลั่นน้ำมันลักลอบนำน้ำมันออกจากโรงกลั่นน้ำมันไปขายให้กับแหล่งซื้อ กระบวนการลักลอบนำเข้าน้ำมันเถื่อนเพื่อธุรกิจ มีการรับน้ำมันมาจากประเทศมาเลเซีย ถ้าเป็นทางบกมีการเติมตามปั๊มน้ำมันต่าง ๆ ที่ติดกับพื้นที่ด่านชายแดนไทย-มาเลเซีย โดยใช้รถดัดแปลงถังน้ำมัน ถ้าเป็นทางน้ำนำเข้ามาจากรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย โดยใช้เรือประมงดัดแปลงเข้ามาในอ่าวไทยใกล้ทะเลสาบสงขลา จากนั้นนำน้ำมันที่นำเข้ามาไปไว้ที่จุดพักน้ำมัน ไม่ว่าจะเป็นป่าละเมาะใกล้ด่านชายแดนหรือท่าเทียบเรือต่าง ๆ เพื่อรอกระจายน้ำมันให้กับเครือข่ายของผู้ค้าน้ำมันเถื่อน ซึ่งมีทั้งผู้ค้าน้ำมันเถื่อนรายใหญ่และรายย่อย ผู้ค้าน้ำมันเถื่อนรายใหญ่เป็นผู้ประกอบกิจการค้าขายระหว่างประเทศตามแนวชายแดนหรือเปิดกิจการบังหน้าเพื่อความสะดวกในการนำเข้าและส่งออกสินค้า โดยใช้เอกสารใบกำกับสินค้าปลอม (Nukul, C. 2015)

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดของการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. พื้นที่ในการวิจัย กำหนดขอบเขตพื้นที่การวิจัยการค้าน้ำมันเถื่อนบริเวณด่านศุลกากรเขตพื้นที่จังหวัดนราธิวาส จำนวน 3 จุด ประกอบด้วย จุดพรมแดนสุไหงโก-ลก ตั้งอยู่ในพื้นที่เขตเทศบาลเมืองสุไหงโก-ลก ตำบลสุไหงโก-ลก อำเภอสุไหงโก-ลก จุดพรมแดนตากใบ ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลเจ๊ะเห อำเภอตากใบ และจุดพรมแดนบูเก๊ะตา ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลบูเก๊ะตา อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส

2. ผู้ให้ข้อมูลหลัก ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบสะดวกควบคู่กับการคัดเลือกแบบเจาะจง เพื่อให้ได้ผู้ให้ข้อมูลที่สามารถให้ข้อมูลเชิงลึกและตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลที่สามารถเข้าถึงได้และยินยอมให้สัมภาษณ์ในช่วงเวลาที่ลงพื้นที่ศึกษาเป็นจำนวน 2 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มผู้ค้ารายย่อยน้ำมันเถื่อนข้ามชาติเขตชายแดนไทย-มาเลเซีย จังหวัดนราธิวาส ทั้ง 3 อำเภอ จำนวน 30 ราย (2) กลุ่มผู้บริโภครายย่อยน้ำมันเถื่อนข้ามชาติเขตชายแดนไทย-มาเลเซีย จังหวัดนราธิวาส ทั้ง 3 อำเภอ จำนวน 60 ราย

3. เครื่องมือในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview) โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์เป็น 2 ชุด

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

4.1 ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดข้อคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ หรือเป็นโจทย์ในการสังเกตการณ์

4.2 ลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยผู้วิจัยจะเข้าไปแฝงตัวในลักษณะของลูกค้าที่เป็นลูกค้าสัญจรทั่วไป ใช้วิธีการสัมภาษณ์ และวิธีการสังเกตการณ์ ซึ่งแต่ละพื้นที่จะใช้แบบสัมภาษณ์ในเชิงลึกกับลูกค้าประจำ และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ โดยใช้ข้อคำถามแบบกว้าง ๆ ที่กำหนดไว้ล่วงหน้า

5. การตรวจสอบและการวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกเพื่อทำการวิเคราะห์โดยถอดบทสัมภาษณ์ของทุกกลุ่ม จัดหมวดหมู่ข้อมูลตามคำถามการวิจัยที่ตั้งไว้ และตรวจสอบอีกครั้งว่าเพียงพอสำหรับการนำไปวิเคราะห์ประเด็นต่อไปได้

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ผลการวิจัยเกี่ยวกับสถานภาพการให้ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีศึกษาโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ค้าน้ำมันเถื่อนข้ามชาติเขตชายแดนไทย-มาเลเซีย ได้แก่ ผู้ค้าน้ำมันในพื้นที่พรมแดนตากใบ 10 ราย ผู้ค้าน้ำมันในพื้นที่พรมแดนสุไหงโก-ลก 10 ราย และผู้ค้าน้ำมันในพื้นที่พรมแดนบูเก๊ะตา 10 ราย และกลุ่มผู้บริโภครายย่อยน้ำมันเถื่อนข้ามชาติเขตชายแดนไทย-มาเลเซีย

จังหวัดนราธิวาส ได้แก่ ผู้บริโภคน้ำมันในพื้นที่พรมแดนตากใบ 20 ราย ผู้บริโภคน้ำมันในพื้นที่พรมแดนสุไหงโก-ลก 20 ราย และผู้บริโภคน้ำมันในพื้นที่พรมแดนบูเก๊ะตา 20 ราย

2. เส้นทางการเลี่ยงภาษีนำเข้าน้ำมันเถื่อนข้ามชาติเขตชายแดนไทย-มาเลเซีย จังหวัดนราธิวาส

ผลการวิจัยพบว่า เส้นทางเลี่ยงภาษีนำเข้าน้ำมันเถื่อนที่ผู้ค้ารายใหญ่และรายย่อยส่วนใหญ่ลักลอบนำเข้ามาเป็นเส้นทางทางบก และทางน้ำ ที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศมาเลเซียโดยพรมแดนแม่น้ำสุไหงโก-ลก ขวางกั้นเป็นระยะทางยาวประมาณ 165 กิโลเมตร เป็นพื้นที่ติดต่อกัน 4 อำเภอในจังหวัดนราธิวาส ได้แก่ อำเภอตากใบ อำเภอสุไหงโก-ลก อำเภอแว้ง และอำเภอสุคิริน และเส้นทางหลักที่ผู้ลักลอบใช้ขนน้ำมันเถื่อนข้ามชาติ ประกอบด้วย 3 อำเภอที่ตั้งอยู่ในจังหวัดนราธิวาสดังนี้

เส้นทางที่ 1 ผ่านพรมแดนตากใบ อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

ภาพที่ 3 แผนที่แสดงระยะห่างจากจุดผ่านแดนถาวรพรมแดนตากใบกับปั๊มน้ำมัน

ผ่านพรมแดนตากใบ อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส จะมีพื้นที่ติดกับด่านเป็งกาลันกูโบ รัฐกลันตัน มาเลเซีย มีปั๊มน้ำมันที่มีผู้ใช้บริการคนไทยมาเติมน้ำมันมากที่สุด ซึ่งมีระยะห่างจากจุดผ่านแดนถาวรพรมแดนตากใบ 2.5 กิโลเมตร เป็นที่ตั้งของปั๊มน้ำมันคาลเท็กซ์ (Caltex Telaga Lanas)

เส้นทางที่ 2 ผ่านพรมแดนสุไหงโก-ลก อำเภอสุไหงโก-ลก จังหวัดนราธิวาส

ภาพที่ 4 แผนที่แสดงระยะห่างจากจุดผ่านแดนถาวรพรมแดนสุไหงโก-ลก กับปั๊มน้ำมัน

ผ่านพรมแดนสุไหงโก-ลก อำเภอสุไหงโก-ลก จังหวัดนราธิวาส จะมีพื้นที่ติดกับด่านรันตูปันยังรัฐกลันตัน มาเลเซียมีปั๊มน้ำมันที่มีคนไทยมาเติมน้ำมันมากที่สุด ซึ่งมีระยะห่างจากจุดผ่านแดนถาวรพรมแดนสุไหงโก-ลก 1 กิโลเมตร เป็นที่ตั้งของปั๊มน้ำมันคาลเท็กซ์ (Caltex Rantau Panjang) และปั๊มน้ำมันเปโตรนัส (Petronas Rantau Panjang) ซึ่งเป็นปั๊มที่อยู่ตรงข้ามกัน

เส้นทางที่ 3 ผ่านพรมแดนบูเก๊ะตา อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส

ภาพที่ 5 แผนที่แสดงระยะห่างจากจุดผ่านแดนถาวรพรมแดนบูเก๊ะตากับปั๊มน้ำมัน

ผ่านพรมแดนบูเก๊ะตา อำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส จะมีพื้นที่ติดกับด่านบูกิตบุหงา รัฐกลันตัน มาเลเซีย มีปั๊มน้ำมันที่มีผู้ใช้บริการคนไทยมาเติมน้ำมันมากที่สุด ซึ่งมีระยะห่างจากจุดผ่านแดนถาวรพรมแดนบูเก๊ะตา 2 กิโลเมตร เป็นที่ตั้งของปั๊มน้ำมันเปโตรนัส (Petronas Bukit Bunga)

ทั้งนี้พบว่า เส้นทางที่ใช้ลำเลียงน้ำมันเถื่อนข้ามชาติชายแดนไทย–มาเลเซีย ยังมีเส้นทางในพื้นที่ที่เป็นจุดผ่านแดนชั่วคราว จุดผ่อนปรนและจุดข้ามประเพณี ที่ทั้งสองประเทศอนุญาตให้ข้ามไปมาหาสู่ได้โดยมีเงื่อนไขนั้น จะใช้เรือหางยาวขนาดเล็ก ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการไปมาหาสู่ของตัวบุคคลบริเวณในพื้นที่ใกล้ ๆ กัน ระหว่างสองประเทศ สินค้าที่พบส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าพกติดตัวของบุคคลผู้โดยสารในลักษณะเล็ก ๆ น้อย ๆ รวมถึงการค้าน้ำมันเถื่อนข้ามชาติที่ผู้ลักลอบใช้เส้นทางนี้อีกเส้นทางในการหลีกเลี่ยงภาษีเพื่อนำเข้าน้ำมันเถื่อนข้ามชาติเขตชายแดนไทย-มาเลเซีย จังหวัดนราธิวาสเช่นกัน

ตารางที่ 3 เส้นทางเลี่ยงภาษีนำเข้าน้ำมันเถื่อนข้ามชาติพรมแดนไทย-มาเลเซีย

เส้นทางเลี่ยงภาษีนำเข้าน้ำมันเถื่อนข้ามชาติพรมแดนไทย-มาเลเซีย	**จุดผ่านแดนถาวร (Permanent Crossing Point)**	**จุดผ่านแดนชั่วคราว (Temporary Crossing Point)**	**จุดผ่านปรนทางการค้า (Check Point for Border Trade)**	**จุดผ่านข้ามด่านธรรมชาติ (Geography Crossing Point)**
เส้นทางที่ 1 ผ่านพรมแดนอำเภอตากใบ	จุดผ่านแดนถาวรพรมแดนตากใบ	1. ท่าแกแบะ 2. ท่าปลุกา 3. ท่าเซะ 4. ท่ายีมานะ 5. ท่าแบเซ็ง	1. ท่าตาเซะ 2. ท่ากวาลอตะ 3. ท่าประมง	1. ท่าศรีพงัน 2. ท่าเรือหางยาว
เส้นทางที่ 2 ผ่านพรมแดนอำเภอสุไหงโก-ลก	จุดผ่านแดนถาวรพรมแดนสุไหงโก-ลก	1. ท่าบ่อทราย 2. ท่าบ่อนไก่ 3. ท่าน้ำตก 4. ท่าสวนมะพร้าว	1. ท่าปาดังญอ 2. ท่าก่อไผ่ 3. ท่าต้นชมพู่ 4. ท่าประปา 5. ท่าเจ๊ะกาเซ็ง 6. ท่ายาง 7. ท่าปรือเดาะห์ 8. ท่าตลาดมูโน๊ะ 9. ท่าโต๊ะอาแว	1. ท่าโรงเลื่อย

ตารางที่ 3 (ต่อ)

เส้นทางเลี่ยงภาษีนำเข้าน้ำมันเถื่อนข้ามชาติพรมแดนไทย-มาเลเซีย	จุดผ่านแดนถาวร (Permanent Crossing Point)	จุดผ่านแดนชั่วคราว (Temporary Crossing Point)	จุดผ่านปรนทางการค้า (Check Point for Border Trade)	จุดผ่านข้ามด่านธรรมชาติ (Geography Crossing Point)
เส้นทางที่ 3 ผ่านพรมแดนอำเภอแว้ง	จุดผ่านแดนถาวรพรมแดนบูเก๊ะตา	1. ท่าลุงเงิน 2. ท่าเถ้าแก่หงัน 3. ท่าปากบาง 4. ท่าโต๊ะปาเกหามิ 5. ท่าลีแยะ 6. ท่ากาแลอาแว 7. ท่าเปาะเป็ง 8. ท่ามะเย็ง 9. ท่าตลาดนัด 10. ท่าเจ๊ะปา	1. ท่าต้นละไม 2. ท่ากำนันวี 3. ท่าหลังโรงเรียนบ้านบูเก๊ะตา	1.ท่านิบง

ตารางที่ 4 ตารางภาพประกอบ (บางส่วน) ของพื้นที่ช่องทางที่มีความเสี่ยงการลักลอบนำเข้าน้ำมันเถื่อนข้ามชาติไทย-มาเลเซีย ประกอบด้วยจุดผ่อนปรน ท่าข้าม และจุดลักลอบต่าง ๆ

จุดผ่อนปรน/ท่าข้ามประเพณี/จุดลักลอบ	ชื่อ-ที่อยู่ของท่าเรือ
	ท่าโต๊ะอาแว พิกัด UTM 47N 0828901E 0666134N ตำบลสุไหงโก-ลก อำเภอสุไหงโก-ลก
	ท่าต้นชมพู่ พิกัด UTM 47N 0828894E 0666057N ตำบลสุไหงโก-ลก อำเภอสุไหงโก-ลก

ตารางที่ 4 (ต่อ)

จุดผ่อนปรน/ท่าข้ามประเพณี/จุดลักลอบ	ชื่อ-ที่อยู่ของท่าเรือ
	ท่ากอไผ่ พิกัด UTM 47N 0829195E 0466422N ตำบลสุไหงโก-ลก อำเภอสุไหงโก-ลก
	ท่าปาดังญอ พิกัด UTM 48N 0173846E 0672964N ตำบลมูโน๊ะ อำเภอสุไหงโก-ลก
	ท่าโรงเลื่อย พิกัด UTM 47N 0829037E 0666333N ตำบลสุไหงโก-ลก อำเภอสุไหงโก-ลก
	ท่าน้ำตก พิกัด UTM 47N 0830265E 0667361N ตำบลปาเสมัส อำเภอสุไหงโก-ลก
	ท่าประปา พิกัด UTM 47N 0828915E 0666223N ตำบลสุไหงโก-ลก อำเภอสุไหงโก-ลก
	ท่าตลาดมูโน๊ะ พิกัด UTM 48N 0171866E 0671967N ตำบลมูโน๊ะ อำเภอสุไหงโก-ลก

3. ทัศนคติของผู้ค้าและผู้ซื้อน้ำมันเถื่อนข้ามชาติเขตชายแดนไทย-มาเลเซีย จังหวัดนราธิวาส

ทัศนคติของผู้ค้าและผู้ซื้อน้ำมันเถื่อนข้ามชาติเขตชายแดนไทย-มาเลเซีย จังหวัดนราธิวาส จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ ทั้ง 3 อำเภอ ที่มีการวางน้ำมันเถื่อนจำหน่ายมีข้อสรุป ดังนี้

สรุปจากการสัมภาษณ์ผู้ค้าน้ำมันเถื่อนในประเด็นทัศนคติของการค้าน้ำมันเถื่อน ผู้ค้าน้ำมันเถื่อนพรมแดนตากใบ “มีรายได้เพิ่มขึ้น จากที่ทำงานประจำรายได้ไม่เยอะ ตอนนี้รายได้เพิ่มขึ้น บางคนทำเป็นอาชีพหลักไปแล้ว และบางคนทำเป็นอาชีพเสริม ขายอยู่หน้าบ้าน รอลูกค้ามาเติม” ผู้ค้าน้ำมันเถื่อนพรมแดนสุไหงโก-ลก “เป็นที่ต้องการของลูกค้าอย่างมาก ลูกค้าจะมาเติมเอง และโทรมาสั่งล่วงหน้า รายได้ดี ของมาขายหมดตลอด”ผู้ค้าน้ำมันเถื่อนพรมแดนบูเก๊ะตา “เลี่ยงภาษีมั้ยไม่รู้ เค้าขายกันเกือบจะทุกบ้านแล้ว แต่ขายหมดตลอด ลูกค้าส่วนใหญ่จะเป็นชาวบ้านทั่วไป คนทำงานประจำในพื้นที่ไป-กลับ”

สรุปจากการสัมภาษณ์ผู้ซื้อน้ำมันเถื่อนในประเด็นทัศนคติของการค้าน้ำมันเถื่อน) ผู้ซื้อน้ำมันเถื่อนพรหมแดนตากใบ “ราคาถูกกว่าในปั๊มน้ำมันแน่นอน และแถวนี้ส่วนใหญ่ก็จะมาเติมน้ำมันขวดกันค่ะ” ผู้ซื้อน้ำมันเถื่อนพรมแดนสุไหงโก-ลก “ปั๊มน้ำมันในโกลกมีน่ะ แต่ไม่เติม มันแพง สู้ราคาไม่ไหว อาชีพแม่ค้าใช้รถยนต์ทุกวันต้นทุนสูง ต้องหาน้ำมันถูก ๆ ต้นทุนต่ำไว้ก่อน จะได้มีเงินเหลือทำค้าขายได้ ผู้ซื้อน้ำมันเถื่อนพรมแดนบูเก๊ะตา “ไปเติมปั๊มได้ แต่ต้องเข้าปั๊มมาเลย์เท่านั้น เพราะปั๊มไทยไม่มีแถวนี้ ถึงมีก็ไม่คิดจะเติมนะ มันแพง”

สรุปทัศนคติผู้ซื้อ จากการสัมภาษณ์ ผู้ซื้อในพื้นที่ตากใบ สุไหงโก-ลก และบูเก๊ะตา มีมุมมองสอดคล้องกันว่าน้ำมันเถื่อน “ราคาถูกกว่า” สะดวก และช่วยลดต้นทุนการดำรงชีพหรือการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะผู้มีรายได้ไม่สูงหรือผู้ประกอบอาชีพค้าขายที่ต้องใช้รถยนต์เป็นประจำ ผู้ซื้อส่วนใหญ่ไม่ได้พิจารณาประเด็นกฎหมายหรือผลกระทบต่อรัฐ แต่มองในมิติความคุ้มค่าเชิงเศรษฐกิจส่วนบุคคลเป็นหลัก

สรุปทัศนคติผู้ขาย ผู้ขายให้เหตุผลหลักว่ารายได้สูงกว่างานประจำ มีความต้องการของลูกค้าสูง สามารถขายจากหน้าบ้าน ต้นทุนต่ำ ในบางพื้นที่กลายเป็นกิจกรรมที่ทำกัน “เกือบทุกบ้าน”

สะท้อนว่าการค้าน้ำมันเถื่อนถูกมองเป็นโอกาสทางเศรษฐกิจที่เข้าถึงง่าย และมีความเสี่ยงที่ผู้ขายรับได้เมื่อเทียบกับผลตอบแทนแม้การค้าน้ำมันเถื่อนจะสร้าง “ผลดีเฉพาะหน้า” ต่อผู้ซื้อและผู้ขายในมิติรายได้และต้นทุน แต่ในภาพรวมก่อให้เกิดผลเสียต่อรัฐและสังคม ทั้งด้านรายได้รัฐ เสถียรภาพเศรษฐกิจ ค่านิยมทางกฎหมาย และความมั่นคงชายแดน ดังนั้นจึงเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่รัฐสมควรแก้ไขอย่างจริงจัง โดยควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสร้างทางเลือกอาชีพที่ถูกกฎหมายให้ประชาชนในพื้นที่

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ Nukul, C. (2015) ซึ่งได้กล่าวว่าเส้นทางพาณิชย์และกระบวนการธุรกิจเพื่อลักลอบนำเข้าน้ำมันเถื่อนข้ามชาติในพื้นที่ด่านชายแดนภาคใต้ไทย-มาเลเซีย สรุปได้ว่า ผู้ลักลอบนำเข้าน้ำมันมาจากประเทศมาเลเซีย กระทำโดยใช้วิธีเติมน้ำมันที่ตั้งอยู่ใกล้ด่านตรวจคน

เข้าเมืองมากที่สุดในแต่ละเส้นทางของทั้ง 4 ด่าน คือ ด่านปาดังเบซาร์ ด่านสะเดา ด่านบ้านประกอบ และด่านวังประจัน ด้วยการบรรจุน้ำมันในแกลอนพลาสติกแล้วขนใส่รถกระบะหรือรถยนต์ดัดแปลงลักษณะต่าง ๆ ขนน้ำมันข้ามมายังประเทศไทยทางบก และทางน้ำ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับข้อมูลงานปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับน้ำมันเชื้อเพลิง (Royal Thai Police, 2016) ความผิดขบวนการโกงภาษี ของรัฐ และ หลีกเลี่ยงภาษีอากรศุลกากร ภาษีสรรพสามิต สำแดงเท็จ ฉ้อฉลภาษีลักลอบนำเข้าน้ำมันเชื้อเพลิงโดยทางบก/ทางทะเล เช่น น้ำมันดีเซล เบนซิน น้ำมันเตา เป็นต้น จะได้กำไรในส่วนที่ไม่ได้เสียภาษีอากร กรมศุลกากร ภาษีสรรพสามิต ภาษีเทศบาล ภาษีมูลค่าเพิ่ม กองทุนน้ำมัน กองทุนอนุรักษ์ฯ กลุ่มลักลอบจะมีความผิดในข้อหา พ.ร.บ.ภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2527 มาตรา 161(1)(2) มาตรา 162(1)(2) และมาตรา 147, พ.ร.บ.ศุลกากร พ.ศ.2469 มาตรา 27 มาตรา 27 ทวิ และมาตรา 99 แล้วแต่กรณี และ พ.ร.บ.การส่งออกไปนอกและการนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า พ.ศ.2522 มาตรา 20 ผลทำให้รัฐเสียหายจัดเก็บภาษีไม่ได้ ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากลักษณะภูมิประเทศเอื้ออำนวยโดยเฉพาะบริเวณที่มีอาณาเขตติดกับประเทศเพื่อนบ้านทั้งทางบกและทางทะเล จึงทำให้เกิดกระบวนการค้าน้ำมันเถื่อนข้ามชาติ สามารถกระทำได้สะดวกขึ้น นอกจากนี้ยังมีการพัฒนารูปแบบการลักลอบค้าน้ำมันเถื่อนอย่างต่อเนื่องเพื่อหลีกเลี่ยงการจับกุมของเจ้าหน้าที่รัฐ (Narathiwat Provincial Fisheries Inspection Office, 2020) ได้กล่าวถึง ลักษณะการกระทำความผิดเกี่ยวกับน้ำมันเชื้อเพลิงในเรื่องของการลักลอบนำน้ำมันเชื้อเพลิงเข้าประเทศ ทั้งนี้หน่วยงานภาครัฐจึงมีนโยบายในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับปิโตรเลียม การลักลอบจำหน่ายน้ำมันเชื้อเพลิงจากเรือขนส่งอุปกรณ์ส่งออกน้ำมันเชื้อเพลิงไปยังต่างประเทศโดยลักลอบฉ้อฉลภาษีของรัฐ และการขนน้ำมันผ่านแดน (Fuel Suppression Division, 2009) ได้สร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานหลัก 5 หน่วยงาน คือ สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน กรมศุลกากร กรมสรรพสามิต กรมธุรกิจพลังงาน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และหน่วยงานสนับสนุนทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อทำการปราบปรามน้ำมันเถื่อนภายในประเทศ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เพื่อนำข้อมูลไปเผยแพร่ และให้ความรู้ถึงกฎเกณฑ์ พระราชบัญญัติ และข้อกฎหมายสำหรับผู้กระทำความผิดลักลอบการเลี่ยงภาษีนำเข้าน้ำมันเถื่อนข้ามชาติให้ผู้ค้าน้ำมันเถื่อนและผู้บริโภคน้ำมันเถื่อน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

หน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ เช่น กรมตำรวจ กรมศุลกากร กรมสรรพสามิต และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปเพิ่มมาตรการการควบคุมในการปฏิบัติงาน และนำไปสู่แนวทางในการป้องกันและปราบปรามน้ำมันเถื่อนข้ามชาติ

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิเคราะห์ผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อเศรษฐกิจชายแดนใต้
2. การวิเคราะห์อิทธิพลส่งผลต่อการดำเนินงานของธุรกิจสถานีปั๊มน้ำมันในเขตชายแดนใต้

เอกสารอ้างอิง

Fuel Suppression Division. (2009). **Patterns of fuel-related offenses.** Retrieved from http://www.pnm.police.go.th [2025, 1 May.]

Haida, S. (Photographer). **The roadside distribution of transnational illicit fuel**. [2025, 25 Jan.]

Makeng, M. (2020). The Thailand–Malaysia border: Trade relationship networks of small-scale Malay traders. **Journal of Politics and Governance, 10**(3), 40–62. Retrieved from https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jopag/article/view/248538

Ministry of Energy. (2017). **Fuel Trade Act B.E. 2543 (Summary of key sections).** Retrieved from http://energy.go.th/2015/lawgeneral/ [2024, 15 Dec.]

Narathiwat Provincial Fisheries Inspection Office. (2020). **Summary report on surveillance and inspection of illegal import and export of aquatic animals, carcasses, aquatic products, and production factors across borders.** Retrieved from https://www4.fisheries.go.th/local/ file_document/20200903113006_1_file.pdf [2025, 1 Jan.]

National Statistical Office. (2024). **Key findings: Household energy expenditure, B.E. (2024).** Retrieved from https://www.nso.go.th/nsoweb/storage/survey_ detail/2025/20250529151158_12832.pdf [2024, 20 Dec.]

Nukul, C. (2015). Processes and transnational smuggling routes of illicit fuel at southern Thailand–Malaysia border checkpoints. **Hatyai Academic Journal, 14**(1), 57–62.

Royal Thai Police. (2016). **Policy on prevention and suppression of fuel-related offenses.** Retrieved from https://pnm.police.go.th/pdf/08.pdf [2025, 1 May.]

Sangkhorn, U., et al. (2015). **Public attitudes and expectations toward police performance in the three southern border provinces** (Unpublished full research report). Prince of Songkla University, Songkhla.

บทความวิจัย

การพัฒนาความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน ร่วมกับแอปพลิเคชัน Duolingo สำหรับนักเรียนชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 1

THE DEVELOPMENT OF ENGLISH SPEAKING ABILITY USING FLIPPED CLASSROOM WITH DUOLINGO FOR FIRST-YEAR VOCATIONAL CERTIFICATE STUDENTS

วิษราภรณ์ ศรีเชียงสา* และ สิทธิพล อาจอินทร์
สาขาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ขอนแก่น ประเทศไทย

Wissaraporn Srichiangsa* and Sitthipon Art-in
Curriculum and Instruction program, Faculty of Education, Khon Kaen University, KhonKean,Thailand

*E-mail: wissaraporn_j@kkumail.com

Received: 09-01-2026
Revised: 19-02-2026
Accepted: 19-02-2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped classroom) ร่วมกับแอปพลิเคชัน Duolingo สำหรับนักเรียนชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 1 โดยให้นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ของนักเรียนทั้งหมด กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 1 แผนกวิชาการตลาด วิทยาลัยเทคโนโลยีธีรภาดา จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 38 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ จำนวน 3 วงจรปฏิบัติการ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับแอปพลิเคชัน Duolingo จำนวน 6 แผนเป็นเวลา 12 ชั่วโมง 2) แบบบันทึกผลการจัดการเรียนรู้ 3) แบบสังเกตพฤติกรรมของครูและนักเรียน 4) แบบสัมภาษณ์นักเรียน 5) แบบทดสอบความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษท้ายวงจร 6) แบบทดสอบความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าร้อยละ (%) และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 ถึงภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568

ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีคะแนนความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษ เฉลี่ยเท่ากับ 19.75 คิดเป็นร้อยละ 82.29 ของคะแนนเต็มและมีนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 31 คน คิดเป็น ร้อยละ 81.58 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมดซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

คำสำคัญ: ห้องเรียนกลับด้าน แอปพลิเคชัน Duolingo ความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ

ABSTRACT

The objective of this research was to develop English speaking ability using the Flipped Classroom approach with the Duolingo application for first-year vocational certificate students. The aim was for the students to achieve a mean score of 70% or higher, with at least 70% of them meeting the prescribed criterion. The target group consisted of 38 first-year vocational certificate students in the Marketing Department during the first semester of the 2025 academic year at Theeraphada Technology College, Roi Et Province. The study was based on action research, which consisted of three action spirals. The research instruments included: 1) six lesson plans using the Flipped Classroom approach with the Duolingo application, covering 12 instructional periods; 2) a post-learning outcome record form; 3) teacher and student behavior observation forms; 4) a student interview form; 5) end-of-spiral English-speaking ability tests; and (6) an English-speaking ability test. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics, including mean ($\bar{X}$), standard deviation (S.D.), and percentage (%). Qualitative data were analyzed through content analysis. The study was conducted from the second semester of the 2024 academic year through the first semester of the 2025 academic year.

The findings revealed that the students obtained a mean English-speaking ability score of 19.75 (82.29% of the total score). Furthermore, 31 students (81.58%) met the prescribed criterion, exceeding the predetermined benchmark.

Keywords: Flipped classroom, Duolingo application, Speaking ability, Vocational certificate

บทนำ

ภาษาอังกฤษในศตวรรษที่ 21 ทำหน้าที่เป็นภาษากลางของโลกในบริบทของการสื่อสารดิจิทัล เศรษฐกิจฐานความรู้ และความร่วมมือระหว่างประเทศ ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารจึงไม่ใช่เพียงทักษะทางวิชาการ แต่เป็นสมรรถนะสำคัญในการทำงานและการดำรงชีวิตในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทักษะการพูด (Speaking Skills) มีบทบาทสำคัญในฐานะเครื่องมือหลักของการปฏิสัมพันธ์ การเจรจาต่อรอง และการสร้างความเข้าใจร่วมกันในบริบทที่หลากหลาย ในสังคมที่มีความเชื่อมโยงข้ามวัฒนธรรมสูง ความสามารถในการสื่อสารด้วยวาจาอย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องควบคู่กับความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม และความสามารถในการปรับรูปแบบภาษาให้เหมาะสมกับบริบททางสังคม แต่ต้องครอบคลุมถึงความคล่องแคล่ว (fluency) ความเหมาะสมทางสังคม (Sociolinguistic appropriateness) และความสามารถในการสื่อสารเพื่อบรรลุเป้าหมาย (Communicative effectiveness) ควบคู่กับความเข้าใจบริบททางวัฒนธรรมที่แตกต่าง ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ที่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาอังกฤษเป็นเครื่องมือสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Ministry of Education, 2023)

ดังนั้นวิทยาลัยเทคโนโลยีธีรภาดาจังหวัดร้อยเอ็ดจึงเล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาทักษะภาษาต่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษ จากการวิเคราะห์แบบบันทึกการฝึกประสบการณ์ ปีการศึกษา 2567 ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ปีที่ 1 แผนกวิชาการตลาด วิทยาลัยเทคโนโลยีธีรภาดา จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่านักเรียนจำนวนมากยังประสบปัญหาด้านการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะการสื่อสารกับลูกค้าชาวต่างชาติในสถานประกอบการ เช่น บริษัท CP ALL ซึ่งต้องใช้ภาษาอังกฤษในการต้อนรับ อธิบายสินค้า และแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า นักเรียนส่วนใหญ่ขาดความมั่นใจ ไม่คุ้นเคยกับสำเนียงสากล และมีคลังคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับงานบริการไม่เพียงพอ ส่งผลให้การสื่อสารไม่ตรงประเด็นและขาดความต่อเนื่อง ดังนั้น จึงจำเป็นต้องพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการใช้ภาษาในสถานการณ์จริง เช่น การจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน (Task-based learning) การใช้ห้องเรียนกลับด้าน (Flipped classroom) และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีฝึกสนทนาเพื่อเสริมสร้างความมั่นใจ ความคล่องแคล่ว และสมรรถนะการสื่อสารเชิงวิชาชีพของผู้เรียนให้พร้อมต่อการฝึกประสบการณ์และการทำงานในอนาคตอย่างมีประสิทธิภาพ

ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมีความสำคัญอย่างยิ่งในบริบทการเรียนรู้ยุคปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม จากการวิเคราะห์ปัญหาพบว่านักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 1 ยังขาดความคล่องแคล่วในการพูดภาษาอังกฤษ และมีเวลาในการฝึกปฏิบัติในชั้นเรียนไม่เพียงพอ เนื่องจากรูปแบบการสอนแบบดั้งเดิมมักใช้เวลาไปกับการอธิบายเนื้อหาและคำศัพท์พื้นฐาน ส่งผลให้นักเรียนไม่ได้ฝึกพูดอย่างต่อเนื่อง เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped classroom) ซึ่งมีหลักการ “เตรียมความพร้อมที่บ้าน ฝึกใช้ความรู้ในห้องเรียน” (Panich, 2013) มาใช้ โดยให้นักเรียนศึกษาคำศัพท์และโครงสร้างประโยคผ่านสื่อดิจิทัลล่วงหน้า และใช้เวลาในชั้นเรียนสำหรับการฝึกสนทนาและกิจกรรม

เชิงปฏิบัติ นอกจากนี้ยังประยุกต์ใช้แอปพลิเคชันDuolingo ซึ่งใช้แนวคิดเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เพื่อกระตุ้นแรงจูงใจและส่งเสริมการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง ผ่านระบบคะแนนและ Streaks (Loewen et al., 2019) แนวทางดังกล่าวมุ่งแก้ปัญหาการขาดความมั่นใจ การมีคลังคำศัพท์จำกัด และการขาดโอกาสฝึกพูดอย่างเพียงพอ เพื่อยกระดับความสามารถในการสื่อสารของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

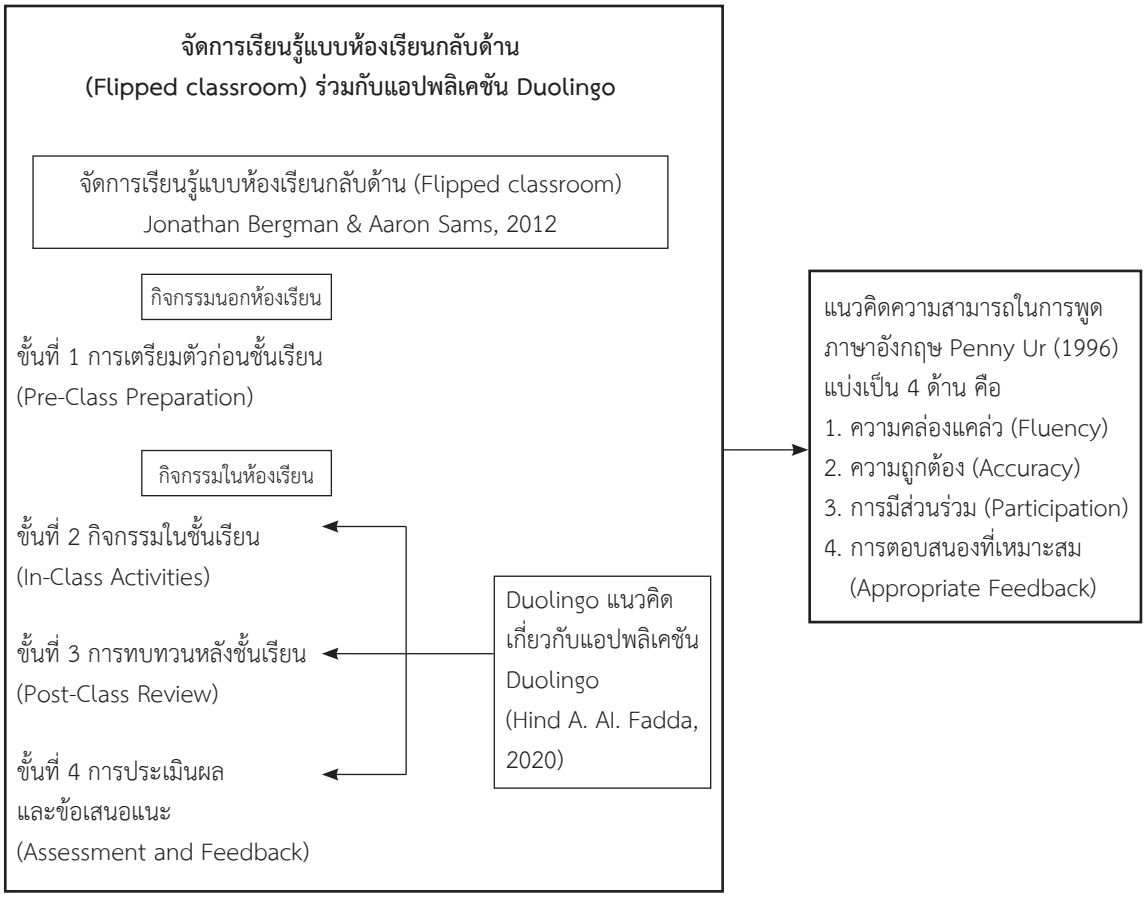
จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนภาษาอังกฤษจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับแอปพลิเคชัน Duolingo สำหรับนักเรียนชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 1 เพื่อให้สอดคล้องปัญหาและความต้องการในปัจจุบัน และเหมาะสมกับยุคที่มีเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนสำคัญต่อชีวิตมนุษย์เป็นอย่างมาก สามารถจัดการการเรียนการสอนภาษาอังกฤษให้เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีเป้าหมายการเรียนรู้และการพัฒนาที่เทียบเคียงได้กับมาตรฐานสากล

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับแอปพลิเคชัน Duolingo สำหรับนักเรียนชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 1 โดยให้นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ของนักเรียนทั้งหมด

กรอบแนวคิดของการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้วิจัยเห็นความสอดคล้องของแนวคิดห้องเรียนกลับด้านของ Bergmann และ Sams (2012) ดังนี้ ขั้นที่ 1 การเตรียมตัวก่อนชั้นเรียน (Pre-class preparation) ขั้นที่ 2 กิจกรรมในชั้นเรียน (In-class activities) ขั้นที่ 3 การทบทวนหลังชั้นเรียน (Post-class review) ขั้นที่ 4 การประเมินผลและข้อเสนอแนะ (Assessment and Feedback) แนวคิดเกี่ยวกับแอปพลิเคชัน Duolingo ของ Hind A. Al Fadda (2020) แนวคิดด้านทักษะการพูด แนวคิดของ Penny Ur (1996) แบ่งเป็น 4 ด้านได้แก่ 1. ความคล่องแคล่ว (Fluency) 2. ความถูกต้อง (Accuracy) 3. การมีส่วนร่วม (Participation) 4. การตอบสนองที่เหมาะสม (Appropriate feedback) สามารถสรุปได้ ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิด

ระเบียบวิธีวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน (Action Research) โดยนำหลักและขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการตามแนวคิดของ Kemmis and McTaggart (1988) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามวงจร PAOR ซึ่งประกอบด้วย 1) ขั้นวางแผน (Plan) คือ การศึกษาปัญหาการจัดการเรียนรู้ วิเคราะห์หลักสูตรและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง สร้างเครื่องมือวิจัย และคัดเลือกผู้ช่วยวิจัย 2) ขั้นปฏิบัติการ (Act) คือ การดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทดสอบนักเรียน และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อปรับปรุงการเรียนรู้ 3) ขั้นสังเกตการณ์ (Observe) คือ การสังเกตผลการปฏิบัติและการเปลี่ยนแปลงในแต่ละวงจร และขั้นการสะท้อนผลการปฏิบัติการ (Reflect) คือ การประเมินผลการปฏิบัติและปรับปรุงการเรียนรู้ในวงจรถัดไป จำนวน 3 วงจรปฏิบัติการ

2. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเทคโนโลยีธีรภาดา แผนกวิชาการตลาด ภาคเรียนที่ 1 ของปีการศึกษา 2568 จำนวน 38 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติการวิจัย คือ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped classroom) ร่วมแอปพลิเคชันDuolingo จำนวน 6 แผน เวลา 12 ชั่วโมงผลการประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ของ Likert พบว่า ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.98 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการสะท้อนผลการปฏิบัติการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกผลการจัดการเรียนรู้แบบสังเกตพฤติกรรมของครูและนักเรียน แบบสัมภาษณ์นักเรียน และแบบทดสอบความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษท้ายวงจร ลักษณะการแสดงบทบาทสมมติ (Role-play Test) โดยใช้สถานการณ์จำนวน 6 สถานการณ์ ที่ครูกำหนดจากบทเรียน 24 คะแนนโดยมีเกณฑ์การประเมิน (Rubric) จากการทำงานร่วมกันเป็นทีม 2 -3 คน จากนั้นให้นักเรียนนำเสนอหน้าชั้นเรียน เพื่อวัดความเข้าใจในการพูด ประกอบด้วย 1) ความคล่องแคล่ว 2) ความถูกต้อง 3) การมีส่วนร่วม 4) การตอบสนองที่เหมาะสม ซึ่งจากการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง ค่าความยากง่าย (P) ค่าอำนาจจำแนก (R) และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษท้ายวงจร

วงจรการปฏิบัติการ	IOC	ค่าความยากง่าย (P)	ค่าอำนาจจำแนก (R)	ค่าความเชื่อมั่น
1	0.67 - 1.00	0.40 - 0.67	0.23 - 0.36	0.72
2	0.67 - 1.00	0.55 - 0.67	0.25 - 0.41	0.75
3	1.00	0.63 - 0.80	0.24 - 0.38	0.77

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลการวิจัย คือ แบบทดสอบความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษ ลักษณะการแสดงบทบาทสมมติ (Role-play Test) โดยยกตัวอย่างสถานการณ์จำนวน 1 สถานการณ์ ซึ่งจากการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ค่าความยากง่าย (P) ค่าอำนาจจำแนก (R) และค่าความเชื่อมั่น ปรากฏผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง ค่าความยากง่าย (P) ค่าอำนาจจำแนก (R) และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษ

IOC	ค่าความยากง่าย (P)	ค่าอำนาจจำแนก (R)	ค่าความเชื่อมั่น
0.67 - 1.00	0.61 - 0.80	0.28 - 0.32	0.71

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบทดสอบด้านการพูดภาษาอังกฤษโดยวิเคราะห์คะแนนที่ได้จากการตรวจแบบทดสอบ โดยหาค่าเฉลี่ย (ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบทดสอบด้านการพูดภาษาอังกฤษโดยวิเคราะห์คะแนนที่ได้จากการตรวจแบบทดสอบ โดยหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าร้อยละ แล้วนำมาเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด ปรากฏผลดังนี้

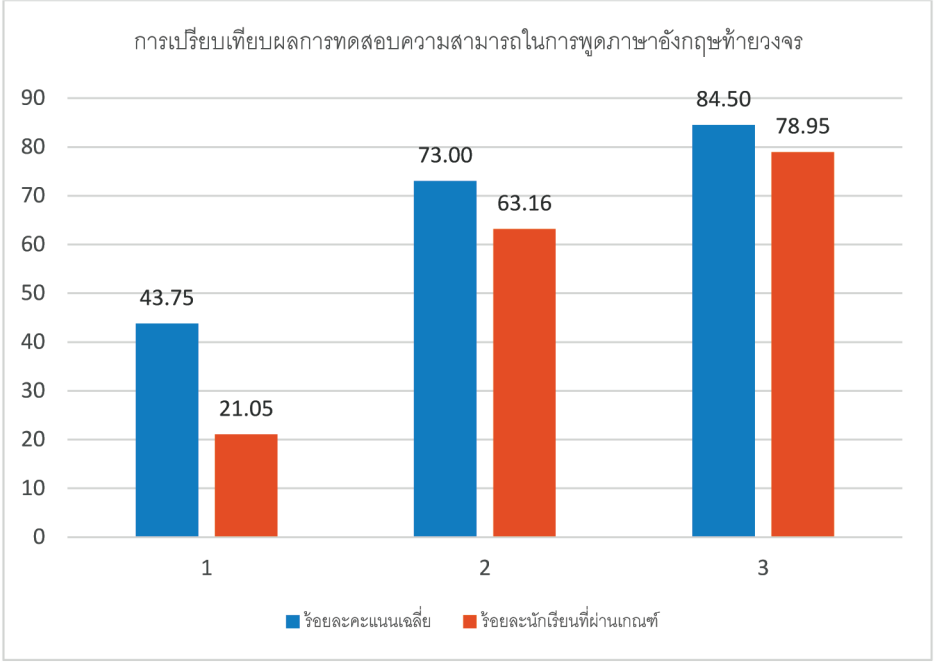
1. ผลการทดสอบความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียน ท้ายวงจรที่ 1-3

หลังจากผู้วิจัยดำเนินการปฏิบัติการจัดการเรียนรู้สิ้นสุดในแต่ละวงจรผู้วิจัยได้นำแบบทดสอบความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษท้ายวงจรที่ 1-3 ลักษณะการแสดงบทบาทสมมติ (Role-play test) โดยใช้สถานการณ์จำนวน 6 สถานการณ์ ที่ครูกำหนดจากบทเรียน 24 คะแนนปรากฏผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษคำท้ายวงจรที่ 1-3

วงจรที่	จำนวนนักเรียน	คะแนน					ร้อยละของคะแนนเฉลี่ย	จำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์	
		เต็ม	สูงสุด	ต่ำสุด	เฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน		จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	38	8	7	2	3.50	1.60	43.75	8	21.05
2	38	8	7	3	5.84	1.01	73.00	24	63.16
3	38	8	8	3	6.76	1.48	84.50	30	78.95

จากตารางที่ 3 ผลจากการทดสอบความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษในวงจรปฏิบัติการที่ 1 2 และ 3 ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายพบว่า ผลการทดสอบทดสอบความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษท้ายวงจรเฉลี่ย ในวงจรปฏิบัติการที่ 1 นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 3.50 คิดเป็นร้อยละ 43.75 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 1.60 มีนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 21.05 ส่วนวงจรปฏิบัติการที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ย 5.84 คิดเป็นร้อยละ 73.00 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 1.01 มีนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 63.16 และ วงจรปฏิบัติการที่ 3 นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 6.76 คิดเป็นร้อยละ 84.50 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 1.48 มีนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 78.95 สามารถแสดงการเปรียบเทียบผลการทดสอบความสามารถในพูดภาษาอังกฤษท้ายวงจรดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แผนภูมิการเปรียบเทียบผลการทดสอบความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษท้ายวงจร

2. ผลการพัฒนาความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียน

หลังจากผู้วิจัยดำเนินการปฏิบัติการจัดการเรียนรู้สิ้นสุดทั้ง 6 แผนการจัดการเรียนรู้ รวม 12 ชั่วโมง ตามวงจรที่ 1–3 ผู้วิจัยได้ทดสอบนักเรียนกลุ่มเป้าหมายโดยใช้แบบทดสอบความสามารถในการพูด ลักษณะการแสดงบทบาทสมมติ (Role-play Test) จากสถานการณ์จำนวน 6 สถานการณ์ 20 คะแนน เพื่อวัดประเมินผลการวิจัยว่าการพัฒนาความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษอยู่ในระดับใดเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ มีคะแนน ความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษเฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไปดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการทดสอบความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษ

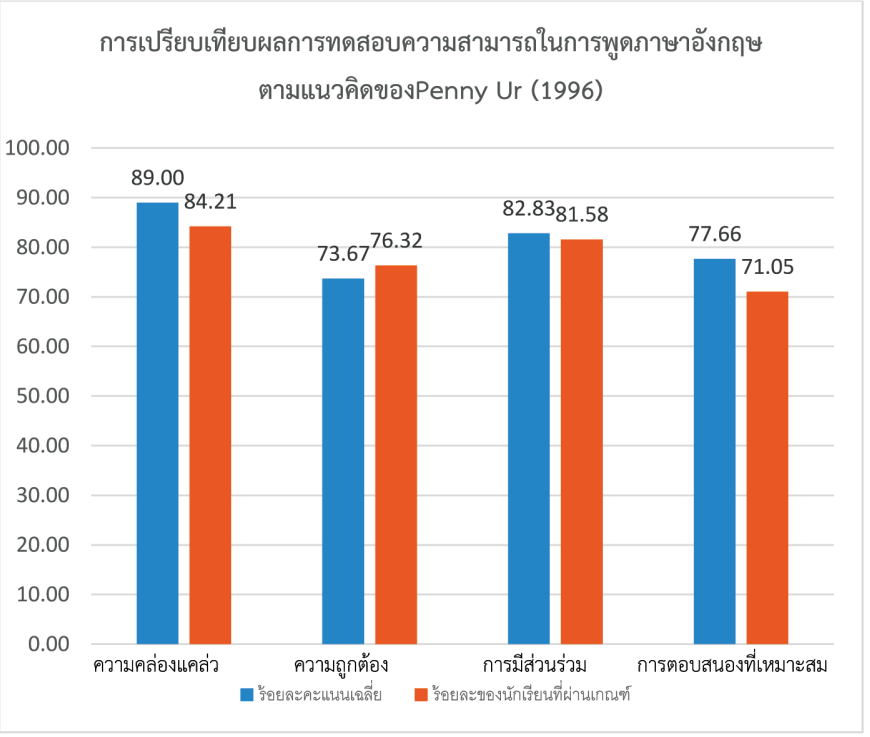
จำนวนนักเรียน	คะแนน					ร้อยละของคะแนนเฉลี่ย	จำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์	
	เต็ม	สูงสุด	ต่ำสุด	เฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน		จำนวน (คน)	ร้อยละ
38	24	24	12	19.75	3.84	82.29	31	81.58

จากตารางที่ 4 ผลการทดสอบความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษพบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 19.75 คิดเป็นร้อยละ 82.29 ของคะแนนเต็ม และมีนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 81.58 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้เมื่อพิจารณาคะแนนรายด้านตามองค์ประกอบของความสามารถในการฟังภาษาอังกฤษตามแนวคิด Penny Ur (1996) ปรากฏผลดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการทดสอบความสามารถในในการพูดภาษาอังกฤษตามแนวคิด Penny Ur (1996)

ความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษ	จำนวนนักเรียน	คะแนน		ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ร้อยละของคะแนนเฉลี่ย	จำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์	
		เต็ม	เฉลี่ย			จำนวน (คน)	ร้อยละ
ความคล่องแคล่ว	38	6	5.34	1.15	89.00	32	84.21
ความถูกต้อง	38	6	4.42	1.14	73.67	29	76.32
การมีส่วนร่วม	38	6	4.97	1.27	82.83	31	81.58
การตอบสนองที่เหมาะสม	38	6	4.66	1.46	77.66	27	71.05

จากตารางที่ 5 ผลการทดสอบความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษแนวคิด Penny Ur (1996) พบว่า องค์ประกอบที่มีคะแนนสูงสุด คือ ด้านความคล่องแคล่ว มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 5.34 คิดเป็นร้อยละ 89.00 รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วม มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.97 คิดเป็นร้อยละ 82.83 ด้านการตอบสนองที่เหมาะสม มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.66 คิดเป็นร้อยละ 77.66 และองค์ประกอบที่มีคะแนนต่ำที่สุด คือ ด้านความถูกต้อง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.42 คิดเป็นร้อยละ 73.67 ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 การเปรียบเทียบผลการทดสอบความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษ ตามแนวคิด Penny Ur (1996)

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 1 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับแอปพลิเคชัน Duolingo พบว่านักเรียนมีคะแนนความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษ เฉลี่ยเท่ากับ 19.75 คิดเป็นร้อยละ 82.29 ของคะแนนเต็ม และมีนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 81.58 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมดซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เนื่องจากนักเรียนในกลุ่มเป้าหมายได้รับการฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับแอปพลิเคชัน Duolingo อย่างต่อเนื่องตามแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 6 แผน รวม 12 ชั่วโมง อีกทั้งคะแนนความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษแนวคิด Penny Ur (1996) ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบเรียงตามลำดับด้านความคล่องแคล่ว มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 5.34 คิดเป็นร้อยละ 89.00 รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วม มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.97 คิดเป็นร้อยละ 82.83 ด้านการตอบสนองที่เหมาะสม มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.66 คิดเป็นร้อยละ 77.66และองค์ประกอบที่มีคะแนนต่ำที่สุด คือ ด้านความถูกต้อง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.42 คิดเป็นร้อยละ73.67ตามลำดับทั้งนี้เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับแอปพลิเคชัน Duolingo เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทำให้ผู้เรียนตื่นตัว ช่วยให้ผู้เรียน

ได้พัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 เช่น การสื่อสาร การมีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน และให้เวลานักเรียน เป็นต้น เพื่อหาทางแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง ในการใช้แอปพลิเคชัน Duolingo เป็นตัวช่วยในการกระตุ้นความสนใจของนักเรียนมีกิจกรรมกลุ่ม เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกการทำงานเป็นกลุ่ม และนำเสนอผลงานด้วยวิธีการแสดงบทบาทสมมติ ซึ่งครูเป็นผู้คอยให้คำปรึกษา คำชี้แนะ ในการทำกิจกรรม โดยมีกระบวนการ 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การเตรียมตัวก่อนชั้นเรียน (Pre-class Preparation) ขั้นที่ 2 กิจกรรมในชั้นเรียน (In-class Activities) ขั้นที่ 3 การทบทวนหลังชั้นเรียน (Post-class Review) ขั้นที่ 4 การประเมินผลและข้อเสนอแนะ (Assessment and feedback)

ทั้งนี้การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับแอปพลิเคชัน Duolingo เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองล่วงหน้าผ่านสื่อดิจิทัล เช่น บทเรียนเสียง วิดีโอ และกิจกรรมฝึกพูดในแอปพลิเคชันDuolingo ซึ่งมีแบบฝึกหัดจำลองสถานการณ์จริง ช่วยให้นักเรียนได้ฝึกการออกเสียง การเรียบเรียงคำพูด และการตอบสนองภาษาอังกฤษในบริบทที่หลากหลาย ส่งผลให้นักเรียนมีพัฒนาการด้านการพูดภาษาอังกฤษได้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เมื่อเข้าสู่ห้องเรียน นักเรียนจะได้นำความรู้และทักษะที่ได้ฝึกไว้ล่วงหน้ามาใช้ในกิจกรรมที่เน้นการสื่อสาร เช่น การอภิปราย การเล่าเรื่อง การพูดตอบคำถาม และการทำงานกลุ่ม ซึ่งช่วยพัฒนา ความมั่นใจในการพูด และ ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษสื่อสารในชีวิตจริง โดยมีครูทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก ให้คำแนะนำเฉพาะบุคคล และกระตุ้นให้นักเรียนกล้าแสดงออกทางภาษา เช่นเดียวกับ (Khanom, 2024) ที่ได้เสริมว่าทักษะการพูดเป็นเครื่องมือที่สำคัญในกระบวนการสื่อสาร ทั้งในมิติส่วนตัวและมิติส่วนรวม การสอนทักษะการพูดจึงต้องมีกิจกรรมที่ออกแบบมาอย่างเหมาะสม เช่น การมีตัวอย่างต้นแบบ การฝึกปฏิบัติจริง และการฝึกพูดในสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับความจริง เพื่อให้นักเรียนสามารถพัฒนาทักษะการพูดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะการพูดยังมีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันและในการประกอบอาชีพ เนื่องจากการพูดเป็นทักษะทางภาษาที่ซับซ้อน ซึ่งต้องการเวลาและการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง

การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับแอปพลิเคชัน Duolingo มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียน โดยให้นักเรียนได้ฝึกฝนทักษะการพูดผ่านกิจกรรมล่วงหน้าในแอปพลิเคชัน เช่น การพูดตามเสียงแบบ Native speaker การฟังและตอบกลับประโยคสั้น ๆ และการออกเสียงคำศัพท์อย่างถูกต้อง ซึ่งช่วยให้นักเรียนมีโอกาสฝึกซ้ำอย่างต่อเนื่องในสภาพแวดล้อมที่ไม่กดดัน และสามารถเรียนรู้ตามความสามารถของตนเองได้อย่างอิสระ (Vesselinov & Grego, 2012) เมื่อนักเรียนได้นำความรู้ที่ได้ฝึกฝนล่วงหน้ามาใช้ในห้องเรียนผ่านกิจกรรมที่เน้นการโต้ตอบ เช่น การแสดงบทบาทสมมติ การพูดเล่าเรื่อง การอภิปรายกลุ่ม และการถาม-ตอบเชิงสถานการณ์ ทักษะการพูดของนักเรียนจะได้รับการส่งเสริมทั้งในด้านความคล่องแคล่ว และความถูกต้องทางไวยากรณ์และการออกเสียง อีกทั้งครูยังสามารถให้ข้อเสนอแนะเฉพาะบุคคลทันที ทำให้นักเรียนเข้าใจข้อผิดพลาดของตนเองและสามารถนำไปพัฒนาทักษะการพูดให้ดีขึ้นในครั้งต่อไป (Lightbown & Spada, 2021) จากแนวทางการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว นักเรียนจะมีความมั่นใจในการพูดภาษาอังกฤษมากยิ่งขึ้น กล้าพูด

กล้าแสดงความคิดเห็น และกล้าใช้ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน อีกทั้งยังเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ภาษามากขึ้น เนื่องจากรู้สึกว่าการพูดภาษาอังกฤษไม่ใช่เรื่องยากหรือน่าอายอีกต่อไปหลังจากที่ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจากการจัดการเรียนรู้การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับแอปพลิเคชัน Duolingo ตามแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 6 แผน รวม 12 ชั่วโมง สามารถช่วยให้นักเรียนมีความสามารถในการพูด 4 ด้าน คือ 1) ความคล่องแคล่ว 2) ความถูกต้อง 3) การมีส่วนร่วม 4) การตอบสนองที่เหมาะสม ซึ่งพบว่า ผลด้านการมีส่วนร่วม มีร้อยละของคะแนนเฉลี่ยสูงสุดผลลัพธ์ดังกล่าวอาจเกิดจากลักษณะเฉพาะของการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้ล่วงหน้าผ่านคลิปที่ครูได้จัดเตรียมไว้ให้ และการเข้าใช้แอปพลิเคชัน Duolingo ซึ่งช่วยลดความกังวลและความกลัวในการพูด ทำให้นักเรียนเกิดความมั่นใจและพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เน้นการสื่อสารในชั้นเรียน เช่น การสนทนาแบบ บทบาทสมมติ การอภิปรายกลุ่ม และการถาม-ตอบเชิงสถานการณ์ เป็นต้น นอกจากนี้ครูผู้สอนยังมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ โดยส่งเสริมให้นักเรียนกล้าแสดงออก แสดงความคิดเห็น และมีปฏิสัมพันธ์อย่างเปิดกว้าง ส่งผลให้เกิดบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

นอกจากนี้ การมีเกมและแรงจูงใจจากแอปพลิเคชัน Duolingo เช่น ระบบคะแนนสะสม ระดับความก้าวหน้า และรางวัลเสมือนจริง (gamification) ยังช่วยจูงใจให้นักเรียนอยากฝึกฝนและเข้าร่วมกิจกรรมมากยิ่งขึ้น ซึ่งตรงกับงานวิจัยของ Vesselinov & Grego (2012) ที่พบว่า แอปพลิเคชั่น Duolingo สามารถเพิ่มความกระตือรือร้นและแรงจูงใจของผู้เรียนในการใช้ภาษาได้อย่างชัดเจนทั้งนี้หากผู้เรียนได้รับการฝึกฝนและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ก็จะสามารถยกระดับความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านความคล่องแคล่ว ความถูกต้อง และความมั่นใจในการสื่อสาร อย่างไรก็ตาม จากผลการประเมินพบว่า ด้านความถูกต้อง เป็นองค์ประกอบที่มี ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับองค์ประกอบอื่น ๆ สาเหตุที่อาจเป็นไปได้ คือ ความถูกต้องในการพูดภาษาอังกฤษเป็นทักษะที่ผู้เรียนต้องอาศัย พื้นฐานความรู้ทางด้านไวยากรณ์ การเลือกใช้คำศัพท์ ที่เหมาะสม การออกเสียงชัดเจน ตลอดจนการเรียบเรียงประโยคได้อย่างถูกต้องตามโครงสร้างของภาษา ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบที่ซับซ้อนและต้องใช้เวลาในการฝึกฝนมากกว่าด้านอื่น ดังนั้นแม้ผู้เรียนจะมีความกล้าและความตั้งใจในการพูด แต่หากขาดการฝึกฝนด้านความถูกต้องอย่างสม่ำเสมอ ก็อาจยังไม่สามารถใช้ภาษาได้อย่างแม่นยำ ทั้งนี้ การจัดกิจกรรมเสริมเพื่อเน้นการแก้ไขข้อผิดพลาดและให้ข้อเสนอแนะอย่างเฉพาะเจาะจงจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะด้านนี้ได้ดีขึ้นในระยะยาว

จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับแอปพลิเคชัน Duolingo ทำให้นักเรียนสามารถพัฒนาความสามารถด้านพูดภาษาอังกฤษสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ซึ่งสอดคล้องกับ Hung (2015) ที่ได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านมีศักยภาพในการพัฒนาความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ (EFL learners) เนื่องจากรูปแบบการเรียนรู

แบบกลับด้านเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกฝนด้วยตนเองผ่านสื่อการเรียนรู้ล่วงหน้า เช่น วิดีโอ บทเรียนออนไลน์ หรือแอปพลิเคชันฝึกภาษา ส่งผลให้นักเรียนสามารถฝึกออกเสียง เรียนรู้คำศัพท์ และแบบแผนของการสนทนาเบื้องต้น ได้ตามความต้องการของตนเองโดยไม่มีแรงกดดันจากผู้สอน เมื่อเข้าสู่ห้องเรียน นักเรียนจะได้ใช้เวลาในการฝึกพูดจริงในสถานการณ์จำลอง (Authentic speaking situations) ผ่านกิจกรรมที่เน้นการสื่อสาร เช่น การสนทนา การอภิปรายกลุ่ม และการนำเสนอความคิดเห็น ซึ่งช่วยเสริมสร้างทั้งความคล่องแคล่วในการพูด และ ความมั่นใจในการใช้ภาษา อย่างเห็นได้ชัด Hung (2015) ยังเน้นว่า การจัดบทเรียนให้ผู้เรียนมีบทบาทหลักในการใช้ภาษาจริงในชั้นเรียน โดยมีครูเป็นผู้สนับสนุนและให้ข้อเสนอแนะ เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้เรียนกล้าแสดงออกทางภาษา และสามารถพัฒนาความสามารถในการพูดได้เร็วขึ้นกว่าการเรียนรู้แบบบรรยายทั่วไป ซึ่งเน้นเพียงการฟังและจดจำเนื้อหา โดยผู้สอนเน้นกระบวนการจัดการเรียนการสอนตามขั้นตอนการเรียนรู้ตามรูปแบบห้องเรียนกลับด้าน 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 การเตรียมตัวก่อนชั้นเรียน (Pre-class preparation) ขั้นที่ 2 กิจกรรมในชั้นเรียน (In-class activities) ขั้นที่ 3 การทบทวนหลังชั้นเรียน (Post-class review) ขั้นที่ 4 การประเมินผลและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับแอปพลิเคชัน Duolingo เป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพอย่างยิ่งในการส่งเสริมทักษะการสื่อสารของนักเรียน โดยเฉพาะในด้านการพูดภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นทักษะที่มีความสำคัญอย่างยิ่งทั้งในชีวิตประจำวัน การศึกษาต่อ และการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะในยุคที่ภาษาอังกฤษเป็นเครื่องมือหลักในการสื่อสารกับนานาชาติ รูปแบบการเรียนรู้ล่วงหน้าผ่านแอปพลิเคชัน Duolingo ช่วยให้นักเรียนมีโอกาสฝึกฝนซ้ำตามจังหวะของตนเอง ฝึกออกเสียง ฟังสำเนียงเจ้าของภาษา และเรียนรู้คำศัพท์หรือรูปแบบประโยคต่าง ๆ ได้อย่างอิสระ ซึ่งส่งผลให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหามากขึ้น และมีความมั่นใจในการใช้ภาษาก่อนเข้าสู่ห้องเรียน ในขณะที่กิจกรรมในชั้นเรียนซึ่งออกแบบตามหลักการของการเรียนรู้เชิงรุก เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้ภาษาในสถานการณ์จำลองที่หลากหลาย นอกจากนี้การจัดกิจกรรมเชิงโต้ตอบ เช่น การอภิปรายกลุ่ม การแสดงบทบาทสมมติ และการทำงานร่วมกันแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based) ยังช่วยลดความวิตกกังวลในการพูดและเพิ่มความมั่นใจในการสื่อสาร โดยเฉพาะในบริบทการเรียนภาษาต่างประเทศ การมีส่วนร่วมเชิงรุกช่วยพัฒนาความคล่องแคล่ว และความสามารถในการสื่อสารเพื่อบรรลุเป้าหมาย (Communicative Effectiveness) ได้อย่างมีนัยสำคัญ งานวิจัยเชิงเมตาวิเคราะห์ยังระบุว่า การเรียนรู้เชิงรุกส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าวิธีการสอนแบบดั้งเดิม และช่วยเพิ่มระดับการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในระยะยาว (Deslauriers et al., 2019; Theobald et al., 2020) ผลลัพธ์ของการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบนี้แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีคะแนนความสามารถในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้อย่างมีนัยสำคัญ สะท้อนถึงพัฒนาการทางภาษาที่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม และสามารถสังเกตเห็นได้จริง ทั้งในด้านความเข้าใจเนื้อหา การออกเสียงอย่างถูกต้อง ความคล่องแคล่วในการสนทนา

และความมั่นใจในการใช้ภาษา โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริง ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่สำคัญสำหรับการนำไปใช้ในชีวิตจริงในอนาคตที่สำคัญไปกว่านั้น นักเรียนยังสามารถนำความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่ได้รับจากการเรียนในรูปแบบนี้ไปประยุกต์ใช้ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารกับลูกค้า การตอบคำถามกับหัวหน้างาน การประสานงานภายในองค์กร หรือแม้กระทั่งการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าในสถานการณ์จริง ทักษะเหล่านี้ล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญของความพร้อมในการประกอบอาชีพในโลกยุคใหม่ที่ภาษาอังกฤษกลายเป็นภาษาสากลของการสื่อสารในทุกสาขาอาชีพ

เอกสารอ้างอิง

Al Fadda, H. A. (2020). The effectiveness of Duolingo application in improving Saudi EFL students' English language vocabulary. **Arab World English Journal (AWEJ), 11**(4), 505–517

Bergmann, J., & Sams, A. (2012). **Flip your classroom: Reach every student in every class every day.** International Society for Technology in Education.

British Council. (2022). **The future of English: Global perspectives**. British Council.

Council of Europe. (2022). **Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment–Companion volume update.** Council of Europe Publishing.

Hung, H.-T. (2015). Flipping the classroom for English language learners to foster active learning. **Computer Assisted Language Learning, 28**(1), 81–96.

Kemmis, S., & McTaggart, R. (1988). **The action research planner.** Geelong, Victoria: Deakin University.

Khanom, K. (2024). **The barriers in English speaking and listening of Thai teaching staff** [Master's independent study, Thammasat University]**.**

Lightbown, P. M., & Spada, N. (2021). **How languages are learned (5th ed.)**. Oxford University Press.

Loewen, S., Isbell, D. R., & Spino, L. A. (2019). **The effectiveness of Duolingo for language learning: A study of intermediate level learners of French and Spanish**. Foreign Language Annals.

Ministry of Education, Thailand. (1999). **Classroom learning models: Guidelines for developing learners in the new era.** Chulalongkorn University Press. (In Thai)

Panich, V. (2013). **Flipped classroom learning: An innovation for modern education.** Thammasat University Press. (In Thai)

Penny, U. (1996). **A course in language teaching: Practice and theory.** Cambridge University Press.

Vesselinov, R., & Grego, J. (2012). **Duolingo effectiveness study**. City University of New York.

Wolvin, A. D., & Coakley, C. G. (1993). **Listening**. Dubuque, IA: Wm. C. Brownommunications.

บทความวิจัย

อิทธิพลของการจัดสรรบุคลากรแผนกบริการส่วนหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ ต่อคุณภาพการบริการและความพึงพอใจของลูกค้า: กรณีศึกษาโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

THE INFLUENCE OF EFFECTIVE FRONT OFFICE STAFFING ALLOCATION ON SERVICE QUALITY AND CUSTOMER SATISFACTION: A CASE STUDY OF A HOTEL IN PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

ณัฐณิชา ซอหมัด และ ธีระศักดิ์ ทรัพย์ประเสริฐ*
คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ พระนครศรีอยุธยา ประเทศไทย

Natnicha Sormad and Theerasak Supprasert*
Faculty of Business Administration and Information Technology,
Rajamangala University of Technology Suvarnabhum, Phra Nakhon Si Ayutthaya, Thailand

*E-mail: theerasak.s@rmutsb.ac.th

Received: 02-02-2026
Revised: 26-02-2026
Accepted: 02-03-2026

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) อิทธิพลของการจัดสรรบุคลากรแผนกบริการส่วนหน้าอย่างมีประสิทธิภาพต่อการรับรู้คุณภาพบริการของลูกค้า 2) อิทธิพลของการรับรู้คุณภาพบริการของลูกค้าต่อความพึงพอใจของลูกค้า และ 3) อิทธิพลของการจัดสรรบุคลากรแผนกบริการส่วนหน้าอย่างมีประสิทธิภาพต่อความพึงพอใจของลูกค้า เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เข้าพักและใช้บริการแผนกบริการส่วนหน้าของโรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา คือ แบบสอบถาม จำนวน 400 ตัวอย่าง จากการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ และวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุด้วยโมเดลสมการโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดสรรบุคลากรแผนกบริการส่วนหน้าอย่างมีประสิทธิภาพมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการรับรู้คุณภาพบริการของลูกค้า 2) การรับรู้คุณภาพบริการของลูกค้ามีอิทธิพลเชิงบวกต่อความพึงพอใจของลูกค้า และ 3) การจัดสรรบุคลากรแผนกบริการส่วนหน้าอย่างมีประสิทธิภาพมีอิทธิพลเชิงบวกโดยตรงต่อความพึงพอใจของลูกค้า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ดี ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญ

ของการบริหารจัดการกำลังคนในแผนกบริการส่วนหน้าในการยกระดับคุณภาพบริการและความพึงพอใจของลูกค้าในธุรกิจโรงแรม

คำสำคัญ: การจัดสรรบุคลากรแผนกบริการส่วนหน้า ความพึงพอใจ คุณภาพการบริการ ธุรกิจโรงแรม

ABSTRACT

This study aimed to examine 1) the influence of effective front office staffing allocation on customers' perceived service quality, 2) the influence of perceived service quality on customer satisfaction, and 3) the influence of effective front office staffing allocation on customer satisfaction. This research employed a quantitative approach. Data was collected using a questionnaire administered to 400 guests who stayed at and used the front office services of a hotel in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. The samples were obtained through convenience sampling. The data were analyzed using descriptive statistics, including frequency and percentage, and causal relationships were examined using structural equation modeling (SEM). The results revealed that 1) effective front office staffing allocation had a positive influence on customers' perceived service quality, 2) perceived service quality had a positive influence on customer satisfaction, and 3) effective front office staffing allocation had a direct and positive influence on customer satisfaction at a statistically significant level. In addition, the proposed causal relationship model demonstrated a good fit with the empirical data. The findings highlight the importance of front office workforce management as a key mechanism for enhancing service quality and strengthening customer satisfaction in the hotel industry.

Keywords: Front Office Staffing Efficiency, Customer satisfaction, service quality hotel industry

บทนำ

ธุรกิจโรงแรมเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมบริการที่มีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของประเทศไทย โดยเฉพาะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ รวมทั้งความสามารถในการแข่งขันของโรงแรมในพื้นที่ดังกล่าวไม่ได้ขึ้นอยู่กับเพียงทำเลที่ตั้ง หรือสิ่งอำนวยความสะดวกเท่านั้น หากมีความเกี่ยวข้องกับคุณภาพของการให้บริการและระดับความพึงพอใจของลูกค้าเป็นสำคัญ (Aryal et al., 2023; Yotrawat & Rungsrisawat, 2018; Ali et al., 2021)

ในบริบทของธุรกิจโรงแรมกับการบริการส่วนหน้า (Front office) เป็นจุดสัมผัสแรกและจุดสัมผัสสุดท้ายระหว่างลูกค้ากับองค์กร พนักงานส่วนหน้ามีบทบาทโดยตรงในการต้อนรับ การให้ข้อมูล การแก้ไขปัญหา และการสร้างประสบการณ์เชิงบวกให้แก่ผู้เข้าพัก การจัดสรรบุคลากรในแผนกบริการส่วนหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นด้านจำนวนบุคลากร ความเหมาะสมของตารางเวร ความสามารถในการตอบสนองลูกค้า และความรวดเร็วในการให้บริการ จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการรับรู้คุณภาพบริการของลูกค้า (Dewi et al., 2025; Esen, 2025)

งานวิจัยด้านการจัดการบริการจำนวนมากชี้ให้เห็นว่า การจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพในจุดให้บริการ (Service encounter) สามารถช่วยลดเวลารอคอย เพิ่มความถูกต้องของการให้บริการ และเสริมสร้างความประทับใจโดยรวมของลูกค้า นำไปสู่การรับรู้คุณภาพการบริการในระดับที่สูงขึ้น นอกจากนี้การรับรู้คุณภาพการบริการยังถือเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อความพึงพอใจของลูกค้า ซึ่งเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จขององค์กรบริการในระยะยาว (Ananto, L. S., & Purnami, N. M., 2025)

อย่างไรก็ตาม บริบทของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย ยังพบว่ามีงานวิจัยจำนวนจำกัดที่มุ่งศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับการจัดสรรบุคลากรแผนกบริการส่วนหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ ในฐานะปัจจัยต้นเหตุ (Antecedent) ที่ส่งผลต่อทั้งการรับรู้คุณภาพการบริการและความพึงพอใจของลูกค้าโดยตรง โดยเฉพาะในระดับโรงแรมรายแห่ง (Case study) ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงมีความสำคัญในการเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการ และสร้างองค์ความรู้เชิงประจักษ์ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการโรงแรมได้อย่างเป็นรูปธรรม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาอิทธิพลของการจัดสรรบุคลากรแผนกบริการส่วนหน้าอย่างมีประสิทธิภาพต่อการรับรู้คุณภาพบริการของลูกค้า
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของการรับรู้คุณภาพบริการของลูกค้าต่อความพึงพอใจของลูกค้า
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของการจัดสรรบุคลากรแผนกบริการส่วนหน้าอย่างมีประสิทธิภาพต่อความพึงพอใจของลูกค้า

ทบทวนวรรณกรรม

การจัดสรรบุคลากรแผนกบริการส่วนหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ (Front office staffing efficiency) หมายถึง ความสามารถขององค์กรในการกำหนดจำนวนบุคลากร ทักษะ ความพร้อมในช่วงเวลาต่าง ๆ และการจัดภาระงานให้สอดคล้องกับปริมาณและลักษณะของผู้รับบริการ เพื่อให้การให้บริการดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ถูกต้อง และลดปัญหาความแออัดหรือความล่าช้า งานบริการส่วนหน้าถือเป็นจุดสัมผัสหลักระหว่างองค์กรกับลูกค้า จึงมีบทบาทสำคัญต่อการรับรู้คุณภาพบริการและประสบการณ์โดยรวมของผู้ใช้บริการ งานวิจัยในบริบทธุรกิจโรงแรมของประเทศไทยชี้ให้เห็นว่า ความเพียงพอของจำนวนพนักงาน

และความพร้อมในช่วงเวลาที่มีลูกค้าใช้บริการหนาแน่น เป็นปัจจัยที่ช่วยลดเวลารอคอยและเพิ่มความราบรื่นของกระบวนการบริการ ขณะเดียวกัน ทักษะและความชำนาญของพนักงาน รวมถึงการจัดภาระงานที่เหมาะสมมีส่วนช่วยให้การให้บริการมีความสม่ำเสมอและสร้างความเชื่อมั่นแก่ลูกค้า (Srikhaors, U., & Thongsuddhi, V, 2022; Keawchaoon, K, 2024)

คุณภาพบริการที่ลูกค้ารับรู้ (Perceived Service Quality) หมายถึง การประเมินของลูกค้าต่อระดับการให้บริการที่ได้รับจริงเมื่อเปรียบเทียบกับความคาดหวัง มักอธิบายผ่านกรอบแนวคิด SERVQUAL ประกอบด้วยมิติความน่าเชื่อถือ การตอบสนอง ความมั่นใจ ความเอาใจใส่ และสิ่งที่จับต้องได้ แนวคิดนี้ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในงานวิจัยด้านบริการ เนื่องจากสะท้อนประสบการณ์ของลูกค้าได้อย่างครอบคลุมทั้งกระบวนการให้บริการและสภาพแวดล้อมการบริการ งานวิจัยในบริบทโรงแรมของไทยพบว่า คุณภาพบริการที่รับรู้มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความพึงพอใจของลูกค้า โดยเฉพาะมิติที่เกี่ยวข้องกับพนักงาน เช่น ความสุภาพ ความรวดเร็ว และความเชี่ยวชาญในการให้บริการ (Ngamlertlee, S, 2024; Oo, M. M., & Wattanacharoensil, W. (2020) ผลการศึกษายังชี้ให้เห็นว่า สิ่งอำนวยความสะดวกและลักษณะทางกายภาพมีบทบาทต่อภาพลักษณ์ของโรงแรม แต่คุณภาพการบริการจากบุคลากรยังคงเป็นปัจจัยหลักที่ลูกค้าใช้ในการประเมินคุณภาพโดยรวม ในระดับนานาชาติ งานวิจัยยืนยันว่า คุณภาพบริการที่รับรู้เป็นตัวแปรสำคัญที่อธิบายความพึงพอใจและความตั้งใจเชิงพฤติกรรมของลูกค้าได้อย่างมีนัยสำคัญ (Kazan, A., & Gneş, E., 2022) เมื่อพิจารณาร่วมกับแนวคิดการจัดสรรบุคลากรส่วนหน้า คุณภาพบริการที่รับรู้ จึงทำหน้าที่เป็นกลไกสะท้อนผลของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ผ่านประสบการณ์จริงของลูกค้า และเป็นตัวแปรสำคัญในการเชื่อมโยงการดำเนินงานขององค์กรกับการประเมินของผู้รับบริการ

ความพึงพอใจของลูกค้า (Customer Satisfaction) หมายถึง ระดับความรู้สึกเชิงบวกที่เกิดจากการประเมินประสบการณ์การได้รับบริการโดยรวม เมื่อผลลัพธ์ของการบริการสอดคล้องหรือสูงกว่าความคาดหวัง ลูกค้ามีแนวโน้มเกิดความพึงพอใจและแสดงพฤติกรรมเชิงบวกต่อองค์กร เช่น ความตั้งใจกลับมาใช้บริการซ้ำหรือการบอกต่อ ในบริบทของธุรกิจโรงแรม บ่งบอกได้ว่าความพึงพอใจมักเกิดจากการสะสมประสบการณ์ในหลายมิติ ตั้งแต่การต้อนรับ ขั้นตอนการให้บริการ ความสะดวกสบาย ไปจนถึงความคุ้มค่าของราคา งานวิจัยหลายฉบับชี้ให้เห็นว่า ความพึงพอใจของลูกค้าในโรงแรมมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการรับรู้คุณภาพบริการ และเป็นตัวแปรสำคัญที่นำไปสู่พฤติกรรมการกลับมาใช้บริการซ้ำ (Joysiket, P et al., 2025 ; Milsita, T et al, 2022) นอกจากนี้ ยังพบว่าความพึงพอใจไม่ได้เกิดจากคุณภาพบริการเพียงอย่างเดียว แต่ยังเกี่ยวข้องกับการรับรู้คุณค่าและความเหมาะสมของราคาที่ลูกค้าได้รับ (Kokkhangplu, A., & Onlamai, W., 2023)

สมมติฐาน

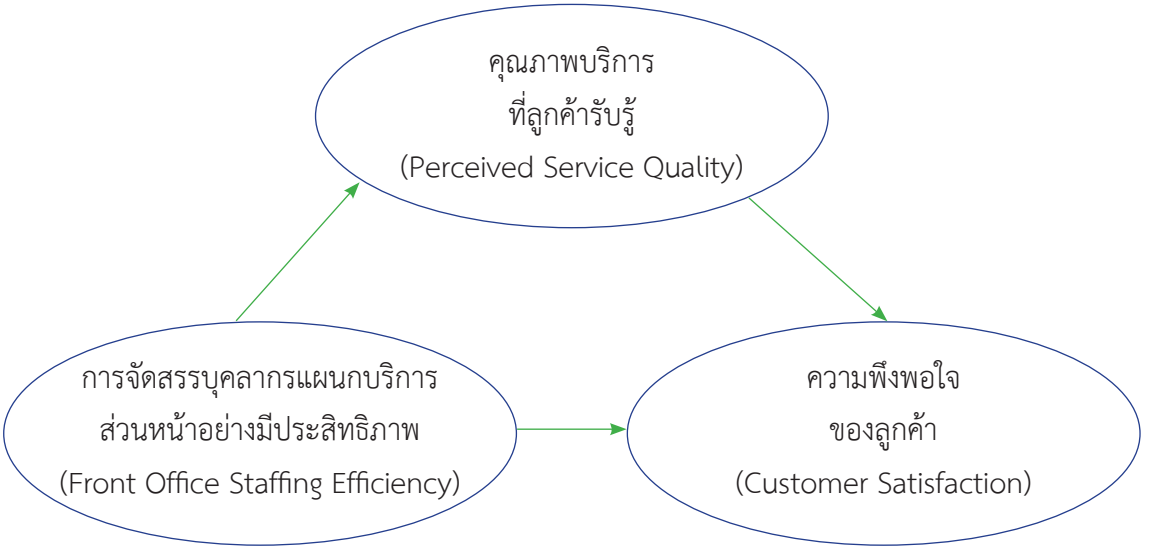
H1: การจัดสรรบุคลากรแผนกบริการส่วนหน้าอย่างมีประสิทธิภาพมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการรับรู้คุณภาพบริการ

H2: การจัดสรรบุคลากรแผนกบริการส่วนหน้าอย่างมีประสิทธิภาพมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความพึงพอใจของลูกค้า

H3: การรับรู้คุณภาพบริการมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความพึงพอใจของลูกค้า

H4: การรับรู้คุณภาพบริการทำหน้าที่เป็นตัวแปรส่งผ่านความสัมพันธ์ระหว่างการจัดสรรบุคลากรแผนกบริการส่วนหน้าอย่างมีประสิทธิภาพกับความพึงพอใจของลูกค้า

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ภาพที่ 1 ผู้วิจัยสังเคราะห์จากแนวคิดของ Parasuraman et al. (1988), Cronin and Taylor (1994)

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีลำดับขั้นตอนและวิธีดำเนินการตามกระบวนการ ดังนี้ ประชากร ได้แก่ ลูกค้าที่เข้าพักและใช้บริการของโรงแรมแห่งหนึ่ง ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ลูกค้าที่เข้าพักและใช้บริการแผนกบริการส่วนหน้าของโรงแรมดังกล่าวและยินยอมตอบแบบสอบถาม โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น คือ การสุ่มแบบสะดวก (Convenience sampling) ขนาดกลุ่มตัวอย่างกำหนดตามแนวคิดการวิเคราะห์โมเดลเชิงสาเหตุ ซึ่งแนะนำให้มีจำนวนกลุ่มตัวอย่างไม่น้อยกว่า 20 เท่าของจำนวนตัวแปรสังเกตในโมเดล งานวิจัยนี้มีตัวแปรสังเกตทั้งหมด 15 ตัว ดังนั้น จำนวนกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำเท่ากับ 300 ตัวอย่าง เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย ผู้วิจัยจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 400 คน การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการในช่วงเดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2568 ถึง เดือนมกราคม พ.ศ. 2569 มีเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้คือแบบสอบถาม

(Questionnaires) ที่สร้างขึ้นจากการศึกษาข้อมูลเอกสารหนังสือ ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยสร้างเครื่องมือให้สอดคล้องกับประเด็นเนื้อหาและขอบเขตการวิจัยแบ่งเป็น 5 ส่วนดังนี้ ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายปิด แบบคำตอบหลายตัวเลือก (Multiple Choices Question) ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดสรรบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพบริการที่ลูกค้ารับรู้ ส่วนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจของลูกค้า ในส่วนที่ 2-4 เป็นคำถามปลายปิด มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยในแต่ละคำถามมีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดย 1) การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามกับวัตถุประสงค์ของเนื้อหา (IOC : Index of Item Objective Congruence) อยู่ระหว่าง 067 – 1.00 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 2) การตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha – Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาที่ได้จากการตรวจสอบ อยู่ระหว่าง 0.855-0.957 มีค่ามากกว่า 0.70 (Wanichbancha, 2006) ถือว่า แบบสอบถามมีความเชื่อมั่นในระดับสูง สามารถใช้เก็บข้อมูลได้

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) ในการอธิบายข้อมูลส่วนบุคคล สถิติค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่ออธิบายระดับความคิดเห็นของตัวแปร และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโมเดลสมการโครงสร้าง (Hair, J. F. et al., 2018) เพื่อหาเส้นทางอิทธิพลเชิงสาเหตุของตัวแปร โดยหาขนาดและทิศทางของอิทธิพล ด้วยการทดสอบความสอดคล้องกลมกลืนระหว่างโมเดลสมมุติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า ค่าสถิต Chi-Square/df น้อยกว่า 2.00 ค่า P-value มากกว่า 0.05 ค่า RMSEA, SRMR น้อยกว่าหรือเท่ากับ 0.05 ค่า GFI, AGFI มากกว่าหรือเท่ากับ 0.94

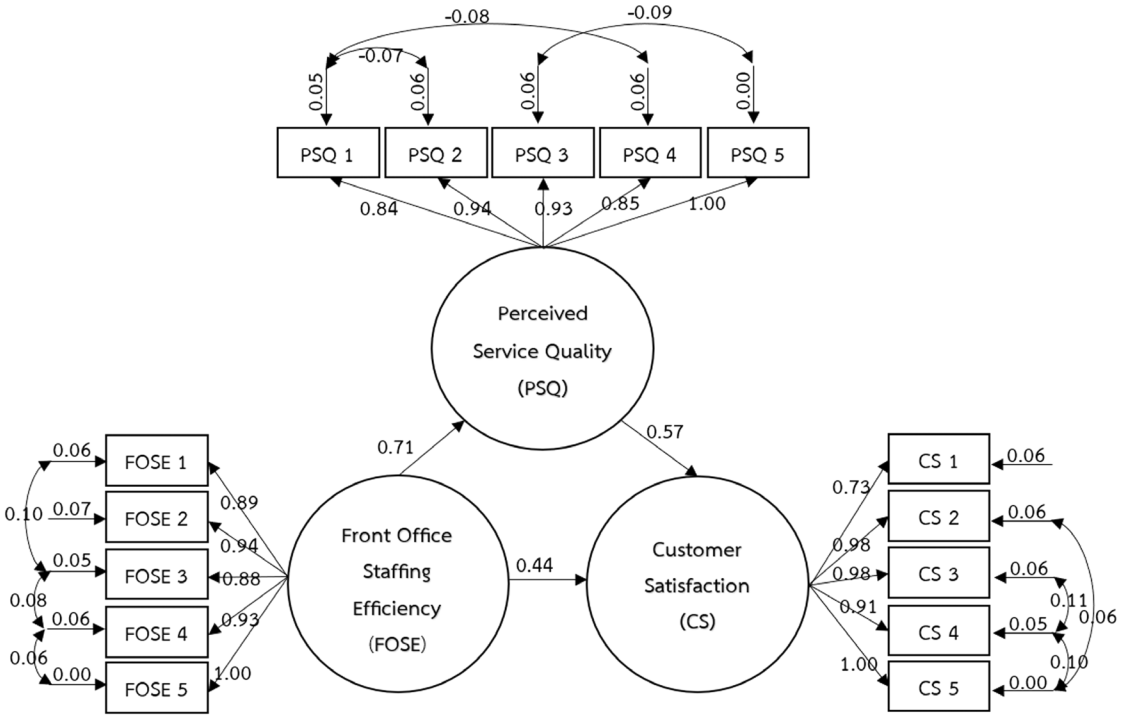
ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 400 ตัวอย่าง ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง มีช่วงอายุ 20–29 ปี ระดับการศึกษาปริญญาตรี สำหรับวัตถุประสงค์ในการเข้าพักครั้งนี้เพื่อการท่องเที่ยว จำนวนครั้งที่เข้าพักพบว่าส่วนใหญ่เป็นผู้ที่เข้าพักเป็นครั้งแรก ประเภทห้องพักที่ใช้บริการคือห้องสุพีเรีย ระยะเวลาในการเข้าพักส่วนใหญ่ 1 คืน และการจองที่พักในครั้งนี้ส่วนใหญ่นิยมจองผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์

2. ผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง

การวิเคราะห์โมเดลสมการเชิงโครงสร้าง (SEM) มีตัวแปรแฝง 3 ตัว และตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมด 15 ตัว การแปลผลด้วยโปรแกรม jamovi เป็นการยืนยันความสอดคล้องของข้อมูลเชิงประจักษ์ที่เก็บแบบสอบถามกับโมเดลมีความสอดคล้องและกลมกลืนกันผ่านเกณฑ์การยอมรับ

(Chi-Square : X^2) = 99.2, df = 78, P-value = 0.053, RMSEA = 0.026,
SRMR = 0.028, GFI = 0.968, AGFI = 0.951

ภาพที่ 2 อิทธิพลของการจัดสรรบุคลากรแผนกบริการส่วนหน้าอย่างมีประสิทธิภาพต่อคุณภาพบริการและความพึงพอใจของลูกค้า

ตารางที่ 1 ค่าสถิติและเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดล

ค่าดัชนี	เกณฑ์	ค่าสถิติ	ผลการพิจารณา
ค่า Chi-square/df	< 2	1.27	ผ่านเกณฑ์
ค่า P-value	> 0.05	0.053	ผ่านเกณฑ์
ค่า RMSEA	< 0.05	0.026	ผ่านเกณฑ์
ค่า SRMR	< 0.05	0.028	ผ่านเกณฑ์
ดัชนี GFI	> 0.94	0.968	ผ่านเกณฑ์
ค่า AGFI	> 0.94	0.951	ผ่านเกณฑ์

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าไคสแควร์ (Chi-Square : X^2) มีค่าเท่ากับ 1.27 ระดับนัยสำคัญทางสถิติ (P-value) เท่ากับ 0.53 ค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.026 ค่ามาตรฐานดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองส่วนที่เหลือ (SRMR) มีค่าเท่ากับ 0.028 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI) มีค่าเท่ากับ 0.968 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.951

ตารางที่ 2 ค่าอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลรวมที่ส่งผลต่องการจัดสรรบุคลากรแผนกบริการส่วนหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ ต่อคุณภาพบริการและความพึงพอใจของลูกค้า

Hypothesis	Direct Effect	Indirect Effect	Total Effect	Decision
H_1 การจัดสรรบุคลากรแผนกบริการส่วนหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ มีอิทธิพลเชิงบวกต่อคุณภาพบริการที่ลูกค้ารับรู้	0.71	0.40	1.11	Accepted
H_2 คุณภาพบริการที่ลูกค้ารับรู้ มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความพึงพอใจของลูกค้า	0.57	-	0.57	Accepted
H_3 การจัดสรรบุคลากรแผนกบริการส่วนหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ มีอิทธิพลเชิงบวกโดยตรงต่อความพึงพอใจของลูกค้า	0.44	-	0.44	Accepted

จากตารางที่ 2 พบว่ายอมรับสมมติฐานทั้งหมด ดังนี้ 1) H_1 การจัดสรรบุคลากรแผนกบริการส่วนหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ มีอิทธิพลเชิงบวกต่อคุณภาพบริการที่ลูกค้ารับรู้ มีค่าอิทธิพล 1.11 โดยเป็นค่าอิทธิพลทางตรง 0.71 และค่าอิทธิพลทางอ้อม 0.40 2) H_2 คุณภาพบริการที่ลูกค้ารับรู้ มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความพึงพอใจของลูกค้า มีค่าอิทธิพล 0.57 3) H_3 การจัดสรรบุคลากรแผนกบริการส่วนหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ มีอิทธิพลเชิงบวกโดยตรงต่อความพึงพอใจของลูกค้า มีค่าอิทธิพล 0.44

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาอิทธิพลของการจัดสรรบุคลากรแผนกบริการส่วนหน้าอย่างมีประสิทธิภาพต่อการรับรู้คุณภาพบริการของลูกค้า ดังนี้

ผลการวิจัยพบว่า การจัดสรรบุคลากรแผนกบริการส่วนหน้าอย่างมีประสิทธิภาพมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการรับรู้คุณภาพกบริการของลูกค้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าความเพียงพอของจำนวนพนักงาน ความเหมาะสมของการจัดตารางปฏิบัติงาน และความพร้อมในการให้บริการในช่วงเวลาที่มีลูกค้าบริการจำนวนมาก ส่งผลให้ลูกค้ารับรู้ถึงคุณภาพบริการในภาพรวมที่ดีขึ้น ทั้งในด้านความรวดเร็ว ความถูกต้อง และความต่อเนื่องของการให้บริการ ผลการศึกษานี้สะท้อนว่าการจัดสรรบุคลากรไม่ได้เป็นเพียงประเด็นด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ภายในองค์กรเท่านั้น แต่ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อประสบการณ์และการประเมินคุณภาพการบริการจากมุมมองของลูกค้า ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ Srikhaors และ Thongsuddhi (2022) ที่ศึกษาธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย พบว่าความเพียงพอของบุคลากรในจุดให้บริการส่วนหน้าและความเหมาะสมของการจัดประมาณภาระงานมีผลต่อการรับรู้คุณภาพบริการของลูกค้าอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในมิติด้านความน่าเชื่อถือและการตอบสนอง ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักของคุณภาพการบริการตามกรอบ SERVQUAL

อภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เพื่อศึกษาอิทธิพลของการรับรู้คุณภาพการบริการของลูกค้าต่อความพึงพอใจของลูกค้า ดังนี้

ผลการวิจัยพบว่า การรับรู้คุณภาพบริการของลูกค้ามีอิทธิพลเชิงบวกต่อความพึงพอใจของลูกค้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สะท้อนให้เห็นว่าลูกค้ามักประเมินความพึงพอใจจากประสบการณ์การได้รับบริการโดยรวม ทั้งในด้านความถูกต้อง ความรวดเร็ว ความสุภาพ และความเป็นมืออาชีพของพนักงาน ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chaihawong et al. (2023) พบว่า การรับรู้คุณภาพการบริการเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าในระบบบริการดิจิทัล โดยเฉพาะเมื่อลูกค้ารับรู้ว่าการให้บริการมีความน่าเชื่อถือและสามารถตอบสนองความต้องการได้อย่างเหมาะสม ส่งผลให้ระดับความพึงพอใจเพิ่มสูงขึ้นอย่างชัดเจน นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานศึกษาของ Ngamlertlee (2024) ที่ศึกษาธุรกิจโรงแรมราคาประหยัดในประเทศไทย พบว่า คุณภาพการบริการตามมิติของ SERVQUAL มีอิทธิพลโดยตรงต่อความพึงพอใจของลูกค้า โดยเฉพาะมิติที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของพนักงานและการตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้บริการ ซึ่งสนับสนุนข้อค้นพบของการวิจัยครั้งนี้ว่า การรับรู้

คุณภาพการบริการที่ดีสามารถสร้างความรู้สึกพึงพอใจแก่ลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในทำนองเดียวกัน งานวิจัยของ Khetpiyarat et al. (2024) ที่ศึกษาในบริบทของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย พบว่าคุณภาพการบริการมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสะท้อนว่าความพึงพอใจของลูกค้าไม่ได้เกิดจากปัจจัยด้านสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงอย่างเดียว หากแต่เกิดจากการรับรู้คุณภาพของกระบวนการให้บริการและการปฏิสัมพันธ์ระหว่างพนักงานกับลูกค้าเป็นสำคัญ

อภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 เพื่อศึกษาอิทธิพลของการจัดสรรบุคลากรแผนกบริการส่วนหน้าอย่างมีประสิทธิภาพต่อความพึงพอใจของลูกค้า ดังนี้

ผลการวิจัยพบว่า การจัดสรรบุคลากรแผนกบริการส่วนหน้าอย่างมีประสิทธิภาพมีอิทธิพลเชิงบวกโดยตรงต่อความพึงพอใจของลูกค้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าความเพียงพอของจำนวนพนักงาน ความเหมาะสมของการจัดตารางเวร และความพร้อมในการให้บริการในช่วงเวลาที่มีลูกค้าใช้บริการหนาแน่น ล้วนเป็นปัจจัยที่ช่วยลดเวลารอคอย เพิ่มความราบรื่นของกระบวนการบริการ และสร้างประสบการณ์เชิงบวกแก่ลูกค้า ซึ่งส่งผลให้ระดับความพึงพอใจโดยรวมเพิ่มสูงขึ้น สอดคล้องงานวิจัยของ Milsita et al. (2024) ซึ่งศึกษาในบริบทของธุรกิจบริการด้านการท่องเที่ยว ยังพบว่าความเพียงพอและประสิทธิภาพของบุคลากรที่ปฏิบัติงานในจุดให้บริการโดยตรงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความพึงพอใจของลูกค้าอย่างมีนัยสำคัญ ผลการศึกษาดังกล่าวสนับสนุนข้อค้นพบของการวิจัยครั้งนี้ว่า แม้คุณภาพการบริการที่ลูกค้ารับรู้จะเป็นปัจจัยสำคัญ แต่การจัดสรรบุคลากรที่เหมาะสมในเชิงปฏิบัติการก็สามารถส่งผลต่อความพึงพอใจได้โดยตรงเช่นกัน ในทำนองเดียวกัน Kokkhangplu and Onlamai (2023) พบว่าการบริหารจัดการกำลังคนในองค์กรบริการ โดยเฉพาะการจัดสรรพนักงานให้สอดคล้องกับปริมาณและลักษณะของผู้รับบริการ มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของลูกค้าอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากช่วยลดความแออัดและเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการ ผลการศึกษานี้ช่วยอธิบายผลการวิจัยว่า การจัดสรรบุคลากรแผนกบริการส่วนหน้าอย่างมีประสิทธิภาพไม่เพียงส่งผลผ่านการรับรู้คุณภาพการบริการเท่านั้น แต่ยังสามารถสร้างความพึงพอใจให้แก่ลูกค้าได้โดยตรง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ในทางปฏิบัติ

1. หน่วยงาน เช่น ฝ่ายบริหารงานบุคคล ฝ่ายบริการลูกค้า ควรให้ความสำคัญกับการจัดสรรบุคลากรแผนกบริการส่วนหน้าให้สอดคล้องกับปริมาณและลักษณะของผู้ใช้บริการในแต่ละช่วงเวลา เพื่อความบริการที่รวดเร็ว ส่งผลให้ลูกค้ารับรู้ถึงคุณภาพบริการที่มีประสิทธิภาพและเป็นระบบมากยิ่งขึ้น

2. ผู้บริหารหรือผู้จักการฝ่ายบุคคล ฝ่ายบริการลูกค้า ควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนกำลังคนและการจัดตารางปฏิบัติงานของพนักงานบริการส่วนหน้า โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่มีลูกค้าหนาแน่น เพื่อเพิ่มความคล่องตัวในการให้บริการและสร้างความประทับใจให้ลูกค้า

3. หน่วยงาน เช่น ฝ่ายบริหารงานบุคคล ฝ่ายบริการลูกค้า ควรพัฒนาทักษะและสมรรถนะของพนักงานบริการส่วนหน้าอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งเน้นทักษะด้านการสื่อสาร ความถูกต้องในการให้ข้อมูล และความสามารถในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า เนื่องจากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าปัจจัยดังกล่าวมีผลต่อการรับรู้คุณภาพบริการและความพึงพอใจของลูกค้าโดยตรง

4. ผู้บริหารหรือผู้จักการฝ่ายบุคคล ฝ่ายบริการลูกค้า ควรนำตัวชี้วัดด้านคุณภาพบริการและความพึงพอใจของลูกค้ามาใช้ในการประเมินผลการปฏิบัติงานของพนักงานบริการส่วนหน้า เพื่อสะท้อนประสิทธิภาพของการจัดสรรบุคลากร และใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการให้บริการอย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาครั้งต่อไป

1. การศึกษาครั้งต่อไปควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังหน่วยงานหรือธุรกิจบริการประเภทอื่น เช่น ร้านอาหาร สายการบิน บริษัทรับจัดงาน เป็นต้น เพื่อเปรียบเทียบผลของการจัดสรรบุคลากรต่อการรับรู้คุณภาพบริการและความพึงพอใจของผู้ใช้บริการในบริบทที่แตกต่างกัน

2. การศึกษาครั้งต่อไป ควรนำตัวแปรเพิ่มเติมที่อาจมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของลูกค้าเข้ามาศึกษา เช่น ภาพลักษณ์องค์กร ความคาดหวังของลูกค้า หรือประสบการณ์การใช้บริการในอดีต เพื่อเพิ่มความสามารถในการอธิบายผลลัพธ์ของโมเดลวิจัยให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

3. การศึกษาครั้งต่อไปสามารถใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกับการวิจัยแบบผสมผสานการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับมุมมองของลูกค้าต่อการจัดสรรบุคลากรและคุณภาพบริการ และช่วยอธิบายผลการวิเคราะห์เชิงสถิติได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

4. การศึกษาครั้งต่อไปควรมีการศึกษาเชิงเปรียบเทียบก่อนและหลังการปรับปรุงการจัดสรรบุคลากรแผนกบริการส่วนหน้า และเก็บข้อมูลในกลุ่มตัวอย่างอื่นเพิ่มเติม เพื่อประเมินผลลัพธ์ของการนำแนวทางการบริหารกำลังคนไปใช้จริง และตรวจสอบความยั่งยืนของผลลัพธ์ด้านคุณภาพบริการและความพึงพอใจของลูกค้าในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

Ali, B. J., Gardi, B., Othman, B. J., Ahmed, S. A., Ismael, N. B., Hamza, P. A., Aziz, H. M., Sabir, B. Y., Sorguli, S., & Anwar, G. (2021). Hotel service quality: The impact of service quality on customer satisfaction in hospitality. **International Journal of Engineering, Business and Management, 5**(3), 14–30.

Ananto, L. S., & Purnami, N. M. (2025). The influence of hospitality service quality on hotel customer satisfaction in the hotel industry: The moderating role of income. **Formosa Journal of Multidisciplinary Research, 4**(7), 3307–3322.

Aryal, M. R., Dangol, S., & Pradhan, K. (2023). Unveiling the drivers of customer satisfaction in the hotel industry. **Nepalese Journal of Business and Management Studies, 2**(1), 51–63.

Chaihawong, N., Jantarakolica, T., Jantarakolica, K., Sukhaparamate, S., & Sartmool, S. (2023). Customer perception factor on service quality, satisfaction and loyalty of airline ticketing agent business on mobile application. **Academic Journal Phranakhon Rajabhat University, 14**(1), 39–56.

Cronin, J. J., Jr., & Taylor, S. A. (1994). SERVPERF versus SERVQUAL: Reconciling performance-based and perceptions-minus-expectations measurement of service quality. **Journal of Marketing**, **58**(1), 125–131.

Dewi, N. K. F. K., Jata, I. W., Loanata, C. P., & Diwyarthi, N. D. M. S. (2025). The effect of motivation and training on employee productivity in the front office department of SOFT Hotel. **Jurnal Multidisiplin West Science, 4**(9), 1584–1591.

Esen, O. (2025). Front office employees against customer misbehavior in hospitality businesses. **İşletme Araştırmaları Dergisi (Journal of Business Research-Turk), 17**(3), 2510–2525.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2018). **Multivariate data analysis (8th ed.)**. U.K: Cengage Learning.

Joysiket, P., Kalajulsri, Y., & Setraksa, S. (2025). Tourists' decision to revisit the same hotels: Insights from Pattaya City. **Journal of Innovative Business Management Research, 2**(3), 65–74.

Kanlaya, W. (2006). **Using SPSS for Windows to analyze data (4th ed.).** Bangkok: Department of Statistics, Faculty of Commerce and Accountancy, Chulalongkorn University.

Kazan, A., & Guneş, E. (2022). The effect of perceived service quality on customer satisfaction and behavioral intention in hotel enterprises. **Journal of Business Research-Turk, 14**(1), 465–482.

Keawchaoon, K. (2024). Strategy to develop and enhance the capability of hospitality personnel and create competitive advantages. **Rajapark Journal, 18**(57), 86–102.

Khetpiyarat, P., Sriwiroj, A., Onchaiya, S., & Peeraphan, P. (2024). Service quality and image affecting customer satisfaction of hotels in Muang District, Uttaradit Province. **Journal of Management Science Sakon Nakhon Rajabhat University, 4**(2), 310–326.

Kokkhangplu, A., & Onlamai, W. (2023). **Perceived value by understanding service quality in small hotels to support workcation tourists**. Phuket Rajabhat University Academic Journal, **19**(2), 34–57.

Milsita, T., Thamphauk, W., Janduang, S., & Kongrode, J. (2022). The effects of service quality on customer satisfaction of SHA hotels in Hat Yai District, Songkhla Province. **Research and Development Journal, Loei Rajabhat University, 17**(61), 46–55.

Ngamlertlee, S. (2024). **Enhancing customer satisfaction in budget hotels through service quality improvement**. Payap University Journal, **34**(2), 161–176.

Oo, M. M., & Wattanacharoensil, W. (2020). Tourist satisfaction on service quality and service environment of midscale hotels in Mandalay, **Myanmar. Journal of Tourism Studies, 16**(2), 71–99.

Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L. (1988). SERVQUAL: A multiple-item scale for measuring consumer perceptions of service quality. **Journal of Retailing, 64**(1), 12–40.

Srikhaors, U., & Thongsuddhi, V. (2022). Service quality expectations of the 5-star hotel front office department: A case study of the InterContinental Hotel Bangkok. **Thai Research and Management Journal, 3**(3), 83–95.

Yotrawat, B., & Rungsrisawat, S. (2018). Sustainable service quality to meet with customer expectation. In **Proceedings of the International Interdisciplinary Conference (pp. 160–166)**. Institute of Interdisciplinary Studies of Education and Social Sciences (IISES).

Wanichbancha, K. (2006). **Statistics for research (2nd ed.)**. Chulalongkorn University Printing House.

บทความวิจัย

ภาพลักษณ์ประเทศไทยในสายตาชาวจีนยุคหลังโควิด-19: กรณีศึกษาหนังสือพิมพ์ประชาชนรายวัน พ.ศ. 2564-2567

THAILAND'S IMAGE FROM THE PERSPECTIVE OF THE CHINESE IN THE POST COVID-19 ERA: A CASE STUDY OF PEOPLE'S DAILY (2021-2024)

พิมพรรณ จันทรแดง*
สาขาวิชาภาษาจีน ภาควิชาวิทยาการภาษาและวัฒนธรรม คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน นครปฐม ประเทศไทย

Pimpan Jantondaeng*
Department of Chinese, Division of Language and Culture, Faculty of Liberal Arts and Science, Kasetsart University, Kamphaeng Saen Campus, Nakhon Pathom, Thailand.

*E-mail: pimpan.ja@ku.th

Received: 22-12-2025
Revised: 22-02-2026
Accepted: 09-03-2026

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาพลักษณ์ของประเทศไทยที่ปรากฏผ่านการนำเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ประชาชนรายวัน (人民日报) ซึ่งเป็นสื่อกระแสหลักของประเทศจีน โดยใช้ข้อมูลข่าวที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทยในช่วง พ.ศ. 2564–2567 รวมทั้งสิ้น 2,667 ข่าว นำมาจัดสร้างเป็นคลังข้อมูล (corpus) เพื่อวิเคราะห์เชิงปริมาณด้วยการสกัดคำสำคัญโดยใช้ค่า TF-IDF ควบคู่กับการวิเคราะห์และตีความบริบทของเนื้อหาข่าว ผลการวิจัยพบว่า สื่อดังกล่าวนำเสนอเกี่ยวกับประเทศไทยในข่าวหลายประเภท โดยข่าวด้านเศรษฐกิจได้รับพื้นที่การนำเสนอมากที่สุดร้อยละ 57.30 รองลงมาคือข่าวการเมืองร้อยละ 14.77 สะท้อนให้เห็นว่า ด้านเศรษฐกิจเป็นกรอบการนำเสนอหลัก จากการวิเคราะห์คำสำคัญและเนื้อหาข่าว สามารถจำแนกกรอบการนำเสนอข่าวออกเป็น 4 กรอบ ได้แก่ 1) การเติบโตทางเศรษฐกิจผ่านการเชื่อมโยงภูมิภาค 2) การท่องเที่ยว 3) ความสัมพันธ์ทวิภาคีไทย–จีน และ 4) บทบาทของประเทศไทยในโครงสร้าง ความร่วมมือระดับภูมิภาคและพหุภาคี โดยภาพลักษณ์ประเทศไทยที่เป็นประเทศที่มีการเติบโตทางเศรษฐกิจและเป็นคู่ค้าเกษตรกรรมที่มีศักยภาพ เป็นฐานการผลิตอุตสาหกรรมและพื้นที่รองรับการขยายตัวของทุนจีน ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นจุดหมายปลายทางสำคัญของการท่องเที่ยว โดยเฉพาะสำหรับนักท่องเที่ยวชาวจีน ตลอดจนเป็นประเทศคู่ความร่วมมือของจีน

และเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างความร่วมมือระดับภูมิภาคที่จีนมีบทบาทสำคัญ โดยภาพรวมภาพลักษณ์ประเทศไทยที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ประชาชนรายวัน มีลักษณะเป็นภาพลักษณ์เชิงบวกและเชิงโครงสร้าง สะท้อนบทบาทของสื่อกระแสหลักของประเทศจีนในการจัดกรอบการนำเสนอข่าวให้สอดคล้องกับทิศทางนโยบายและบริบทความสัมพันธ์ไทย–จีน โดยมุ่งเน้นประเด็นด้านความร่วมมือ เสถียรภาพ และการพัฒนามากกว่าการนำเสนอประเด็นความขัดแย้งหรือปัญหาภายในของประเทศคู่ความสัมพันธ์
คำสำคัญ: ภาพลักษณ์ประเทศไทย หนังสือพิมพ์จีน ยุคหลังโควิด-19 คลังข้อมูลภาษา

ABSTRACT

This study aims to examine the image of Thailand as portrayed in Chinese media through news coverage in People's Daily (人民日报), a mainstream newspaper of the People's Republic of China. The data consist of 2,667 news articles related to Thailand published during the period 2021–2024 (B.E. 2564–2567). These articles were compiled into a corpus for quantitative analysis using TF-IDF keyword extraction, complemented by qualitative analysis and contextual interpretation of news content. The findings show that news about Thailand appears across various categories, with economic news accounting for the largest share (57.30%), followed by political news (14.77%), indicating that economic issues constitute the dominant news frame. Keyword and content analyses identify four major frames: 1) economic growth through regional connectivity, 2) tourism, 3) Thailand–China bilateral relations, and 4) Thailand's role in regional and multilateral cooperation frameworks. Within these frames, Thailand is portrayed as a growing economy and potential agricultural trading partner, a manufacturing base and destination for Chinese investment in Southeast Asia, a major tourist destination for Chinese travelers, and a cooperative partner within regional cooperation structures in which China plays a leading role. Overall, Thailand's image in People's Daily is characterized as positive and structurally oriented, reflecting the role of China's mainstream media in framing news narratives in alignment with national policy directions and the broader context of Thailand–China relations. The coverage emphasizes cooperation, stability, and development rather than internal conflicts or domestic issues.
Keywords: Thailand's image, Chinese newspapers, Post-COVID-19 Era, Linguistic data dorpor

บทนำ

สื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญต่อการกำหนดการรับรู้และทัศนคติของผู้รับสารต่อประเด็นต่าง ๆ ในสังคม โดยการนำเสนอข่าวมิได้เป็นเพียงการถ่ายทอดข้อเท็จจริง หากแต่เกี่ยวข้องกับการคัดเลือกประเด็นและกำหนดกรอบการนำเสนอ ซึ่งส่งผลต่อมุมมองของผู้รับสาร แนวคิดการกำหนดวาระข่าวสารชี้ให้เห็นว่า สื่อมีอิทธิพลต่อการกำหนดประเด็นที่สาธารณชนควรให้ความสนใจผ่านความถี่และลักษณะของการนำเสนอ (McCombs & Shaw, 1972, as cited in Angkoon, 2023) ขณะเดียวกัน เมื่อผู้รับสารเกิดความเชื่อถือ ในสารที่สื่อมวลชนนำเสนอ ย่อมนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติ (Kanchana, 2000) ซึ่งสะท้อนบทบาทของสื่อในการประกอบสร้างภาพความจริงทางสังคม ในบริบทของประเทศจีน สื่อที่มีบทบาทสำคัญในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารต่อประชาชน คือหนังสือพิมพ์ประชาชนรายวัน หนังสือพิมพ์ฉบับนี้มีการเผยแพร่ข่าวเป็นประจำทุกวัน และนำเสนอผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ทั้งเว็บไซต์ทางการ และแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์เคลื่อนที่ ทำให้การกำหนดวาระข่าวสารมีลักษณะต่อเนื่องและเป็นระบบ อีกทั้งยังส่งอิทธิพลต่อการรับรู้ของประชาชนจีนอย่างมีนัยสำคัญ

ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่สื่อจีนให้ความสนใจรายงานข่าวอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว และความร่วมมือระหว่างประเทศ งานวิจัยที่ผ่านมา เช่น Suleeporn (2020) ซึ่งศึกษาข่าวเกี่ยวกับประเทศไทยในช่วง พ.ศ. 2558–2562 ก่อนการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 พบว่า การรายงานข่าว ในหนังสือพิมพ์ประชาชนรายวันมีบทบาทสำคัญในการประกอบสร้างภาพลักษณ์ของประเทศ โดยมีแนวโน้มเชิงบวก เช่น “มิตรภาพจีน–ไทย” และ “ภาพลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่งดงาม” โดยงานวิจัยส่วนใหญ่ มุ่งวิเคราะห์ข้อมูลในช่วงเวลาก่อนการแพร่ระบาด และยังไม่ปรากฏการศึกษาที่มุ่งวิเคราะห์ภาพลักษณ์ประเทศไทยในบริบทหลังโควิด-19 ผ่านการใช้คลังข้อมูลภาษาอย่างเป็นระบบ

การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต โครงสร้างเศรษฐกิจ การเดินทางระหว่างประเทศ และความร่วมมือในระดับภูมิภาค การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวย่อมส่งผลต่อกรอบการนำเสนอข่าว และมีแนวโน้มก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการประกอบสร้างภาพลักษณ์ของประเทศไทยในสื่อจีน การศึกษาประเด็นนี้จึงมีความสำคัญ เนื่องจากไม่เพียงช่วยให้เข้าใจท่าทีและมุมมองของสื่อหลักจีนต่อประเทศไทย ในบริบทหลังโควิด-19 เท่านั้น แต่ยังสะท้อนแนวโน้มความสัมพันธ์ และการรับรู้ระหว่างสองประเทศในช่วงเวลาที่เปลี่ยนผ่านอีกด้วย งานวิจัยชิ้นนี้เลือกใช้ข่าวเกี่ยวกับประเทศไทยในช่วง พ.ศ. 2564–2565 ซึ่งเป็นช่วงเวลาภายหลังการระบาดของโควิด-19 ที่สังคมเริ่มก้าวเข้าสู่บริบทของ “ชีวิตวิถีถัดไป” (Next normal) ในการศึกษานี้ หมายถึงบริบทภายหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ตั้งแต่ช่วง พ.ศ. 2564 เป็นต้นมา ซึ่งเป็นระยะเปลี่ยนผ่านจากการปรับตัวในภาวะวิกฤต (New normal) ไปสู่กระบวนการจัดระเบียบ เชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในรูปแบบความปกติใหม่ที่มีเสถียรภาพมากขึ้น อันสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรม การดำเนินชีวิต และรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวย่อมส่งผลต่อทัศนคติ มุมมอง และค่านิยมของผู้คน รวมทั้งบริบทการสื่อสารในระดับระหว่างประเทศ เมื่อบริบททางสังคมเปลี่ยนแปลงไป กรอบการนำเสนอข่าว

เกี่ยวกับประเทศไทยในสื่อจีน ย่อมมีแนวโน้มปรับเปลี่ยนตาม และอาจนำไปสู่การประกอบสร้างภาพลักษณ์ของประเทศไทยในรูปแบบ ที่แตกต่างจากช่วงก่อนการแพร่ระบาด

วัตถุประสงค์

เพื่อวิเคราะห์ภาพลักษณ์ประเทศไทยที่สะท้อนผ่านการนำเสนอข่าวในหนังสือพิมพ์ประชาชนรายวันของประเทศจีน ในยุคหลังการแพร่ระบาดโรคโควิด-19

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับภาพลักษณ์ของประเทศไทยผ่านการรายงานข่าวของหนังสือพิมพ์ประชาชนรายวัน ในยุคหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้รวบรวมข้อมูลข่าวภาษาจีนที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทย โดยใช้แหล่งข้อมูลจำนวน 2 แหล่ง ดังนี้

1. คลังข้อมูลภาษาของมหาวิทยาลัยปักกิ่ง (CCL语料库) คลังข้อมูลภาษาของมหาวิทยาลัยปักกิ่ง CCL语料库 (Center for Chinese Linguistics Corpus) ได้รับการพัฒนาและดูแลโดยสถาบันวิจัยภาษาศาสตร์เชิงคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยปักกิ่ง เป็นคลังข้อมูลภาษาจีนขนาดใหญ่ที่รวบรวมข้อมูลภาษาจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย เช่น ข่าว หนังสือ งานวรรณกรรม ฯลฯ โดยข้อมูลถูกจัดเก็บในรูปแบบข้อความดิจิทัล ผู้ใช้สามารถสืบค้นข้อมูลผ่านคำค้นหรือเงื่อนไขต่าง ๆ ที่กำหนดได้

ในส่วนของข้อมูลข่าวจากหนังสือพิมพ์ประชาชนรายวัน (人民日报) คลังข้อมูลได้รวบรวมข่าวที่มีการรายงานเป็นประจำทุกวัน ผู้วิจัยสามารถกำหนดเงื่อนไขการสืบค้น เช่น คำค้นและช่วงปี เพื่อดึงข้อมูลข่าวย้อนหลังตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาได้ โดยงานวิจัยชิ้นนี้เก็บข้อมูลข่าวโดยใช้คำค้นว่า “泰国” และรวบรวมข่าวที่ปรากฏในทุกวัน ระหว่างช่วง พ.ศ. 2564–2565 เพื่อนำมาวิเคราะห์ภาพลักษณ์ของประเทศไทยที่ปรากฏผ่านการรายงานข่าวของหนังสือพิมพ์ประชาชนรายวัน เป็นคลังข้อมูลภาษาที่รวบรวมข้อมูลจากสื่อหลากหลายประเภท ผู้วิจัยเลือกใช้เฉพาะข้อมูลข่าวที่มาจากหนังสือพิมพ์ประชาชนรายวัน โดยรวบรวมข้อมูลข่าวที่รายงานในทุกวันระหว่างช่วง พ.ศ. 2564-2565

2. เว็บไซต์ทางการของหนังสือพิมพ์ประชาชนรายวัน https://www.people.com.cn รวบรวมข้อมูลข่าวเกี่ยวกับประเทศไทยในช่วง พ.ศ. 2566-2567 ที่ถูกนำเสนอในทุกวัน เพื่อให้ได้ข้อมูล ที่มีความต่อเนื่องครอบคลุมช่วงเวลาปัจจุบัน และสะท้อนบริบทการนำเสนอข่าว

ในการสืบค้นข้อมูลข่าวจากทั้งสองแหล่งข้อมูล ผู้วิจัยใช้คำว่า “泰国” เป็นคำค้นหา แม้ข่าวบางชิ้นจะกล่าวถึงหลายประเทศในเนื้อหาข่าว แต่หากประเทศไทยปรากฏในบริบทที่สะท้อนบทบาท นโยบาย ความร่วมมือ หรือ เกี่ยวข้องกับภาพลักษณ์ของประเทศ ผู้วิจัยจะพิจารณานับเป็นข่าวที่

เกี่ยวข้องกับ ประเทศไทยด้วย โดยข้อมูลข่าวที่นำมาวิเคราะห์ในงานวิจัยนี้ครอบคลุมระยะเวลา 4 ปี ตั้งแต่ ช่วง พ.ศ. 2564-2567 รวมทั้งสิ้นจำนวน 2,667 ข่าว

ทบทวนวรรณกรรม

ความหมายของข่าว

Berger (1990, as cited in Nunnapas, 2000) กล่าวว่า ข่าว หมายถึง การบอกเล่าเรื่องราวที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเหตุการณ์เหล่านั้นมีผลกระทบต่อสังคม การเมือง หรือสาธารณชน สอดคล้องกับ Charuek (1998) ที่กล่าวว่า ข่าว คือ รายงานเหตุการณ์ที่ผู้คนให้ความสนใจในขณะใดขณะหนึ่ง ข่าวที่ดีจะต้องมีความสำคัญต่อผู้อ่าน และผู้อ่านสนใจเป็นจำนวนมาก จากความหมายข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ข่าวคือการรายงานข้อเท็จจริง เหตุการณ์ หรือข้อคิดเห็นที่เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งมีความสำคัญหรือเป็นที่น่าสนใจในช่วงเวลาหนึ่ง มีความใหม่ และก่อให้เกิดผลกระทบต่อประชาชน หรือสาธารณชนในวงกว้าง

ประเภทของข่าว

ข่าวที่ปรากฏผ่านการนำเสนอของสื่อต่าง ๆ สามารถจำแนกได้หลายประเภท ทั้งนี้ งานวิจัยชิ้นนี้อ้างอิงแนวคิดการจำแนกประเภทข่าวของ Punnarat (2005) เป็นแนวทางในการจัดประเภท อย่างไรก็ตาม เนื่องจากบริบทและลักษณะเนื้อหาของข่าวบางส่วนมีความแตกต่างจากกรอบการจำแนกดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ปรับเกณฑ์การจำแนกให้สอดคล้องกับข้อมูล และจัดประเภทข่าวใหม่ตามเนื้อหาที่นำเสนอ โดยแบ่งประเภท ดังนี้

1. ข่าวเศรษฐกิจ หมายถึง ข่าวที่เกี่ยวข้องกับสภาวะทางเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน การท่องเที่ยว การส่งออกนำเข้า ความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ รวมถึงนโยบายเศรษฐกิจที่อาจส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของประชาชนและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศไทยกับประเทศอื่น

2. ข่าวการเมือง หมายถึง ข่าวที่เกี่ยวกับความเคลื่อนไหวทางการเมือง นโยบายภาครัฐ การบริหารราชการแผ่นดิน ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การเลือกตั้ง การเปลี่ยนแปลงทางอำนาจ ตลอดจนประเด็นด้านเสถียรภาพทางการเมือง

3. ข่าวสังคมและวัฒนธรรม หมายถึง ข่าวที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ค่านิยม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม กิจกรรมทางสังคม และปรากฏการณ์ต่าง ๆ ทางสังคม

4. ข่าวการศึกษา หมายถึง ข่าวที่เกี่ยวกับระบบการศึกษา นโยบายด้านการศึกษา ความร่วมมือทางวิชาการระหว่างไทย–จีน การแลกเปลี่ยนนักศึกษา หรือความก้าวหน้าในแวดวงการเรียนรู้และการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทย

5. ข่าววิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี หมายถึง ข่าวที่เกี่ยวกับความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ นวัตกรรม เทคโนโลยีดิจิทัล โครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี หรือความร่วมมือด้านเทคโนโลยีระหว่างประเทศ

6. ข่าวสาธารณสุข หมายถึง ข่าวที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ด้านสุขภาพของประชาชน ระบบสาธารณสุข โรคระบาด มาตรการควบคุมโรค นโยบายด้านสุขภาพ รวมถึงความร่วมมือทางการแพทย์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศอื่น

7. ข่าวอื่น ๆ หมายถึง ข่าวที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทย แต่ไม่สามารถจัดอยู่ในประเภทข่าวข้างต้นที่กล่าวมาได้ หรือเป็นข่าวที่มีจำนวนปรากฏไม่มาก เช่น ข่าวบันเทิงและข่าวกีฬา เป็นต้น

ความหมายของภาพลักษณ์

คำว่า “ภาพลักษณ์” ตามพจนานุกรมออนไลน์ Royal Institute Dictionary (2011) อธิบายว่า หมายถึง ภาพที่เกิดจากความนึกคิด หรือที่คิดว่าควรจะเป็นเช่นนั้น Wijit (1991) อธิบายว่า ภาพลักษณ์เป็นภาพที่สะท้อนอยู่ในจิตใจของบุคคลต่อสถาบัน หน่วยงาน องค์กร หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งแสดงออกในรูปของทัศนคติ ความเชื่อถือ และความรู้สึก หากบุคคลส่วนใหญ่มีการรับรู้ไปในทิศทางเดียวกันย่อมก่อให้เกิดภาพลักษณ์โดยรวมในระดับสังคม Kotler (1997, as cited in Kanwara & Kewalee, 2022) ให้ความหมายว่า ภาพลักษณ์ หมายถึง องค์รวมของความเชื่อ ความคิด และความประทับใจที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทัศนะคติและพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกต่อสิ่งนั้นย่อมสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับภาพลักษณ์ที่มีอยู่ ในความรับรู้ของตนจากนิยามดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า ภาพลักษณ์เป็นผลรวมของกระบวนการรับรู้ ความเข้าใจ และความรู้สึกที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และเป็นโครงสร้างทางความคิดที่ก่อรูปจากข้อมูลข่าวสาร และประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม

ภาพลักษณ์ของประเทศ

Martin (2000, as cited in Wang Yujing, 2024) อธิบายว่า ภาพลักษณ์ของชาติครอบคลุมความเชื่อทั้งหมดที่บุคคลมีต่อประเทศใดประเทศหนึ่ง ทั้งในด้านการพรรณนา การอนุมาน และข้อมูลข่าวสาร โดยมักพิจารณาผ่านมิติทางการเมือง เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี แนวคิดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าภาพลักษณ์ของประเทศเป็นผลรวมของการรับรู้ที่ก่อรูปจากข้อมูลหลากหลายด้าน ไม่ใช่เพียงภาพสะท้อนเชิงอารมณ์เท่านั้น Zhao Xuebo (2006) เสนอว่า การสร้างภาพลักษณ์ของชาติสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ “การสร้างภาพด้วยตนเอง” (Self-shaping) และ “การถูกสร้างภาพโดยผู้อื่น” (Other-shaping) กล่าวคือ ประเทศอาจกำหนดภาพลักษณ์ของตนผ่านนโยบาย การสื่อสาร และการกระทำต่าง ๆ ขณะเดียวกัน ภาพลักษณ์ของประเทศก็อาจถูกสร้างขึ้นผ่านการนำเสนอของสื่อหรือประชาชนในประเทศอื่น ซึ่งกระบวนการดังกล่าวย่อมได้รับอิทธิพลจากค่านิยม โลกทัศน์ ผลประโยชน์ และบริบททางสังคมของผู้สร้างภาพนั้น

องค์ประกอบของภาพลักษณ์

Papadopoulos (1993) และ Heslop & Wall (1985), as cited in Thanthida, 2011) อธิบายว่าภาพลักษณ์ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบเชิงการรับรู้ (Cognitive component) องค์ประกอบเชิงความรู้ (Knowledge component) และองค์ประกอบเชิงความรู้สึก (Affective component)

กล่าวคือ เมื่อบุคคลได้รับข่าวสาร ไม่ว่าจะจากประสบการณ์ทางตรงหรือทางอ้อม ย่อมก่อให้เกิดความเข้าใจและความรู้สึกต่อสิ่งนั้น ซึ่งการรับรู้ดังกล่าวมีอิทธิพลต่อทัศนคติ การปฏิสัมพันธ์ และพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกในเวลาต่อมา

กระบวนการสื่อสารกับการสร้างภาพลักษณ์ของประเทศ

ในบริบทของสื่อมวลชน ภาพลักษณ์ของประเทศไม่ได้สะท้อนข้อเท็จจริงทั้งหมดอย่างเป็นกลาง หากแต่ผ่านกระบวนการคัดเลือกประเด็น การทำให้บางประเด็นมีความโดดเด่น (Salience) และการจัดวางกรอบการนำเสนอ (Framing) ซึ่งมีอิทธิพลต่อการรับรู้และการประเมินค่าของสาธารณชนต่อประเทศนั้น (McCombs & Shaw, 1972; Entman, 1993) นอกจากนี้ Tissawas (2024) ชี้ให้เห็นว่า บทความข่าวในหนังสือพิมพ์มักผสมผสานระหว่างข้อเท็จจริงจากเหตุการณ์จริงกับมุมมอง หรือความคิดเห็นของผู้เขียนข่าว ส่งผลให้วาทกรรมที่ปรากฏในข่าวอาจกลายเป็นมายาคติบางประการได้ ดังนั้น ข่าวเกี่ยวกับประเทศไทย ที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ประชาชนรายวัน ซึ่งเป็นสื่อกระแสหลักของประเทศจีน จึงถือเป็นรูปแบบหนึ่ง ของ “การถูกสร้างภาพโดยผู้อื่น” เนื่องจากมีการคัดเลือกประเด็น การจัดลำดับความสำคัญ และการตีความตามกรอบของสื่อ การเน้นย้ำหรือการลดทอนบางประเด็นที่เกี่ยวกับประเทศไทยผ่านเนื้อหาและการใช้ถ้อยคำ โดยเฉพาะคำสำคัญที่ปรากฏอย่างโดดเด่น ย่อมมีอิทธิพลต่อการรับรู้ของผู้อ่าน คำเหล่านี้ทำหน้าที่เป็นสัญญะ ที่กำหนดกรอบการตีความ และมีส่วนในการก่อรูปภาพลักษณ์ของประเทศไทยในสายตาประชาชนชาวจีน

การวิเคราะห์ข้อมูลภาษา

งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีแบบผสมผสานเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยรวบรวมข่าวภาษาจีนจากหนังสือพิมพ์ประชาชนรายวัน มาจัดทำเป็นคลังข้อมูลแล้วดำเนินการประมวลผลและวิเคราะห์เชิงปริมาณด้วยโปรแกรม Microsoft Excel เพื่อสกัดคำสำคัญ จากนั้นนำคำสำคัญกลับไปพิจารณาในบริบทของตัวบทข่าวเพื่อวิเคราะห์กรอบการนำเสนอที่แวดล้อมคำดังกล่าว โดยพิจารณาว่าประเด็นใดถูกทำให้โดดเด่น อันสะท้อนกรอบการสร้างข่าวที่มีผลต่อการรับรู้และการประกอบสร้างภาพลักษณ์ประเทศไทย ทั้งนี้ การวิเคราะห์ข้อมูลภาษาดังกล่าวตั้งอยู่บนแนวคิดและทฤษฎีดังต่อไปนี้

การตัดคำภาษาจีน (Chinese word segmentation)

Miao Duoqian, Wei Zhihua & Zhang Zhifei (2015) อธิบายว่า การตัดคำ คือการแบ่งประโยคออกตามความหมายของคำที่ประกอบอยู่ภายในประโยค เพื่อเตรียมข้อมูลสำหรับการประมวลผลภาษาธรรมชาติ (NLP) ซึ่งเป็นขั้นตอนพื้นฐานของงานต่าง ๆ เช่น การวิเคราะห์ความถี่ของคำ การจำแนกข้อความ และการทำเหมืองข้อความ งานวิจัยนี้เลือกใช้โปรแกรมตัดคำออนไลน์ของ THULAC ซึ่งเป็นเครื่องมือตัดคำของศูนย์ประมวลผลภาษาธรรมชาติ และ การคำนวณด้านสังคมและมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยชิงหัวผ่านเว็บไซต์ https://thulac.thunlp.org/demo ซึ่งเป็นเครื่องมือที่พัฒนาบนฐานคลังข้อมูลภาษาและวิธีการเชิงสถิติ เพื่อให้การตัดคำมีความแม่นยำ และเหมาะสมต่อการวิเคราะห์เชิงปริมาณในงานวิจัยนี้

การสกัดคำสำคัญด้วยค่า TF-IDF

การสกัดคำสำคัญด้วยค่า TF-IDF เป็นวิธีการเชิงสถิติที่ใช้ประเมินความสำคัญของคำหนึ่ง ๆ ในเอกสาร โดยพิจารณาจากความถี่ของคำนั้นในเอกสารนั้น ร่วมกับระดับการกระจายของคำเมื่อพิจารณาจากจำนวนเอกสารที่คำนั้นปรากฏในชุดข้อมูลทั้งหมด ค่า TF-IDF ที่ได้ช่วยชี้ให้เห็นคำที่สะท้อนลักษณะเฉพาะของเนื้อหา และสามารถนำชุดคำที่มีค่าสูงมาใช้เป็นตัวแทนคุณลักษณะเชิงเนื้อหาของเอกสารนั้นได้ Salton & Buckley (1988) ได้นำเสนอวิธีการคำนวณค่าน้ำหนักของคำ (term weighting) ด้วยค่า TF-IDF ดังนี้

สูตรการคำนวณค่า TF-IDF

$$\mathbf{TF - IDF\ (t, d) = TF(t, d) \times IDF(t)}$$

1. ค่า TF (Term Frequency) สูตรการคำนวณ ดังนี้

$$\mathbf{TF(t, d)} = \frac{f_{(t, d)}}{\sum_{t} f_{(t, d)}}$$

$f_{(t, d)}$ = ความถี่ที่คำ t ปรากฏในเอกสาร d
$\sum_{t} f_{(t, d)}$ = จำนวนคำทั้งหมดในเอกสาร d

2. ค่า IDF (Inverse Document Frequency) สูตรการคำนวณ ดังนี้

$$IDF\ (t) = \log \frac{N}{n^{t}}$$

N = จำนวนเอกสารทั้งหมดในคลังข้อมูล
n^{t} = จำนวนเอกสารที่พบคำ t ปรากฏอย่างน้อย 1 ครั้ง

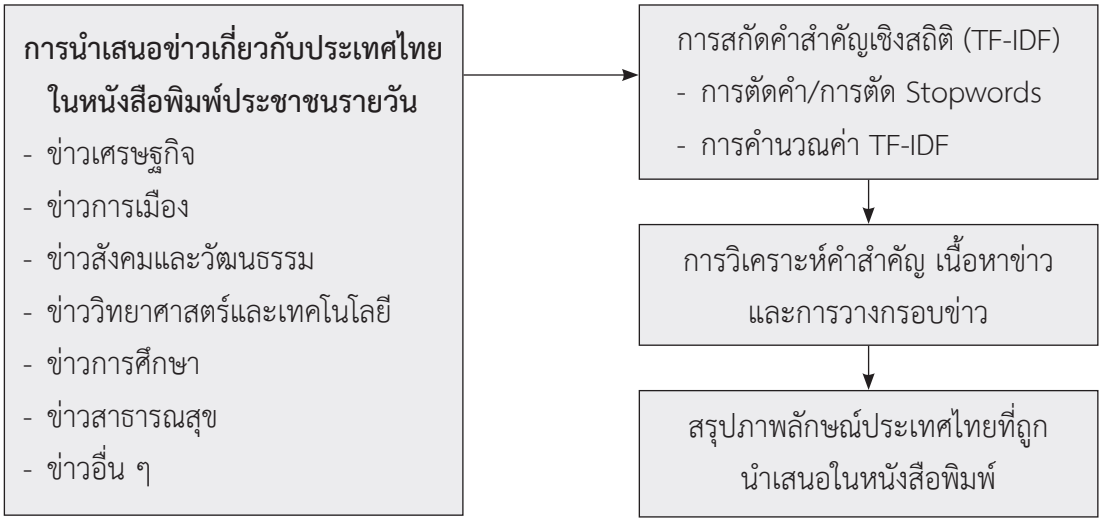
คำที่มีค่า TF-IDF สูงสามารถสะท้อนประเด็นหรือคุณลักษณะเฉพาะที่ได้รับการเน้นย้ำเป็นพิเศษในการรายงานข่าว เมื่อเปรียบเทียบกับคำอื่นภายในชุดข่าวเดียวกัน ทั้งนี้ Song Shujin (2012) ได้แสดงความคิดเห็น ว่าการศึกษาคำสำคัญในข่าวสามารถสะท้อนบทบาทของคำสำคัญในกระบวนการสื่อสารข่าวสารได้อย่างชัดเจน โดยคำสำคัญทำหน้าที่เน้นประเด็นหลักของข่าว ช่วยให้ผู้อ่านสามารถรับรู้สาระสำคัญ ของเนื้อหาได้อย่างรวดเร็ว อีกทั้งยังมีบทบาทในการชี้นำกรอบการตีความข่าวของผู้อ่าน ซึ่งส่งผลต่อความเข้าใจและทัศนคติต่อเหตุการณ์หรือประเด็นที่นำเสนอ กลไกดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการวาง กรอบข่าว (News framing theory) ของ Entman (1993) ซึ่งอธิบายว่า กรอบข่าว คือ กระบวนการคัดเลือกและทำให้บางประเด็นมีความเด่นเชิงเปรียบเทียบเหนือประเด็นอื่น ผ่านการเลือกถ้อยคำ การจัดวาง

ประเด็น และโครงสร้างการนำเสนอ มีอิทธิพลต่อกระบวนการรับรู้และการตีความของผู้รับสาร ภายใต้กรอบแนวคิดดังกล่าว การนำเสนอข่าวเกี่ยวกับประเทศไทยในหนังสือพิมพ์ประชาชนรายวันจึงเป็นกระบวนการคัดเลือก และทำให้บางประเด็นมีความโดดเด่นเหนือประเด็นอื่น การเน้นย้ำถ้อยคำหรือประเด็นบางประเภท อย่างต่อเนื่อง ย่อมมีอิทธิพลต่อการรับรู้ของผู้อ่าน และมีส่วนในการก่อรูปภาพลักษณ์ของประเทศไทยในระดับการรับรู้เชิงสาธารณะ

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน โดยใช้การวิเคราะห์เชิงปริมาณจากข้อมูลคลังภาษา (Corpus-based quantitative analysis) ร่วมกับการวิเคราะห์เชิงคุณภาพของการใช้ภาษาและกรอบข่าว (Qualitative framing analysis) เพื่ออธิบายภาพลักษณ์ของประเทศไทยผ่านการนำเสนอข่าว

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีการวิจัย

1. การวิจัยนี้รวบรวมข่าวภาษาจีนที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทยจาก 2 แหล่งหลัก ได้แก่ คลังข้อมูลภาษาของมหาวิทยาลัยปักกิ่ง (CCL语料库) โดยคัดเลือกข่าวจากหนังสือพิมพ์ประชาชนรายวันในช่วง พ.ศ. 2564–2565 และเว็บไซต์ทางการของหนังสือพิมพ์ประชาชนรายวันในช่วง พ.ศ. 2566–2567 โดยเก็บรวบรวมข่าวที่เผยแพร่ทุกวันตลอดช่วงเวลาที่กำหนด เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน

2. ทำการตรวจสอบและทำความสะอาดข้อมูล โดยกำจัดข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้อง เช่น โฆษณา ข้อความซ้ำ และข้อความที่ไม่สมบูรณ์ จากนั้นจัดโครงสร้างข้อมูลข่าวให้ประกอบด้วยวันที่เผยแพร่และเนื้อข่าว พร้อมทั้งวิเคราะห์เพื่อจำแนกประเภทข่าว และจัดเก็บตามประเภทและปีที่เผยแพร่โดยใช้โปรแกรม Microsoft Excel

3. ดำเนินการตัดคำ โดยใช้เครื่องมือตัดคำออนไลน์ THULAC ของศูนย์ประมวลผลภาษาธรรมชาติ มหาวิทยาลัยชิงหัว จากนั้นบันทึกผลการตัดคำในรูปแบบไฟล์ข้อความ (.txt)

4. ตรวจสอบและแก้ไขผลการตัดคำเพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนจากคำเฉพาะที่อาจถูกตัดไม่ถูกต้อง จากนั้นบันทึกข้อมูลที่ผ่านการตรวจสอบแล้วในรูปแบบไฟล์ Microsoft Excel (.xlsx)

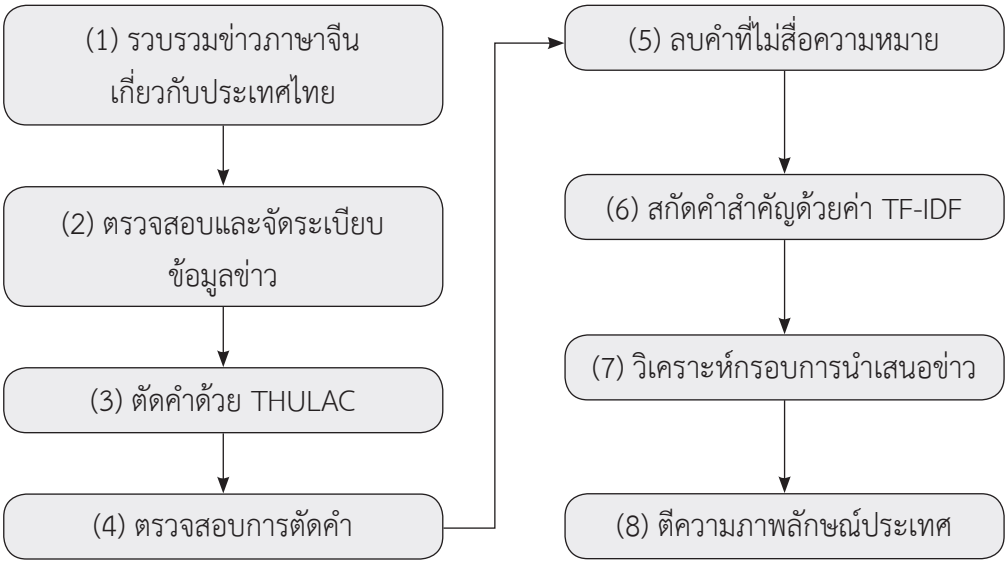
5. ลบคำที่ไม่สื่อความหมาย (Stopwords) คือ คำที่ปรากฏบ่อยในข้อความ เช่น คำนำหน้านาม คำบุพบท คำสันธาน และคำสรรพนาม ซึ่งทำหน้าที่ทางไวยากรณ์เป็นหลัก แม้จะปรากฏในข้อความด้วยความถี่สูง แต่ไม่สะท้อนเนื้อหา ความหมาย หรือประเด็นสำคัญของข้อความ ดังนั้น ในการประมวลผลภาษาธรรมชาติและงานวิเคราะห์คลังภาษา มักมีการตัดคำเหล่านี้ออกก่อนการวิเคราะห์ข้อมูลภาษาออกจากข้อมูล โดยอ้างอิงรายการคำที่ไม่สื่อความหมายของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีฮาร์บิน เพื่อลบคำที่ไม่มีนัยสำคัญเชิงเนื้อหา เช่น “的” “地” “得” และ “了” เป็นต้น โดยใช้คำสั่ง IF ร่วมกับ COUNTIF ในโปรแกรม Microsoft Excel

6. วิเคราะห์ความถี่ของคำ (Term Frequency: TF) โดยใช้ฟังก์ชัน Pivot Table ของโปรแกรม Microsoft Excel เพื่อคำนวณจำนวนครั้งที่คำแต่ละคำปรากฏในข่าว และคำนวณค่าความถี่เอกสาร (Document Frequency: DF) ด้วยคำสั่ง COUNTIF เพื่อระบุจำนวนเอกสารที่มีการปรากฏของคำนั้น

7. สกัดคำสำคัญด้วยการคำนวณค่า TF-IDF จากชุดข้อมูลที่ผ่านการประมวลผลแล้ว จากนั้นจัดเรียงค่า TF-IDF จากมากไปน้อย เพื่อใช้ในการวิเคราะห์คำสำคัญ

8. ตีความเชิงความหมายของคำสำคัญในข่าวแต่ละประเภท โดยวิเคราะห์คำสำคัญร่วมกับบริบทเนื้อหาข่าวที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาการเน้นประเด็นและทิศทางการนำเสนอข่าว ที่ใช้ในการประกอบ ในการสร้างภาพลักษณ์ของประเทศไทย

9. นำคำที่มีค่าคะแนน TF-IDF สูงสุดของ 30 คำแรก จากคลังคำทั้งหมดมาวิเคราะห์กรอบการนำเสนอข่าวและภาพลักษณ์โดยรวมของประเทศไทยที่ถูกนำเสนอข่าวในหนังสือพิมพ์ประชาชนรายวัน สามารถสรุปขั้นตอนการวิจัยได้ดังภาพที่

ภาพที่ 3 กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลข่าวเกี่ยวกับประเทศไทย

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยนี้รวบรวมข่าวภาษาจีนที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทยจากสองแหล่งข้อมูลหลัก ได้แก่ คลังข้อมูลภาษาของมหาวิทยาลัยปักกิ่ง ซึ่งคัดเลือกข่าวจากหนังสือพิมพ์ประชาชนรายวันในช่วง พ.ศ. 2564–2565 และเว็บไซต์ทางการของหนังสือพิมพ์ประชาชนรายวันในช่วง พ.ศ. 2566–2567 โดยใช้คำว่า “泰国” เป็นคำค้นหา และ คัดเลือกเฉพาะข่าวที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับประเทศไทย พร้อมทั้งตัดข่าวที่ซ้ำกันหรือมีเนื้อหาไม่เกี่ยวข้องออกจากชุดข้อมูล ผลจากการรวบรวมได้ข่าวเกี่ยวกับประเทศไทยรวมทั้งสิ้น 2,667 ข่าว เมื่อพิจารณาจำนวนข่าวในแต่ละปีพบว่า พ.ศ. 2564 มีข่าวจำนวน 534 ข่าว และเพิ่มขึ้นเป็น 736 ข่าวใน พ.ศ. 2565 ก่อนจะลดลงเล็กน้อยใน พ.ศ. 2566 เหลือ 699 ข่าว และคงอยู่ในระดับใกล้เคียงกันใน พ.ศ. 2567 จำนวน 698 ข่าว ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าหนังสือพิมพ์ประชาชนรายวันให้ความสำคัญกับการนำเสนอข่าว เกี่ยวกับประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง

จากการวิเคราะห์เนื้อหาข่าวและจำแนกตามประเด็น พบว่า ข่าวเกี่ยวกับประเทศไทยมีความหลากหลาย ในเชิงเนื้อหา ครอบคลุมทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม การศึกษา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สาธารณสุข ตลอดจนประเด็นอื่น ๆ ทั้งนี้ สัดส่วนการนำเสนอในแต่ละประเด็นมีความแตกต่างกัน ดังรายละเอียดที่ปรากฏในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประเภทและสัดส่วนของข่าวเกี่ยวกับประเทศไทยในหนังสือพิมพ์ประชาชนรายวัน ช่วง พ.ศ. 2564-2567

ประเภทข่าว	จำนวนข่าว (ครั้ง)	ร้อยละ
ข่าวเศรษฐกิจ	1,528	57.30
ข่าวการเมือง	394	14.77
ข่าวสังคมและวัฒนธรรม	303	11.36
ข่าววิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	145	5.44
ข่าวการศึกษา	89	3.34
ข่าวสาธารณสุข	82	3.07
อื่น ๆ (ข่าวกีฬา ข่าวบันเทิง ฯลฯ)	126	4.72

จากข่าวทั้งหมดจำนวน 2,667 ข่าว พบว่าหนังสือพิมพ์ประชาชนรายวันนำเสนอข่าวเกี่ยวกับประเทศไทยในด้านเศรษฐกิจมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 57.30 รองลงมาคือข่าวการเมืองร้อยละ 14.77 และข่าวสังคมและวัฒนธรรมร้อยละ 11.36 ขณะที่ข่าวด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การศึกษา และสาธารณสุขมีสัดส่วนค่อนข้างต่ำ โดยอยู่ที่ร้อยละ 5.44, 3.34 และ 3.07 ตามลำดับ ส่วนข่าวประเภทอื่น ๆ มีสัดส่วนร้อยละ 4.72โดยสัดส่วนการนำเสนอข่าวดังกล่าวสะท้อนกระบวนการกำหนดกรอบข่าวของหนังสือพิมพ์ประชาชนรายวัน ที่ให้น้ำหนักกับด้านเศรษฐกิจอย่างโดดเด่น แนวโน้มดังกล่าวสะท้อนว่าในช่วงหลังการแพร่ระบาดของโควิด-19 การนำเสนอข่าวให้ความสำคัญกับประเด็นการฟื้นฟูและการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นสำคัญ เมื่อนำข่าวแต่ละประเภท มาดำเนินการตัดคำและลบคำที่ไม่สื่อความหมาย จะได้คลังข้อมูลคำที่มีจำนวนทั้งสิ้น 84,616 คำ จากนั้นสกัดคำสำคัญด้วยค่า TF-IDF และคัดเลือกคำที่มีค่า TF-IDF สูงสุด 10 อันดับแรกในแต่ละประเภทข่าว ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวแสดงไว้ในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 คำสำคัญที่มีค่า TF-IDF สูงสุดจากข่าวเกี่ยวกับประเทศไทย จำแนกตามประเภทข่าว

ประเภทข่าว	ลำดับ	คำสำคัญ	ความหมาย	ค่าTF-IDF	ลำดับ	คำสำคัญ	ความหมาย	ค่าTF-IDF
เศรษฐกิจ	1	汽车	รถยนต์	851.26	6	市场	ตลาด	608.50
	2	游客	นักท่องเที่ยว	709.10	7	国家企业	รัฐวิสาหกิจ	577.06
	3	经济	เศรษฐกิจ	658.63	8	铁路	ทางรถไฟ	558.68
	4	发展	การพัฒนา	638.91	9	项目	โครงการ	550.05
	5	合作	ความร่วมมือ	623.25	10	国际	นานาชาติ	543.37
การเมือง	1	力量	พลัง	336.72	6	东盟	อาเซียน	122.47
	2	合作	ความร่วมมือ	179.95	7	一带一路	หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง	121.98
	3	舞台	เวที	156.68	8	人民	ประชาชน	112.98
	4	主席	ประธานาธิบดี	153.62	9	国家	ประเทศ	111.57
	5	总理	นายกรัฐมนตรี	128.68	10	前行	เดินหน้า	110.60
สังคมและวัฒนธรรม	1	中泰	จีน–ไทย	160.93	6	受伤	ได้รับบาดเจ็บ	82.35
	2	曼谷	กรุงเทพฯ	128.73	7	传统	ประเพณีดั้งเดิม	82.00
	3	文化	วัฒนธรรม	127.49	8	国家	ประเทศ	76.68
	4	文学	วรรณกรรม	99.18	9	发展	การพัฒนา	76.12
	5	活动	กิจกรรม	85.20	10	政府	รัฐบาล	75.09
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	1	海洋	ทะเล	79.10	6	创新	นวัตกรรม	63.33
	2	塑料	พลาสติก	67.85	7	绿色经济	เศรษฐกิจสีเขียว	53.30
	3	合作	ความร่วมมือ	66.53	8	国家公园	อุทยานแห่งชาติ	52.67
	4	科技	วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี	64.09	9	垃圾	ขยะ	52.67
	5	树林	ป่าไม้	63.56	10	政府	รัฐบาล	52.67
การศึกษา	1	中文	ภาษาจีน	72.13	6	广西	กว่างซี	51.24
	2	技术	เทคโนโลยี	66.40	7	电力	พลังงานไฟฟ้า	48.94
	3	鲁班工坊	ศูนย์ฝึกหลู่ปัน	56.97	8	孔子学院	สถาบันขงจื่อ	44.55
	4	职业	อาชีพ	53.78	9	共建	ร่วมกันสร้าง	40.68
	5	合作	ความร่วมมือ	53.19	10	培训	ฝึกอบรม	39.73
สาธารณสุข	1	接种	ฉีดวัคซีน	5.01	6	国家	ประเทศ	3.89
	2	医院	โรงพยาบาล	4.62	7	国药	ซิโนฟาร์ม	3.89
	3	疫苗	วัคซีน	4.47	8	科兴	ซิโนแวค	3.89
	4	5G	เครือข่ายสื่อสารไร้สายยุคที่ 5	3.89	9	迅速	รวดเร็ว	3.89
	5	新冠	โควิด-19	3.89	10	支持	สนับสนุน	3.89

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ประเภทข่าว	ลำดับ	คำสำคัญ	ความหมาย	ค่าTF-IDF	ลำดับ	คำสำคัญ	ความหมาย	ค่าTF-IDF
อื่น ๆ	1	冬奥会	โอลิมปิกฤดูหนาว	40.95	6	滑雪	สกี	27.32
	2	运动员	นักกีฬา	36.43	7	选手	ผู้เข้าแข่งขัน	25.91
	3	参加	เข้าร่วม	33.69	8	亚洲	เอเชีย	25.91
	4	比赛	การแข่งขัน	32.25	9	中国主席	ประธานาธิบดีจีน	25.91
	5	北京	ปักกิ่ง	29.11	10	国际	นานาชาติ	22.59

ด้านเศรษฐกิจ

ผลการสกัดคำสำคัญด้วยค่า TF-IDF จากข่าวเศรษฐกิจของหนังสือพิมพ์ประชาชนรายวัน ที่กล่าวถึงประเทศไทย พบว่าคำที่มีค่าสูง ได้แก่ “汽车 (รถยนต์)” “游客 (นักท่องเที่ยว)” “经济 (เศรษฐกิจ)” “发展 (การพัฒนา)” “合作 (ความร่วมมือ)” “市场 (ตลาด)” “国家企业 (รัฐวิสาหกิจ)” “铁路 (รถไฟ)” “项目 (โครงการ)” และ “国际 (นานาชาติ)” คำเหล่านี้สะท้อนประเด็นหลักที่สื่อจีนให้ความสำคัญ ในการนำเสนอประเทศไทยในด้านเศรษฐกิจ เมื่อวิเคราะห์การปรากฏของคำสำคัญพบว่า คำว่า “汽车 (รถยนต์)” มีค่า TF-IDF สูงที่สุด แสดงให้เห็นความโดดเด่นของประเด็นอุตสาหกรรมยานยนต์ของไทย ที่ถูกนำเสนอในข่าว โดยเนื้อหาข่าวมุ่งเน้นรายงานเกี่ยวกับการลงทุนของผู้ประกอบการจีน การผลิตยานยนต์ไฟฟ้า (EV) การจัดตั้งโรงงาน ตลอดจนบทบาทของประเทศไทยในฐานะฐานการผลิตยานยนต์ที่สำคัญ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การรายงานดังกล่าวปรากฏอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2564 เป็นต้นมา ซึ่งสอดคล้องกับการขยายการลงทุนของบริษัทยานยนต์จีนในต่างประเทศ ภายใต้นโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมยานยนต์ไฟฟ้าและการขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคอาเซียน ประกอบกับประเทศไทยมีโครงสร้างพื้นฐานด้านอุตสาหกรรมยานยนต์ที่เข้มแข็ง และมาตรการสนับสนุนจากภาครัฐ เช่น การปรับลดภาษีนำเข้ารถยนต์ทั้งคัน และ การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีสำหรับชิ้นส่วนที่นำมาประกอบรถยนต์ไฟฟ้า ในประเทศ เป็นต้น ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้ประเทศไทยถูกนำเสนอในฐานะพื้นที่ที่มีศักยภาพและมีความพร้อมสำหรับการเป็นฐานการลงทุนและการผลิตยานยนต์ไฟฟ้าของจีน

คำว่า “游客 (นักท่องเที่ยว)” มีค่า TF-IDF รองลงมา สื่อจีนนำเสนอการท่องเที่ยวไทยในฐานะกลไกสำคัญในการพลิกฟื้นเศรษฐกิจ โดยเฉพาะภายหลังการเปิดประเทศ และการผ่อนคลายมาตรการควบคุมการเดินทางระหว่างประเทศ เนื้อหาข่าวจำนวนมากเน้นย้ำประเด็นการเดินทางของนักท่องเที่ยวชาวจีนมา ยังประเทศไทยซึ่งมีบทบาทต่อการฟื้นตัวของเศรษฐกิจไทยอย่างมาก เมื่อวิเคราะห์บริบทการใช้คำดังกล่าว พบว่า ข่าวมักกล่าวถึงเมืองท่องเที่ยวสำคัญ ได้แก่ กรุงเทพฯ เชียงใหม่ และภูเก็ต ซึ่งถูกนำเสนอ ในฐานะจุดหมายปลายทางยอดนิยมของนักท่องเที่ยวจีน นอกจากนี้ คำว่า “经济 (เศรษฐกิจ)” “发展 (การพัฒนา)” และ “市场 (ตลาด)” สะท้อนกรอบการนำเสนอที่เน้นภาพ

ประเทศไทยในฐานะประเทศ ที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจ และเป็นตลาดสำคัญของจีนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คำเหล่านี้มักปรากฏร่วมกับคำที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือเชิงยุทธศาสตร์ ได้แก่ “合作 (ความร่วมมือ)” “国家企业 (รัฐวิสาหกิจ)” “铁路 (รถไฟ)” “国际 (นานาชาติ)” และ “项目 (โครงการ)” แสดงให้เห็นถึงการเน้นย้ำความสัมพันธ์ไทย–จีนในด้านความร่วมมือทางเศรษฐกิจและโครงสร้างพื้นฐาน

เมื่อพิจารณาบริบทของเนื้อหาข่าว พบว่าคำสำคัญดังกล่าวมักปรากฏร่วมกับความร่วมมือต่าง ๆ เช่น “RCEP” “澜湄合作 (ความร่วมมือล้านช้าง–แม่โขง)” และ “大湄公河次区域合作 (ความร่วมมือลุ่มแม่น้ำโขง)” เป็นต้น ตลอดจนคำที่เกี่ยวข้องกับโครงการโครงสร้างพื้นฐาน เช่น “高铁 (รถไฟความเร็วสูง)” และ “中老铁路 (รถไฟจีน–ลาว)” เป็นต้น เนื้อหาข่าวสะท้อนกรอบการนำเสนอที่ เชื่อมโยงประเทศไทยเข้ากับเครือข่ายความร่วมมือทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาคจีนที่มีบทบาทสำคัญ

คำสำคัญที่ปรากฏในข่าวเศรษฐกิจแม้จะไม่ได้สะท้อนภาพลักษณ์โดยตรง หากแต่เมื่อวิเคราะห์การปรากฏร่วมและบริบทการใช้ พบว่าคำเหล่านี้เชื่อมโยงกับกรอบการนำเสนอที่วางประเทศไทยไว้ในฐานะฐานการผลิตภาคอุตสาหกรรมและจุดหมายปลายทางด้านการท่องเที่ยวที่สำคัญของภูมิภาค พร้อมทั้งเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายความร่วมมือทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาคที่จีนมีบทบาทหลัก กรอบดังกล่าวจึงมีส่วนประกอบในการสร้างภาพลักษณ์ของประเทศไทยในฐานะประเทศที่มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจและเป็นหุ้นส่วนเชิงยุทธศาสตร์ของจีน

ด้านการเมือง

ผลการสกัดคำสำคัญด้วยค่า TF-IDF จากข่าวการเมือง พบว่าคำที่มีค่าสูง ได้แก่ “力量 (พลัง)” “合作 (ความร่วมมือ)” “舞台 (เวที)” “主席 (ประธานาธิบดี)” “总理 (นายกรัฐมนตรี)” “东盟 (อาเซียน)” “一带一路 (หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง)” “人民 (ประชาชน)” “国家 (ประเทศ)” และ “前行 (เดินหน้า)” คำเหล่านี้มักปรากฏในประเด็นการนำเสนอที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของผู้นำ ความร่วมมือระหว่างประเทศ และการมีส่วนร่วมของประเทศไทยในบริบทการเมืองระดับภูมิภาค

คำว่า “力量 (พลัง)” “合作 (ความร่วมมือ)” “舞台 (เวที)” “人民 (ประชาชน)” “国家 (ประเทศ)” และ “前行 (เดินหน้า)” ปรากฏในบริบทที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและความร่วมมือระหว่างประเทศ สะท้อนแนวโน้มการนำเสนอที่ให้ความสำคัญกับบทบาท และการมีส่วนร่วมของประเทศไทยในระดับภูมิภาค ขณะที่คำว่า “东盟 (อาเซียน)” และ “一带一路 (หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง)” แสดงถึงการเชื่อมโยงประเด็นข่าวเข้ากับกรอบความร่วมมือระดับภูมิภาคที่เกี่ยวข้องกับจีน

คำว่า “主席 (ประธานาธิบดี)” และ “总理 (นายกรัฐมนตรี)” ในบริบทข่าวการเมืองมีลักษณะของการเน้นปฏิสัมพันธ์ระดับผู้นำ ซึ่งสะท้อนความสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างรัฐในบริบทความร่วมมือระหว่างประเทศ คำสำคัญที่ปรากฏในข่าวการเมืองสะท้อนแนวโน้มการนำเสนอประเทศไทยในฐานะประเทศ ที่มีบทบาทในความร่วมมือทางการเมืองระดับภูมิภาค โดยเชื่อมโยงกับกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศ และการปฏิสัมพันธ์ระดับผู้นำ ซึ่งเน้นย้ำความสัมพันธ์ไทย–จีนในบริบทความร่วมมือทางการเมือง

ด้านสังคมและวัฒนธรรม

ผลการสกัดคำสำคัญด้วยค่า TF-IDF จากข่าวสังคมและวัฒนธรรมพบว่าคำที่มีค่าสูง ได้แก่ “中泰 (จีน–ไทย)” “曼谷 (กรุงเทพฯ)” “文化 (วัฒนธรรม)” “文学 (วรรณกรรม)” “活动 (กิจกรรม)” “受伤 (ได้รับบาดเจ็บ)” “传统 (ประเพณีดั้งเดิม)” “国家 (ประเทศ)” “发展 (พัฒนา)” และ “政府 (รัฐบาล)” คำเหล่านี้มักปรากฏในข่าวที่นำเสนอเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่างสองประเทศ การจัดกิจกรรม และการพัฒนาด้านศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนเหตุการณ์ทางสังคมในประเทศไทย

คำว่า “文化 (วัฒนธรรม)” “文学 (วรรณกรรม)” “活动 (กิจกรรม)” และ “传统 (ประเพณีดั้งเดิม)” มีค่า TF-IDF สูง ชี้ให้เห็นว่าประเด็นด้านวัฒนธรรมและศิลปะวรรณกรรมเป็นหัวข้อที่ปรากฏอย่างต่อเนื่องในข่าว ตัวอย่างเนื้อหาที่ถูกรายงาน ได้แก่ การนำเสนอเทศกาลตรุษจีนในประเทศไทย เทศกาลสงกรานต์ และ เทศกาลลอยกระทง ในส่วนของข่าวเกี่ยวกับวรรณกรรม พบการกล่าวถึงการแปลและการเผยแพร่วรรณกรรมจีนในประเทศไทย โดยเฉพาะผลงานของ 鲁迅 (หลู่ซวิ่น) 矛盾 (เหมาตุ้น) 郭沫若 (กัวโม่รั่ว) และ 老舍 (เหลาเส่อ) โดยข่าวนำเสนอเกี่ยวกับการเผยแพร่วรรณกรรมจีนในประเทศไทย

ประเด็นด้านสังคมและวัฒนธรรมมักปรากฏร่วมกับคำว่า “国家 (ประเทศ)” “政府 (รัฐบาล)” และ “发展 (พัฒนา)” แสดงให้เห็นการอธิบายกิจกรรมทางวัฒนธรรมในกรอบที่เชื่อมโยงกับบทบาทของรัฐและการพัฒนาสังคม ทั้งนี้ ข่าวมีทั้งการนำเสนอศิลปวัฒนธรรมไทยในจีนและศิลปวัฒนธรรมจีนในไทย โดยเฉพาะในช่วงหลังโควิด-19 ที่มีการจัดกิจกรรมความร่วมมือด้านวัฒนธรรมระหว่างหน่วยงานของทั้งสองประเทศอย่างต่อเนื่อง

การปรากฏของคำว่า “受伤 (ได้รับบาดเจ็บ)” แสดงให้เห็นว่า ข่าวสังคมบางส่วนรายงานเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อบุคคลหรือชุมชน เช่น อุบัติเหตุ ภัยพิบัติ หรือเหตุการณ์สะเทือนขวัญ เป็นต้น ซึ่งเป็นอีกมิติหนึ่งของการนำเสนอประเด็นสังคมไทยในสื่อจีน

ข่าวด้านสังคมและวัฒนธรรมที่ปรากฏในสื่อจีนมีลักษณะเด่นสองประการ ได้แก่ การนำเสนอประเทศไทยในฐานะประเทศที่มีวัฒนธรรมและประเพณีซึ่งได้รับการกล่าวถึงอย่างต่อเนื่อง และ การรายงานประเด็นปัญหาทางสังคมบางประการ โดยภาพรวมข่าวหมวดนี้มีแนวโน้มเชิงบวกเป็นหลัก ขณะที่การนำเสนอเหตุการณ์เชิงลบ เช่น อุบัติเหตุ ภัยพิบัติ เป็นต้น ปรากฏในสัดส่วนที่น้อยกว่าและมักเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน

ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ผลการสกัดคำสำคัญด้วยค่า TF-IDF จากข่าววิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พบว่าคำที่มีค่าสูง ได้แก่ “海洋 (ทะเล)” “塑料 (พลาสติก)” “合作 (ความร่วมมือ)” “科技 (วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี)” “树林 (ป่าไม้)” “创新 (นวัตกรรม)” “绿色经济 (เศรษฐกิจสีเขียว)” “国家公园 (อุทยานแห่งชาติ)” “垃圾 (ขยะ)” และ “政府 (รัฐบาล)” คำเหล่านี้สะท้อนแนวโน้มการนำเสนอที่เชื่อมโยงประเด็นด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อมเข้ากับการพัฒนาและการบริหารจัดการทรัพยากรของประเทศไทย

คำว่า “海洋 (ทะเล)” มีค่า TF-IDF สูงสุดในหมวดข่าววิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สะท้อนการเน้นย้ำประเด็นด้านทรัพยากรทางทะเล เมื่อพิจารณาเนื้อหาข่าวโดยละเอียดพบว่ามุ่งนำเสนอเรื่องการวิจัยทางทะเลและการจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ ขณะเดียวกัน คำว่า “树林 (ป่าไม้)” และ “国家公园 (อุทยานแห่งชาติ)” ปรากฏในบริบทของการรายงานด้านทรัพยากรธรรมชาติและมาตรการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

คำว่า“合作 (ความร่วมมือ)” “科技 (วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี)” “创新 (นวัตกรรม)” “绿色经济 (เศรษฐกิจสีเขียว)” และ “政府 (รัฐบาล)” มักปรากฏร่วมกันในบริบทความร่วมมือด้านการวิจัย เทคโนโลยีสีเขียว และนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม โดยมีภาครัฐเป็นกลไกสำคัญในการดำเนินงาน

คำว่า “塑料 (พลาสติก)”และ “垃圾 (ขยะ)” ถูกนำเสนอในบริบทของการจัดการพลาสติกและขยะ โดยสื่อจีนมองประเด็นดังกล่าวว่าเป็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย ที่จำเป็นต้องให้ความสำคัญ และดำเนินการแก้ไขอย่างจริงจัง

ด้านการศึกษา

ผลการสกัดคำสำคัญด้วยค่า TF-IDF จากข่าวการศึกษาพบว่าคำที่มีค่าสูง ได้แก่ “中文 (ภาษาจีน)” “技术 (เทคโนโลยี)” “鲁班工坊 (ศูนย์ฝึกทักษะหลู่ปัน)” “职业 (อาชีพ)” “合作 (ความร่วมมือ)” “广西 (กว่างซี)” “电力 (พลังงานไฟฟ้า)” “孔子学院 (สถาบันขงจื่อ)” “共建 (ร่วมกันสร้าง)” และ “培训 (การฝึกอบรม)” คำเหล่านี้สะท้อนแนวโน้มการนำเสนอที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาการศึกษาในบริบทความร่วมมือไทย–จีน โดยเฉพาะด้านการเรียนการสอนภาษาจีน การยกระดับทักษะทางอาชีพและเทคโนโลยี

คำว่า “中文 (ภาษาจีน)” มีค่า TF-IDF สูงสุดในข่าวหมวดการศึกษา สะท้อนให้เห็นว่าสื่อจีนให้ความสำคัญกับประเด็นการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยอย่างเด่นชัด นอกจากนี้ การปรากฏร่วมของคำว่า “孔子学院 (สถาบันขงจื่อ)” ยังบ่งชี้ถึงบทบาทของสถาบันดังกล่าวในการส่งเสริมและเผยแพร่ภาษาและวัฒนธรรมจีนในต่างประเทศอีกด้วย

คำว่า “鲁班工坊 (ศูนย์ฝึกทักษะหลู่ปัน)” “职业 (อาชีพ)” และ “培训 (การฝึกอบรม)” ในข่าวนำเสนอประเด็นด้านการพัฒนาทักษะวิชาชีพ โดยข่าวระบุว่าศูนย์ฝึกทักษะหลู่ปันในประเทศไทยเป็นศูนย์ฝึกทักษะแห่งแรกของจีนที่จัดตั้งขึ้นในต่างประเทศ มีเป้าหมายในการผลิตบุคลากรที่มีทักษะสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานยุคใหม่ ศูนย์ดังกล่าวถูกรายงานในฐานะกลไกสำคัญในการถ่ายทอด องค์ความรู้และเทคโนโลยี เพื่อสนับสนุนการยกระดับศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ของประเทศไทย

คำว่า “技术 (เทคโนโลยี)” “电力 (พลังงานไฟฟ้า)” และ “合作 (ความร่วมมือ)” และ “共建 (ร่วมกันสร้าง)” นำเสนอร่วมมือในด้านการศึกษา โดยเชื่อมโยงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เข้ากับโครงการด้านเทคโนโลยี อุตสาหกรรม และโครงสร้างพื้นฐาน

คำว่า “广西 (กว่างซี)” มักปรากฏควบคู่กับบริบทความร่วมมือด้านเทคโนโลยี อุตสาหกรรม และอาชีวศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยข่าวมักนำเสนอบทบาทของกว่างซีในฐานะพื้นที่จัดงาน China-ASEAN Expo และเวทีความร่วมมือจีน–อาเซียนด้านต่าง ๆ ข่าวหลายชิ้นยังกล่าวถึงโครงการความร่วมมือด้านการพัฒนาทักษะวิชาชีพระหว่างจีนกับประเทศไทยที่มีฐานดำเนินงานอยู่ในกว่างซี สะท้อนบทบาทของพื้นที่ดังกล่าวในการขับเคลื่อนความร่วมมือจีน–ไทย และจีน–อาเซียนอย่างเป็นรูปธรรม

ด้านสาธารณสุข

ผลการสกัดคำสำคัญด้วยค่า TF-IDF จากข่าวสาธารณสุข พบว่าคำที่มีค่าสูง ได้แก่ “接种 (ฉีดวัคซีน)” “医院 (โรงพยาบาล)” “疫苗 (วัคซีน)” “5G (เครือข่ายสื่อสารไร้สายยุคที่ 5)” “新冠 (โควิด-19)” “国家 (ประเทศ)” “国药 (ซิโนฟาร์ม)” “科兴 (ซิโนแวค)” “迅速 (รวดเร็ว)” และ “支持 (สนับสนุน)” สะท้อนให้เห็นว่าสื่อจีนให้ความสำคัญกับประเด็นการจัดการด้านสาธารณสุข โดยเฉพาะมาตรการควบคุมและป้องกันโรคโควิด-19 แม้ว่าสถานการณ์จะคลี่คลายและเข้าสู่ภาวะปกติแล้ว แต่ในปี พ.ศ. 2564 สื่อจีนยังคงนำเสนอข่าวที่เกี่ยวข้องกับการรับมือ การฟื้นฟู และการสนับสนุนด้านสาธารณสุขอย่างต่อเนื่อง

เมื่อพิจารณาน้ำหนักของคำสำคัญ พบว่าคำในหมวดข่าวสาธารณสุขมีค่า TF-IDF โดยรวมต่ำกว่าหมวดข่าวด้านอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม คำว่า “接种 (ฉีดวัคซีน)” สูงสุดในหมวดนี้ แสดงให้เห็นว่าประเด็นการฉีดวัคซีนยังคงเป็นสาระสำคัญของการนำเสนอข่าวด้านสาธารณสุขในช่วงเวลาดังกล่าว ซึ่งประเทศไทยมีการฉีดวัคซีนเพื่อควบคุมการแพร่ระบาด และลดผลกระทบต่อระบบสาธารณสุขและสังคมโดยรวม

คำว่า “医院 (โรงพยาบาล)” “疫苗 (วัคซีน)” “新冠 (โควิด-19)” รวมถึงชื่อวัคซีน “国药 (ซิโนฟาร์ม)” และ “科兴 (ซิโนแวค)” ช่วยตอกย้ำว่ากรอบข่าวยังคงมุ่งเน้นไปที่ระบบบริการสุขภาพ และความร่วมมือด้านวัคซีนระหว่างไทย–จีน

คำว่า “5G (เครือข่ายสื่อสารไร้สายยุคที่ 5)” “迅速 (รวดเร็ว)” และ “支持 (สนับสนุน)” มักถูกใช้ในการนำเสนอเพื่อประกอบสร้างภาพการตอบสนองที่มีประสิทธิภาพของภาครัฐและหน่วยงานทางการแพทย์ โดยภาพลักษณ์ประเทศไทยในข่าวสาธารณสุขถูกนำเสนอในฐานะประเทศที่มีความสามารถในการบริหารจัดการด้านสาธารณสุข และมีความร่วมมือเชิงรุกกับจีนในด้านวัคซีนและการสนับสนุนทางการแพทย์

ด้านอื่น ๆ

ผลการสกัดคำสำคัญด้วยค่า TF-IDF จากข่าวอื่น ๆ พบว่าคำที่มีค่าสูง ได้แก่ “冬奥会 (โอลิมปิกฤดูหนาว)” “运动员 (นักกีฬา)” “参加 (เข้าร่วม)” “比赛 (การแข่งขัน)” “北京 (ปักกิ่ง)” “国家 (ประเทศ)” “滑雪 (สกี)” “选手 (ผู้เข้าแข่งขัน)” “亚洲 (เอเชีย)” “中国主席 (ประธานาธิบดี)” และ “国际 (นานาชาติ)” คำเหล่านี้ในเนื้อหาข่าวรายงานเกี่ยวกับการแข่งขันกีฬาโดยเฉพาะอย่างยิ่งการแข่งขันโอลิมปิกฤดูหนาวที่ปักกิ่ง ซึ่งเป็นเหตุการณ์สำคัญของประเทศจีนและได้รับพื้นที่นำเสนอข่าวเป็นอย่างมาก

จากการวิเคราะห์คำสำคัญและเนื้อหาข่าวพบว่า การนำเสนอข่าวในด้านนี้กล่าวถึงประเทศไทยในบริบทของเหตุการณ์ระดับนานาชาติที่จีนมีบทบาทสำคัญ สื่อจีนนำเสนอประเทศไทยในฐานะประเทศผู้เข้าร่วม การแข่งขันกีฬา และในฐานะประเทศหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีความเชื่อมโยงกับจีน ในเวทีนานาชาติ

จากคำสำคัญที่มีค่า TF-IDF สูงในทุกประเภทข่าวเห็นได้ชัดว่า หนังสือพิมพ์ประชาชนรายวันวางกรอบการนำเสนอประเทศไทยในฐานะประเทศที่มีความสัมพันธ์อันดี และมีความร่วมมือที่หลากหลายกับจีน ดังจะเห็นได้จากคำว่า “合作 (ความร่วมมือ)” ซึ่งมีค่า TF-IDF สูงในหลายประเภทข่าว เช่น ข่าวเศรษฐกิจ การเมือง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และการศึกษา เป็นต้น การปรากฏของคำดังกล่าวมักเชื่อมโยงกับบทบาทของรัฐ และความร่วมมือเชิงโครงสร้างในระดับนโยบาย ส่งผลให้ภาพลักษณ์ของประเทศไทยที่ปรากฏในข่าว มีลักษณะเชิงบวก โดยถูกวางกรอบในฐานะประเทศคู่ความร่วมมือในระดับนโยบาย

เมื่อนำคำจากคลังข้อมูลทั้งหมดมาจัดเรียงตามค่า TF-IDF จากมากไปน้อย โดยไม่แบ่งตามประเภทข่าว เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มประเด็นสำคัญในระดับคลังข้อมูลโดยรวม ผู้วิจัยได้คัดเลือกคำสำคัญ 30 อันดับแรกมาใช้ในการวิเคราะห์ เนื่องจากคำในช่วงลำดับดังกล่าวยังคงมีค่าน้ำหนักสูง และสะท้อนประเด็นหลักของเนื้อหาได้อย่างชัดเจน ขณะเดียวกัน การกำหนดขอบเขตที่ 30 คำยังช่วยลดความซ้ำซ้อนเชิงความหมาย และหลีกเลี่ยงการรวมคำที่มีนัยสำคัญลดลง จึงเหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์แนวโน้มในระดับภาพรวม (Macro-level analysis) ผลการวิเคราะห์พบว่าคำที่มีค่า TF-IDF สูงสุด 30 อันดับแรกปรากฏดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการสกัดคำสำคัญของข่าวเกี่ยวกับประเทศไทยในหนังสือพิมพ์ประชาชนรายวันช่วง พ.ศ. 2564-2567

ลำดับ	คำสำคัญ	ความหมาย	ค่าTF-IDF	ลำดับ	คำสำคัญ	ความหมาย	ค่าTF-IDF
1	汽车	รถยนต์	851.27	16	旅游	การท่องเที่ยว	500.08
2	合作	ความร่วมมือ	737.59	17	增长	การเติบโต	497.84
3	游客	นักท่องเที่ยว	709.10	18	出口	การส่งออก	491.25
4	经济	เศรษฐกิจ	703.74	19	老挝	ประเทศลาว	478.84
5	发展	การพัฒนา	656.97	20	投资	การลงทุน	475.88
6	市场	ตลาด	608.51	21	力量	พลัง	470.25
7	国际	นานาชาติ	592.25	22	共建	ร่วมกันพัฒนา	468.17
8	项目	โครงการ	583.78	23	泰铢	เงินบาท	455.84
9	东盟	อาเซียน	562.34	24	运输	การขนส่ง	450.36
10	曼谷	กรุงเทพฯ	561.64	25	贸易	การค้า	443.72

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ลำดับ	คำสำคัญ	ความหมาย	ค่าTF-IDF	ลำดับ	คำสำคัญ	ความหมาย	ค่าTF-IDF
11	国家企业	รัฐวิสาหกิจ	558.68	26	电动	พลังงานไฟฟ้า	407.36
12	铁路	ทางรถไฟ	550.05	27	产业	อุตสาหกรรม	393.88
13	水果	ผลไม้	524.19	28	主席	ประธาน	392.74
14	榴莲	ทุเรียน	515.71	29	建设	การพัฒนา	392.09
15	政府	รัฐบาล	513.91	30	地区	ภูมิภาค	371.45

จากผลการวิเคราะห์คำสำคัญที่มีค่า TF-IDF สูงสุด 30 อันดับแรก ร่วมกับการพิจารณาเนื้อหาข่าวที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปกรอบการนำเสนอประเทศไทยในหนังสือพิมพ์ประชาชนรายวันได้เป็น 4 กรอบหลัก ดังนี้

1. การเติบโตทางเศรษฐกิจผ่านการเชื่อมโยงภูมิภาค ข่าวในหนังสือพิมพ์ดังกล่าวนำเสนอประเทศไทยในฐานะประเทศที่ขยายการเติบโตทางเศรษฐกิจ ผ่านการเชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐาน การค้า และความร่วมมือในระดับภูมิภาค โดยเฉพาะในบริบทของความร่วมมือกับจีนและประเทศเพื่อนบ้าน กรอบนี้ปรากฏ อย่างเด่นชัดจากการกระจุกตัวของคำสำคัญที่มีค่า TF-IDF สูง และจากรูปแบบการปรากฏร่วมกันของคำ ซึ่งสามารถจำแนกออกได้เป็น 3 ลักษณะสำคัญ ดังนี้

1.1 กลุ่มคำด้านการเจริญเติบโตด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ “经济 (เศรษฐกิจ)” “市场 (ตลาด)” “发展 (การพัฒนา)” และ “增长 (การเติบโต)” คำเหล่านี้ปรากฏในเนื้อหาเชิงบวก สื่อถึงการพัฒนา การเติบโต และการเคลื่อนไปข้างหน้า สะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยถูกจัดวางภาพลักษณ์ให้เป็นประเทศที่มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง

1.2 กลุ่มคำสำคัญด้านความร่วมมือทางการค้าและการลงทุน สามารถจำแนกออกได้เป็น 2 ด้าน ได้แก่

(1) ความร่วมมือในการส่งออกสินค้าทางการเกษตรผ่านโครงสร้างพื้นฐาน คำสำคัญที่เกี่ยวข้องได้แก่ “铁路 (ทางรถไฟ)” “运输 (การขนส่ง)” “老挝 (ประเทศลาว)” “出口 (การส่งออก)” “贸易 (การค้า)” “水果 (ผลไม้)” “榴莲 (ทุเรียน)” “东盟 (อาเซียน)” และ“地区 (ภูมิภาค)” เนื้อหาข่าวจำนวนมากมุ่งเน้นการนำเสนอความสำเร็จของโครงการรถไฟฟ้าความเร็วสูงจีน-ลาว ซึ่งเป็นโครงสร้างพื้นฐานเชิงยุทธศาสตร์ในการเชื่อมโยงการค้าในภูมิภาคอาเซียน สะท้อนการจัดวางโครงสร้างพื้นฐานของจีน ในฐานะกลไกสนับสนุนการเติบโตของประเทศเพื่อนบ้าน ภายใต้กรอบการรายงานดังกล่าว ประเทศไทยถูกวางตำแหน่งให้เป็น “ผู้ได้รับประโยชน์” จากความสำเร็จของโครงการดังกล่าว โดยเฉพาะในด้านของการส่งออกทุเรียนไปยังจีน ซึ่งถูกนำเสนอในฐานะผลลัพธ์ของการพัฒนาระบบการขนส่งที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

(2) ความร่วมมือด้านการลงทุนในอุตสาหกรรมใหม่ของจีนในไทย คำสำคัญที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ “投资 (การลงทุน)” “合作 (ความร่วมมือ) “项目 (โครงการ)” “汽车 (รถยนต์) “电动 (พลังงานไฟฟ้า)” “产业 (อุตสาหกรรม) “建设 (การพัฒนา)” “国家企业 (รัฐวิสาหกิจ)” เนื้อหาข่าวมุ่งเน้นรายงานเกี่ยวกับการลงทุนของบริษัทจีนในอุตสาหกรรมยานยนต์ไฟฟ้า (EV) ในประเทศไทย โดยปรากฏชื่อบริษัทที่เข้ามาลงทุน เช่น BYD, GWM, Changan Automobile, GAC AION และ SAIC Motor

2. ประเทศไทยเป็นประเทศที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว หนังสือพิมพ์ประชาชนรายวันนำเสนอประเทศไทยในฐานะประเทศจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวต่างชาติ โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวจีนที่เดินทางเข้าไทยเป็นจำนวนมาก ภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 คลี่คลาย คำสำคัญที่มักปรากฏในข่าวและสะท้อนกรอบดังกล่าว ได้แก่ “旅游 (การท่องเที่ยว)” “游客 (นักท่องเที่ยว)” และ “泰铢 (เงินบาท)” ในบรรดาสถานที่ท่องเที่ยวที่ถูกกล่าวถึง “曼谷 (กรุงเทพฯ) ปรากฏด้วยความถี่สูงที่สุด สะท้อนการจัดวางให้กรุงเทพฯ เป็นศูนย์กลางเชิงสัญลักษณ์ของการเดินทางมายังประเทศไทย นอกจากนี้ กรุงเทพฯ ยังปรากฏบ่อยในข่าวเศรษฐกิจและสังคม ที่นำเสนอเกี่ยวกับสถานที่ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ส่งผลให้ค่า TF-IDF มีค่าสูงติดอันดับ 10 คำแรก

3. ความสัมพันธ์ทวิภาคีไทย–จีนในฐานะหุ้นส่วนเชิงยุทธศาสตร์ หนังสือพิมพ์ประชาชนรายวันนำเสนอประเทศไทยในกรอบของความร่วมมือทวิภาคีกับประเทศจีนอย่างต่อเนื่องในหลากหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สังคมวัฒนธรรม และสาธารณสุข การปรากฏของคำว่า “合作 (ความร่วมมือ)” ในระดับความถี่และค่า TF-IDF ที่สูง สะท้อนการเน้นย้ำความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศในฐานะหุ้นส่วนที่มีความใกล้ชิดและมีผลประโยชน์ร่วมกัน โดยกรอบดังกล่าวมุ่งเน้นความร่วมมือในระดับรัฐบาล โดยวางตำแหน่งประเทศไทยให้เป็น “ประเทศคู่ความร่วมมือสำคัญ” ของจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ส่งผลให้ภาพลักษณ์ที่ปรากฏมีลักษณะเชิงบวก และสอดคล้องกับวาทกรรมความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทย–จีน ซึ่งมักถูกถ่ายทอดผ่านถ้อยคำเชิงสัญลักษณ์ในข่าว เช่น “中泰一家亲 (จีน–ไทยคือครอบครัวเดียวกัน)”

4. บทบาทของประเทศไทยในโครงสร้างความร่วมมือระดับภูมิภาคและพหุภาคี คำสำคัญ เช่น “政府 (รัฐบาล)” “主席 (ประธาน/ผู้นำ)” “国家 (ประเทศ/รัฐ)” “共建 (ร่วมกันสร้าง)” “力量 (พลัง/ศักยภาพ)” “东盟 (อาเซียน)” และ “地区 (ภูมิภาค)” คำเหล่านี้มักปรากฏในบริบทความร่วมมือระดับภูมิภาคและระหว่างประเทศ เนื้อหาข่าวมักเชื่อมโยงประเทศไทยเข้ากับกรอบความร่วมมือพหุภาคี เช่น “RCEP (ความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค)” “东盟 (สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้: อาเซียน)” “一带一路 (ข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง)” และ “GMS (อนุภูมิภาค ลุ่มแม่น้ำโขง)”เป็นต้น ประเทศไทยถูกนำเสนอในฐานะส่วนหนึ่งของความร่วมมือระดับภูมิภาคที่จีนมีบทบาทสำคัญ ประกอบสร้างภาพลักษณ์ประเทศไทยในฐานะประเทศที่มีความร่วมมือด้านเศรษฐกิจและยุทธศาสตร์ ในภูมิภาค

เมื่อพิจารณาภาพรวมกรอบข่าวดังกล่าว จะเห็นได้ว่าหนังสือพิมพ์ประชาชนรายวันประกอบการสร้างภาพลักษณ์ประเทศไทยในเชิงบวก โดยเน้นบทบาทด้านเศรษฐกิจ การลงทุน การท่องเที่ยว และความร่วมมือเชิงยุทธศาสตร์กับจีนเป็นสำคัญ โดยภาพลักษณ์ประเทศไทยที่ถูกสร้างสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง และมีบทบาทเชิงยุทธศาสตร์ในโครงสร้างพื้นฐานของภูมิภาค โดยเฉพาะในบริบทความร่วมมือกับจีน ผ่านโครงการรถไฟจีน–ลาว และการเชื่อมโยงการส่งออกสินค้าเกษตรไปยังตลาดจีน ภาพลักษณ์ที่ปรากฏจึงเป็น “ประเทศ ที่ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของจีน” และเป็น “คู่ค้าเกษตรกรรมที่มีศักยภาพ” ภายใต้การขับเคลื่อนเศรษฐกิจระดับภูมิภาค

2. ประเทศไทยเป็น “ฐานการผลิตอุตสาหกรรมสมัยใหม่” และเป็นพื้นที่รองรับการขยายตัวของทุนจีนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภาพลักษณ์ดังกล่าวเน้นความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน ศักยภาพทางอุตสาหกรรม และความเป็นมิตรต่อการลงทุน

3. ประเทศไทยเป็น “จุดหมายปลายทางสำคัญของนักท่องเที่ยว” โดยเฉพาะชาวจีน ภายหลังสถานการณ์โควิด-19 คลี่คลาย ประเทศไทยถูกนำเสนอให้เป็นประเทศที่มีความคึกคัก มีวัฒนธรรมที่น่าสนใจ และมีบทบาทสำคัญในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของภูมิภาค

4. ประเทศไทยเป็น “ประเทศคู่ความร่วมมือของจีน” ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยภาพลักษณ์นี้มีลักษณะเชิงบวก เน้นความไว้วางใจ ความใกล้ชิด และผลประโยชน์ร่วมกัน

5. ประเทศไทยเป็น “ส่วนหนึ่งของโครงสร้างความร่วมมือที่จีนมีบทบาท” ภาพลักษณ์ที่ปรากฏ คือ ประเทศที่มีความร่วมมือกับประเทศต่างในระดับภูมิภาค และมีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การประกอบสร้างภาพลักษณ์ประเทศไทยผ่านการนำเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ประชาชนรายวัน โดยใช้การวิเคราะห์คำสำคัญด้วยค่า TF-IDF ร่วมกับการตีความเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับประเทศไทยมีลักษณะเป็นระบบ และสามารถจำแนกออกเป็นกรอบการนำเสนอหลัก 4 กรอบ ได้แก่ 1) กรอบการเติบโตทางเศรษฐกิจผ่านการเชื่อมโยงภูมิภาค 2) กรอบการท่องเที่ยว 3) กรอบความสัมพันธ์ทวิภาคีไทย–จีน และ 4) กรอบบทบาทของประเทศไทยในโครงสร้างความร่วมมือระดับภูมิภาคและพหุภาคี

เมื่อสังเคราะห์กรอบการนำเสนอข่าว พบว่าสื่อได้ประกอบสร้างภาพประเทศไทย ดังนี้ 1) ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง เป็นประเทศที่ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของจีน และเป็นคู่ค้าเกษตรกรรมที่มีศักยภาพ 2) ประเทศไทยเป็นฐานการผลิตอุตสาหกรรมสมัยใหม่ และเป็นพื้นที่รองรับการขยายตัวของทุนจีนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 3) ประเทศไทย เป็นจุดหมายปลายทางสำคัญของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวจีน

4) ประเทศไทยเป็นประเทศคู่ความร่วมมือของจีน 5) ประเทศไทยเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างความร่วมมือที่จีนมีบทบาทนำ

โดยภาพรวม การนำเสนอข่าวมีลักษณะเน้นประเด็นความร่วมมือ การพัฒนา และเสถียรภาพมากกว่าการสะท้อนปัญหาภายในหรือความขัดแย้ง ส่งผลให้ภาพลักษณ์ประเทศไทยในสื่อจีนปรากฏอย่างต่อเนื่องในเชิงบวก และสอดคล้องกับบริบทความสัมพันธ์ไทย–จีนในระดับภูมิภาค การประกอบสร้างภาพลักษณ์ดังกล่าวมิได้เกิดขึ้นอย่างเป็นกลาง หากแต่สัมพันธ์กับทิศทางนโยบายและโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่จีนมีบทบาทสำคัญ ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับวาทกรรมทางการทูต “ความร่วมมือที่ก่อให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกัน” (合作共赢) ของจีน (Wang Yi, 2024)

ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่าข่าวในหนังสือพิมพ์ประชาชนรายวันมีการนำเสนอภาพเกี่ยวกับประเทศไทยที่ต่างไปจากช่วงก่อนการแพร่ระบาดของสถานการณ์โควิด-19 เมื่อเปรียบเทียบกับผลการศึกษาของ Suleeporn (2020) พบว่าในช่วงก่อนโควิด-19 การรายงานในหนังสือพิมพ์ประชาชนรายวันมุ่งเน้นมิติความสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ระหว่างสองประเทศเป็นสำคัญ โดยเน้นการถ่ายทอดภาพความเป็นมิตร ความใกล้ชิด และความผูกพันทางประวัติศาสตร์ผ่านวาทกรรม เช่น “中泰一家亲” ตลอดจนการรายงานบทบาทของผู้นำประเทศและราชวงศ์ไทยในฐานะตัวแทนของมิตรภาพระหว่างรัฐ นอกจากนี้ ยังให้ความสำคัญกับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของไทย เช่น ความเป็นประเทศที่นับถือศาสนาพุทธ การมีสถาบันพระมหากษัตริย์ และภาพลักษณ์การเป็นจุดหมายปลายทางด้านการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยม

ในทางตรงกันข้ามผลการศึกษาช่วงหลังโควิด-19 พบว่าการนำเสนอข่าวได้ให้น้ำหนักประเด็นด้านเศรษฐกิจ โครงสร้างพื้นฐาน และความร่วมมือเชิงยุทธศาสตร์ในระดับภูมิภาคมากขึ้น โดยประเทศไทยถูกจัดวางในฐานะฐานการผลิตและการลงทุนในอุตสาหกรรมใหม่ และเป็นส่วนหนึ่งของกรอบความร่วมมือที่จีนมีบทบาทสำคัญ ภาพลักษณ์ประเทศไทยจึงเปลี่ยนจากการเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดในเชิงอารมณ์และวัฒนธรรม ไปสู่การเป็นประเทศคู่ความร่วมมือของจีนอย่างเด่นชัด

จากผลการวิจัยดังกล่าว ภาพลักษณ์ประเทศไทยที่ปรากฏในสื่อกระแสหลักของจีน เป็นภาพที่ถูกประกอบสร้างภายใต้กรอบการรับรู้และบริบทเชิงยุทธศาสตร์ของจีน การตระหนักถึงมุมมองดังกล่าวมีความสำคัญต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของประเทศไทย ในการทำความเข้าใจว่าประเทศไทยถูกจัดวางบทบาทอย่างไรในสายตาสื่อจีน เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการกำหนดยุทธศาสตร์การสื่อสารและความร่วมมือระหว่างประเทศ ตลอดจนการกำหนดภาพลักษณ์ของประเทศไทยด้วยตนเองอย่างมีทิศทางและสมดุลในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

1. งานวิจัยนี้วิเคราะห์ข้อมูลจากสื่อเพียงแหล่งเดียวคือหนังสือพิมพ์ประชาชนรายวัน ดังนั้นการรับรู้ภาพลักษณ์ประเทศไทยที่สะท้อนจากงานวิจัยจึงอาจยังไม่ครอบคลุมมุมมองของสื่อจีนประเภทอื่นการวิจัย ในอนาคตอาจขยายขอบเขตไปสู่การวิเคราะห์ที่รวบรวมข้อมูลจากสื่อหลายประเภท เพื่อให้ได้ความเข้าใจภาพลักษณ์ประเทศไทยอย่างรอบด้านยิ่งขึ้น

2. ชุดคำสำคัญที่ปรากฏในข่าวประเภทต่าง ๆ สามารถนำไปพัฒนาเป็นข้อมูลคำศัพท์สำหรับจัดทำแบบเรียนและสื่อการสอนภาษาจีน เช่น แบบฝึกการอ่านข่าว การแปลข่าว เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย “ภาพลักษณ์ประเทศไทยในสายตาชาวจีนยุคหลังโควิด-19: การศึกษาผ่านคลังข้อมูลภาษา” โดยได้รับทุนสนับสนุนทุนวิจัยประจำปีงบประมาณ 2568 จากศูนย์วิจัย ส่งเสริม และถ่ายทอดเทคโนโลยีคณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

เอกสารอ้างอิง

Angkoon, P. (2023). **The agenda setting process of an online entertainment news publication department: Case study: Viral music video of “Lisa Blackpink”** (Master’s thesis), Thammasat University, Bangkok, Thailand. (In Thai)

Charuek, T. (1998). **Editorial work in publishing**. Chonburi, Thailand: Burapha University. (In Thai)

Entman, R. M. (1993). Framing: Toward clarification of a fractured paradigm. **Journal of Communication**, **43**(4), 51–58.

Kanchana, K. (2000). **The science of media and cultural studies**. Bangkok, Thailand: Edison Press Products. (In Thai)

Kanwara, C., & Kewalee, P. (2022). Thailand’s image in Chinese television program: A case study of variety talk show A Bright Word. **Journal of Humanities and Social Sciences Mahasarakham University**, **42**(1), 7–21. (In Thai)

Komsit, K. (2018). The early adult Chinese’s attitude towards tourism image of Thailand, Singapore and Malaysia. **Journal of Thai Hospitality and Tourism**, **13**(2), 16–24. (In Thai)

McCombs, M. E., & Shaw, D. L. (1972). The agenda-setting function of mass media. **Public Opinion Quarterly**, **36**(2), 176–187.

Miao, D., Wei, Z., & Zhang, Z. (2015). **Principles and applications of Chinese information processing** (Vol. 2). Beijing, China: Tsinghua University Press. (In Chinese)

Nunnapas, W. (2000). **An analysis of the production process, format, and content of the television program “Kep Tok” on Thai TV Channel 3** (Master’s thesis), Chulalongkorn University, Bangkok, Thailand. (In Thai)

Peking University Center for Chinese Linguistics. (n.d.). **CCL corpus (Center for Chinese Linguistics corpus)**. Retrieved from https://ccl.pku.edu.cn/

Punnarat, P. (2005). **News reporting and newspaper writing**. Bangkok, Thailand: Chulalongkorn University Press. (In Thai)

Royal Institute of Thailand. (2011). **The Royal Institute Dictionary** (2011 online ed.). Retrieved from https://dictionary.orst.go.th/

Salton, G., & Buckley, C. (1988). Term-weighting approaches in automatic text retrieval. **Information Processing & Management**, **24**(5), 513–523.

Song, S. (2012). The function of key-words in key-word news. **Journal of Bijie University**, **2001**(11), 16–19. [Note: Please verify volume number "2001" – may be a typo] (In Chinese)

Suleeporn, S. (2020). China's official media portrayal of Thailand's national image: A case study of People's Daily. **Media Culture**, (15), 70–80. (In Chinese)

Thanthida, K. (2011). **Thailand's image affecting Singaporean consumers' attitudes toward Thai products** (Master's thesis), Bangkok University, Thailand. (In Thai)

Tissawas, T. (2024). The image of King Bhumibol Adulyadej the Great through the perspective of Swiss writers. **Journal of Letters and Thai Studies**, **46**(2), E3123. (In Thai)

Tsinghua University Natural Language Processing Group. (n.d.). **THULAC: Tsinghua lexical analyzer for Chinese** (Online demo). Retrieved from https://thulac.thunlp.org/demo

Wang, Y. (2024a). **A discourse analysis of the construction of Beautiful China image in China's mainstream publicity media** (Master's thesis), Shanxi Normal University, China. (In Chinese)

Wang, Y. (2024b). **Self-confidence and self-reliance, openness and inclusiveness, fairness and justice, cooperation and win–win: Speech at the 2023 Symposium on the International Situation and China's Foreign Affairs**. Retrieved January 15, 2026, from https://www.fmprc.gov.cn/wjbzhd/202401/t20240109_11220573.shtml

Wijit, A. (1991). **Public relations techniques**. Bangkok, Thailand: O.S. Printing House. (In Thai)

Zhao, X. (2006). Understanding of the concept of national image. **Modern Communication**, **2006**(5), 63–65. [Note: Please verify volume number "2006" – may be a typo] (In Chinese)

บทความวิจัย

อิทธิพลทางสังคมที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกร้านอาหารของกลุ่มเจนเนอเรชั่นวาย ในเขตกรุงเทพมหานคร

THE INFLUENCE OF SOCIAL FACTORS ON RESTAURANT SELECTION DECISIONS AMONG GENERATION Y IN BANGKOK

ศิราภัสส์ ปลายเนตร[1*] และ พรพรหม ชมงาม[2]

[1]นักศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ปทุมธานี ประเทศไทย

[2]อาจารย์ประจำภาควิชาการสื่อสารและสื่อใหม่ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ปทุมธานี ประเทศไทย

Siraphat Praynate[1*] and Pornprom Chomngam[2]

[1]Master student, Master of Communication Art Program in Strategic Communications, Bangkok University, Pathumthani, Thailand

[2]Communication and New Media Department, School of Communication Arts, Bangkok University, Pathumthani, Thailand

*E-mail: siraphat.pray@bumail.net

Received: 25-06-2025

Revised: 06-03-2026

Accepted: 10-03-2026

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับอิทธิพลทางสังคมของกลุ่มเจนเนอเรชั่นวายในเขตกรุงเทพมหานคร 2) ศึกษาระดับการตัดสินใจเลือกร้านอาหารของกลุ่มเจนเนอเรชั่นวายในเขตกรุงเทพมหานคร และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิพลทางสังคมกับการตัดสินใจเลือกร้านอาหารของกลุ่มเจนเนอเรชั่นวายในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาคกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.80 กลุ่มตัวอย่างเป็นประชากรกลุ่มเจนเนอเรชั่นวายที่มีอายุระหว่าง 28–45 ปี อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 354 คน ได้มาด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster sampling) การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติอนุมาน คือ สถิติสหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 ผลการวิจัยพบว่า 1) อิทธิพลทางสังคมของกลุ่มเจนเนอเรชั่นวายในเขตกรุงเทพมหานครโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านความชอบ

การยอมรับทางสังคม อำนาจและความเชี่ยวชาญ หลักการของความสม่ำเสมอ หลักการของการตอบแทน และหลักการของการขาดแคลน 2) การตัดสินใจเลือกร้านอาหารของกลุ่มเจนเนอเรชั่นวายในเขตกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ 3) อิทธิพลทางสังคมมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกร้านอาหารของกลุ่มเจนเนอเรชั่นวายในเขตกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

คำสำคัญ: อิทธิพลทางสังคม การตัดสินใจเลือก ร้านอาหาร เจนเนอเรชั่นวาย

ABSTRACT

This research aimed to: 1) examine the level of social influence among Generation Y in Bangkok, 2) investigate the level of restaurant selection decisions among Generation Y in Bangkok, and 3) examine the relationship between social influence and restaurant selection decisions among Generation Y in Bangkok. An online questionnaire was used as the data collection instrument. The reliability of the instrument was tested using Cronbach's alpha with a pilot sample of 30 respondents, yielding a reliability coefficient of 0.80. The sample consisted of 354 Generation Y individuals aged between 28–45 years who reside in Bangkok. The respondents were selected using cluster sampling. Descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation, were used for data analysis. Inferential statistics were employed to test the research hypothesis using Pearson's product–moment correlation at the .01 level of significance. The results revealed that: 1) the overall level of social influence among Generation Y in Bangkok was high. When considered by dimension, all aspects were also at a high level, including liking, social acceptance, authority and expertise, the principle of consistency, the principle of reciprocity, and the principle of scarcity; 2) the overall level of restaurant selection decisions among Generation Y in Bangkok was also high; and 3) social influence was significantly correlated with restaurant selection decisions among Generation Y in Bangkok at the .01 level of statistical significance, supporting the research hypothesis.

Keywords: Social factors, Selection decisions, Restaurant, Generation Y

บทนำ

ธุรกิจร้านอาหารในประเทศไทยเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว ส่งผลให้มีการแข่งขันในตลาดสูง กรุงเทพมหานครเป็นพื้นที่ที่มีจำนวนร้านอาหารสูงเป็นอันดับหนึ่งในประเทศไทย โดยมีจำนวนถึง 54,476 ร้าน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 14.3 ของธุรกิจร้านอาหารทั้งประเทศ รองลงมาคือจังหวัดเชียงใหม่ 15,842 ร้าน คิดเป็นร้อยละ 4.1 และชลบุรี 15,565 ร้าน คิดเป็นร้อยละ 4.1 (Kornboontritos, 2024)

จากข้อมูลกรมพัฒนาธุรกิจการค้า (Department of Business Development, 2024) พบว่าในช่วง 8 เดือนแรกของปี 2567 ธุรกิจร้านอาหารมีการจดทะเบียนจัดตั้งใหม่สูงเป็นอันดับ 3 จากประเภทธุรกิจทั้งหมด ขณะเดียวกันจำนวนการจดทะเบียนเลิกกิจการของธุรกิจร้านอาหารก็อยู่ในอันดับ 3 เช่นกัน นอกจากนี้ การวิเคราะห์แนวโน้มธุรกิจร้านอาหารในช่วงสามปีที่ผ่านมา พบว่าธุรกิจดังกล่าวมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง เห็นได้จากจำนวนการจัดตั้งธุรกิจและทุนจดทะเบียนที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปี อย่างไรก็ตาม แม้ว่าธุรกิจร้านอาหารจะมีแนวโน้มการเติบโตที่ดี แต่ก็ยังมีความเสี่ยงสูง หากผู้ประกอบการไม่มีการพัฒนาหรือปรับตัวที่เหมาะสม อาจส่งผลกระทบต่อการดำเนินธุรกิจจนต้องเลิกกิจการได้

ร้านอาหารทั่วไป (Casual Dining) เป็นร้านอาหารที่มีการบริการแบบเต็มรูปแบบในระดับกลาง มีบรรยากาศที่เป็นกันเอง ไม่เป็นพิธีการมากนัก และมุ่งเน้นการสร้างประสบการณ์ที่ดีให้กับลูกค้า (Charusreni, 2022) โดยร้านอาหารประเภทนี้สามารถพบได้ตามห้างสรรพสินค้าทั่วไป มีการเสิร์ฟอาหารที่โต๊ะ ใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพ และมีราคาที่อยู่ในระดับปานกลางซึ่งสามารถเข้าถึงได้ง่าย (Ikonclass, 2023) ร้านอาหารประเภทนี้จึงได้รับความนิยมในกลุ่มผู้บริโภคเจนเนอเรชั่นวาย จากการสำรวจของ Nielsen Research ประเทศไทย พบว่า แม้จะอยู่ในภาวะเศรษฐกิจที่ชะลอตัว ผู้บริโภคชาวไทยยังคงออกไปรับประทานอาหารนอกบ้านหลายครั้งภายในหนึ่งเดือน เนื่องจากมีความสะดวกสบายมากกว่าการทำอาหารรับประทานเอง (Charusreni, 2022)

Kasikorn Research Center (2023) พบว่า ธุรกิจร้านอาหารในปี 2566 มีการเติบโตร้อยละ 7.1 โดยได้รับปัจจัยบวกจากการฟื้นตัวของภาคการท่องเที่ยวและเทศกาลวันหยุดยาว อย่างไรก็ตาม แม้มูลค่าตลาดจะสะท้อนภาพการเติบโตเชิงบวก แต่ยังมีร้านอาหารจำนวนหนึ่งที่ไม่สามารถฟื้นตัวจากสถานการณ์โรคระบาดโควิด-19 ได้ดีเท่าที่ควร เนื่องจากพฤติกรรมและความชื่นชอบของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น การเลือกร้านอาหารที่มีชื่อเสียงหรือได้รับคำแนะนำจากสื่อสังคมออนไลน์ รวมถึงจำนวนและความหลากหลายของร้านอาหารที่เพิ่มขึ้น ทำให้การแข่งขันในตลาดสูงขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ประกอบการร้านอาหารประเภท Casual Dining นอกจากนี้ ผู้ประกอบการยังต้องเผชิญกับต้นทุนวัตถุดิบที่สูงและมีความผันผวนจากปัจจัยภายนอก เช่น ปรากฏการณ์เอลนีโญ ตลอดจนปัญหาอาหารเหลือทิ้งจากธุรกิจบริการอาหารซึ่งมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 4–10 ของวัตถุดิบทั้งหมด ส่งผลกระทบทั้งต่อการดำเนินงานและสิ่งแวดล้อม

พฤติกรรมการตัดสินใจเลือกร้านอาหารของผู้บริโภคในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก โดยเฉพาะอิทธิพลของสื่อสังคมออนไลน์ที่มีบทบาทสำคัญในการค้นหาข้อมูลก่อนการตัดสินใจเลือกใช้บริการ Kasikorn Research Center (2023) ระบุว่า ผู้บริโภคมีแนวโน้มเลือกร้านอาหารจากคำแนะนำหรือรีวิวบนสื่อสังคมออนไลน์มากขึ้น ขณะที่การสำรวจของ We Are Social พบว่า ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตชาวไทยร้อยละ 44 ใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการค้นหาข้อมูลก่อนตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการ เช่น การเปรียบเทียบราคา การอ่านรีวิว หรือคำแนะนำจากผู้ใช้งานอื่น ซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภคอย่างมาก (Thongsue, 2024)

แม้ว่าจะมีงานวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการเลือกร้านอาหารของผู้บริโภคจำนวนมาก แต่ส่วนใหญ่ยังคงมุ่งเน้นปัจจัยด้านการตลาดแบบดั้งเดิม เช่น ราคา ทำเลที่ตั้ง และคุณภาพอาหาร ขณะที่การศึกษาที่มุ่งเน้นอิทธิพลทางสังคมที่มีต่อการตัดสินใจเลือกร้านอาหารของกลุ่มเจนเนอเรชั่นวายในเขตกรุงเทพมหานครยังมีอยู่อย่างจำกัด ทั้งที่กลุ่มดังกล่าวเป็นกลุ่มผู้บริโภคที่มีกำลังซื้อสูง มีพฤติกรรมการรับประทานอาหารนอกบ้านอย่างสม่ำเสมอ และมีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในระดับสูง

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาอิทธิพลทางสังคมที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกร้านอาหารของกลุ่มเจนเนอเรชั่นวายในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากลยุทธ์ทางธุรกิจ การตลาด และการสื่อสารให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้บริโภคในยุคดิจิทัล ตลอดจนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาธุรกิจร้านอาหารให้สามารถแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลทางสังคมของเจนเนอเรชั่นวายในเขต กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาการตัดสินใจเลือกร้านอาหารของกลุ่มเจนเนอเรชั่นวายในเขต กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลทางสังคมที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกร้านอาหารของกลุ่ม เจนเนอเรชั่นวายในเขตกรุงเทพมหานคร

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory)

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ของ Bandura (1977) อธิบายว่า การเรียนรู้ของมนุษย์ไม่ได้เกิดจากประสบการณ์ตรงเพียงอย่างเดียว แต่สามารถเกิดขึ้นผ่านการสังเกตและเลียนแบบพฤติกรรมของผู้อื่นในสังคมได้ บุคคลมีแนวโน้มที่จะเลียนแบบพฤติกรรมที่สังเกตเห็นว่าก่อให้เกิดผลลัพธ์ในเชิงบวก เช่น การได้รับรางวัล การยอมรับ หรือประสบการณ์ที่น่าพึงพอใจ เป็นต้นซึ่งกระบวนการเรียนรู้ผ่านการสังเกตนี้ถือเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้พฤติกรรมสามารถถ่ายทอดจากบุคคลหนึ่งไปสู่อีกบุคคลหนึ่งได้โดยไม่จำเป็นต้องมีประสบการณ์ตรงด้วยตนเอง

ในบริบทของสังคมดิจิทัล แนวคิดดังกล่าวสามารถอธิบายพฤติกรรมของผู้บริโภคที่ได้รับอิทธิพลจากสื่อสังคมออนไลน์ได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะบทบาทของบุคคลที่มีอิทธิพลในสังคม เช่น อินฟลูเอนเซอร์ หรือผู้มีชื่อเสียงในโลกออนไลน์ ซึ่งมักมีผู้ติดตามจำนวนมากและมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดข้อมูล ประสบการณ์ และความคิดเห็นเกี่ยวกับสินค้าและบริการต่าง ๆ (Frison & Eggermont, 2015) การนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับร้านอาหารผ่านการรีวิวหรือการแชร์ประสบการณ์การรับประทานอาหารจึงสามารถทำหน้าที่เป็นต้นแบบพฤติกรรมให้กับผู้ติดตามได้

เมื่อผู้บริโภคสังเกตเห็นว่าบุคคลที่ตนให้ความเชื่อถือหรือชื่นชอบได้รับประสบการณ์ที่ดีจากร้านอาหารใดร้านหนึ่ง พวกเขามักเกิดความคาดหวังในประสบการณ์เชิงบวกแบบเดียวกัน และมีแนวโน้มที่จะตัดสินใจทดลองใช้บริการร้านอาหารนั้นตามไปด้วย กระบวนการดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการเรียนรู้ผ่านการสังเกตและการเลียนแบบพฤติกรรมของบุคคลอื่นในสังคมสามารถส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภคได้อย่างมีนัยสำคัญ

ดังนั้น ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมจึงช่วยอธิบายกลไกที่ทำให้ผู้บริโภครับรู้ข้อมูลและสร้างการตัดสินใจจากประสบการณ์ของผู้อื่น โดยเฉพาะในบริบทของสื่อสังคมออนไลน์ที่ข้อมูลและประสบการณ์ของผู้ใช้งานสามารถเผยแพร่และส่งต่อได้อย่างรวดเร็ว ส่งผลให้พฤติกรรมการเลือกร้านอาหารของผู้บริโภคจำนวนมากเกิดขึ้นจากการเรียนรู้และการสังเกตพฤติกรรมของบุคคลอื่นในสังคมมากกว่าประสบการณ์ส่วนบุคคลเพียงอย่างเดียว

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอิทธิพลทางสังคม (Social Influence Theory)

Cialdini (2009) แสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมของบุคคลที่ได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมทางสังคม ซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจหรือพฤติกรรมของบุคคลนั้น ๆ ได้ โดยเน้นย้ำถึงองค์ประกอบสำคัญที่มีผลต่อการเกิดอิทธิพลในสังคม ได้แก่

1. หลักการของความชอบ (Liking) คือ บุคคลมีแนวโน้มที่จะปฏิบัติตามคำแนะนำหรือข้อเสนอแนะจากผู้ที่พวกเขาชื่นชอบหรือรู้สึกเชื่อมโยงด้วย

2. หลักการของการยอมรับทางสังคม (Social proof) คือ บุคคลมักตัดสินใจตามพฤติกรรมของผู้อื่น โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่ขาดข้อมูลหรือต้องการลดความเสี่ยงในการตัดสินใจ การยอมรับในความนิยมของคนส่วนใหญ่สามารถสร้างแรงจูงใจให้เกิดการตัดสินใจที่คล้ายคลึงกันได้

3. หลักการของอำนาจและความเชี่ยวชาญ (Authority) คือ บุคคลมักปฏิบัติตามคำแนะนำจากผู้ที่มีความเชี่ยวชาญหรืออำนาจในเรื่องนั้น ๆ เพราะเชื่อว่าบุคคลเหล่านั้นมีความรู้หรือความสามารถเพียงพอที่จะให้คำแนะนำที่เหมาะสม

4. หลักการของความสม่ำเสมอ (Commitment and Consistency) คือ บุคคลมีแนวโน้มที่จะปฏิบัติตามพฤติกรรมหรือการตัดสินใจที่พวกเขาได้แสดงออกไปก่อนหน้าเพื่อคงความสม่ำเสมอในท่าทีของตนเอง

5. หลักการของการตอบแทน (Reciprocity) คือ บุคคลมีแนวโน้มที่จะตอบแทนสิ่งที่ได้รับจากผู้อื่น

6. หลักการของการขาดแคลน (Scarcity) คือ บุคคลมักมีแรงจูงใจในการตัดสินใจเพิ่มขึ้นเมื่อรู้สึกว่าสิ่งที่กำลังพิจารณามีจำนวนจำกัดหรืออาจหมดไปในไม่ช้า

สรุปได้ว่า พฤติกรรมและการตัดสินใจของบุคคลสามารถได้รับอิทธิพลจากปัจจัยต่าง ๆ ในสังคม โดยแต่ละองค์ประกอบมีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล การเข้าใจหลักการเหล่านี้สามารถช่วยให้ธุรกิจสร้างกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพในการดึงดูดและกระตุ้นการตัดสินใจของผู้บริโภค โดยการใช้อินฟลูเอนเซอร์เป็นเครื่องมือในการสร้างแรงจูงใจและเชื่อมโยงกับผู้บริโภค

ทฤษฎีการตัดสินใจของผู้บริโภค (Consumer Decision-Making Theory)

ทฤษฎีนี้มุ่งเน้นศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการที่ผู้บริโภคใช้ในการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าหรือใช้บริการ โดยกระบวนการจะเริ่มจากการรับรู้ถึงปัญหาหรือความต้องการ ต่อเนื่องไปจนถึงการประเมินทางเลือกต่าง ๆ และการตัดสินใจเลือกซื้อหรือใช้บริการในที่สุด (Kotler & Keller, 2016; Solomon et al., 2016) ซึ่งกระบวนการทั้งหมดนี้ได้รับอิทธิพลจากปัจจัยหลายประการ เช่น การรับรู้จากสื่อ การสนับสนุนจากเพื่อนหรือครอบครัว และการรีวิวจากอินฟลูเอนเซอร์ (Solomon et al., 2016) กระบวนการตัดสินใจของผู้บริโภค (Consumer Decision-Making Process) ประกอบด้วยห้าขั้นตอนที่สำคัญในการเลือกซื้อสินค้าและบริการ ซึ่งเป็นขั้นตอนที่เริ่มตั้งแต่การรับรู้ถึงปัญหาจนถึงการประเมินหลังการซื้อและใช้บริการ โดยรายละเอียดของแต่ละขั้นตอน ดังนี้

1. การรับรู้ปัญหา (Problem Recognition) การรับรู้ปัญหาคือขั้นตอนแรกที่เกิดขึ้นเมื่อผู้บริโภครับรู้ถึงความต้องการหรือปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน

2. การค้นหาข้อมูล (Information Search) เมื่อผู้บริโภครู้สึกถึงปัญหาแล้ว ขั้นตอนถัดไปคือการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับทางเลือกต่าง ๆ ที่สามารถตอบโจทย์ความต้องการได้ ซึ่งการค้นหาข้อมูลนี้สามารถทำได้จากหลายแหล่ง ทั้งจากอินเทอร์เน็ต คำแนะนำจากเพื่อน หรือการค้นหาข้อมูลผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ในปัจจุบันอินฟลูเอนเซอร์ในโซเชียลมีเดียมีบทบาทสำคัญในการให้ข้อมูลหรือรีวิวที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภค

3. การประเมินตัวเลือก (Evaluation of Alternatives) เมื่อมีข้อมูลเพียงพอแล้ว ผู้บริโภคจะเริ่มประเมินตัวเลือกต่าง ๆ โดยพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ ในการประเมินตัวเลือก ผู้บริโภคจะใช้เกณฑ์หลายอย่างในการตัดสินใจ เช่น ความคุ้มค่าหรือความเชื่อมั่นในแบรนด์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยให้ผู้บริโภคประเมินว่าตัวเลือกใดที่คุ้มค่ามากที่สุด

4. การตัดสินใจซื้อ (Purchase decision) เมื่อประเมินตัวเลือกต่าง ๆ แล้ว ผู้บริโภคจะเลือกตัวเลือกที่ตอบสนองความต้องการมากที่สุด ซึ่งอาจมีปัจจัยเสริม เช่น ข้อเสนอพิเศษหรือคำแนะนำจากอินฟลูเอนเซอร์ ที่มีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจซื้อ ซึ่งสามารถเป็นปัจจัยในการเร่งรัดให้เกิดการตัดสินใจซื้อ

5. พฤติกรรมหลังการซื้อ (Post purchase Behavior) หลังจากที่ผู้บริโภคทำการซื้อสินค้าหรือบริการแล้ว พวกเขาจะประเมินความพึงพอใจจากการใช้สินค้าหรือบริการนั้น ๆ หากพึงพอใจ พวกเขาจะมีแนวโน้มที่จะกลับมาซื้อซ้ำหรือแนะนำให้ผู้อื่น แต่ถ้าผู้บริโภคไม่พึงพอใจ พวกเขาอาจแสดงพฤติกรรมที่ไม่ดี พฤติกรรมหลังการซื้อจะมีผลต่อความสัมพันธ์ระยะยาวระหว่างผู้บริโภคและแบรนด์ หากผู้บริโภคพึงพอใจ พวกเขาจะกลายเป็นลูกค้าประจำและอาจแนะนำแบรนด์ให้กับผู้อื่น ซึ่งจะส่งผลดีต่อแบรนด์นั้น ๆ ในระยะยาว

สามารถสรุปได้ว่า การตัดสินใจเลือกของผู้บริโภคนั้นเป็นกระบวนการที่มีความซับซ้อนและได้รับอิทธิพลจากหลายปัจจัย เริ่มจากการรับรู้ถึงปัญหาหรือความต้องการในสินค้าและบริการ จากนั้นผู้บริโภคจะค้นหาข้อมูลที่ตนเองต้องการจากแหล่งที่เชื่อถือได้ เพื่อนำข้อมูลที่ได้รับมาเปรียบเทียบตัวเลือกต่าง ๆ โดยมักพิจารณาจาก ราคา คุณภาพ ความคุ้มค่า เพื่อให้ได้ตรงตามความต้องการมากที่สุด และในระหว่างการตัดสินใจซื้อสินค้าหรือใช้บริการอาจได้รับอิทธิพลจากปัจจัยเสริม เช่น โปรโมชั่นพิเศษหรือคำแนะนำเพิ่มเติมจากอินฟลูเอนเซอร์ ที่ช่วยให้เกิดการกระตุ้นการตัดสินใจให้รวดเร็วยิ่งขึ้น พวกเขาจะประเมินความพึงพอใจหลังใช้งาน

จากการทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง พบว่า ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura (1977) อธิบายกลไกการเรียนรู้ของบุคคลผ่านการสังเกตและการเลียนแบบพฤติกรรมของผู้อื่น โดยเฉพาะบุคคลที่มีอิทธิพลในสังคม เช่น อินฟลูเอนเซอร์หรือบุคคลที่ได้รับการยอมรับในสังคมออนไลน์ ขณะที่แนวคิดอิทธิพลทางสังคมของ Cialdini (2009) อธิบายองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้บุคคลเกิดการคล้อยตามหรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตามผู้อื่น ได้แก่ ความชอบ การยอมรับทางสังคม อำนาจและความเชี่ยวชาญ ความสม่ำเสมอ การตอบแทน และการขาดแคลน ซึ่งล้วนเป็นกลไกที่สามารถกระตุ้นให้ผู้บริโภคเกิดการตัดสินใจตามพฤติกรรมของผู้อื่นได้

ในขณะเดียวกัน ทฤษฎีการตัดสินใจของผู้บริโภคอธิบายกระบวนการที่ผู้บริโภคใช้ในการตัดสินใจเลือกสินค้าและบริการ ตั้งแต่การรับรู้ปัญหา การค้นหาข้อมูล การประเมินทางเลือก การตัดสินใจซื้อไปจนถึงพฤติกรรมหลังการซื้อ ซึ่งในแต่ละขั้นตอนอาจได้รับอิทธิพลจากข้อมูลหรือคำแนะนำจากบุคคลในสังคม รวมถึงข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสังเคราะห์แนวคิดดังกล่าวเพื่อใช้เป็นกรอบในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิพลทางสังคมกับการตัดสินใจเลือกร้านอาหารของกลุ่มเจนเนอเรชั่นวายในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมองว่า อิทธิพลทางสังคมในรูปแบบต่าง ๆ สามารถส่งผลต่อกระบวนการรับรู้ข้อมูล การประเมินทางเลือกและการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารของผู้บริโภคได้

สมมติฐาน

1. ความชอบมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกร้านอาหารของเจนเนเรชั่นวาย ในเขตกรุงเทพมหานคร

2. การยอมรับทางสังคมมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกร้านอาหารของเจนเนเรชั่นวายในเขตกรุงเทพมหานคร

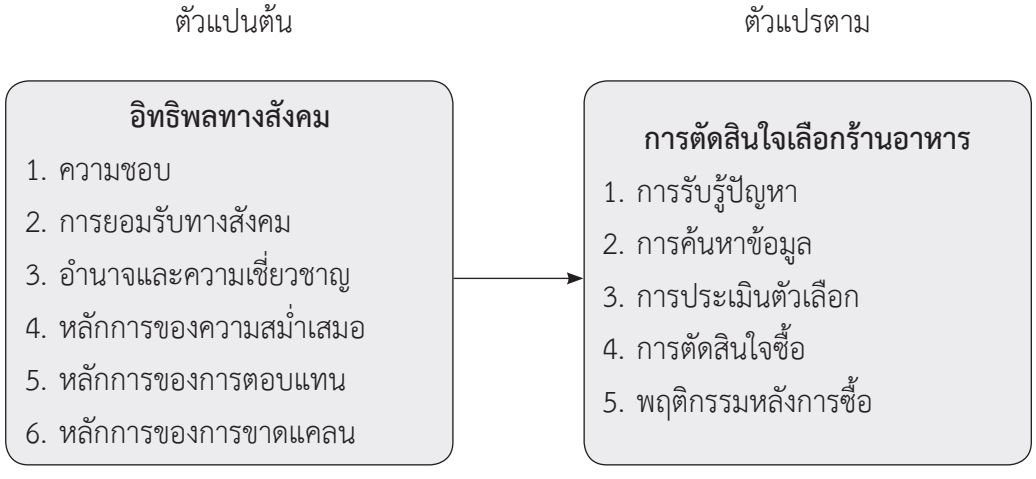
3. อำนาจและความเชี่ยวชาญมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกร้านอาหารของเจนเนเรชั่นวายในเขตกรุงเทพมหานคร

4. หลักการของความสม่ำเสมอมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกร้านอาหารของเจนเนเรชั่นวายในเขตกรุงเทพมหานคร

5. หลักการของการตอบแทนมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกร้านอาหารของเจนเนเรชั่นวายในเขตกรุงเทพมหานคร

6. หลักการของการขาดแคลนมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกร้านอาหารของเจนเนเรชั่นวายในเขตกรุงเทพมหานคร

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร **:** ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือกลุ่มเจนเนอร์เรชั่นวาย ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครที่ไม่สามารถระบุขอบเขตของจำนวนประชากรได้อย่างครบถ้วน (Infinite population)

กลุ่มตัวอย่าง : กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้โปรแกรม G* Power 3 ขนาดของผลกระทบอยู่ในระดับปานกลาง (Input Effect Size f^2 = 0.15) ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ คือ 0.05 (α err prob = 0.05) พลังของการทดสอบ คือ 0.95 [Power (1-β err prob) = 0.95] จำนวนของตัวแปรอิสระหรือจำนวน

ของตัวแปรที่ใช้ในการพยากรณ์ (Number of Predictors) เท่ากับ 6 สามารถคำนวณได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำ (n) ตามเงื่อนไขข้างต้นเท่ากับ 146 แต่เนื่องจากจำนวนตัวอย่างยิ่งมีมากยิ่งทำให้ค่าที่คำนวณได้มีความคงเส้นคงวา (Hair, Hult, Ringle, & Sarstedt, 2017) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกใช้ขนาดตัวอย่างตามที่เก็บได้จริง คือ 354 คน การเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธี Cluster sampling ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มผู้ตอบออกเป็น 2 Clusters คือ ช่วง 1-31 ตุลาคม 2567 และ 1-30 พฤศจิกายน 2567 ซึ่งปัจจัยด้านประชากรในแต่ละ Cluster มีลักษณะทั่วไปไม่แตกต่างกัน ผู้วิจัยเก็บตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามได้ในช่วง 1-30 พฤศจิกายน 2567 และหยุดเก็บข้อมูลเมื่อผู้ตอบมีจำนวนครบ 354 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากทฤษฎี แนวคิดที่เกี่ยวข้อง โดยแบบสอบถาม ประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา และรายได้

2. คำถามเกี่ยวกับคำถามเกี่ยวกับอิทธิพลทางสังคม ซึ่งคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าแบบ Likert scale แบ่งออกเป็น 1) ความชอบ 2) การยอมรับทางสังคม 3) อำนาจและความเชี่ยวชาญ 4) หลักการของความสม่ำเสมอ 5) หลักการของการตอบแทน และ 6) หลักการของการ

3. คำถามเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกร้านอาหาร ซึ่งคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าแบบ Likert scale แบ่งออกเป็น 1) การรับรู้ปัญหา 2) การค้นหาข้อมูล 3) การประเมินตัวเลือก 4) การตัดสินใจ

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม และตรวจสอบให้เนื้อหาของแบบสอบถามครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นผู้วิจัยส่งแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย (Index of Item Objective Congruence: IOC) ตามแนวทางของ Rovinelli และ Hambleton (1977) ซึ่งผลการประเมินพบว่าค่า IOC เท่ากับ 0.76 หลังจากนั้นผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุด ก่อนการเก็บข้อมูลจริง เพื่อทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น Cronbach's Alpha เท่ากับ 0.82 ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ และทดสอบสมมติฐานการวิจัยด้วยสถิติสหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการกำหนดแหล่งข้อมูลคือ แหล่งปฐมภูมิ โดยผู้วิจัยใช้บริการจากเว็บไซต์ Google ที่เรียกว่า Google form ในกาสร้างแบบสอบถามออนไลน์ขึ้นมา หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามออนไลน์ไปยังบริษัทเอกชนที่เป็นเอเจนซี่ในการจัดจ้างนักรีวิวจำนวน 2 แห่ง จำนวน

150 คน เพจ Facebook จำนวน 2 เพจ คือ เพจกลุ่มตามรอยตำนานร้านดัง จำนวน 104 คน และเพจของกินกรุงเทพ จำนวน 100 คน เมื่อผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลบคืนมาครบถ้วนตามจำนวน ก็ดำเนินการตรวจสอบแบบสอบถามออนไลน์ที่ได้รับมา เพื่อตรวจดูความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถาม และนำผลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปเพื่อหาค่าทางสถิติต่าง ๆ ดังนี้

1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อหาค่าความถี่และร้อยละ

2) การวิเคราะห์ระดับอิทธิพลทางสังคมและการตัดสินใจเลือกร้านอาหาร ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อคำนวณค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

3) การทดสอบสมมติฐาน ใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ สถิติสหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน (Pearson’s Product Moment Correlation Coefficient) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิทธิพลทางสังคมกับการตัดสินใจเลือกร้านอาหาร โดยมุ่งตรวจสอบทิศทางและระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร มากกว่าการทำนายหรืออธิบายอิทธิพลเชิงเหตุผลของตัวแปรอิสระต่อ ตัวแปรตาม ดังนั้นจึงเลือกใช้การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ซึ่งเป็นสถิติที่เหมาะสมสำหรับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเชิงปริมาณสองตัวแปร (Field, 2013)

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับทางลักษณะประชากรของผู้ตอบแบบสอบถาม

ลักษณะประชากร		จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ	ชาย	163	46.0
	หญิง	191	54.0
อายุ	28 - 33 ปี	304	85.9
	34 - 39 ปี	38	10.7
	40 - 45 ปี	12	3.4

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ลักษณะประชากร		จำนวน (คน)	ร้อยละ
การศึกษา	ต่ำกว่าปริญญาตรี	61	17.2
	ปริญญาตรี	241	68.1
	ปริญญาโท	45	12.7
	ปริญญาเอก	7	2.0
รายได้	ต่ำกว่า 20,000 บาท	139	39.3
	20,000 – 25,000 บาท	81	22.9
	25,001 – 30,000 บาท	45	12.7
	30,001 – 35,000 บาท	35	9.9
	35,001 – 40,000 บาท	15	4.2
	40,001 บาทขึ้นไป	39	11.0

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 191 คน คิดเป็นร้อยละ 54.0 และเพศชาย จำนวน 163 คน คิดเป็นร้อยละ 46.0 ในด้านอายุ พบว่าส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 28–33 ปี จำนวน 304 คน คิดเป็นร้อยละ 85.9 รองลงมาคือช่วงอายุ 34–39 ปี จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 10.7 และช่วงอายุ 40–45 ปี จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 3.4

ในด้านระดับการศึกษา พบว่าส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 241 คน คิดเป็นร้อยละ 68.1 รองลงมาคือระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 17.2 ระดับปริญญาโท จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 12.7 และระดับปริญญาเอก จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 2.0

สำหรับรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่าส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่า 20,000 บาท จำนวน 139 คน คิดเป็นร้อยละ 39.3 รองลงมาคือรายได้ 20,000–25,000 บาท จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 22.9 รายได้ 25,001–30,000 บาท จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 12.7 รายได้ 40,001 บาทขึ้นไป จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 11.0 รายได้ 30,001–35,000 บาท จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 9.9 และรายได้ 35,001–40,000 บาท จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 4.2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของอิทธิพลทางสังคม

อิทธิพลทางสังคม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ความชอบ	3.97	0.74	มาก
การยอมรับทางสังคม	3.87	0.70	มาก
อำนาจและความเชี่ยวชาญ	3.85	0.78	มาก
หลักการของความสม่ำเสมอ	4.39	0.62	มาก
หลักการของการตอบแทน	4.27	0.63	มาก
หลักการของการขาดแคลน	3.69	0.88	มาก
รวม	**4.01**	**0.57**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า อิทธิพลทางสังคม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.01 , S.D. = 0.57) โดยอิทธิพลที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ หลักการของความสม่ำเสมอ ($\bar{X}$ = 4.39, S.D. = 0.62) อยู่ในระดับมาก อันดับสอง หลักการของการตอบแทน ($\bar{X}$ = 4.27, S.D. = 0.63) อยู่ในระดับมาก อันดับสาม ความชอบ ($\bar{X}$ = 3.97, S.D. = 0.74) อยู่ในระดับมาก อันดับสี่ การยอมรับทางสังคม ($\bar{X}$ = 3.87, S.D. = 0.70) อยู่ในระดับมาก อันดับห้า อำนาจและความเชี่ยวชาญ ($\bar{X}$ = 3.85, S.D. = 0.78) อยู่ในระดับมาก และอันดับสุดท้าย หลักการของการขาดแคลน ($\bar{X}$ = 3.69 , S.D. = 0.88) อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของการตัดสินใจเลือกร้านอาหาร

การตัดสินใจเลือกร้านอาหาร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
การรับรู้ปัญหา	4.19	0.57	มาก
การค้นหาข้อมูล	4.09	0.66	มาก
การประเมินตัวเลือก	4.17	0.64	มาก
การตัดสินใจซื้อ	4.18	0.61	มาก
พฤติกรรมหลังการซื้อ	4.25	0.61	มาก
รวม	**4.18**	**0.54**	**มาก**

จากตารางที่ 3 พบว่า การตัดสินใจเลือกร้านอาหารภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.18, S.D. = 0.54) โดยการตัดสินใจเลือกที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ พฤติกรรมหลังการซื้อ ($\overline{X}$ = 4.25, S.D. = 0.61) อยู่ในระดับมาก อันดับสอง การรับรู้ปัญหา ($\overline{X}$ = 4.19, S.D. = 0.57) อยู่ในระดับมาก อันดับสาม การตัดสินใจซื้อ ($\overline{X}$ = 4.18, S.D. = 0.61) อยู่ในระดับมาก อันดับสี่ การประเมินตัวเลือก ($\overline{X}$ = 4.17, S.D. = 0.64) และอันดับสุดท้าย การค้นหาข้อมูล ($\overline{X}$ = 4.09, S.D. = 0.66) อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ระหว่างตัวแปรอิทธิพลทางสังคมกับการตัดสินใจเลือกร้านอาหาร

ตัวแปร	การรับรู้ปัญหา	การค้นหาข้อมูล	การประเมินตัวเลือก	การตัดสินใจซื้อ	พฤติกรรมหลังการซื้อ	การตัดสินใจเลือกร้านอาหาร
อิทธิพลทางสังคม	.720**	.751**	.654**	.714**	.660**	.800**
ความชอบ	.562**	.599**	.462**	.560**	.528**	.620**
การยอมรับทางสังคม	.599**	.669**	.553**	.614**	.555**	.684**
อำนาจและความเชี่ยวชาญ	.561**	.638**	.517**	.532**	.503**	.630**
หลักการของความสม่ำเสมอ	.624**	.496**	.567**	.630**	.614**	.668**
หลักการของการตอบแทน	.621**	.548**	.587**	.633**	.574**	.676**
หลักการของการขาดแคลน	.458**	.564**	.427**	.438**	.383**	.521**

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (2 tailed)

ตัวแปร อิทธิพลทางสังคม, การตัดสินใจเลือกร้านอาหาร คือ ตัวแปรในภาพรวม ตัวแปรที่เหลือทั้งหมดคือ ตัวแปรในภาพย่อย

จากตารางที่ 4 พบว่า โดยภาพรวมอิทธิพลทางสังคมมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกร้านอาหารของผู้บริโภค อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($p < .01$) โดยมีความสัมพันธ์ในระดับมาก ($r = .800$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกองค์ประกอบของอิทธิพลทางสังคมมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกร้านอาหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($p < .01$) โดยมีรายละเอียดดังนี้ ความชอบมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกร้านอาหารในระดับมาก ($r = .620$) การยอมรับทางสังคมมีความสัมพันธ์ในระดับมาก ($r = .684$) อำนาจและความเชี่ยวชาญมีความสัมพันธ์ในระดับมาก ($r = .630$) หลักการของความสม่ำเสมอมีความสัมพันธ์ในระดับมาก ($r = .668$) หลักการของการตอบแทนมีความสัมพันธ์ในระดับมาก ($r = .676$) และหลักการของการขาดแคลนมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง ($r = .521$)

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับทางลักษณะประชากรของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 28-33 ปี รองลงมา คือ อายุระหว่าง 34-39 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี รองลงมาคือ ต่ำกว่าปริญญาตรี และปริญญาโท ตามลำดับ โดยมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 20,000 บาท อันดับสอง คือ 20,000–25,000 บาท อันดับสาม คือ 10,001-15,000 บาท อันดับสี่ คือ 40,001 บาทขึ้นไป และอันดับห้า คือ 30,001 – 35,000 บาท ตามลำดับ

จากการศึกษาอิทธิพลทางสังคมของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ความชอบ การยอมรับทางสังคม อำนาจและความเชี่ยวชาญ หลักการของความสม่ำเสมอ หลักการของการตอบแทน และหลักการของการขาดแคลน พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นตัวแปร พบว่า ทั้ง 6 ตัวแปรมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทั้งหมด โดยหลักการของความสม่ำเสมอเป็นอิทธิพลที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด โดยเฉพาะกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตัดสินใจเลือกร้านอาหารที่เคยเข้าใช้บริการแล้วได้รับประสบการณ์ที่ดีก่อนหน้า อันดับสอง คือ หลักการของการตอบแทน โดยเฉพาะความรู้สึกประทับใจในร้านอาหารที่ทำให้รู้สึกถึงการดูแลที่ใส่ใจในรายละเอียดเล็ก ๆ น้อย ๆ อันดับสาม คือ ความชอบ โดยเฉพาะการเลือกร้านอาหารที่มีภาพลักษณ์หรือสไตล์ตรงกับความชอบส่วนตัวของตนเอง อันดับสี่ คือ การยอมรับทางสังคม โดยเฉพาะการได้รับการพูดถึง (Review) หรือความนิยมของร้านอาหารส่งผลต่อการตัดสินใจ อันดับห้า คือ อำนาจและความเชี่ยวชาญ โดยเฉพาะความรู้สึกเชื่อมั่นในคำแนะนำร้านอาหารจากแหล่งข้อมูลที่มีชื่อเสียงและน่าเชื่อถือ และอันดับสุดท้าย คือ หลักการของการขาดแคลน โดยเฉพาะความรู้สึกว่าร้านอาหารที่มีเมนูพิเศษในช่วงเวลาจำกัดมีความน่าสนใจมากกว่าปกติ

จากการศึกษาการตัดสินใจเลือกร้านอาหารของกลุ่มเจนเนอเรชั่นวาย ในเขต กรุงเทพมหานคร ของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย การรับรู้ปัญหา การค้นหาข้อมูล การประเมินตัวเลือก การตัดสินใจซื้อ และ พฤติกรรมหลังการซื้อ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นตัวแปร พบว่า ทั้ง 5 ตัวแปร มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทั้งหมด ด้านพฤติกรรมหลังการซื้อมากที่สุด โดยเฉพาะการกลับไปใช้บริการที่ร้านอาหารที่สามารถสร้างความพึงพอใจหรือประสบการณ์ที่ดี อันดับสองคือ ด้านการรับรู้ปัญหา โดยเฉพาะเมื่อมีโอกาสพิเศษมักมองหาร้านอาหารที่สามารถตอบสนองความต้องการตนเองที่เหมาะสมในโอกาสนั้น อันดับสามคือ ด้านการตัดสินใจซื้อ โดยเฉพาะการบริการที่เอาใจใส่และรวดเร็วมีผลต่อการตัดสินใจเลือกร้านอาหาร อันดับสี่คือ การประเมินตัวเลือก โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับราคาและความคุ้มค่าในการเลือกร้านอาหาร และอันดับสุดท้ายคือ ด้านการค้นหาข้อมูล โดยเฉพาะการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับร้านอาหารในโซเชียลมีเดีย

ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย คือ อิทธิพลทางสังคมที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกร้านอาหารของกลุ่มเจนเนอเรชั่นวาย ในเขต กรุงเทพมหานคร

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิพลทางสังคมกับการตัดสินใจเลือกร้านอาหารของกลุ่มเจนเนอเรชั่นวายในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า โดยภาพรวมอิทธิพลทางสังคมมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกร้านอาหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยองค์ประกอบของอิทธิพลทางสังคม ได้แก่ ความชอบ การยอมรับทางสังคม อำนาจและความเชี่ยวชาญ หลักการของความสม่ำเสมอ หลักการของการตอบแทน และหลักการของการขาดแคลน ล้วนมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกร้านอาหารของกลุ่มเจนเนอเรชั่นวาย ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การตัดสินใจของผู้บริโภคกลุ่มนี้ไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านราคาคุณภาพ หรือทำเลเพียงอย่างเดียว แต่ยังได้รับอิทธิพลจากปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและการรับรู้ข้อมูลจากผู้อื่นในสังคมอย่างมีนัยสำคัญ

ผลการศึกษาดังกล่าวสามารถตีความได้ภายใต้แนวคิดอิทธิพลทางสังคมของ Cialdini (2009) ที่อธิบายว่าพฤติกรรมของบุคคลมักได้รับอิทธิพลจากแรงกดดันหรือแรงจูงใจทางสังคม โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่บุคคลต้องตัดสินใจท่ามกลางทางเลือกจำนวนมาก เช่น การเลือกร้านอาหารในเขตเมืองที่มีการแข่งขันสูง อิทธิพลทางสังคมจึงทำหน้าที่เป็นกลไกช่วยลดความไม่แน่นอนในการตัดสินใจ ผู้บริโภคมักใช้ความคิดเห็นหรือพฤติกรรมของผู้อื่นเป็นตัวชี้นำในการประเมินความน่าเชื่อถือของร้านอาหาร เช่น การดูรีวิว การติดตามคำแนะนำจากอินฟลูเอนเซอร์ หรือการสังเกตความนิยมของร้านในสื่อสังคมออนไลน์

ในขณะเดียวกัน ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura (1977) ยังช่วยอธิบายกลไกที่ทำให้ผู้บริโภคเกิดการเลียนแบบพฤติกรรมของผู้อื่น โดยเฉพาะบุคคลที่มีอิทธิพลหรือได้รับการยอมรับในสังคม ในบริบทของสื่อสังคมออนไลน์ ผู้บริโภคกลุ่มเจนเนอเรชั่นวายมักได้รับข้อมูลเกี่ยวกับร้านอาหารผ่านเนื้อหาประเภทรีวิว วิดีโอแนะนำร้าน หรือประสบการณ์การรับประทานอาหารของผู้อื่น ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ทำหน้าที่เป็น “ต้นแบบพฤติกรรม” ที่ผู้บริโภคสามารถเรียนรู้และนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจของตนเอง

เมื่อพิจารณาในบริบทของสังคมไทย โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายของร้านอาหารและมีการแข่งขันสูง ผู้บริโภคจึงมักใช้ข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือสำคัญในการประเมินทางเลือกก่อนการตัดสินใจ ขณะเดียวกัน กลุ่มเจนเนอเรชั่นวายเป็นกลุ่มที่มีพฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัลสูง มีความคุ้นเคยกับการรับข้อมูลจากเครือข่ายสังคมออนไลน์ และให้ความสำคัญกับประสบการณ์การบริโภคที่สามารถแบ่งปันในโลกออนไลน์ได้ ดังนั้น คำแนะนำจากอินฟลูเอนเซอร์ รีวิวจากผู้ใช้งาน หรือกระแสความนิยมในสื่อสังคมออนไลน์จึงสามารถส่งผลต่อการรับรู้และการตัดสินใจเลือกร้านอาหารของผู้บริโภคกลุ่มนี้ได้อย่างชัดเจน

ผลการศึกษานี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Somprasong (2024) ที่พบว่าอิทธิพลของ Influencer บนสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook, Instagram และ TikTok มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะในด้านความชอบ ความเชี่ยวชาญ และการยอมรับทางสังคม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้บริโภคมีแนวโน้มเชื่อถือข้อมูลหรือคำแนะนำจากบุคคลที่ตนเองรู้สึกเชื่อมโยงหรือให้ความเชื่อถือมากกว่าข้อมูลจากการโฆษณาโดยตรง

ในเชิงการบริหาร ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารควรให้ความสำคัญกับการสร้างอิทธิพลทางสังคมผ่านสื่อดิจิทัล เช่น การใช้กลยุทธ์การตลาดผ่านอินฟลูเอนเซอร์ การส่งเสริมให้เกิดการรีวิวหรือการแชร์ประสบการณ์ของลูกค้าในสื่อสังคมออนไลน์ รวมถึงการสร้างภาพลักษณ์ของร้านอาหารให้เป็นที่ยอมรับในสังคมออนไลน์ กลยุทธ์ดังกล่าวสามารถช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือของร้านอาหารและกระตุ้นการตัดสินใจของผู้บริโภคได้มากกว่าการสื่อสารการตลาดแบบดั้งเดิมเพียงอย่างเดียว

ดังนั้น อิทธิพลทางสังคมจึงถือเป็นปัจจัยสำคัญที่มีบทบาทต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกร้านอาหารของกลุ่มเจนเนอเรชั่นวายในเขตกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะในยุคที่สื่อสังคมออนไลน์มีบทบาทสำคัญต่อการรับรู้ข้อมูลและการสร้างความนิยมของร้านอาหาร ซึ่งทำให้การตัดสินใจของผู้บริโภคไม่ได้เกิดจากประสบการณ์ส่วนบุคคลเพียงอย่างเดียว แต่ยังเกิดจากการเรียนรู้และการรับอิทธิพลจากเครือข่ายสังคมรอบตัวอีกด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

1. การวิจัยในอนาคตอาจขยายขอบเขตการศึกษาไปยังพื้นที่อื่นนอกเหนือจากกรุงเทพมหานคร เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของอิทธิพลทางสังคมที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกร้านอาหารของผู้บริโภคในบริบทพื้นที่ที่แตกต่างกัน

2. การศึกษาครั้งต่อไปอาจศึกษากลุ่มตัวอย่างในเจนเนอเรชั่นอื่น ๆ เช่น เจนเนอเรชั่น Z หรือเจนเนอเรชั่น X เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกร้านอาหารและบทบาทของอิทธิพลทางสังคมระหว่างกลุ่มผู้บริโภคที่มีลักษณะทางประชากรแตกต่างกัน

3. การวิจัยในอนาคตอาจนำตัวแปรอื่นที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมผู้บริโภคมาศึกษาเพิ่มเติม เช่น ความน่าเชื่อถือของอินฟลูเอนเซอร์ ภาพลักษณ์ของร้านอาหาร หรือรีวิวบนสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อให้สามารถอธิบายการตัดสินใจเลือกร้านอาหารของผู้บริโภคได้อย่างครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

ข้อจำกัดของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ ซึ่งอาจทำให้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นผู้ที่เข้าถึงอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์ได้สะดวก จึงอาจไม่สามารถสะท้อนความคิดเห็นของประชากรทั้งหมดในกลุ่มเจนเนอเรชั่นวายในเขตกรุงเทพมหานครได้อย่างครบถ้วน

2. การศึกษาครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ซึ่งเป็นการรายงานข้อมูลด้วยตนเองของผู้ตอบแบบสอบถาม (Self-report) จึงอาจเกิดความคลาดเคลื่อนจากการรับรู้หรือความคิดเห็นส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามได้

3. การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson’s Product Moment Correlation) ซึ่งสามารถอธิบายเพียงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเท่านั้น แต่ไม่สามารถอธิบายความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลระหว่างอิทธิพลทางสังคมกับการตัดสินใจเลือกร้านอาหารได้โดยตรง

4. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาแบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional study) ซึ่งเก็บข้อมูลในช่วงเวลาเดียว จึงไม่สามารถสะท้อนการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมผู้บริโภคในระยะยาวได้

เอกสารอ้างอิง

Bandura, A. (1977). **Social learning theory**. Prentice-Hall.

Charusreni, K. (2022). The causal factors influencing the success of a medium-sized restaurant business in Bangkok. **Journal of Management Science Nakhon Pathom Rajabhat University, 9(**2), 158–173. (In Thai)

Cialdini, R. B. (2009). **Influence: Science and practice** (5th ed.). Pearson Education.

Department of Business Development. (2024). **Newly registered in 8 months, accumulated at 61,000, slightly increasing according to the business cycle, revealing that the restaurant business is growing.** https://www.dbd.go.th/news/20730092567

Field, A. (2013). **Discovering statistics using IBM SPSS statistics** (4th ed.). Sage.

Frison, E., & Eggermont, S. (2015). The impact of daily stress on adolescents' depressed mood: The role of social support seeking through Facebook. **Computers in Human Behavior, 44**, 315–325.

Hair, J. F., Hult, G. T. M., Ringle, C. M., & Sarstedt, M. (2017***).*** **A primer on partial least squares structural equation modeling (PLS-SEM)** (2nd ed.). Sage.

Ikonclass. (2023). **Want to open a restaurant? You should know! How many types of restaurants are there, and which one is right for you?** https://www.ikonclass.com/blog/restaurant-types

Kasikorn Research Center. (2023). **Restaurant business in 2023 is expected to expand by 7.1% YoY. Going forward, food waste management will help reduce costs and achieve net zero goals.** https://www.kasikornresearch.com/th/analysis/k-econ/business/Pages/ Restaurant-Business-Y23-CIS3429-B-24-08-2023.aspx

Kornboontritos, S. (2024). **Industry outlook 2024–2026: Food and beverage services**. https://www.krungsri.com/en/research/industry/industry-outlook/services/food-beverages/io/io-food-beverage-restaurant-2024-2026

Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). **Marketing management** (15th ed.). Pearson Education Limited.

Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. **Dutch Journal of Educational Research, 2**, 49–60.

Siriphanmanee, W. (2022). **Factors affecting loyalty in influencer tracking for food product reviews of consumers in each generation (Master's independent study).** Mahidol University. (In Thai)

Solomon, M. R., Marshall, G. W., & Stuart, E. W. (2016). **Marketing: Real people, real choices** (8th ed.). Pearson Education.

Somprasong, G. (2024). The influencer influence on social media: Facebook, Instagram, and TikTok that affects consumers' decision to choose restaurant services in Bangkok. **Journal of Political Science Suan Sunandha Rajabhat University, 7**(1), 63–77. (In Thai)

Thongsue, V. (2024). **Explore the digital profile of Thais in 2024 and discover three strategies for doing business to catch digital lifestyle trends.** https://www.brandage.com/article/39018

บทความวิจัย

ผลการใช้แบบฝึกการพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ เพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนไทยนิยมสงเคราะห์ สำนักงานเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร

THE EFFECTIVENESS OF AN ENGLISH READING COMPREHENSION SKILL DEVELOPMENT WORKBOOK FOR GRADE 3 STUDENTS AT THAINIYOMSONGKROA SCHOOL, BANGKHEN DISTRICT, BANGKOK

ปรารถนา ผดุงพจน์[1*] สุรศักดิ์ แจ่มเจริญ[2] สัตยากร รัตนวิวัลย์[3] สมสุข ค้ำชู[4] และ พัชรินทร์ โตตระกูล[5]
[1]สาขาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย
[2, 4, 5]นักวิชาการอิสระ
[3]ครูโรงเรียนไทยนิยมสงเคราะห์ สำนักงานเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Prathana Padungpote[1*], Surasak Jamcharoen[2], Sattayakorn Rattanaviwon[3], Somsuk Comchoo[4] and Patcharin Totrakul[5]
[1]English Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Phranakhon Rajabhat University, Bangkok, Thailand.
[2, 4, 5]Independent scholar
[3]Teacher, Thainiyomsongkroa School, Bang Khen District Office, Bangkok, Thailand.

*E-mail: palmty11@gmail.com

Received: 15-01-2026
Revised: 09-03-2026
Accepted: 23-03-2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) แบบ One-Group Pretest-Posttest Design มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) หาประสิทธิภาพของแบบฝึกการพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจตามเกณฑ์ 85/85 2) เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านก่อนและหลังเรียน และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยแบบฝึกฯ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/4 โรงเรียนไทยนิยมสงเคราะห์ สำนักงานเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 30 คน คัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย แผนการใช้แบบฝึกฯ 15 แผน แบบฝึกฯ 5 เล่ม แบบทดสอบการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ และแบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าร้อยละ และการทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า 1) แบบฝึกฯ มีประสิทธิภาพ 87.25/85.10 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดทุกเล่ม 2) นักเรียนมีความสามารถ

ในการอ่านหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และ 3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยแบบฝึกฯ ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.17, S.D. = 0.16)

คำสำคัญ : แบบฝึกทักษะ การอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล

ABSTRACT

This study aimed to: 1) determine the efficiency of workbooks for developing English reading comprehension based on the 85/85 criterion, 2) compare students' English reading ability before and after instruction, and 3) examine students' satisfaction with the workbooks. The sample consisted of 30 Grade 3 students at Thai Niyomsongkroa School, Bangkhen District, Bangkok, during the first semester of 2024, selected through purposive sampling. Research instruments included 15 lesson plans, 5 workbooks, an English reading comprehension test, and a student satisfaction questionnaire. Statistical analyses employed mean, standard deviation, percentage, and t-test. The findings revealed that: 1) the workbooks achieved an efficiency of 87.25/85.10, exceeding the established criterion across all volumes, 2) students demonstrated significantly higher reading comprehension after instruction than before, and 3) students expressed high satisfaction with the workbooks ($\overline{X}$ = 4.17, S.D. = 0.16).

Keywords: Skill Development Workbook, English Reading Comprehension, Efficiency, Effectiveness

บทนำ

ในยุคศตวรรษที่ 21 ภาษาอังกฤษได้รับการยอมรับในฐานะภาษากลาง (Lingua Franca) ที่มีบทบาทสำคัญในการสื่อสารระหว่างประเทศ การศึกษา และการเข้าถึงข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ต (Paiboon, 2023) ทำให้ทักษะภาษาอังกฤษเป็นสิ่งจำเป็นทั้งในชีวิตประจำวันและการพัฒนาสายอาชีพ (British Council, 2022) กระทรวงศึกษาธิการจึงกำหนดให้ภาษาอังกฤษเป็นวิชาบังคับในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยเน้นทักษะการสื่อสารทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน (Ministry of Education, 2008) อย่างไรก็ตาม ทักษะภาษาอังกฤษของผู้เรียนและบุคลากรไทยยังอยู่ในระดับต่ำและไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน (British Council, 2022; Sakunapasat, 2024) สะท้อนถึงความจำเป็นในการยกระดับทักษะภาษาอังกฤษอย่างเร่งด่วน

ทักษะการอ่านเป็นทักษะพื้นฐานสำคัญในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะ การอ่านเพื่อการเรียนรู้ (Reading for Learning) ซึ่งเป็นกระบวนการที่ผู้เรียนรับรู้ความหมายจากคำ ประโยค และข้อความ

เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน การอ่านเพื่อความเข้าใจ (Reading Comprehension) คือความสามารถในการจับใจความสำคัญ วิเคราะห์ และประเมินข้อมูลได้อย่างถูกต้อง (Harris & Hodges, 1995; Rangsii, 2022; Watcharaphan, 2023) การพัฒนาทักษะนี้ให้แก่ผู้เรียนในระดับประถมศึกษาจึงเป็นรากฐานสำคัญต่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษในระดับที่สูงขึ้น

ผลการทดสอบการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนไทยนิยมสงเคราะห์ ปีการศึกษา 2566 พบว่านักเรียนมีความสามารถในการอ่านอยู่ในระดับต่ำ (P=34.75) (Thainiyomsongkroa School, 2024) นักเรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถจับใจความสำคัญหรือตอบคำถามจากเรื่องที่อ่านได้อย่างถูกต้อง สาเหตุสำคัญมาจากการขาดทักษะที่จำเป็น เช่น การจดจำคำศัพท์ การเข้าใจโครงสร้างประโยค และการอนุมานความหมาย รวมทั้งขาดสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมและน่าสนใจ

แบบฝึกทักษะเป็นสื่อการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนฝึกฝนทักษะอย่างเป็นระบบและเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตามความสามารถของแต่ละบุคคล (Jantawichai, Khansila & Nongharnpituk, 2023) แบบฝึกที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับหลักสูตรและกิจกรรมหลากหลายจะช่วยกระตุ้นความสนใจและส่งเสริมการเรียนรู้ได้ดี ดังที่ Wasuree (2022) พบว่าแบบฝึกเสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และนักเรียนมีความสามารถในการอ่านสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาแบบฝึกการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนไทยนิยมสงเคราะห์ โดยให้สอดคล้องกับมาตรฐานหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อศึกษาประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความพึงพอใจของนักเรียน อันจะเป็นแนวทางในการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อหาประสิทธิภาพของแบบฝึกการพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนไทยนิยมสงเคราะห์ สำนักงานเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ตามเกณฑ์ 85/85
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนไทยนิยมสงเคราะห์ สำนักงานเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยแบบฝึกการพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนไทยนิยมสงเคราะห์ สำนักงานเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ที่มีต่อการเรียนด้วยแบบฝึกการพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ

ทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ

การอ่านเพื่อความเข้าใจเป็นกระบวนการที่ผู้เรียนดึงและสร้างความหมายผ่านการโต้ตอบกับภาษาลายลักษณ์อักษร โดยอาศัยทักษะย่อยหลายด้าน เช่น การรู้จักคำศัพท์ ความเข้าใจโครงสร้างประโยค ความรู้พื้นฐาน และการอนุมาน Duke & Cartwright (2021) อธิบายผ่านกรอบแนวคิด Active View of Reading ว่า ผู้เรียนต้องประมวลผลทักษะย่อยพร้อมกัน ทั้งการรู้จักคำ ความเข้าใจทางภาษา และการกำกับตนเอง และยืนยันว่าทักษะเหล่านี้พัฒนาได้โดยผ่านการสอนที่มีระบบ Kim (2024) เสนอแนวคิด SRSI (systematically interrelated instruction) ที่ชี้ว่าทักษะย่อยด้านการอ่านมีโครงสร้างแบบลำดับชั้นและเชื่อมโยงพึ่งพากัน ซึ่งต้องฝึกอย่างบูรณาการเพื่อให้ผู้เรียนสร้างความหมายจากข้อความได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับมาตรฐานของ Ministry of Education (2021) ที่เน้นให้ผู้เรียนเข้าใจ ตีความ และแสดงความคิดเห็นจากสื่อหลากหลายประเภท โดยพัฒนาทักษะพื้นฐาน เช่น คำศัพท์ที่พบบ่อย การเข้าใจประโยค และการหาใจความสำคัญ

ผู้วิจัยพบว่า ควรประยุกต์ใช้วิธีการสอนที่ผสมผสานการเรียนรู้แบบร่วมมือกับการอ่านเชิงรุกในการจัดกิจกรรมประกอบแผนการใช้แบบฝึกฯ วิธีดังกล่าวคือการสอนอ่านแบบร่วมมือของ Klingner, Vaughn and Schumm (1998) ที่ผสมผสาน Modified Reciprocal Teaching ซึ่งเน้นการแลกเปลี่ยนบทบาทระหว่างครูและนักเรียนเข้ากับ Cooperative Learning โดยนักเรียนทำงานเป็นกลุ่มเล็กและมีบทบาทชัดเจน เช่น ผู้นำกลุ่มหรือผู้เชี่ยวชาญด้านคำศัพท์ยาก เพื่อดำเนินกิจกรรม 4 ขั้นตอน ได้แก่ Preview, Click and Clunk, Get the Gist และ Wrap Up ซึ่งช่วยพัฒนาความเข้าใจในการอ่าน คลังคำศัพท์ และทักษะการทำงานร่วมกัน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ปรับมาเป็น 3 ขั้นตอนสำหรับใช้ในแผนการใช้แบบฝึกฯ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นก่อนการอ่าน (Before Reading) มี 2 องค์ประกอบ คือ 1) การระดมความคิด (Brainstorm) ที่ผู้เรียนสำรวจชื่อเรื่องหรือรูปภาพเพื่อเชื่อมโยงความรู้เดิมกับเนื้อหา โดยครูใช้คำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนดึงความรู้เดิมออกมา และ 2) การคาดเดาล่วงหน้า (Predict) ที่ผู้เรียนใช้ความรู้เดิมทำนายเรื่องราวที่จะอ่าน โดยครูเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ

ขั้นที่ 2 ขั้นระหว่างการอ่าน (During Reading) มี 2 องค์ประกอบ คือ 1) การทำความเข้าใจเนื้อหาและคำศัพท์ยาก (Click and Clunk) ที่ผู้เรียนจดบันทึกส่วนที่ไม่เข้าใจแล้วอภิปรายในกลุ่ม หากยังไม่ได้ข้อสรุปอาจขอคำปรึกษาจากกลุ่มใกล้เคียงหรือครู และ 2) การจับใจความสำคัญ (Get the Gist) ที่ผู้เรียนอ่านละเอียดเพื่อหาใจความสำคัญด้วยภาษาของตนเอง แล้วอภิปรายในกลุ่มจนได้ข้อสรุปร่วมกัน

ขั้นที่ 3 ขั้นหลังการอ่าน (After Reading) มี 2 องค์ประกอบ คือ 1) การตั้งคำถาม (Self-questioning) ที่ผู้เรียนตั้งและตอบคำถามเพื่อตรวจสอบความเข้าใจในหลายระดับและฝึกความคิดสร้างสรรค์ โดยอาจแลกคำถามระหว่างกลุ่มหรือครูสุ่มถามทั้งชั้น และ 2) การทบทวนสรุป (Review) ที่ผู้เรียนสรุปเนื้อหา

ทั้งหมด ทั้งคำศัพท์และความรู้จากบทอ่าน นำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ผังความสัมพันธ์หรือความเรียงตามความเหมาะสมของเนื้อหา

2. แนวคิดเกี่ยวกับแบบฝึกทักษะ

แบบฝึกทักษะเป็นสื่อการเรียนรู้ที่ครูจัดทำเพื่อให้ผู้เรียนฝึกฝนทักษะจนเกิดความชำนาญ Khammani (2024), Bunsong & Phoonphon (2022) และ Thongkhum (2022) ให้ความหมายว่า แบบฝึกทักษะเป็นเอกสารที่จัดทำเป็นชุดหรือเล่ม มีลักษณะเป็นแบบฝึกหัด แบบทดสอบ หรือใบงาน เพื่อให้ผู้เรียนฝึกฝนทักษะหรือความสามารถในเรื่องใดเรื่องหนึ่งจนชำนาญ แบบฝึกทักษะที่ดีควรมี 5 ลักษณะ คือ วัตถุประสงค์ชัดเจน เนื้อหาสอดคล้องกับหลักสูตร กิจกรรมหลากหลายและท้าทาย คำแนะนำชัดเจน และมีเฉลยหรือแนวทางตรวจสอบผลงาน Tomlinson (2023) เสนอหลักการสร้างแบบฝึกเพื่อพัฒนาการอ่านภาษาอังกฤษ ได้แก่ การจัดลำดับเนื้อหาจากง่ายไปหายาก การใช้บริบทที่เหมาะสมกับวัยและความสนใจของผู้เรียน การออกแบบกิจกรรมส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ การให้ข้อมูลย้อนกลับทันท่วงที และการใช้ภาพประกอบที่ดึงดูดความสนใจเพื่อให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. แนวคิดเกี่ยวกับการหาประสิทธิภาพและประสิทธิผลของแบบฝึกทักษะ

ประสิทธิภาพของแบบฝึกทักษะเป็นตัวชี้วัดคุณภาพของกระบวนการและผลผลิตการเรียนรู้ โดยใช้เกณฑ์มาตรฐาน 80/80 หรือ 85/85 ของ Brahmawong (as cited in Khammani, 2024) ค่า E_1 วัดจากคะแนนเฉลี่ยระหว่างเรียน ส่วน E_2 วัดจากคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน โดยค่าแปรปรวนที่ยอมรับได้ไม่เกินร้อยละ 5 และโดยปกติกำหนดไว้ที่ร้อยละ 2.5 (Brahmawong, 2013; Sriyamok, 1982) นอกจากประสิทธิภาพแล้ว ประสิทธิผลของแบบฝึกยังวัดได้จากการเปรียบเทียบความสามารถก่อนและหลังเรียน และความพึงพอใจของผู้เรียน ดังที่ Inkrud (2022) พบว่าแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้นิทานด้วยวิธีสอนแบบ SQ4R มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีความพึงพอใจในระดับมาก

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาแบบฝึกเสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษได้รับความสนใจจากนักวิจัยทั้งในและต่างประเทศ Tappan (2023) พัฒนาแบบฝึกโดยใช้แนวทาง TBLT สำหรับนักเรียนประถมศึกษาในจีน ซึ่งตอบสนองความต้องการด้านการพัฒนาทักษะการอ่านได้ดีทั้งด้านวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการสอน และกิจกรรมการเรียนรู้ Thapphan (2020) พัฒนาแบบฝึกโดยใช้การเรียนรู้แบบเน้นภาระงานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้ค่าประสิทธิภาพ 77.40/76.44 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด Wasuree (2022) นำเอกสารจริงเกี่ยวกับท้องถิ่นพัฒนาแบบฝึกสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ได้ค่าประสิทธิภาพ 87.80/80.50 และนักเรียนมีความสามารถในการอ่านสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ Inkrud (2022) พัฒนาแบบฝึกโดยใช้นิทานด้วยวิธีสอนแบบ SQ4R สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ ผลสัมฤทธิ์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ และนักเรียนมีความพึงพอใจระดับมาก เช่นเดียวกับ

Jewpanich (2023) ที่พัฒนาแบบฝึกสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ได้ค่าประสิทธิภาพ 81/82 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนด

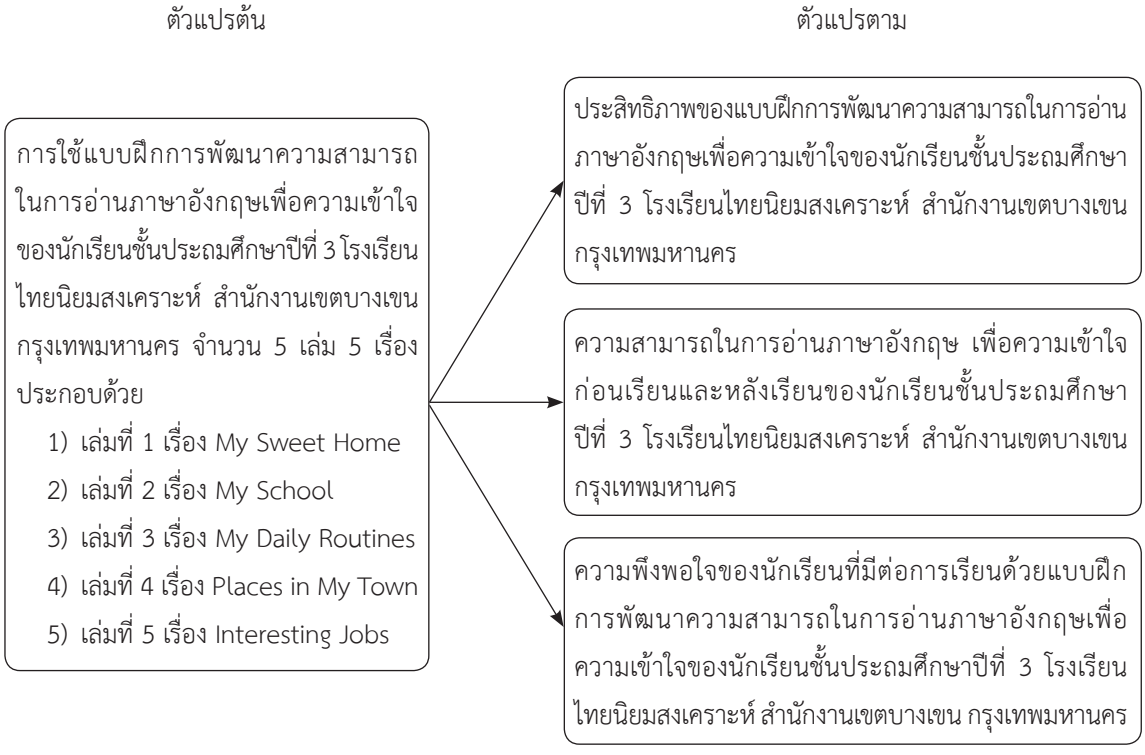
งานวิจัยข้างต้น แสดงให้เห็นว่าแบบฝึกที่ออกแบบอย่างเหมาะสมสามารถพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานสำคัญสำหรับการเรียนรู้ภาษาอังกฤษในระดับที่สูงขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สมมติฐาน

1. แบบฝึกการพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนไทยนิยมสงเคราะห์ สำนักงานเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 85/85

2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนไทยนิยมสงเคราะห์ สำนักงานเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร มีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจด้วยแบบฝึกการพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนไทยนิยมสงเคราะห์ สำนักงานเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 4 ห้องเรียน รวม 120 คน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/4 โรงเรียนไทยนิยมสงเคราะห์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 30 คน คัดเลือกมาแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากห้องเรียนที่ผู้วิจัยรับผิดชอบการสอน

2. แบบแผนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) ใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มทดลองกลุ่มเดียว วัดผลก่อนและหลังการทดลอง (One-Group Pretest-Posttest Design) แบบแผนการทดลองดังนี้ (Harris et al., 2006)

O_1 X O_2

เมื่อ O_1 หมายถึง การทดสอบก่อนเรียนด้วยแบบฝึกการพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ

X หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกการพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ

O_2 หมายถึง การทดสอบหลังเรียนด้วยแบบฝึกการพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 2 ประเภท

3.1 เครื่องมือสำหรับดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย

3.1.1 แผนการใช้แบบฝึกการพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีจำนวน 15 แผน ครอบคลุมมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กิจกรรมการสอนอ่านตามแนวทางของ Klingner, Vaughn & Schumm (1998) ที่ผสมผสานวิธีสอนกลับที่ปรับปรุงแล้วกับการเรียนรู้แบบร่วมมือและผ่านการปรับโดยผู้วิจัย มี 3 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นก่อนการอ่าน ประกอบด้วย การระดมความคิด (Brainstorm) และการคาดเดาล่วงหน้า (Predict) 2) ขั้นระหว่างการอ่าน ประกอบด้วย การทำความเข้าใจเนื้อหาและคำศัพท์ยาก (Click and Clunk) และการจับใจความสำคัญ (Get the Gist) และ 3) ขั้นหลังการอ่าน ประกอบด้วย การตั้งคำถาม (Self-questioning) และการทบทวนสรุป (Review) ทั้งนี้ แผนการใช้แบบฝึกฯ ได้รับการตรวจและประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ปรับปรุงตามคำแนะนำ และทดลองใช้ (Try out) พร้อมแบบฝึกฯ ครบ 3 ครั้งก่อนนำไปใช้จริง

3.1.2 แบบฝึกการพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีจำนวน 5 เล่ม ได้แก่ เล่มที่ 1 My Sweet Home เล่มที่ 2 My School

เล่มที่ 3 My Daily Routines เล่มที่ 4 Places in My Town และเล่มที่ 5 Interesting Jobs แต่ละเล่มประกอบด้วยบทเรียน กิจกรรมการอ่าน แบบฝึกหัด และแบบทดสอบท้ายเล่ม ทั้งนี้ แบบฝึกฯ ได้รับการตรวจสอบเนื้อหา การใช้ภาษา และข้อบกพร่องจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน (กลุ่มเดิม) แล้วปรับปรุงตามคำแนะนำก่อนนำไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 3 ครั้ง ดังนี้ ครั้งที่ 1 โรงเรียนวัดเกาะสุวรรณาราม จำนวน 3 คน (เก่ง ปานกลาง และอ่อน) ได้ค่าประสิทธิภาพรวม 52.82/53.33 ครั้งที่ 2 โรงเรียนวัดราษฎร์นิยมธรรม (พิบูลสงคราม) จำนวน 9 คน ได้ค่าประสิทธิภาพรวม 62.60/60.37 และครั้งที่ 3 โรงเรียนบ้านบางกะปิ จำนวน 30 คน ได้ค่าประสิทธิภาพรวม 73.54/75.67

3.2 เครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

3.2.1 แบบทดสอบการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจก่อนและหลังเรียน เป็นแบบปรนัยเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ คะแนนเต็ม 30 คะแนน ครอบคลุมเนื้อหาทั้ง 5 เรื่อง ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน (กลุ่มเดิม) เป็นผู้ตรวจสอบคุณภาพโดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่างข้อสอบกับตัวชี้วัด จากนั้นนำไปทดลองสอบกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านบางกะปิ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 15 คน แล้วคัดเลือกข้อสอบที่มีค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.20–0.80 และค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป ได้ 30 ข้อ จากนั้นนำไปทดลองสอบกับนักเรียนกลุ่มใหม่ จำนวน 30 คน ในภาคเรียนเดียวกัน ได้ค่าความเชื่อมั่น (α) เท่ากับ 0.811 ซึ่งถือว่ามีความน่าเชื่อถือดี

3.2.2 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยแบบฝึกการพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวนรายการคำถาม 15 ข้อ แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน (กลุ่มเดิม) ตรวจและประเมินความเหมาะสมของข้อคำถามและแก้ไขตามคำแนะนำ

4. วิธีดำเนินการทดลองและการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ทดสอบก่อนเรียน (Pretest) กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน โดยใช้แบบทดสอบการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ จำนวน 30 ข้อ

4.2 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยแผนการใช้แบบฝึกฯ และแบบฝึกฯ ทั้ง 5 เล่ม จำนวน 15 แผน ระยะเวลา 15 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 แผน รวม 15 ชั่วโมง

4.3 ให้นักเรียนทำแบบทดสอบท้ายเล่มหลังเรียนจบแบบฝึกฯ แต่ละเล่ม รวม 5 ครั้ง เพื่อนำคะแนนมาหาประสิทธิภาพของแบบฝึกฯ

4.4 ทดสอบหลังเรียน (Posttest) กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบทดสอบฉบับเดียวกับการทดสอบก่อนเรียน

4.5 นักเรียนตอบแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนด้วยแบบฝึกการพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ

4.6 นำคะแนนจากการทดสอบและแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์ประสิทธิภาพของแบบฝึกตามเกณฑ์ E_1/E_2

5.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test for dependent samples)

5.3 วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยแบบฝึกฯ โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วแปลผลตามเกณฑ์ของ University of Ubon Ratchathani (2022) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด
การวิเคราะห์ข้อมูลตามรายการข้อ 5.1 - 5.3 ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของแบบฝึกการพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของแบบฝึกการพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ สรุปภาพรวม

แบบฝึกฯ	นักเรียน (คน)	คะแนนระหว่างเรียน			การทดสอบหลังเรียน			E_1/E_2
		คะแนนเต็ม	$\overline{X}$	P	คะแนนเต็ม	$\overline{X}$	P	
สรุปรวม	30	142	123.90	87.25	30	25.53	85.10	87.25/85.10

จากตารางที่ 1 พบว่า ในภาพรวมแบบฝึกฯ มีค่า E_1/E_2 เท่ากับ 87.25/85.10 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด (E_1/E_2: 85/85) แสดงว่าแบบฝึกฯ ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 แบบฝึกฯ มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 85/85

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของแบบฝึกการพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ จำแนกตามเล่มที่ 1-5

แบบฝึกฯ	นักเรียน (คน)	คะแนนระหว่างเรียน			การทดสอบท้ายเรื่อง			E_1/E_2
		คะแนนเต็ม	$\overline{X}$	P	คะแนนเต็ม	$\overline{X}$	P	
เล่มที่ 1	30	35	29.70	84.86	10	8.33	83.33	84.86/83.33
เล่มที่ 2	30	27	24.30	90.00	10	8.40	84.00	90.00/84.00
เล่มที่ 3	30	26	23.30	89.62	10	8.30	83.00	89.62/83.00
เล่มที่ 4	30	29	24.27	83.68	10	8.20	82.00	83.68/82.00
เล่มที่ 5	30	25	22.33	89.33	10	8.23	82.33	89.33/82.33

จากตารางที่ 2 พบว่า แบบฝึกฯ ทุกเล่มมีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ดังนี้คือ เล่มที่ 1 My Sweet Home มีประสิทธิภาพ 84.86/83.33 เล่มที่ 2 My School มีประสิทธิภาพ 90.00/84.00 เล่มที่ 3 My Daily Routines มีประสิทธิภาพ 89.62/83.00 เล่มที่4 Places in My Town มีประสิทธิภาพ 83.68/82.00 และเล่มที่ 5 Interesting Jobs มีประสิทธิภาพ 89.33/82.33

2. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจก่อนเรียนและหลังเรียน

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยแบบฝึกฯ

รายการ	การทดสอบ	n	$\overline{X}$	S.D.	t	df	sig
สรุปรวม	ก่อนเรียน	30	10.37	1.61	43.42	29	.000**
	หลังเรียน	30	25.53	1.43			

หมายเหตุ ** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($p < .01$)

จากตารางที่ 3 พบว่า ความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยแบบฝึกฯ พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 10.37 คะแนน (S.D. = 1.61) และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 25.53 คะแนน (S.D. = 1.43) เมื่อทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยโดยใช้ค่าที (t-test for dependent samples) พบว่า t = 43.42 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่านักเรียนมีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจด้วยแบบฝึกฯ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 นักเรียนมีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจด้วยแบบฝึกฯ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

3. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยแบบฝึกการพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจในภาพรวมของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยแบบฝึกฯ

รายการประเมิน	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. แบบฝึกทักษะมีความน่าสนใจ	3.93	0.73	มาก
2. แบบฝึกทักษะมีความสวยงาม	4.43	0.65	มาก
3. ภาพประกอบมีสีสันสวยงาม	4.64	0.51	มากที่สุด
4. ภาพประกอบมีเหมาะสมกับเนื้อหา	3.86	0.77	มาก
5. ตัวอักษรมีขนาดเหมาะสม	4.21	0.70	มาก
6. ตัวอักษรมีความชัดเจน อ่านง่าย	4.36	0.63	มาก
7. ตัวหนังสือมีสีสันที่สวยงาม	4.14	0.66	มาก
8. เนื้อหาของแบบฝึกเริ่มจากง่ายไปยาก	4.00	0.39	มาก
9. เนื้อหามีมากเพียงพอ และครอบคลุม	3.79	0.80	มาก
10. นักเรียนได้รับความรู้เพิ่มขึ้น	4.36	0.63	มาก
รวม	**4.17**	**0.16**	**มาก**

จากตารางที่ 4 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยแบบฝึกฯ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) เท่ากับ 4.17 (S.D. = 0.16) อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการประเมิน พบว่า ภาพประกอบมีสีสันสวยงาม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.64, S.D. = 0.51) รองลงมา ได้แก่ แบบฝึกทักษะมีความสวยงาม ($\overline{X}$ = 4.43, S.D. = 0.65) อันดับสาม คือ ตัวอักษรมีความชัดเจน อ่านง่าย ($\overline{X}$ = 4.36, S.D. = 0.63) กับนักเรียนได้รับความรู้เพิ่มขึ้น ($\overline{X}$ = 4.36, S.D. = 0.63) ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับสุดท้าย คือ เนื้อหามีมากเพียงพอและครอบคลุม ($\overline{X}$ = 3.79, S.D. = 0.80)

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหาประสิทธิภาพของแบบฝึกการพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจตามเกณฑ์ 85/85 เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยแบบฝึกฯ และศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยแบบฝึกฯ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. แบบฝึกฯ มีประสิทธิภาพ 87.25/85.10 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด (E_1/E_2: 85/85) และเมื่อพิจารณาเป็นรายเล่ม พบว่าทุกเล่มมีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด
2. นักเรียนมีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจหลังเรียนด้วยแบบฝึกฯ สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
3. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยแบบฝึกการพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.17, S.D. = 0.16)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ประสิทธิภาพของแบบฝึกการพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ

ผลการวิจัยพบว่า แบบฝึกการพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนไทยนิยมสงเคราะห์ มีประสิทธิภาพโดยรวม 87.25/85.10 สูงกว่าเกณฑ์ 85/85 และทุกเล่มมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐาน E1/E2 ของ Brahmawong (อ้างใน Khammani, 2024) ที่กำหนดให้ผู้เรียนทำคะแนนเฉลี่ยระหว่างเรียนและหลังเรียนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 85 โดยมีค่าแปรปรวนที่ยอมรับได้ไม่เกินร้อยละ 2.5 (Brahmawong, 2013; Sriyamok, 1982) ประสิทธิภาพที่สูงกว่าเกณฑ์มีสาเหตุสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1) การออกแบบแบบฝึกฯ ตามหลักการของ Tomlinson (2023) ที่เน้นเนื้อหาจากง่ายไปหายาก บริบทเหมาะสมกับวัย และการให้ข้อมูลย้อนกลับทันท่วงที 2) กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางของ Klingner, Vaughn & Schumm (1998) ที่ผสมผสาน Modified Reciprocal Teaching กับ Cooperative Learning ใน 3 ขั้นตอน สอดคล้องกับแนวคิด SRSI ของ Kim (2024) และ 3) กระบวนการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน

และการทดลองใช้ 3 ครั้งก่อนนำไปใช้จริง ตามหลักการของ Jantawichai, Khansila & Nongharnpituk (2023)

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wasuree (2022) ที่พัฒนาแบบฝึกเสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เอกสารจริงเกี่ยวกับท้องถิ่น ได้ค่าประสิทธิภาพ 87.80/80.50 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด รวมทั้งสอดคล้องกับ Thapphan (2020) ที่พัฒนาแบบฝึกโดยใช้การเรียนรู้แบบเน้นภาระงานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้ประสิทธิภาพ 77.40/76.44 และ Jewpanich (2023) ที่พัฒนาแบบฝึกการอ่านสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ได้ประสิทธิภาพ 81/82 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนด ผลการวิจัยทั้งหมดแสดงให้เห็นว่าแบบฝึกเสริมทักษะการอ่านที่ออกแบบอย่างเหมาะสมสามารถพัฒนาความสามารถในการอ่านของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนก่อนและหลังเรียน

ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 10.37 คะแนน (S.D. = 1.61) และหลังเรียนเพิ่มขึ้นเป็น 25.53 คะแนน (S.D. = 1.43) จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน ($t = 43.42$, $p < .01$) สาเหตุที่ความสามารถสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญเป็นเพราะการอ่านเพื่อความเข้าใจเป็นความสามารถในการจับใจความ วิเคราะห์ และประเมินข้อมูลที่ต้องได้รับการฝึกฝนอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ (Rangsii, 2022; Harris & Hodges, 1995) เมื่อผู้เรียนฝึกสม่ำเสมอตลอด 15 สัปดาห์ผ่านแบบฝึกฯ ทั้ง 5 เล่ม ความสามารถจึงพัฒนาขึ้นอย่างชัดเจน ทั้งนี้ แบบฝึกฯ ออกแบบให้ฝึกทักษะย่อยหลายด้านพร้อมกัน ได้แก่ การรู้จักคำศัพท์ ความเข้าใจโครงสร้างประโยค และการอนุมาน สอดคล้องกับกรอบแนวคิด Active View of Reading ของ Duke & Cartwright (2021) ที่ยืนยันว่าทักษะเหล่านี้พัฒนาได้ผ่านการสอนและการฝึกฝนที่เป็นระบบ

กิจกรรมการเรียนรู้ในแผนการใช้แบบฝึกฯ ตามแนวทางของ Klingner, Vaughn & Schumm (1998) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นก่อนการอ่าน (การระดมความคิดและการคาดเดาล่วงหน้า) ขั้นระหว่างการอ่าน (การทำความเข้าใจเนื้อหาและคำศัพท์ยาก และการจับใจความสำคัญ) และขั้นหลังการอ่าน (การตั้งคำถามและการทบทวนสรุป) กระบวนการดังกล่าวช่วยให้ผู้เรียนสร้างความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง เชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม และประมวลผลข้อมูลจากบทอ่านได้ดีขึ้น นอกจากนี้ เนื้อหาของแบบฝึกฯ สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และสอดคล้องกับ Ministry of Education (2021) ที่เน้นให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะพื้นฐาน เช่น การจดจำคำศัพท์ที่พบบ่อย การเข้าใจประโยค และการหาใจความสำคัญจากเรื่องสั้น ส่งผลให้แบบฝึกฯ ตอบโจทย์ความต้องการของผู้เรียนได้อย่างตรงจุด

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wasuree (2022) ที่พบว่านักเรียนมีความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหลังจากใช้แบบฝึกเสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษ

และสอดคล้องกับ Jantawichai, Khansila & Nongharnpituk (2023) ที่ยืนยันว่าแบบฝึกทักษะเป็นสื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาความสามารถของผู้เรียน เนื่องจากช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะอย่างเป็นระบบ

3. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยแบบฝึกการพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ

ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยแบบฝึกฯ ในภาพรวมระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.17, S.D. = 0.16) โดยรายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ภาพประกอบมีสีสันสวยงาม ($\overline{X}$ = 4.64, S.D. = 0.51) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ แบบฝึกมีความสวยงาม ($\overline{X}$ = 4.43, S.D. = 0.65) และตัวอักษรชัดเจนอ่านง่ายกับการได้รับความรู้เพิ่มขึ้น ($\overline{X}$ = 4.36, S.D. = 0.63) ตามเกณฑ์ของ University of Ubon Ratchathani (2022) ที่กำหนดให้ค่าเฉลี่ย 3.51–4.50 หมายถึง พึงพอใจระดับมาก สาเหตุที่นักเรียนพึงพอใจระดับมากเนื่องจากแบบฝึกฯ ออกแบบตามหลักการของ Tomlinson (2023) ที่เน้นบริบทเหมาะสมกับวัย ภาพประกอบดึงดูดความสนใจ และกิจกรรมหลากหลาย สอดคล้องกับหลักการของ Khammani (2024), Bunsong & Phoonphon (2022) และ Thongkhum (2022) ที่เน้นว่าแบบฝึกที่ดีควรมีกิจกรรมท้าทายและการออกแบบที่น่าสนใจ นอกจากนี้ การที่นักเรียนให้คะแนนด้าน “ได้รับความรู้เพิ่มขึ้น” อยู่ในลำดับต้น สะท้อนว่าแบบฝึกฯ ส่งเสริมการเรียนรู้ได้จริง สอดคล้องกับ Jantawichai, Khansila & Nongharnpituk (2023) ที่ระบุว่าแบบฝึกทักษะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ด้วยตนเองและเกิดความพึงพอใจในการเรียน

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Inkrud (2022) ที่พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้นิทานด้วยวิธีการสอนแบบ SQ4R ในระดับมาก เช่นเดียวกับ Jewpanich (2023) ที่พบผลในทิศทางเดียวกัน แสดงให้เห็นว่าแบบฝึกทักษะที่ออกแบบอย่างเหมาะสมสามารถสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีคุณภาพและส่งผลเชิงบวกต่อความพึงพอใจของผู้เรียนได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ครูผู้สอนภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษาสามารถนำแบบฝึกฯ ไปใช้เป็นสื่อการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนได้

2. ครูควรจัดกิจกรรมที่หลากหลายและน่าสนใจเพื่อส่งเสริมการฝึกอ่านอย่างสม่ำเสมอ พร้อมให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างทันท่วงทีเพื่อให้นักเรียนแก้ไขข้อผิดพลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. โรงเรียนควรสนับสนุนให้ครูพัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและเหมาะสมกับนักเรียนเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาประสิทธิภาพและประสิทธิผลของแบบฝึกฯ ในระดับชั้นอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบผลการใช้ในแต่ละระดับ

2. ควรพัฒนาแบบฝึกทักษะภาษาอังกฤษด้านอื่น ๆ เช่น การฟัง การพูด และการเขียน เพื่อส่งเสริมการใช้ภาษาแบบบูรณาการ

3. ควรศึกษาผลการใช้แบบฝึกฯ ร่วมกับวิธีการสอนอื่น ๆ เช่น การเรียนรู้แบบร่วมมือหรือการเรียนรู้ผ่านเกม เพื่อค้นหาวิธีที่มีประสิทธิภาพสูงสุดในการพัฒนาทักษะการอ่าน

4. ควรศึกษาปัจจัยอื่นที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการอ่าน เช่น แรงจูงใจ เจตคติ และสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่ครอบคลุมยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

British Council. (2022). **The relevance of English exit exams for university graduates and English proficiency demands of employers in Thailand**. British Council.

Brahmawong, C. (2013). Developmental testing of media and instructional package. **Silpakorn Educational Research Journal, 5**(1), 7–20. (In Thai)

Bunsong, K., & Phoonphon, S. (2022). Development of a self-directed Thai writing skills training package for international students. **Payap University Journal, 32**(2), 50–66. https://doi.nrct.go.th/admin/doc/doc_632177.pdf

Duke, N. K., & Cartwright, K. B. (2021). The science of reading progresses: Communicating advances beyond the simple view of reading. **Reading Research Quarterly, 56**(S1), S25–S44. https://doi.org/10.1002/rrq.411

Harris, T. L., & Hodges, R. E. (1995). **The literacy dictionary: The vocabulary of reading and writing**. Newark, DE: International Reading Association.

Inkrud, S. (2022). **Development of English reading comprehension skill exercises using tales with SQ4R technique for Grade 6 students** (Master's thesis). Naresuan University, Phitsanulok, Thailand.

Jantawichai, C., Khansila, P., & Nongharnpituk, P. (2023). Developing learning achievement by using skill-enhanced exercises and educational games on decimals and fractions of students in grade 7. **Applied Research Journal North Bangkok University, 2**(1), 1–12.

Jewpanich, B. (2023). The development of English reading comprehension exercises for primary school students. **International Journal of Behavioral Science, 18**(1), 45–58.

Khammani, T. (2024). **The science of teaching: Knowledge for effective learning process management** (27th ed.). Chulalongkorn University Press. (in Thai)

Kim, Y. S. G. (2024). Enhancing reading and writing skills through systematically interrelated instruction (SRSI): An introduction to the theory and the special series. **The Reading Teacher, 77**(4), 343–356. https://doi.org/10.1002/trtr.2307

Klingner, J. K., Vaughn, S., & Boardman, A. (2015). **Teaching reading comprehension to students with learning difficulties** (2nd ed.). New York, NY: Guilford Press.

Klingner, J. K., Vaughn, S., & Schumm, J. S. (1998). Collaborative strategic reading during social Studies in heterogeneous fourth-grade classrooms**. Elementary School Journal, 99**(1), 3–22.

Ministry of Education. (2008a). **Core curriculum for basic education B.E. 2551**. Bangkok, Thailand: Office of the Basic Education Commission.

Ministry of Education. (2021b). **Indicator framework for basic education (B.E. 2564 revision).** Bangkok, Thailand: Office of the Basic Education Commission.

Paiboon, C. (2023). **A study of factors influencing Thai students' attitudes towards English language learning** (Master's thesis). Thammasat University.

Rangsii, J. (2022). **The development of English reading comprehension through the SQ6R technique of the 10th grade students at Ratanaratbumrung School** [Master's independent study, Silpakorn University]. http://ithesis-ir.su.ac.th/dspace/bitstream/123456789/4116/1/61254317.pdf

Sakunapasat, S. (2024). **A study of English skill development needs and problems among Thai officers in public organizations** (Master's thesis). Thammasat University.

Sriyamok, A. (1982). **Teaching materials for secondary education teaching media course, Unit 11** (pp.15). Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University.

Tappan, N. (2023). Task-based supplementary materials design for English learners at a university in China. **International Journal of Research, 14**(6), 245–260.

Thainiyomsongkroa School. (2024). **Annual action plan for academic year 2024**. Bangkok: Thainiyomsongkroa School.

Thapphan, P. (2020). **The development of English reading comprehension skill exercises using task-based learning activities for Grade 6 students** (Master's thesis). Nakhon Pathom, Thailand: Silpakorn University. (in Thai)

Thongkhum, A. (2022). **Development of reading comprehension skills using the 6-step scaffolding technique combined with skill practice worksheets for Mathayom 3 students at Ban Wang Kok Dua School**. Loei Provincial Education Office. Retrieved from https://reo10.moe.go.th/wp-content/uploads/2024/06/innovation-248.pdf

Tomlinson, B. (2023). **Developing materials for language teaching** (3rd ed.). Bloomsbury Academic.

University of Ubon Ratchathani. (2022). **Report on data analysis of the satisfaction assessment form for Canteen 1 and 2 (1st round, 2022)**. https://www.ubu.ac.th/web/files_up/00014f2022101111320163.pdf

Wasuree, W. (2022). The development of English reading skill exercises using authentic local materials for Grade 12 students. **Kasetsart Journal of Education, 35**(2), 78–92. (in Thai)

Watcharaphan, K. (2022). From learning to read to reading to learn: Approaches to EFL reading instruction. **Journal of Inclusive and Innovative Education, 6**(3), 29-43. (in Thai)

บทความวิจัย

พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีกับประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน ในธุรกิจค้าปลีกวัสดุก่อสร้าง กรณีศึกษา บริษัท ดูโฮม จำกัด (มหาชน) สาขารังสิต คลอง 7

THE INFLUENCE OF ORGANIZATIONAL CITIZENSHIP BEHAVIOR ON EMPLOYEE PERFORMANCE IN THE CONSTRUCTION MATERIALS RETAIL BUSINESS: A CASE STUDY OF DOHOME PUBLIC COMPANY LIMITED, RANGSIT KHLONG 7 BRANCH

พรอรุณ ชูทอง[1] ศรัญญา วันยาว[2] และพรนภา เปี่ยมไชย[3*]
[1]หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ เอกการจัดการนวัตกรรม
คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ปทุมธานี ประเทศไทย
[2]ผู้จัดการฝ่ายทรัพยากรบุคคล บริษัท ดูโฮม รังสิต คลอง 7 ปทุมธานี ประเทศไทย
[3*]สาขาวิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ปทุมธานี ประเทศไทย

Pronarun Choothong[1], Saranya Wanyao[2] and Pornapa Peamchai[3*]
[1]Bachelor of Business Administration Program in Management (Innovation Management),
Faculty of Business Administration, Rajamangala University of Technology Thanyaburi, Pathum Thani, Thailand
[2]Human Resources Manager, Dohome Public Company Limited, Rangsit Klong 7 Branch, Pathum Thani, Thailand
[3*]Department of Management, Faculty of Business Administration, Rajamangala University of Technology Thanyaburi, Pathum Thani, Thailand

*E-mail: pornapa_p@rmutt.ac.th

Received: 13-02-2026
Revised: 29-03-2026
Accepted: 31-03-2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของพนักงาน 2) ศึกษาระดับประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน และ 3) วิเคราะห์อิทธิพลของพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน การวิจัยเป็นเชิงปริมาณ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากพนักงานจำนวน 511 คน ด้วยแบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์ถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย (Simple Linear Regression) ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีและประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (β = 0.73, $p < 0.001$) นอกจากนี้ผลการศึกษายังชี้ให้เห็นว่าพฤติกรรมการช่วยเหลือ ความร่วมมือ และความรับผิดชอบเกินหน้าที่ มีบทบาทสำคัญในการยกระดับผลการปฏิบัติงานของพนักงาน ดังนั้น องค์กรควรส่งเสริมวัฒนธรรมการทำงาน

ที่สนับสนุนพฤติกรรมเชิงบวกของบุคลากร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานและสร้างความยั่งยืนในระยะยาว

คำสำคัญ: พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดี ประสิทธิภาพการทำงาน ธุรกิจค้าปลีกวัสดุก่อสร้าง

ABSTRACT

This study aimed to: 1) examine the level of Organizational Citizenship Behavior (OCB) among employees, 2) investigate the level of employee performance, and 3) analyze the influence of Organizational Citizenship Behavior on employee performance. The study employed a quantitative research approach, collecting data from 511 employees using a structured questionnaire. Data were analyzed using descriptive statistics and simple linear regression. The results revealed that both Organizational Citizenship Behavior and employee performance were at the highest level. Furthermore, Organizational Citizenship Behavior had a significant positive effect on employee performance (β = 0.73, $p < 0.001$). The findings also indicated that helping behavior, cooperation, and extra-role responsibility play a crucial role in enhancing employee performance. Therefore, organizations should promote a work culture that supports positive employee behavior in order to improve operational efficiency and achieve long-term sustainability.

Keywords: Organizational citizenship behavior, Employee performance, Construction retail business

บทนำ

ธุรกิจค้าปลีกวัสดุก่อสร้างในประเทศไทยกำลังเผชิญกับสภาพการแข่งขันที่เข้มข้นขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งจากผู้ประกอบการรายใหญ่ที่มีระบบบริหารจัดการทันสมัย และผู้ประกอบการรายย่อยที่เน้นความยืดหยุ่นและการเข้าถึงลูกค้าโดยตรง นอกจากนี้ พฤติกรรมผู้บริโภคในยุคปัจจุบันมีความคาดหวังต่อคุณภาพการบริการที่สูงขึ้น ต้องการความรวดเร็ว ความถูกต้อง และประสบการณ์การซื้อที่มีประสิทธิภาพ ปัจจัยเหล่านี้ทำให้องค์กรค้าปลีกไม่สามารถพึ่งพาเพียงกลยุทธ์ด้านราคาและสินค้าเท่านั้น แต่จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับทรัพยากรมนุษย์ในฐานะกลไกสำคัญในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน (Campbell & Wiernik, 2015)

บริษัท ดูโฮม จำกัด (มหาชน) สาขารังสิต คลอง 7 เป็นหนึ่งในหน่วยธุรกิจค้าปลีกวัสดุก่อสร้างขนาดใหญ่ที่มีโครงสร้างการทำงานซับซ้อน ต้องอาศัยการประสานงานระหว่างหลายฝ่าย เช่น ฝ่ายขาย คลังสินค้า บริการลูกค้า และฝ่ายสนับสนุน การทำงานในลักษณะดังกล่าวต้องพึ่งพาความร่วมมือ ความรับผิดชอบ และการช่วยเหลือกันระหว่างพนักงานอย่างใกล้ชิด หากการประสานงานไม่ราบรื่นอาจส่งผล

ให้เกิดความล่าช้า ข้อผิดพลาด และลดความพึงพอใจของลูกค้า ซึ่งสะท้อนถึงความสำคัญของพฤติกรรมการทำงานเชิงบวกที่เกินกว่าหน้าที่งานปกติ ในทางพฤติกรรมองค์การ แนวคิดพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ (Organizational Citizenship Behavior: OCB) ถูกนำมาใช้เพื่ออธิบายพฤติกรรมเชิงสมัครใจของพนักงานที่ช่วยสนับสนุนการทำงานขององค์กร แม้พฤติกรรมดังกล่าวจะไม่ได้ระบุไว้ในคำบรรยายลักษณะงานอย่างเป็นทางการ แต่มีบทบาทสำคัญต่อประสิทธิผลขององค์กร (Organ, 2018) OCB ครอบคลุมพฤติกรรม เช่น การช่วยเหลือเพื่อนร่วมงาน การปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด การแสดงความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และการมีน้ำใจในการทำงานร่วมกับผู้อื่น งานวิจัยจำนวนมากยืนยันว่าองค์กรที่มีระดับ OCB สูงมักมีบรรยากาศการทำงานที่ดี มีความร่วมมือสูง และสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้ดีกว่าองค์กรที่มีระดับ OCB ต่ำ (Podsakoff et al., 2018)

สำหรับบริบทของธุรกิจค้าปลีกวัสดุก่อสร้าง ซึ่งต้องให้บริการลูกค้าอย่างรวดเร็วและแม่นยำ พฤติกรรม OCB มีความสำคัญเป็นพิเศษ เพราะช่วยลดแรงเสียดทานในการประสานงาน เพิ่มความยืดหยุ่นในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า และสร้างประสบการณ์บริการที่ดีแก่ลูกค้า เมื่อพนักงานช่วยเหลือกันโดยสมัครใจ งานสามารถดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ลดความผิดพลาด และเพิ่มคุณภาพการบริการ (Koopmans et al., 2016) นอกจากนี้ OCB ยังเชื่อมโยงกับความผูกพันต่อองค์กรและแรงจูงใจภายใน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อความมั่นคงของกำลังแรงงาน (Bolino et al., 2022) โดยสอดคล้องกับงานวิจัยในบริบทประเทศไทยที่พบว่า พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างผลการดำเนินงานขององค์กรผ่านทุนมนุษย์และระบบการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ โดยทำหน้าที่เป็นกลไกเชื่อมโยงระหว่างระบบการบริหารทรัพยากรมนุษย์และผลลัพธ์ขององค์กร (Archarungroj et al., 2025) ขณะเดียวกัน งานวิจัยล่าสุดยังยืนยันว่า OCB มีอิทธิพลเชิงบวกโดยตรงต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานในธุรกิจบริการและองค์กรที่มีลักษณะงานเชิงบริการ โดย OCB ช่วยเสริมสร้างพฤติกรรมความร่วมมือ การช่วยเหลือและการทำงานเกินบทบาท ซึ่งส่งผลให้ประสิทธิภาพการทำงานและคุณภาพบริการเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ (Intesarach, 2026; RS Global, 2024)

แนวคิดเรื่องประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานเป็นอีกตัวแปรสำคัญที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับความสำเร็จขององค์กร ประสิทธิภาพการทำงานไม่ใช่เพียงปริมาณงานที่ผลิตได้ แต่รวมถึงคุณภาพ ความรวดเร็ว และการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า (Campbell & Wiernik, 2015) Koopmans et al. (2016) เสนอว่าการประเมินประสิทธิภาพควรพิจารณาหลายมิติ เพื่อสะท้อนพฤติกรรมการทำงานจริงของบุคลากร งานวิจัยร่วมสมัยพบว่าพนักงานที่แสดงพฤติกรรม OCB สูงมักมีผลการปฏิบัติงานดีกว่า เนื่องจากความร่วมมือในทีมช่วยลดภาระงานซ้ำซ้อนและเพิ่มคุณภาพผลลัพธ์ (Podsakoff et al., 2018) อย่างไรก็ตาม งานวิจัยยังชี้ว่าการส่งเสริม OCB ต้องอยู่บนพื้นฐานของความสมดุล หากองค์กรคาดหวังพฤติกรรมเกินหน้าที่อย่างต่อเนื่องโดยไม่มีการสนับสนุนที่เหมาะสม อาจนำไปสู่ความเหนื่อยล้าและความเครียดของพนักงาน (Bolino et al., 2022) ดังนั้น การบริหารทรัพยากรมนุษย์ควรมุ่งสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนพฤติกรรมเชิงบวก ควบคู่กับการดูแลสวัสดิการและแรงจูงใจของบุคลากร โดยเฉพาะในบริบทของบริษัทดูโฮม (รังสิต

คลอง 7) ซึ่งพบว่ามีประเด็นปัญหาในการดำเนินงาน เช่น ความล่าช้าในการประสานงานระหว่างแผนก การขาดความร่วมมือในการทำงานเป็นทีม และความไม่สม่ำเสมอในการแสดงพฤติกรรมช่วยเหลือกันในองค์กร ส่งผลให้เกิดช่องว่างระหว่างมาตรฐานการปฏิบัติงานที่องค์กรคาดหวังกับพฤติกรรมการทำงานที่เกิดขึ้นจริง การทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรกับประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากสามารถสะท้อนกลไกภายในที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริการและผลการดำเนินงาน ผลการวิจัยจะช่วยให้องค์กรสามารถกำหนดแนวทางพัฒนาบุคลากรได้อย่างมีข้อมูลรองรับ เช่น การสร้างแรงจูงใจเชิงบวก การพัฒนาผู้นำ การส่งเสริมวัฒนธรรมความร่วมมือ และการออกแบบระบบประเมินผลที่สะท้อนคุณค่าของพฤติกรรมเชิงบวก เป็นต้น

จากการศึกษาครั้งนี้มีเป้าหมายเพื่ออธิบายบทบาทของพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การในฐานะปัจจัยสำคัญที่ช่วยยกระดับประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานในธุรกิจค้าปลีกวัสดุก่อสร้าง ผลการวิจัยไม่เพียงช่วยเติมเต็มองค์ความรู้ทางวิชาการด้านพฤติกรรมองค์การ แต่ยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันและความยั่งยืนขององค์กรในระยะยาว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของพนักงานในธุรกิจค้าปลีกวัสดุก่อสร้าง กรณีศึกษา บริษัท ดูโฮม จำกัด (มหาชน) สาขารังสิต คลอง 7
2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน ในธุรกิจค้าปลีกวัสดุก่อสร้าง กรณีศึกษา บริษัท ดูโฮม จำกัด (มหาชน) สาขารังสิต คลอง 7
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของพนักงานที่ส่งผลต่อ ประสิทธิภาพการ ทำงานของพนักงานในธุรกิจค้าปลีกวัสดุก่อสร้างกรณีศึกษา บริษัท ดูโฮม จำกัด (มหาชน) สาขารังสิต คลอง 7

ทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรกับประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน โดยอาศัยแนวคิดทางพฤติกรรมองค์การร่วมสมัยที่อธิบายว่าพฤติกรรมเชิงสมัครใจของบุคลากรมีผลโดยตรงต่อผลลัพธ์ขององค์กร กรอบแนวคิดการวิจัยกำหนดให้ “พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร” เป็นตัวแปรต้น และ “ประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน” เป็นตัวแปรตาม ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี Organizational Citizenship Behavior (OCB) ที่เสนอว่าพฤติกรรมที่อยู่นอกเหนือหน้าที่ตามตำแหน่งสามารถเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินงานขององค์กรได้อย่างมีนัยสำคัญ (Podsakoff et al., 2018; Bolino et al., 2022)

พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร (OCB) หมายถึงพฤติกรรมเชิงบวกที่บุคลากรแสดงออกโดยสมัครใจ มิได้ถูกกำหนดไว้ในคำบรรยายลักษณะงาน แต่ช่วยสนับสนุนการทำงานของผู้อื่นและเสริมสร้างประสิทธิภาพโดยรวมขององค์กร งานวิจัยจำนวนมากยืนยันว่าองค์กรที่มีระดับ OCB สูงมักมีบรรยากาศการทำงานที่ดี ความร่วมมือสูง และสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้ดีกว่าองค์กรที่มีระดับ OCB ต่ำ (Organ, 2018) พฤติกรรมดังกล่าวมีบทบาทสำคัญในการยกระดับประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน เนื่องจากช่วยลดความขัดแย้งในการทำงาน เพิ่มความร่วมมือ และส่งเสริมการทำงานเป็นทีม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อผลการปฏิบัติงานทั้งในระดับบุคคลและระดับองค์กร (Podsakoff et al., 2018) องค์ประกอบสำคัญของพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีประกอบด้วยหลายมิติ มิติแรกคือ พฤติกรรมการให้ความช่วยเหลือ (Altruism) ซึ่งสะท้อนถึงความเต็มใจช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานในการแก้ไขปัญหา ให้คำแนะนำ หรือสนับสนุนงานส่วนรวม พฤติกรรมลักษณะนี้ช่วยลดความขัดแย้งและเพิ่มความสามัคคีภายในองค์กร ส่งผลให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น (Podsakoff et al., 2018) มิติที่สองคือ ความจงรักภักดีต่อองค์กร ซึ่งแสดงถึงความผูกพัน ความภาคภูมิใจ และความพร้อมที่จะสนับสนุนเป้าหมายขององค์กร บุคลากรที่มีความจงรักภักดีสูงมักมีแรงจูงใจในการทำงาน ซึ่งส่งผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการทำงานและลดอัตราการลาออก (Bolino et al., 2022) มิติที่สาม คือ พฤติกรรมการให้ความร่วมมือและความมีวินัยในการทำงาน (Conscientiousness) ซึ่งหมายถึงการปฏิบัติตามกฎระเบียบ การใช้เวลาทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และการรับผิดชอบต่อหน้าที่เกินกว่าข้อกำหนดขั้นต่ำ พฤติกรรมนี้ช่วยให้องค์กรสามารถดำเนินงานได้อย่างราบรื่นและลดต้นทุนจากความผิดพลาด อันนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานโดยรวม (Organ, 2018) นอกจากนี้ พฤติกรรมการพัฒนาตนเองยังเป็นองค์ประกอบสำคัญของ OCB บุคลากรที่แสวงหาความรู้และทักษะใหม่อย่างต่อเนื่องสามารถเพิ่มศักยภาพการทำงาน และส่งผลต่อการยกระดับประสิทธิภาพการทำงานในระยะยาว (Kim et al., 2020) ขณะเดียวกัน พฤติกรรมความคิดสร้างสรรค์มีบทบาทสำคัญต่อการสร้างนวัตกรรม การปรับปรุงกระบวนการทำงาน และการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันขององค์กร ซึ่งสะท้อนถึงผลลัพธ์ด้านประสิทธิภาพที่สูงขึ้น (Shalley et al., 2019)

แนวคิด OCB เชื่อมโยงโดยตรงกับแนวคิด ประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน ซึ่งเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จขององค์กร ประสิทธิภาพการทำงานไม่ได้พิจารณาเฉพาะผลลัพธ์เชิงปริมาณ แต่รวมถึงคุณภาพของงาน ความรวดเร็วในการปฏิบัติงาน และความคุ้มค่าของทรัพยากรที่ใช้ (Campbell & Wiernik, 2015; Koopmans et al., 2016) พนักงานที่แสดงพฤติกรรม OCB สูงมักมีความร่วมมือกับทีมงาน ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยลดภาระงานของผู้อื่น ส่งผลให้ผลการดำเนินงานโดยรวมดีขึ้น

ประสิทธิภาพการทำงาน (Work performance) เป็นแนวคิดสำคัญในสาขาการบริหารทรัพยากรมนุษย์และพฤติกรรมองค์การ เนื่องจากเป็นตัวสะท้อนถึงผลลัพธ์ของการใช้ทรัพยากรบุคคลให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์การ โดย Koopmans et al. (2016) อธิบายว่าประสิทธิภาพการทำงานสามารถจำแนกออกเป็นมิติสำคัญหลายด้าน ซึ่งในบริบทขององค์กรธุรกิจสามารถอธิบายได้ผ่าน 4 มิติหลัก ได้แก่ คุณภาพของงาน ปริมาณงาน เวลาในการปฏิบัติงาน และความคุ้มค่าของทรัพยากร ทั้งสี่มิตินี้สะท้อน

ทั้งผลลัพธ์เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพของการทำงาน และมีความเชื่อมโยงโดยตรงกับพฤติกรรมของบุคลากรภายในองค์กร มิติแรก คือ คุณภาพของงาน ซึ่งสะท้อนความถูกต้อง ความครบถ้วน ความเป็นไปตามมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการ ในธุรกิจค้าปลีกวัสดุก่อสร้าง คุณภาพของงานอาจปรากฏในรูปแบบของการให้ข้อมูลสินค้าที่ถูกต้อง การจัดเรียงสินค้าอย่างเป็นระบบ การให้บริการลูกค้าอย่างสุภาพ และการลดข้อผิดพลาดในการขายสินค้า พนักงานที่มีพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ (Organizational Citizenship Behavior: OCB) มักมีความใส่ใจในรายละเอียด มีความรับผิดชอบเกินกว่าหน้าที่ที่กำหนด และเต็มใจช่วยเหลือเพื่อนร่วมงาน ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้ส่งผลให้คุณภาพของงานโดยรวมสูงขึ้น เพราะบุคลากรไม่ได้ทำงานเพียงเพื่อให้เสร็จตามหน้าที่ แต่ยังคำนึงถึงผลกระทบต่อผู้อื่นและภาพลักษณ์ขององค์กรด้วย มิติที่สอง คือ ปริมาณงาน ซึ่งเกี่ยวข้องกับความสามารถในการบรรลุเป้าหมายหรือผลผลิตตามที่กำหนดไว้ อาทิ ยอดขาย จำนวนลูกค้าที่ให้บริการ หรือจำนวนงานที่ดำเนินการแล้วเสร็จในช่วงเวลาหนึ่ง พนักงานที่มี OCB สูงมักมีความกระตือรือร้นในการทำงาน พร้อมให้ความร่วมมือและช่วยแบ่งเบาภาระของเพื่อนร่วมงาน ส่งผลให้กระบวนการทำงานดำเนินไปอย่างราบรื่น ลดปัญหาคอขวดในระบบงาน และเพิ่มผลผลิตโดยรวมของทีม นอกจากนี้ การมีพฤติกรรมเชิงสมัครใจ เช่น การอาสาช่วยงานเพิ่มเติมหรือการสนับสนุนกิจกรรมขององค์กร ยังช่วยสร้างพลังบวกในทีมงาน ทำให้สมาชิกมีแรงจูงใจร่วมกันในการบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ มิติที่สาม คือ เวลาในการปฏิบัติงาน ซึ่งสะท้อนความรวดเร็ว ความตรงต่อเวลา และความสามารถในการจัดการงานให้เสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด ในธุรกิจค้าปลีกความรวดเร็วในการให้บริการและการตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้ามีความสำคัญอย่างยิ่ง พนักงานที่มี OCB มักมีความรับผิดชอบสูง ไม่ปล่อยให้งานค้างคา และพร้อมช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อเห็นว่างานของทีมล่าช้า การช่วยเหลือซึ่งกันและกันช่วยลดระยะเวลาในการแก้ไขปัญหา เพิ่มความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน และทำให้กระบวนการบริการมีประสิทธิภาพมากขึ้น ความร่วมมือที่เกิดจาก OCB จึงมีบทบาทโดยตรงต่อการบริหารเวลาและความรวดเร็วขององค์กร และมิติที่สี่ คือ ความคุ้มค่าของทรัพยากร ซึ่งหมายถึงการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ เช่น เวลา งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน อย่างมีประสิทธิภาพและลดความสูญเสีย พนักงานที่มี OCB มักตระหนักถึงผลประโยชน์ขององค์กรโดยรวม มีความจงรักภักดี และหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดความสูญเปล่า เช่น การทำงานซ้ำซ้อนหรือการใช้ทรัพยากรเกินความจำเป็น นอกจากนี้ บุคลากรที่มีความคิดสร้างสรรค์และความสมัครใจในการปรับปรุงงานยังสามารถเสนอแนวทางใหม่ ๆ ในการเพิ่มประสิทธิภาพ ลดต้นทุน และพัฒนากระบวนการทำงานให้ดีขึ้น ซึ่งส่งผลให้การใช้ทรัพยากรขององค์กรมีความคุ้มค่าสูงสุดในระยะยาว

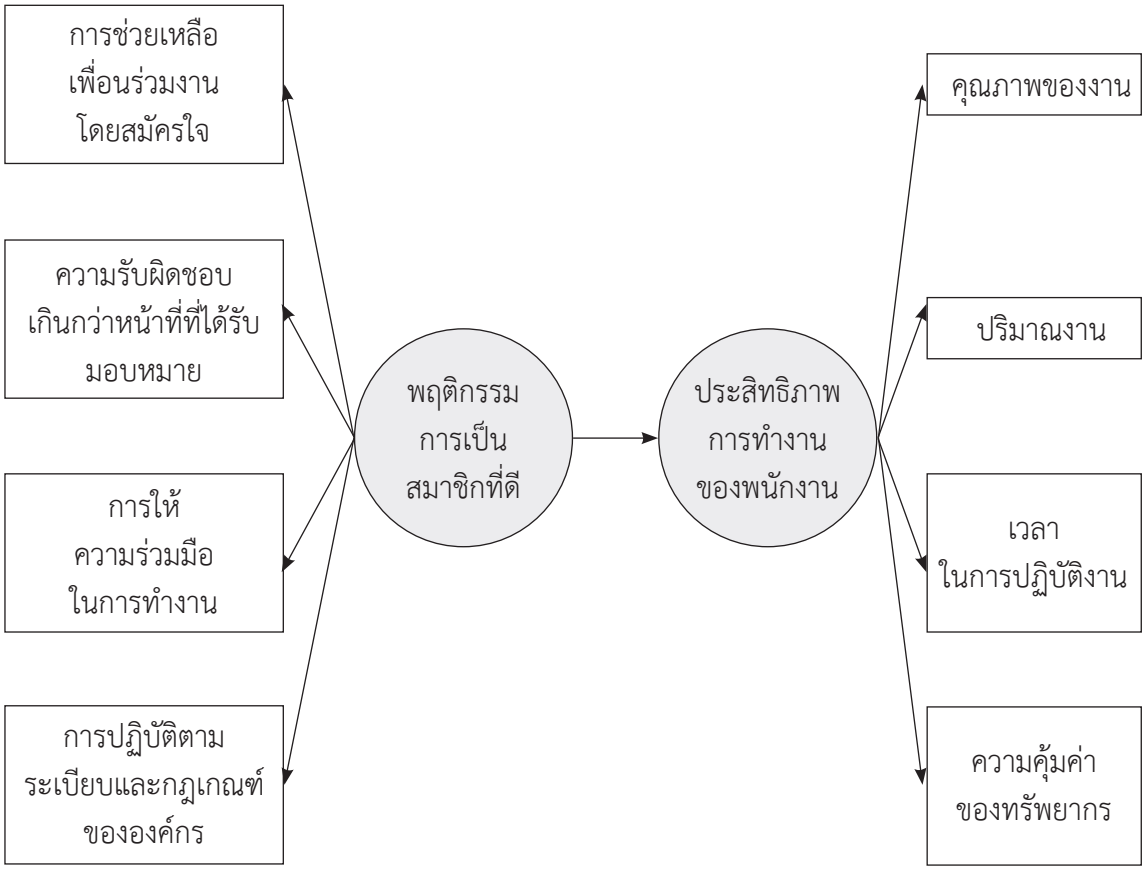
จากการพิจารณาทั้งสี่มิติ จะเห็นได้ว่าพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีทำหน้าที่เสมือน “กลไกภายใน” ที่ขับเคลื่อนประสิทธิภาพการทำงานในทุกด้าน OCB ไม่ได้เป็นเพียงพฤติกรรมเสริมที่เกิดขึ้นนอกเหนือจากบทบาทหน้าที่เท่านั้น แต่เป็นปัจจัยเชิงพฤติกรรมที่สร้างบรรยากาศการทำงานเชิงบวก ส่งเสริมความร่วมมือและลดความขัดแย้งภายในทีมงาน เมื่อบุคลากรช่วยเหลือกัน มีวินัย มีความจงรักภักดี และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง องค์กรจะเกิดทุนทางสังคม (social capital) ที่เข้มแข็ง ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของความสามารถ

ในการแข่งขัน และงานวิจัยร่วมสมัยยังสนับสนุนแนวคิดดังกล่าว Bolino et al. (2022) ชี้ให้เห็นว่า OCB มีบทบาทสำคัญในการสร้างความได้เปรียบเชิงการแข่งขัน เนื่องจากช่วยเพิ่มความยืดหยุ่นขององค์กร ลดภาระการควบคุมจากผู้บริหาร และส่งเสริมบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อการสร้างสรรค์และนวัตกรรม ในสภาพแวดล้อมธุรกิจที่มีการแข่งขันสูง เช่น ธุรกิจค้าปลีกวัสดุก่อสร้าง การมีพนักงานที่แสดงพฤติกรรมเกินหน้าที่อย่างสม่ำเสมอจะช่วยให้องค์กรสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของตลาดได้อย่างรวดเร็ว และรักษาคุณภาพการบริการในระดับสูง

สมมติฐาน

H1: พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของพนักงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานในธุรกิจค้าปลีกวัสดุก่อสร้าง

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานในธุรกิจค้าปลีกวัสดุก่อสร้าง กรณีศึกษา บริษัท ดูโฮม จำกัด (มหาชน) สาขารังสิต คลอง 7 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของพนักงาน ระดับประสิทธิภาพการทำงาน และอิทธิพลของพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อประสิทธิภาพการทำงาน โดยมีรายละเอียดระเบียบวิธีวิจัยดังต่อไปนี้

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ พนักงานบริษัท ดูโฮม จำกัด (มหาชน) สาขารังสิต คลอง 7 จำนวนทั้งสิ้น 511 คน เหตุผลที่เก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด คือขนาดประชากรไม่ใหญ่มากซึ่งถือว่าอยู่ในขอบเขตที่สามารถเก็บข้อมูลได้ครบถ้วน และลดความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่างซึ่งเหมาะกับงานวิจัยเชิงองค์กรระดับสาขาเดียว

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งพัฒนาขึ้นจากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ (Organizational Citizenship Behavior: OCB) และประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน และระยะเวลาในการปฏิบัติงาน มีลักษณะเป็นคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การเป็นคำถามที่ใช้วัดระดับพฤติกรรมเชิงบวกของพนักงาน เช่น การช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานโดยสมัครใจ ความรับผิดชอบเกินกว่าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย การให้ความร่วมมือในการทำงาน การปฏิบัติตามระเบียบและกฎเกณฑ์ขององค์กร

ตอนที่ 3 ประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานเป็นคำถามเกี่ยวกับระดับประสิทธิภาพการทำงาน เช่น คุณภาพของงาน ปริมาณงาน เวลาในการปฏิบัติงาน ความคุ้มค่าของทรัพยากร

แบบสอบถามในตอนที่ 2 และตอนที่ 3 ใช้มาตรวัดแบบลิเคิร์ต (Likert Scale) 5 ระดับ ดังนี้

5 = เห็นด้วยมากที่สุด
4 = เห็นด้วยมาก
3 = เห็นด้วยปานกลาง
2 = เห็นด้วยน้อย
1 = เห็นด้วยน้อยที่สุด

4. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

แบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์และพฤติกรรมองค์การ และนำมาหาค่าดัชนี

ความสอดคล้องของข้อคำถาม (Index of Item-Objective Congruence: IOC) โดยทุกข้อมีค่า IOC มากกว่า 0.50 แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลได้

จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน และนำข้อมูลที่ได้มาคำนวณค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) พบว่ามีค่าเท่ากับ 0.91 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูงและสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้อย่างเหมาะสม

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยแจกแบบสอบถามให้กับพนักงานในองค์กร พร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและรับรองความลับของข้อมูล โดยใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลประมาณ 2 สัปดาห์ และใช้เวลาในการตอบแบบสอบถามเฉลี่ยประมาณ 10–15 นาทีต่อคน จากนั้นรวบรวมแบบสอบถามเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้การวิเคราะห์ถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย (Simple Linear Regression) เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของพนักงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน บริษัท ดูโฮม จำกัด (มหาชน) สาขารังสิต คลอง 7 ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดี

ข้อ	รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย $\overline{X}$	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตราฐาน S.D.	ระดับ
1	การช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานโดยสมัครใจ	4.32	0.61	มากที่สุด
2	ความรับผิดชอบเกินกว่าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย	4.15	0.64	มาก
3	การให้ความร่วมมือในการทำงาน	4.25	0.58	มากที่สุด
4	การปฏิบัติตามระเบียบและกฎเกณฑ์ขององค์กร	4.40	0.55	มากที่สุด
	รวม	**4.28**	**0.59**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 พบว่า พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของพนักงาน บริษัท ดูโฮม จำกัด (มหาชน) สาขารังสิต คลอง 7 โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.28, S.D. = 0.59) แสดงให้เห็นว่าพนักงานมีแนวโน้มแสดงพฤติกรรมเชิงบวกที่สนับสนุนการทำงานขององค์กรอย่างสม่ำเสมอ เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า การปฏิบัติตามระเบียบและกฎเกณฑ์ขององค์กรมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\overline{X}$ = 4.40, S.D. = 0.55) รองลงมา คือ การช่วยเหลือเพื่อนร่วมงาโดยสมัครใจ ($\overline{X}$= 4.32, S.D. = 0.61) และการให้ความร่วมมือในการทำงาน ($\overline{X}$ = 4.25, S.D. = 0.58) ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน ส่วนความรับผิดชอบเกินกว่าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\overline{X}$ = 4.15, S.D. = 0.64) แต่อยู่ในระดับมาก สะท้อนว่าพนักงานส่วนใหญ่มีความพร้อมที่จะปฏิบัติงานเกินความคาดหวังขั้นต่ำ และมีพฤติกรรมที่เอื้อต่อประสิทธิภาพการทำงานโดยรวมขององค์กร

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประสิทธิภาพการทำงาน

ข้อ	รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย $\overline{X}$	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตราฐาน S.D.	ระดับ
1	คุณภาพของงาน	4.30	0.59	มากที่สุด
2	ปริมาณงาน	4.22	0.63	มากที่สุด
3	เวลาในการปฏิบัติงาน	4.15	0.66	มาก
4	ความคุ้มค่าของทรัพยากร	4.28	0.60	มากที่สุด
	รวม	**4.24**	**0.62**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 พบว่า ประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.24, S.D. = 0.62) สะท้อนให้เห็นว่าพนักงานสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในภาพรวม เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า คุณภาพของงานมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\overline{X}$ = 4.30, S.D. = 0.59) รองลงมาคือ ความคุ้มค่าของทรัพยากร ($\overline{X}$ = 4.28, S.D. = 0.60) และปริมาณงาน ($\overline{X}$ = 4.22, S.D. = 0.63) ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน ขณะที่เวลาในการปฏิบัติงานมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\overline{X}$ = 4.15, S.D. = 0.66) แต่อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของพนักงานที่ส่งผลต่อ ประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน

ตัวแปร	β (Beta)	R^2	Sig.	ผล
พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของพนักงาน ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน	0.73	0.53	0.000	มีอิทธิพลเชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญ

จากตารางที่ 3 พบว่า พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของพนักงาน (OCB) มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($\overline{X}$ = 0.73, Sig. = 0.000) นอกจากนี้ ค่าสัมประสิทธิ์การกำหนด (R^2) เท่ากับ 0.53 แสดงให้เห็นว่า ตัวแปร OCB สามารถอธิบายความแปรผันของประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานได้ร้อยละ 53 ซึ่งสะท้อนถึงศักยภาพในการทำนายที่อยู่ในระดับสูง

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีกับประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน ในธุรกิจค้าปลีกวัสดุก่อสร้าง กรณีศึกษาบริษัท ดูโฮม (รังสิต คลอง 7)” โดยใช้กรอบแนวคิดทฤษฎี Organizational Citizenship Behavior (OCB) เป็นฐานในการอธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรผลการวิจัยสามารถสรุปและอภิปรายได้ตามวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของพนักงานโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนว่าพนักงานมีพฤติกรรมเชิงสมัครใจที่ช่วยสนับสนุนการทำงานขององค์กรอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านการช่วยเหลือเพื่อนร่วมงาน การให้ความร่วมมือ และการปฏิบัติตามระเบียบขององค์กร ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Organ (2018) ที่อธิบายว่า OCB เป็นพฤติกรรมที่อยู่นอกเหนือหน้าที่ตามตำแหน่ง แต่มีบทบาทสำคัญต่อการสร้างบรรยากาศการทำงานเชิงบวกและเพิ่มประสิทธิผลขององค์กร พนักงานที่แสดงพฤติกรรมช่วยเหลือกันอย่างสมัครใจมักทำให้ทีมงาน

มีความไว้วางใจและลดความขัดแย้งในการทำงาน (Podsakoff et al., 2018) นอกจากนี้ Bolino et al. (2022) ชี้ว่าองค์กรที่มีระดับ OCB สูงมักมีความผูกพันต่อองค์กรสูงและมีเสถียรภาพในการดำเนินงานมากกว่าองค์กรที่มีระดับ OCB ต่ำ จึงสามารถกล่าวได้ว่าผลการวิจัยสะท้อนวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนความร่วมมือและความรับผิดชอบร่วมกัน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าพนักงานสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีคุณภาพ มีความถูกต้อง และบรรลุเป้าหมายขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Campbell และ Wiernik (2015) ที่อธิบายว่าประสิทธิภาพการทำงานเป็นตัวสะท้อนความสามารถของบุคลากรในการสร้างผลลัพธ์ที่มีคุณค่าให้กับองค์กร ทั้งในเชิงคุณภาพ ปริมาณ และความคุ้มค่าของทรัพยากร Koopmans et al. (2016) เสนอว่าประสิทธิภาพการทำงานไม่ได้จำกัดเพียงผลลัพธ์เชิงตัวเลข แต่รวมถึงความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ความรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วมในทีม ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่เชื่อมโยงโดยตรงกับพฤติกรรม OCB ที่ปรากฏในผลการวิจัยครั้งนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า “พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานในธุรกิจค้าปลีกวัสดุก่อสร้าง” สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทเชิงกลไกของพฤติกรรมเชิงสมัครใจที่อยู่นอกเหนือหน้าที่งานต่อการยกระดับผลการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การยอมรับสมมติฐาน H1 ในการศึกษานี้จึงไม่เพียงเป็นข้อค้นพบเชิงประจักษ์ในบริบทองค์กรค้าปลีกไทยเท่านั้น แต่ยังสอดคล้องกับฐานทฤษฎีและงานวิจัยสากลที่ชี้ให้เห็นความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่าง OCB และผลการดำเนินงานทั้งในระดับบุคคล ทีม และองค์การ ในเชิงแนวคิด OCB หมายถึง พฤติกรรมที่พนักงานแสดงออกด้วยความสมัครใจ โดยมิได้ระบุไว้อย่างชัดเจนในคำบรรยายลักษณะงานแต่ส่งผลสนับสนุนประสิทธิผลขององค์การ (Organ, 1988) งานทบทวนวรรณกรรมขนาดใหญ่ของ Podsakoff, MacKenzie, Paine, และ Bachrach (2000) ซึ่งเป็นบทความอ้างอิงหลักในวารสาร Journal of Management ได้สรุปว่า OCB มีความเชื่อมโยงโดยตรงกับตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน เช่น ประสิทธิภาพการทำงาน ความพึงพอใจของลูกค้า และผลกำไรขององค์กรต่อมา Podsakoff et al. (2018) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า OCB ทำหน้าที่เป็น “กลไกที่ช่วยให้ความสัมพันธ์และการทำงานร่วมกันราบรื่นขึ้น” ที่ช่วยลดความขัดแย้ง เพิ่มความราบรื่นของกระบวนการทำงาน และลดต้นทุนการควบคุมภายใน

เมื่อพิจารณาในบริบทของธุรกิจค้าปลีกวัสดุก่อสร้าง ซึ่งมีลักษณะงานที่ต้องอาศัยการประสานงานระหว่างฝ่ายขาย คลังสินค้า โลจิสติกส์ และบริการหลังการขาย พฤติกรรม OCB เช่น การช่วยเหลือเพื่อนร่วมงาน การให้ความร่วมมือ และการมีจิตสำนึกต่อองค์กร ย่อมมีบทบาทสำคัญในการลดความล่าช้า ลดข้อผิดพลาด และเพิ่มคุณภาพบริการ การศึกษาของ Nielsen, Hrivnak, และ Shaw (2009) พบว่า OCB ในระดับทีมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของหน่วยงานผ่านกลไกของความไว้วางใจและบรรยากาศการทำงานเชิงบวก ในระดับบุคคล งานวิจัยของ Kim, Karatepe, และ Lee (2020) ในบริบทอุตสาหกรรมบริการยืนยันว่า พนักงานที่มีระดับ OCB สูงมักมีแรงจูงใจภายในและมีแนวโน้มพัฒนาตนเอง

อย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพงานในระยะยาว สอดคล้องกับแนวคิด (Deci & Ryan, 2000) ที่อธิบายว่า พฤติกรรมที่เกิดจากแรงจูงใจภายในจะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ยั่งยืนกว่าแรงจูงใจภายนอก นอกจากนี้ งานวิจัยของ Shalley et al. (2019) ชี้ให้เห็นว่า พฤติกรรมเชิงสมัครใจและความคิดสร้างสรรค์ มีบทบาทสำคัญในการปรับปรุงกระบวนการทำงานและสร้างนวัตกรรมในองค์กร โดยเฉพาะในสภาพแวดล้อมที่มีการแข่งขันสูง เช่น ธุรกิจค้าปลีกวัสดุก่อสร้างที่ต้องเผชิญกับการแข่งขันด้านราคา คุณภาพ และบริการ การที่พนักงานมี OCB สูง จึงช่วยสนับสนุนการปรับตัวและเพิ่มศักยภาพการแข่งขัน ในบริบทเอเชีย งานของ Farh, Zhong, และ Organ (2004) ชี้ให้เห็นว่า OCB ในวัฒนธรรมกลุ่มนิยมมีความสำคัญยิ่ง เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความสามัคคีในทีมมีอิทธิพลต่อผลการทำงานมากกว่าสังคมปัจเจกนิยม สำหรับประเทศไทยซึ่งมีลักษณะวัฒนธรรมแบบกลุ่มนิยม ผลการวิจัยครั้งนี้จึงมีความสอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรมอย่างชัดเจน อีกทั้ง Walumbwa, Cropanzano, และ Hartnell (2009) พบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมส่งผลต่อ OCB และนำไปสู่ผลการดำเนินงานที่ดีขึ้นผ่านความไว้วางใจในผู้นำ แสดงให้เห็นว่า OCB ไม่ได้เกิดขึ้นโดยบังเอิญ แต่สามารถพัฒนาได้ผ่านระบบบริหารทรัพยากรมนุษย์และภาวะผู้นำที่เหมาะสม ในแง่ของผลกระทบต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน งานของ Jiang, Lepak, Hu, และ Baer (2012) เสนอว่าการลงทุนในระบบ HRM ที่ส่งเสริมพฤติกรรมเชิงบวก เช่น OCB จะนำไปสู่ทุนมนุษย์ (human capital) และทุนทางสังคม (social capital) ที่แข็งแกร่ง ซึ่งมีความสัมพันธ์โดยตรงกับผลการดำเนินงานขององค์กรอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ Koopmans et al. (2014) ได้พัฒนาเครื่องมือวัดประสิทธิภาพการทำงานที่ครอบคลุมทั้ง task performance, contextual performance และ counterproductive behavior โดย contextual performance ซึ่งใกล้เคียงกับแนวคิด OCB ถูกยืนยันว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญของผลการทำงานโดยรวม

สรุปผลการวิจัยนี้ไม่เพียงยืนยันสมมติฐานเชิงสถิติ แต่ยังตอกย้ำหลักฐานเชิงทฤษฎีและเชิงประจักษ์ระดับนานาชาติว่า OCB เป็นกลไกสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน ทั้งในระดับบุคคล ทีม และองค์การ และมีบทบาทเชิงกลยุทธ์ต่อความยั่งยืนของธุรกิจค้าปลีกในระยะยาว

ข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการวิจัย

1. องค์กรควรส่งเสริมวัฒนธรรมการทำงานที่สนับสนุนพฤติกรรม OCB เช่น การช่วยเหลือกันและความร่วมมือในทีม

2. ควรพัฒนาระบบ HR ที่เสริมแรงจูงใจและความผูกพันของพนักงาน เพื่อกระตุ้นการแสดงพฤติกรรมเชิงบวก

3. ผู้บริหารควรนำผลวิจัยไปใช้ในการกำหนดกลยุทธ์และระบบประเมินผล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพองค์กร

ข้อจำกัดของการวิจัย

1. เก็บข้อมูลจากสาขาเดียว อาจไม่สามารถอ้างอิงได้กับทุกสาขา
2. ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณเพียงอย่างเดียว ทำให้ขาดข้อมูลเชิงลึก
3. ใช้ข้อมูลจากแบบสอบถาม อาจมีอคติในการตอบ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

1. ควรศึกษาหลายสาขาหรือหลายองค์กรเพื่อเพิ่มความครอบคลุม
2. ควรใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์ เพื่อเจาะลึกพฤติกรรม
3. ควรเพิ่มตัวแปรอื่น เช่น ภาวะผู้นำ หรือความพึงพอใจในการทำงาน
4. ควรใช้เทคนิค SEM เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงลึก

เอกสารอ้างอิง

Archarungroj, P., et al. (2025). The impact of organizational culture on Thai SMEs performance: The mediating role of high-performance work systems, human capital, and organizational citizenship behavior. **Scientific Culture, 11**(4), 133–143.

Bolino, M. C., Hsiung, H. H., Harvey, J., & LePine, J. A. (2022). “Well, I’m tired of tryin’!” Organizational citizenship behavior and citizenship fatigue. **Journal of Applied Psychology**, **107**(3), 421–438. https://doi.org/10.1037/apl0000897

Campbell, J. P., & Wiernik, B. M. (2015). The modeling and assessment of work performance. **Annual Review of Organizational Psychology and Organizational Behavior**, **2**, 47–74. https://doi.org/10.1146/annurev-orgpsych-032414-111427

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The “what” and “why” of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. **Psychological Inquiry**, **11**(4), 227–268. https://doi.org/10.1207/S15327965PLI1104_01

Farh, J. L., Zhong, C. B., & Organ, D. W. (2004). Organizational citizenship behavior in the People’s Republic of China. **Organization Science**, **15**(2), 241–253. https://doi.org/10.1287/orsc.1030.0051

Intesarach, R. (2026). **Authentic leadership and service recovery performance: The mediating role of organizational citizenship behavior**. SAGE Open.

Jiang, K., Lepak, D. P., Hu, J., & Baer, J. C. (2012). How does human resource management influence organizational outcomes? A meta-analytic investigation of mediating mechanisms. **Academy of Management Journal**, **55**(6), 1264–1294. https://doi.org/10.5465/amj.2011.0088

Kim, M., Karatepe, O. M., & Lee, G. (2020). Psychological safety, OCB, and performance in the service sector. **Service Business, 14**(2), 1–20. https://doi.org/10.1007/s11628-019-00387-5

Kim, T. T., Karatepe, O. M., & Lee, G. (2020). Psychological contract breach and service innovation behavior: Psychological capital as a mediator. **International Journal of Hospitality Management**, 87, 102462. https://doi.org/10.1016/j.ijhm.2020.102462

Koopmans, L., Bernaards, C. M., Hildebrandt, V. H., Schaufeli, W. B., de Vet, H. C. W., & van der Beek, A. J. (2016). Conceptual frameworks of individual work performance: A systematic review. **Journal of Occupational and Environmental Medicine, 58**(8), 856–866. https://doi.org/10.1097/JOM.0000000000000792

Koopmans, L., Bernaards, C. M., Hildebrandt, V. H., van Buuren, S., van der Beek, A. J., & de Vet, H. C. W. (2016). Development of an individual work performance questionnaire. **International Journal of Productivity and Performance Management, 65**(6), 795–814. https://doi.org/10.1108/IJPPM-03-2015-0041

Nielsen, T. M., Hrivnak, G. A., & Shaw, M. (2009). Organizational citizenship behavior and performance: A meta-analysis. **Group & Organization Management**, **34**(5), 555–583. https://doi.org/10.1177/1059601109338897

Organ, D. W. (1988). **Organizational citizenship behavior: The good soldier syndrome.** Lexington Books.

Podsakoff, N. P., Podsakoff, P. M., MacKenzie, S. B., Maynes, T. D., & Spoelma, T. M. (2018). Consequences of organizational citizenship behaviors: A meta-analysis. **Journal of Applied Psychology, 103**(1), 1–31. https://doi.org/10.1037/apl0000275

Podsakoff, P. M., MacKenzie, S. B., Paine, J. B., & Bachrach, D. G. (2000). Organizational citizenship behaviors: A critical review of the theoretical and empirical literature. **Journal of Management**, **26**(3), 513–563. https://doi.org/10.1177/014920630002600307

Podsakoff, P. M., MacKenzie, S. B., Paine, J. B., & Bachrach, D. G. (2018). Organizational citizenship behaviors: A critical review of the theoretical and empirical literature and suggestions for future research. **Journal of Management, 44**(1), 1–34.

RS Global. (2024). The effect of workload and organizational citizenship behavior on employee performance**. International Journal of Innovative Technologies in Economy, 2**(46).

Shalley, C. E., Zhou, J., & Oldham, G. R. (2019). The effects of personal and contextual characteristics on creativity: Where should we go from here? **Journal of Management, 45**(1), 224–253.

Walumbwa, F. O., Cropanzano, R., & Hartnell, C. A. (2009). Organizational justice, voluntary learning behavior, and job performance. **Journal of Applied Psychology, 94**(6), 1396-1407. https://doi.org/10.1037/a0016057

บทความวิจัย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะหมดไฟในการทำงานของข้าราชการ กองพันระวังป้องกัน สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม

FACTORS AFFECTING JOB BURNOUT AMONG OFFICERS OF THE GUARD BATTALION, OFFICE OF THE PERMANENT SECRETARY FOR DEFENCE

ชนิษฐา ไตรนาจา[1*] จักรพันธ์ กิตตินรรัตน์[1] และ นิพนธ์ สุวรรณกูฏ[2]
[1]หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย
[2]หลักสูตรเศรษฐศาสตร์ธุรกิจดิจิทัล คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Chanisthar Trainaja[1*], Jakkapan Kittinorarat[1] and Nipon Suwannakut[2]
[1]Master of Business Administration Program, Faculty of Management Science,
Phranakhon Rajabhat University, Bangkok, Thailand
[2]Digital Business Economics Program, Faculty of Management Science,
Phranakhon Rajabhat University, Bangkok, Thailand

*E-mail: chanisthar14@gmail.com

Received: 31-01-2026
Revised: 26-03-2026
Accepted: 31-03-2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมการทำงาน 2) ศึกษาระดับภาวะหมดไฟในการทำงาน และ 3) วิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมการทำงานที่ส่งผลต่อภาวะหมดไฟในการทำงานของข้าราชการกองพันระวังป้องกัน สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม กลุ่มตัวอย่างจำนวน 114 คน ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่ายและเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา และสถิติเชิงอนุมานด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมการทำงานโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และภาวะหมดไฟในการทำงานโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณพบว่า ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมการทำงานทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ความเหมาะสมกับงาน บรรยากาศในที่ทำงาน และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีอิทธิพลเชิงลบต่อภาวะหมดไฟในการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ เมื่อสภาพแวดล้อมการทำงานดีขึ้น ภาวะหมดไฟจะลดลง ผลการศึกษาเสนอให้หน่วยงานมุ่งพัฒนาความเหมาะสมของงานให้สอดคล้องกับบทบาทและภารกิจ เสริมสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อความร่วมมือ และส่งเสริม

ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในหน่วย เพื่อช่วยลดภาวะหมดไฟในการทำงานและเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยรวม

คำสำคัญ: สภาพแวดล้อมการทำงาน ภาวะหมดไฟในการทำงาน การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ข้าราชการกระทรวงกลาโหม

ABSTRACT

This research aimed to 1) examine the level of work environmental factors, 2) investigate the level of job burnout, and 3) analyze the influence of work environment factors on job burnout among officers of the Guard Battalion, Office of the Permanent Secretary for Defence. The sample consisted of 114 officers from a population of 158, selected through random sampling. Data were collected using a questionnaire and analyzed using descriptive statistics including frequency, percentage, mean, and standard deviation, as well as inferential statistics through multiple regression analysis. The findings revealed that work environment factors were at a moderate level overall, and job burnout was also at a moderate level. The multiple regression analysis indicated that all three work environment factors job suitability, workplace atmosphere, and interpersonal relationships, had a significant negative influence on job burnout at the .05 level. That is, as work environment conditions improve, job burnout decreases. Based on these findings, it was recommended that the organization should focus on enhancing job suitability to align with roles and responsibilities, fostering a collaborative workplace atmosphere, and promoting interpersonal relationships within the unit to reduce job burnout and improve overall work performance.

Keywords: Work Environment, Job Burnout, Multiple Regression Analysis, Government Officers, Ministry of Defence

บทนำ

ในยุคปัจจุบันที่โลกกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อน ทั้งจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัล ปัญญาประดิษฐ์ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ รวมถึงความผันผวนทางเศรษฐกิจและสังคม บุคลากรในองค์กรต่าง ๆ ต้องเผชิญกับความเครียดและความกดดันในการปรับตัวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ด้วยเหตุนี้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) จึงได้กำหนดหลักการและแนวคิดสำคัญโดยมุ่งเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่ประชาชนทุกกลุ่มบนพื้นฐานของแนวคิด “ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง” (Office of the National Economic and Social Development Council, 2022)

คุณภาพชีวิตที่ดีดังกล่าวครอบคลุมทั้งมิติของการดำรงชีวิตและการทำงาน ซึ่งหมายรวมถึงการที่บุคลากรภาครัฐต้องได้รับการดูแลให้มีสุขภาวะในการทำงานที่ดี ปราศจากภาวะหมดไฟ เพื่อให้สามารถปฏิบัติภารกิจเพื่อประเทศชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เมื่อพิจารณาในมิติของการทำงาน ภาวะหมดไฟในการทำงาน (Job Burnout) ได้กลายเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อบุคลากรในองค์กรทั่วโลก โดย World Health Organization (WHO, 2019) ได้ขึ้นทะเบียนภาวะหมดไฟในการทำงานเป็นภาวะผิดปกติที่เกิดจากการทำงาน (Occupational Phenomenon) ซึ่งเกิดจากความเครียดเรื้อรังในสถานที่ทำงานที่ไม่ได้รับการจัดการอย่างเหมาะสม ตามรายงานของ Department of Mental Health (DMH, 2021)

สำหรับประเทศไทย จากการสำรวจของ College of Management Mahidol University (CMMU, 2019) พบว่าแรงงานในทุกกลุ่มอาชีพมีภาวะหมดไฟในการทำงานอยู่ในระดับสูง โดยพนักงานรัฐวิสาหกิจมีภาวะหมดไฟร้อยละ 77 รองลงมาเป็นบริษัทเอกชนร้อยละ 73 และข้าราชการร้อยละ 58 ซึ่งข้อมูลจาก Office of the National Economic and Social Development Council: NESDC, 2022) ระบุว่าภาวะดังกล่าวเป็นประเด็นที่ต้องเร่งเฝ้าระวังอย่างต่อเนื่อง

แม้ว่าแบบจำลอง JD-R (Bakker & Demerouti, 2007) และแบบจำลองพื้นที่ชีวิตการทำงานของ Maslach and Leiter (1997) จะระบุสาเหตุของภาวะหมดไฟไว้หลากหลายด้าน แต่ในบริบทของหน่วยงานด้านความมั่นคงที่มีโครงสร้างแบบลำดับชั้น ความเข้มงวดทางวินัย และการปฏิบัติงานภายใต้ความกดดันสูงตลอด 24 ชั่วโมง ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมการทำงาน 3 ด้าน ได้แก่ ความเหมาะสมกับงาน บรรยากาศในที่ทำงาน และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เป็นตัวแปรที่สะท้อนลักษณะเฉพาะของบริบทนี้ได้ชัดเจนที่สุด ตามที่ Moos (1986) และ Maslach and Leiter (1997) ระบุว่าปัจจัยเหล่านี้มีความสัมพันธ์เชิงลบกับภาวะหมดไฟในการทำงาน กล่าวคือ เมื่อสภาพแวดล้อมการทำงานดีขึ้น ภาวะหมดไฟจะลดลง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาในบริบทข้าราชการไทยของ Kongthai (2022) และ Kaewmanee (2023) ด้วย

กองพันระวังป้องกัน สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการรักษาความปลอดภัยผู้บังคับบัญชาระดับสูง บุคคลสำคัญ และแขกต่างประเทศ รวมทั้งการรักษาความปลอดภัยสถานที่ราชการ (Office of the Permanent Secretary for Defence, 2020) ลักษณะงานดังกล่าวส่งผลให้ข้าราชการต้องเผชิญกับความเครียดสะสม ซึ่งอาจนำไปสู่ภาวะหมดไฟในการทำงานได้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาอิทธิพลของปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมการทำงานที่ส่งผลต่อภาวะหมดไฟดังกล่าว เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนามาตรการป้องกันและเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมการทำงานของข้าราชการกองพันระวังป้องกัน สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม

2. เพื่อศึกษาระดับภาวะหมดไฟในการทำงานของข้าราชการกองพันระวังป้องกัน สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม

3. เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมการทำงานที่ส่งผลต่อภาวะหมดไฟในการทำงานของข้าราชการกองพันระวังป้องกัน สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม

การทบทวนวรรณกรรม

ภาวะหมดไฟในการทำงาน

ภาวะหมดไฟในการทำงาน (Burnout) เป็นแนวคิดที่ Freudenberger (1974) ศึกษาเป็นคนแรก โดยนิยามว่าเป็นภาวะที่บุคคลเกิดความอ่อนล้าจากการถูกเรียกร้องพลังงานและทรัพยากรมากเกินไป ต่อมา Maslach and Jackson (1981) พัฒนาแนวคิดให้ชัดเจนขึ้น โดยให้ความหมายว่าเป็นกลุ่มอาการความเหนื่อยล้าทางอารมณ์และจิตใจ สูญเสียความเป็นตัวตน เกิดความรู้สึกลบต่อตนเอง งาน และผู้ร่วมงาน จากความเครียดที่สั่งสมเป็นเวลานาน องค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 2019) ได้จัดประเภทภาวะหมดไฟใน ICD-11 ว่าเป็นกลุ่มอาการที่เกิดจากความเครียดเรื้อรังในที่ทำงานซึ่งไม่ได้รับการจัดการอย่างเหมาะสม สำหรับบริบทไทย Sirorat (2020) และ Bamrungpanitthaworn (2021) ต่างให้ความหมายสอดคล้องกันว่าเป็นความรู้สึกอ่อนล้าจากความเครียดที่สะสมเป็นเวลานาน ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการทำงาน

ในงานวิจัยนี้ ภาวะหมดไฟในการทำงานของข้าราชการกองพันระวังป้องกัน หมายถึง ความรู้สึกเหนื่อยหน่ายที่เกิดจากความเครียดที่สั่งสมเป็นเวลานาน โดยใช้องค์ประกอบตามแนวคิดของ Maslach and Jackson (1981) จำนวน 3 ด้าน ซึ่งได้รับการยืนยันความตรงข้ามวัฒนธรรมโดย Poghosyan et al. (2009) และในบริบทไทยโดย Bamrungpanitthaworn (2021) และ Kongthai (2022) ได้แก่ 1) ความอ่อนล้าทางอารมณ์ (Emotional Exhaustion) 2) การลดความเป็นบุคคล (Depersonalization) และ 3) การลดความสำเร็จส่วนบุคคล (Reduced Personal Accomplishment)

สภาพแวดล้อมการทำงาน

สภาพแวดล้อมการทำงาน (Work Environment) หมายถึง ปัจจัยต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวบุคคลในขณะปฏิบัติงาน ซึ่งมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานทั้งทางตรงและทางอ้อม (Steers & Porter, 1983) นอกจากนี้ Moos (1986) ยังอธิบายว่าเป็นบริบทที่ครอบคลุมทั้งสภาพทางกายภาพ สังคม และจิตวิทยาในที่ทำงาน สำหรับบริบทข้าราชการไทย Wichaiyakit (2021) และ Kaewmanee (2023) ให้ความหมายว่าเป็นปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานทั้งด้านกายภาพ บรรยากาศองค์กร และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ในงานวิจัยนี้ สภาพแวดล้อมการทำงานของข้าราชการกองพันระวังป้องกัน หมายถึง ปัจจัยต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวข้าราชการในขณะปฏิบัติงาน ซึ่งส่งผลต่อความรู้สึก ทัศนคติ และประสิทธิภาพในการทำงาน โดยประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ความเหมาะสมกับงาน บรรยากาศในที่ทำงาน และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

Moos (1986) ได้จำแนกมิติของสภาพแวดล้อมการทำงานออกเป็น 3 มิติหลัก ได้แก่ 1) มิติความสัมพันธ์ (Relationship Dimensions) ซึ่งครอบคลุมการมีส่วนร่วม การเกื้อกูลกันของเพื่อนร่วมงาน และการแสดงออกอย่างเปิดเผย 2) มิติการเติบโตส่วนบุคคล (Personal growth dimensions) ซึ่งครอบคลุมความเป็นอิสระในการทำงาน ความชัดเจนของบทบาท และโอกาสในการพัฒนาตนเอง และ 3) มิติการรักษาและเปลี่ยนแปลงระบบ (System maintenance and change dimensions) ซึ่งครอบคลุมความเป็นระเบียบ การควบคุม และนวัตกรรมขององค์กร ผู้วิจัยสังเคราะห์องค์ประกอบจากกรอบแนวคิด 3 มิติของ Moos (1986) ดังกล่าว ร่วมกับงานวิจัยในบริบทข้าราชการไทย แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ความเหมาะสมกับการทำงาน (Job Suitability) คือความสอดคล้องระหว่างลักษณะงานกับความสามารถ ทักษะ และความสนใจของบุคลากร ซึ่ง Edwards and Cooper (1990) อธิบายในทฤษฎี Person-Environment Fit ว่าเมื่อมีความสอดคล้องสูงจะลดความเครียดในการทำงาน สอดคล้องกับมิติการเติบโตส่วนบุคคลของ Moos 2) บรรยากาศในที่ทำงาน (Workplace Atmosphere) คือสภาพแวดล้อมทางกายภาพและจิตใจในที่ทำงาน รวมถึงระบบการบริหารจัดการและโอกาสความก้าวหน้า ซึ่ง Borrelli et al. (2023) พบว่ามีบทบาทสำคัญในการลดภาวะหมดไฟ สอดคล้องกับมิติการรักษาและเปลี่ยนแปลงระบบของ Moos และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Relationships) คือปฏิสัมพันธ์และความผูกพันระหว่างบุคลากรกับผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน ซึ่ง Bakker and Demerouti (2007) ระบุว่าเป็นทรัพยากรในงานที่ช่วยลดโอกาสเกิดภาวะหมดไฟ สอดคล้องกับมิติความสัมพันธ์ของ Moos ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมการทำงานกับภาวะหมดไฟในการทำงาน

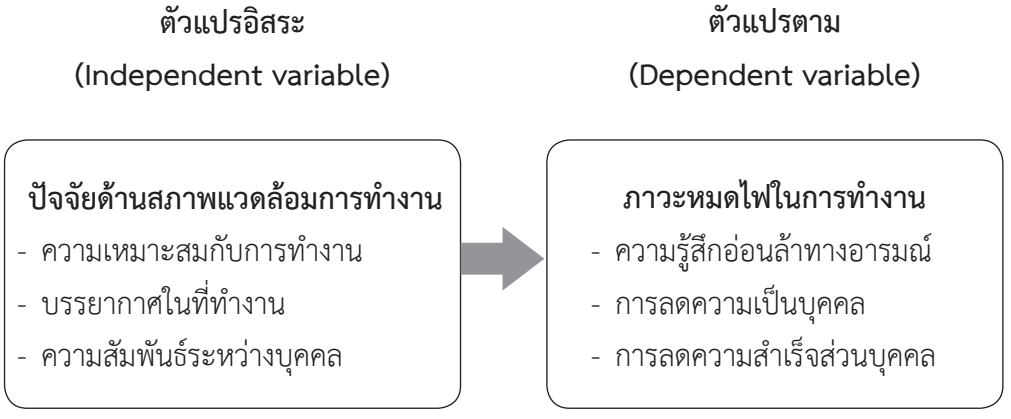
จากการศึกษาของ Edwards and Cooper (1990) ซึ่งพัฒนาทฤษฎี Person-Environment Fit พบว่าเมื่อบุคคลได้รับมอบหมายงานที่ไม่สอดคล้องกับความสามารถ จะเกิดความเครียดสะสมและนำไปสู่ภาวะหมดไฟ นอกจากนี้ Kristof-Brown et al. (2005) ยังพบจากการวิเคราะห์อภิมานว่าความเหมาะสมระหว่างบุคคลกับงานมีความสัมพันธ์เชิงลบกับภาวะหมดไฟ ในส่วนของบรรยากาศการทำงาน Borrelli et al. (2023) พบจากการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบว่าบรรยากาศทางจริยธรรมในที่ทำงานที่ดีช่วยลดภาวะหมดไฟได้อย่างมีนัยสำคัญ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล แบบจำลอง JD-R ของ Bakker and Demerouti (2007) อธิบายว่าการสนับสนุนจากหัวหน้างานและเพื่อนร่วมงานเป็นทรัพยากรในงานที่ช่วยบรรเทาผลกระทบจากความต้องการในงานและลดโอกาสเกิดภาวะหมดไฟ

งานวิจัยในบริบทข้าราชการไทยที่ใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณยืนยันอิทธิพลของสภาพแวดล้อมการทำงานต่อภาวะหมดไฟอย่างสอดคล้องกัน จากการศึกษาของ Kaewmanee (2023) ในกลุ่มบุคลากรภาครัฐจังหวัดพัทลุง พบว่าสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ลักษณะงาน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และการบริหาร มีอิทธิพลต่อภาวะหมดไฟ สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 33.7 ในทำนองเดียวกัน Pongpanich et al. (2020) ศึกษาข้าราชการตำรวจนครบาลโดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ พบว่าสภาพแวดล้อมการทำงานมีอิทธิพลต่อภาวะหมดไฟในระดับสูง และ Kongthai (2022) ศึกษาข้าราชการ

สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย พบว่าสภาพแวดล้อมในการทำงานมีอิทธิพลเชิงลบต่อภาวะหมดไฟ กล่าวคือ เมื่อสภาพแวดล้อมการทำงานดีขึ้น ภาวะหมดไฟจะลดลง จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น แสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมการทำงานทั้ง 3 ด้าน สามารถพยากรณ์ภาวะหมดไฟในการทำงานได้ ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิดทางทฤษฎีและงานวิจัยเชิงประจักษ์ในบริบทข้าราชการไทย

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสาร ตำรา แนวคิด ทฤษฎีและผลงานที่เกี่ยวข้อง และนำมาพัฒนาเป็นกรอบแนวความคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมการทำงานมีอิทธิพลเชิงลบต่อภาวะหมดไฟในการทำงานของข้าราชการกองพันระวังป้องกัน สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยแยกเป็นสมมติฐานรายด้าน ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ความเหมาะสมกับงานมีอิทธิพลเชิงลบต่อภาวะหมดไฟในการทำงาน (H1)
สมมติฐานที่ 2 บรรยากาศในที่ทำงานมีอิทธิพลเชิงลบต่อภาวะหมดไฟในการทำงาน (H2) และ
สมมติฐานที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีอิทธิพลเชิงลบต่อภาวะหมดไฟในการทำงาน (H3)
กล่าวคือ เมื่อสภาพแวดล้อมการทำงานในแต่ละด้านดีขึ้น ภาวะหมดไฟในการทำงานจะลดลง

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณแบบสำรวจเชิงสหสัมพันธ์ (Quantitative correlational survey research) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมการทำงานและภาวะหมดไฟ

ในการทำงาน รวมทั้งศึกษาอิทธิพลของปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมการทำงานที่ส่งผลต่อภาวะหมดไฟในการทำงานของข้าราชการกองพันระวังป้องกัน สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ข้าราชการกองพันระวังป้องกัน สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม จำนวน 158 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 4 เมษายน 2568) ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำที่เหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณที่มีตัวแปรพยากรณ์ 3 ตัว โดยอ้างอิงเกณฑ์ของ Green (1991) ที่กำหนดว่า $N \geq 50 + 8m$ (เมื่อ m = จำนวนตัวแปรพยากรณ์) ได้ขนาดตัวอย่างขั้นต่ำ 74 คน และเกณฑ์ของ Cohen (1988) ที่ระดับอำนาจการทดสอบ .80 ขนาดอิทธิพลปานกลาง ($f^2 = .15$) และระดับนัยสำคัญ .05 ได้ขนาดตัวอย่างขั้นต่ำ 77 คน ทั้งนี้ผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 114 คน ซึ่งสูงกว่าขนาดตัวอย่างขั้นต่ำทั้งสองเกณฑ์ และสอดคล้องกับคำแนะนำของ Hair et al. (2010) ที่ระบุว่าขนาดตัวอย่างสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลหลายตัวแปรไม่ควรน้อยกว่า 100 ตัวอย่าง และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้ตารางเลขสุ่มจากบัญชีรายชื่อข้าราชการทั้งหมด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยดัดแปลงจากแนวคิดและเครื่องมือที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล ได้แก่ Maslach Burnout Inventory (MBI) ของ Maslach and Jackson (1981) สำหรับการวัดภาวะหมดไฟในการทำงาน และ Work Environment Scale (WES) ของ Moos (1986) สำหรับการวัดสภาพแวดล้อมการทำงาน โดยปรับให้เหมาะสมกับบริบทข้าราชการกองพันระวังป้องกัน แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 คุณลักษณะส่วนบุคคล จำนวน 6 ข้อ ส่วนที่ 2 ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมการทำงาน จำนวน 15 ข้อ (ความเหมาะสมกับงาน 5 ข้อ บรรยากาศในที่ทำงาน 5 ข้อ และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 5 ข้อ) และส่วนที่ 3 ภาวะหมดไฟในการทำงาน จำนวน 15 ข้อ (ความรู้สึกอ่อนล้าทางอารมณ์ 5 ข้อ -การลดความเป็นบุคคล 5 ข้อ และการลดความสำเร็จส่วนบุคคล 5 ข้อ) แบบสอบถามส่วนที่ 2 และ 3 เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามแบบของ Likert (1932) ตั้งแต่ 1 (น้อยที่สุด) ถึง 5 (มากที่สุด) การแปลความหมายค่าเฉลี่ยใช้เกณฑ์ของ Best and Kahn (2006)

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามฉบับร่างเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่าข้อคำถามทั้งหมดมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ผ่านเกณฑ์ที่ 0.50 (Turner & Carlson, 2003) จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับข้าราชการในหน่วยงานที่มีลักษณะงานคล้ายคลึงกัน จำนวน 40 คน วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) พบว่าปัจจัยด้านความเหมาะสมกับงานมีค่า 0.89 บรรยากาศในที่ทำงานมีค่า 0.87 ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีค่า 0.91 ภาวะหมดไฟในการทำงานมีค่า 0.93 และแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่า 0.95 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ยอมรับได้ที่ 0.70 (Nunnally, 1978)

4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามด้วยตนเองให้กับกลุ่มตัวอย่าง 114 คน ระหว่างเดือนเมษายนถึงพฤษภาคม พ.ศ. 2568 ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล 30 วัน ได้รับแบบสอบถามกลับคืนครบทั้งหมด 114 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) เพื่อวิเคราะห์คุณลักษณะส่วนบุคคลและระดับตัวแปร และใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) วิธี Enter เพื่อทดสอบสมมติฐาน กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ผู้วิจัยตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณอย่างครบถ้วน ดังนี้ 1) การตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (Multicollinearity) โดยพิจารณาค่า Tolerance > 0.10 และค่า VIF < 10 (Hair et al., 2010). 2) การทดสอบการแจกแจงปกติของค่าคงเหลือ (Normality of Residuals) ด้วยการพิจารณา histogram และ Normal P-P plot 3) การทดสอบความสม่ำเสมอของความแปรปรวน (Homoscedasticity) ด้วยการพิจารณา scatterplot ระหว่างค่าพยากรณ์และค่าคงเหลือ และ 4) การทดสอบความเป็นอิสระของค่าคงเหลือ (Independence of Errors) ด้วยค่า Durbin-Watson ผลการตรวจสอบพบว่าตัวแปรทุกตัวเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นทุกประการ จึงดำเนินการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณต่อไป

ผลการวิจัย

1. คุณลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชายร้อยละ 82.46 อายุระหว่าง 31-40 ปี ร้อยละ 59.65 สถานภาพโสดร้อยละ 57.02 การศึกษาระดับปริญญาตรีร้อยละ 60.53 รายได้ 10,000-15,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 34.21 และมีภาระรายจ่ายในครอบครัว 5,000-10,000 บาทต่อเดือนร้อยละ 30.70

2. ระดับปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมการทำงาน

ผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมการทำงานของข้าราชการกองพันระวังป้องกัน สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม เป็นไปตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมการทำงาน (n = 114)

ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมการทำงาน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
ด้านบรรยากาศในที่ทำงาน	3.10	1.40	ปานกลาง
ด้านความเหมาะสมกับงาน	2.99	1.41	ปานกลาง
ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	2.90	1.39	ปานกลาง
รวม	**3.00**	**1.40**	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 1 ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมการทำงานโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (M = 3.00, S.D. = 1.40) โดยด้านบรรยากาศในที่ทำงานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (M = 3.10, S.D. = 1.40) รองลงมาคือด้านความเหมาะสมกับงาน (M = 2.99, SD = 1.41) และด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด (M = 2.90, S.D. = 1.39) ตามลำดับ ซึ่งทุกด้านอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน

3. ระดับภาวะหมดไฟในการทำงาน

ผลการศึกษาในส่วนนี้เป็นไปเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาระดับภาวะหมดไฟในการทำงานของข้าราชการกองพันระวังป้องกัน สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาวะหมดไฟในการทำงาน (n = 114)

ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมการทำงาน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
ด้านความรู้สึกอ่อนล้าทางอารมณ์	2.99	1.43	ปานกลาง
ด้านการลดความเป็นบุคคล	2.89	1.42	ปานกลาง
ด้านการลดความสำเร็จส่วนบุคคล	2.91	1.37	ปานกลาง
รวม	**2.93**	**1.41**	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 2 ภาวะหมดไฟในการทำงานโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (M = 2.93, S.D. = 1.41) โดยด้านความรู้สึกอ่อนล้าทางอารมณ์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (M = 2.99, S.D. = 1.43) รองลงมาคือด้านการลดความสำเร็จส่วนบุคคล (M = 2.91, S.D. = 1.37) และด้านการลดความเป็นบุคคล (M = 2.89, S.D. = 1.42) ตามลำดับ

1. ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเพื่อทดสอบสมมติฐานและตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ปรากฏดังตารางที่ 3 โดยก่อนการวิเคราะห์ได้ตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นดังนี้ 1) การตรวจสอบ Multicollinearity พบว่าตัวแปรทุกตัวมีค่า Tolerance อยู่ระหว่าง 0.36–0.41 (สูงกว่า 0.1) และค่า VIF อยู่ระหว่าง 2.43–2.76 (ไม่เกิน 10) แสดงว่าตัวแปรอิสระไม่มีความสัมพันธ์กันเองสูง 2) การทดสอบ Normality of Residuals ด้วย Histogram และ Normal P-P plot พบว่าค่าคงเหลือมีการแจกแจงใกล้เคียงโค้งปกติ 3) การทดสอบ Homoscedasticity ด้วย Scatterplot ระหว่างค่าพยากรณ์และค่าคงเหลือพบว่าความแปรปรวนมีความสม่ำเสมอ และ 4) การทดสอบ Independence of Errors ด้วยค่า Durbin-Watson = 1.89 ซึ่งอยู่ในช่วงที่ยอมรับได้ (1.5–2.5) ทั้งหมดเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้น จากนั้นทดสอบความเป็นเส้นตรงด้วยสถิติ F-test พบว่าตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถพยากรณ์ภาวะหมดไฟในการทำงานได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 65.29$, $df = 3, 110$, $p < .001$)

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณของปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมการทำงานที่ส่งผลต่อภาวะหมดไฟในการทำงาน

ตัวแปรพยากรณ์	Tolerance	VIF	b	SE	β	t	Sig.
ค่าคงที่ (a)	-	-	5.59	0.20	-	27.46	.00
ความเหมาะสมกับงาน (X_1)	0.41	2.43	-0.19	0.08	-.21	-2.38	0.19*
บรรยากาศในที่ทำงาน (X_2)	0.36	2.76	-0.42	0.09	-.44	-4.66	.000*
ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (X_3)	0.38	2.60	-0.19	0.08	-.22	-2.38	.023*
$R = .800$, $R^2 = .640$, Adj $R^2 = .631$, SEE = .448, $F = 65.29$, Sig. of F = 0.19*							

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 ผลการทดสอบด้วย F-test พบว่าตัวแปรพยากรณ์ทั้ง 3 ตัวสามารถร่วมกันพยากรณ์ภาวะหมดไฟในการทำงานได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 65.29$, $df = 3, 110$, $p < .001$) และผลการทดสอบรายตัวแปรด้วย t-test พบว่าตัวแปรทั้ง 3 ด้านมีอิทธิพลเชิงลบต่อภาวะหมดไฟในการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เรียงตามขนาดอิทธิพล (β) ได้แก่ ด้านบรรยากาศในที่ทำงาน ($\beta_2 = -.44, t = -4.66, p = .000$) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ($\beta_3 = -.22, t = -2.38, sig = .023$) และด้านความเหมาะสมกับงาน ($\beta_1 = -.21, t = -2.38, sig = .000$) ตัวแปรทั้ง 3 ด้านร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของภาวะหมดไฟในการทำงานได้ร้อยละ 64 ($R^2 = .640$, Adj $R^2 = .631$) สามารถเขียนสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

$$\hat{Y} = 5.59 - 0.19(X_1) - 0.42(X_2) - 0.19(X_3)$$

สมการอธิบายได้ว่า เมื่อควบคุมตัวแปรอื่นให้คงที่ หากด้านความเหมาะสมกับงานเพิ่มขึ้น 1 หน่วย ภาวะหมดไฟในการทำงานจะลดลง 0.19 หน่วย หากด้านบรรยากาศในที่ทำงานเพิ่มขึ้น 1 หน่วย ภาวะหมดไฟในการทำงานจะลดลง 0.42 หน่วย และหากด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเพิ่มขึ้น 1 หน่วย ภาวะหมดไฟในการทำงานจะลดลง 0.19 หน่วย ผลการทดสอบแสดงถึงการยอมรับสมมติฐาน กล่าวคือ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมการทำงานทั้ง 3 ด้านมีอิทธิพลเชิงลบต่อภาวะหมดไฟในการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับทฤษฎีที่ระบุว่า เมื่อสภาพแวดล้อมการทำงานดีขึ้น ภาวะหมดไฟจะลดลง

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะหมดไฟในการทำงานของข้าราชการกองพันระวังป้องกัน สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม สรุปผลตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

ในส่วนของสภาพปัจจุบัน (วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และ 2) พบว่าสภาพแวดล้อมการทำงานและภาวะหมดไฟในการทำงานอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านบรรยากาศในที่ทำงานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ขณะที่ด้านความอ่อนล้าทางอารมณ์เป็นมิติของภาวะหมดไฟในการทำงานที่พบมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าแม้สถานการณ์ยังไม่รุนแรง แต่มีสัญญาณที่ต้องเฝ้าระวัง

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์อิทธิพล (วัตถุประสงค์ข้อที่ 3) พบว่าปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมการทำงานทั้ง 3 ด้าน มีอิทธิพลเชิงลบต่อภาวะหมดไฟในการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เรียงตามขนาดอิทธิพล ได้แก่ บรรยากาศในที่ทำงานมีอิทธิพลมากที่สุด (β = −.44) รองลงมาคือความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (β = −.22) และความเหมาะสมกับงาน (β = −.21) ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของภาวะหมดไฟได้ร้อยละ 64 (R^2 = .640) หมายความว่า เมื่อสภาพแวดล้อมการทำงานในแต่ละด้านดีขึ้น ภาวะหมดไฟในการทำงานจะลดลงตามลำดับ ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่าการป้องกันภาวะหมดไฟในการทำงานต้องอาศัยการบริหารจัดการแบบองค์รวม ทั้งการจัดสรรภาระงานที่เหมาะสม การสร้างบรรยากาศองค์กรที่เอื้อต่อการทำงาน และการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคลากร เพื่อรักษาขวัญกำลังใจและประสิทธิภาพในการปฏิบัติภารกิจด้านความมั่นคง

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถอภิปรายตามกรอบแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ดังนี้

1. ระดับสภาพแวดล้อมการทำงานและภาวะหมดไฟในการทำงาน

ผลการวิจัยพบว่าสภาพแวดล้อมการทำงานของข้าราชการกองพันระวังป้องกันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (M = 3.00, S.D. = 1.40) โดยด้านบรรยากาศในที่ทำงานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งอาจสะท้อนให้เห็นว่าข้าราชการในหน่วยงานยังมีการรับรู้บรรยากาศองค์กรในระดับปานกลาง ยังไม่อยู่ในระดับ

ที่เอื้อต่อการทำงานอย่างเต็มที่ สอดคล้องกับแนวคิดของ Litwin and Stringer (1968) ที่ระบุว่าบรรยากาศองค์กรส่งผลโดยตรงต่อแรงจูงใจของบุคลากร ด้านภาวะหมดไฟในการทำงานโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน (M = 2.93, S.D. = 1.41) โดยมิติความอ่อนล้าทางอารมณ์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะงานของกองพันระวังป้องกันที่ต้องปฏิบัติหน้าที่ตลอด 24 ชั่วโมง ส่งผลให้บุคลากรเกิดความอ่อนล้าสะสม แม้ว่าระดับภาวะหมดไฟโดยรวมยังอยู่ในระดับปานกลาง แต่ก็เป็นสัญญาณเตือนที่หน่วยงานควรเฝ้าระวังและดำเนินการป้องกันก่อนที่ภาวะดังกล่าวจะทวีความรุนแรงขึ้น

2. ความเหมาะสมกับงานมีอิทธิพลเชิงลบต่อภาวะหมดไฟในการทำงาน

ผลการวิจัยพบว่าความเหมาะสมกับงานมีอิทธิพลเชิงลบต่อภาวะหมดไฟในการทำงาน (β = –0.21, p = .019) สอดคล้องกับทฤษฎี Person-Environment Fit ของ Edwards and Cooper (1990) ที่อธิบายว่าเมื่อบุคลากรได้รับมอบหมายงานที่สอดคล้องกับความสามารถ ความเครียดสะสมจะลดลงและภาวะหมดไฟในการทำงานก็จะลดลงตามไปด้วย ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kaewmanee (2023) ที่พบว่าลักษณะงานมีอิทธิพลต่อภาวะหมดไฟในการทำงานของบุคลากรภาครัฐ ทั้งนี้ ในบริบทของกองพันระวังป้องกัน ปฏิบัติงานในลักษณะหมุนเวียนตลอด 24 ชั่วโมงทำงานเป็นกะหมุนเวียน และต้องพร้อมรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉินที่คาดเดาไม่ได้ ลักษณะงานที่เข้มข้นและมีความรับผิดชอบสูงเช่นนี้ หากไม่สอดคล้องกับทักษะและความสามารถของบุคลากร ย่อมนำไปสู่ความเครียดสะสมและภาวะหมดไฟได้ การจัดสรรงานให้เหมาะสมกับบุคลากรแต่ละคนจึงมีความสำคัญยิ่งต่อการลดภาวะหมดไฟในหน่วยงานนี้

3. บรรยากาศในที่ทำงานมีอิทธิพลเชิงลบต่อภาวะหมดไฟในการทำงาน

บรรยากาศในที่ทำงานมีอิทธิพลเชิงลบต่อภาวะหมดไฟในการทำงานมากที่สุด (β = –0.44) สอดคล้องกับแบบจำลองพื้นที่ชีวิตการทำงานของ Maslach and Leiter (1997) ที่ระบุว่าความยุติธรรมในองค์กรและค่านิยมที่สอดคล้องกันช่วยลดภาวะหมดไฟในการทำงาน ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Borrelli et al. (2023) ที่พบว่าบรรยากาศทางจริยธรรมในที่ทำงานที่ดีช่วยลดภาวะหมดไฟในการทำงานได้อย่างมีนัยสำคัญ รวมถึงสอดคล้องกับการศึกษาของ Nuthep (2022) ในภาครัฐไทยที่พบว่าบรรยากาศองค์กรที่เปิดกว้างและให้โอกาสความก้าวหน้าช่วยลดความเครียดและป้องกันภาวะหมดไฟในการทำงานได้

4. ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีอิทธิพลเชิงลบต่อภาวะหมดไฟในการทำงาน

ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีอิทธิพลเชิงลบต่อภาวะหมดไฟในการทำงานเป็นลำดับที่สอง (β = –0.22, p = .019) สอดคล้องกับแบบจำลอง JD-R ของ Bakker and Demerouti (2007) ที่อธิบายว่าการสนับสนุนจากหัวหน้างานและเพื่อนร่วมงานเป็นทรัพยากรในงานที่ช่วยบรรเทาผลกระทบจากความต้องการในงานและลดโอกาสเกิดภาวะหมดไฟในการทำงาน ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kongthai (2022) และ Pongpanich et al. (2020) ที่พบว่าความสัมพันธ์ที่ดีในที่ทำงานมีความสัมพันธ์เชิงลบกับภาวะหมดไฟในการทำงานของข้าราชการไทย ในบริบทของกองพันระวังป้องกัน ซึ่งมีโครงสร้างองค์กรแบบลำดับชั้นทางทหารที่เข้มงวด ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา

มีบทบาทสูงมากต่อขวัญกำลังใจและการรับรู้คุณค่าในการทำงาน เมื่อบุคลากรได้รับการดูแลเอาใจใส่และการสนับสนุนทางอารมณ์จากผู้บังคับบัญชา ตลอดจนมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันกับเพื่อนร่วมหน่วยจะช่วยลดภาวะหมดไฟและรักษาประสิทธิภาพการปฏิบัติภารกิจได้ นอกจากนี้ การศึกษาล่าสุดยังพบว่าความยืดหยุ่นทางจิตใจ (Resilience) ที่ได้รับการหล่อเลี้ยงจากความสัมพันธ์ที่ดีในที่ทำงานช่วยลดภาวะหมดไฟในการทำงานของบุคลากรทางทหารได้ด้วย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 จากผลการวิจัยที่พบว่าความเหมาะสมกับงาน (β = −.21) มีอิทธิพลต่อภาวะหมดไฟ ผู้บังคับการกองพันระวังป้องกัน ควรปรับระบบการมอบหมายงานให้สอดคล้องกับศักยภาพของบุคลากร โดยประเมินความสามารถและทักษะก่อนมอบหมายภารกิจ รวมถึงกระจายภาระงานอย่างเหมาะสมเพื่อลดความเครียดสะสม

1.2 จากผลการวิจัยที่พบว่าความอ่อนล้าทางอารมณ์เป็นมิติภาวะหมดไฟที่พบมากที่สุด ผู้บัญชาการสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม ควรพัฒนาระบบการหมุนเวียนกะเวรที่เป็นธรรม กำหนดตารางการปฏิบัติหน้าที่ที่ให้เวลาพักผ่อนเพียงพอ และจัดสรรวันหยุดชดเชยอย่างเป็นระบบ

1.3 จากผลการวิจัยที่พบว่าบรรยากาศในที่ทำงานมีอิทธิพลต่อภาวะหมดไฟมากที่สุด (β = 0−.44) ผู้บังคับการกองพันระวังป้องกัน ควรสร้างบรรยากาศองค์กรที่เปิดกว้างและยุติธรรม ส่งเสริมการสื่อสารแบบสองทาง และสร้างความโปร่งใสในการพิจารณาความดีความชอบ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

2.1 ขยายขอบเขตการศึกษาไปยังหน่วยงานด้านความมั่นคงอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบและสร้างองค์ความรู้ที่ครอบคลุม

2.2 ศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคล เช่น ระยะเวลาการปฏิบัติงาน หน่วยงานที่สังกัด รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และสถานภาพสมรส กับภาวะหมดไฟในการทำงาน ซึ่งอาจพบความแตกต่างที่สำคัญ

2.3 เพิ่มตัวแปรที่เกี่ยวข้อง เช่น ภาวะผู้นำ ความยืดหยุ่นทางจิตใจ หรือความผูกพันต่อองค์กร

2.4 ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน เพิ่มการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อทำความเข้าใจบริบทเฉพาะของหน่วยงานด้านความมั่นคงอย่างลึกซึ้ง

เอกสารอ้างอิง

Bakker, A. B., & Demerouti, E. (2007). The Job Demands-Resources model: State of the art. **Journal of Managerial Psychology, 22**(3), 309–328.

Bamrungpanitthaworn, T. (2021). **Factors related to job burnout among workers in community hospitals** [Master's thesis, Burapha University]. (In Thai)

Best, J. W., & Kahn, J. V. (2006). **Research in education** (10th ed.). Boston, MA: Pearson Education.

Borrelli, I., Rossi, M. F., Melcore, G., Catitti, G., Santoro, P. E., Gualano, M. R., & Moscato, U. (2023). Workplace ethical climate and workers' burnout: A systematic review. **Clinical Neuropsychiatry, 20**(5), 405–416.

Cohen, J. (1988). **Statistical power analysis for the behavioral sciences** (2nd ed.). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Cochran, W. G. (1977). **Sampling techniques** (3rd ed.). New York, NY: John Wiley & Sons.

College of Management, Mahidol University. (2019). **Phonsamruat phawa mot fai nai kan thamngan khong khon wai thamngan nai Krung Thep** [Survey results of burnout among working-age people in Bangkok]. Thai Health Promotion Foundation.

Green, S. B. (1991). How many subjects does it take to do a regression analysis? **Multivariate Behavioral Research, 26**(3), 499–510.

Department of Mental Health. (2021). **Burnout in the city**. https://www.dmh.go.th/newsdmh/view.asp?id=30176 (In Thai)

Edwards, J. R., & Cooper, C. L. (1990). The person-environment fit approach to stress: Recurring problems and some suggested solutions. **Journal of Organizational Behavior, 11**(4), 293–307.

Freudenberger, H. J. (1974). Staff burn-out. **Journal of Social Issues, 30**(1), 159–165.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). **Multivariate data analysis** (7th ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.

House, J. S. (1981). **Work stress and social support**. Reading, MA: Addison-Wesley.

Kaewmanee, N. (2023). **Factors affecting job burnout among government personnel in Mueang District, Phatthalung Province** [Master's independent study, Ramkhamhaeng University]. (In Thai)

Kongthai, P. (2022). **Job burnout of Generation Y government officers: A case study of the Office of the Permanent Secretary, Ministry of Interior** [Master's thesis, Thammasat University]. (In Thai)

Kristof-Brown, A. L., Zimmerman, R. D., & Johnson, E. C. (2005). Consequences of individuals' fit at work: A meta-analysis. **Personnel Psychology, 58**(2), 281–342.

Leratwilai, W. (2020). **Job burnout and related factors among medical technologists in Bangkok** [Master's thesis, Chulalongkorn University]. (In Thai)

Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. **Archives of Psychology, 22**(140), 1–55.

Litwin, G. H., & Stringer, R. A. (1968). **Motivation and organizational climate**. Boston, MA: Harvard University Press.

Maslach, C., & Jackson, S. E. (1981). The measurement of experienced burnout. **Journal of Occupational Behavior, 2**(2), 99–113.

Maslach, C., & Leiter, M. P. (1997). **The truth about burnout**. San Francisco, CA: Jossey-Bass.

Moos, R. H. (1986). **Work environment scale manual** (2nd ed.). Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press.

Nunnally, J. C. (1978). **Psychometric theory** (2nd ed.). New York, NY: McGraw-Hill.

Nuthep, S. (2022). **A study of approaches to alleviate job burnout among immigration police officers** [Master's thesis, Chulalongkorn University]. (In Thai)

Office of the National Economic and Social Development Council. (2022). **Thai social conditions in the second quarter of 2022**. https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=12862 (In Thai)

Office of the Permanent Secretary for Defence. (2020). **Operational manual**. https://ddcs.mod.go.th/ (In Thai)

Poghosyan, L., Aiken, L. H., & Sloane, D. M. (2009). Factor structure of the Maslach burnout inventory. **International Journal of Nursing Studies, 46**(7), 894–902.

Pongpanich, S., Siripornpibul, T., & Kittisuksatit, S. (2020). The burnout syndrome of police officers in Thailand. **Academic Journal of Interdisciplinary Studies, 9**(5), 190–200.

Sirorat, P. (2020). **A study of job burnout among state enterprise employees in the Baby Boomer generation** [Master's independent study, Mahidol University]. (In Thai)

Steers, R. M., & Porter, L. W. (1983). **Motivation and work behavior** (3rd ed.). New York, NY: McGraw-Hill.

Turner, R. C., & Carlson, L. (2003). Indexes of item-objective congruence for multidimensional items. **International Journal of Testing, 3**(2), 163–171.

Wichaiyakit, K. (2021). **Job burnout among medical personnel in public hospitals in Chumphon Province** [Master's thesis, Sukhothai Thammathirat Open University]. (In Thai)

Wongananachai, S. (2020). **VIP security protection by military police officers against new forms of threats**. Bangkok, Thailand: Army War College. (In Thai)

World Health Organization. (2019). **International classification of diseases for mortality and morbidity statistics** (11th rev.). https://icd.who.int/

บทความวิจัย

ภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

SITUATIONAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING SCHOOL EFFECTIVENESS IN SCHOOLS UNDER THE BANGKOK SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

กุลสตรี มีอัฐมั่น* และ สุภาวดี ลาภเจริญ
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Kunlasatee Meeatman* and Supawadee Lapcharoen
Education Administration, Faculty of Education, Ramkhamhaeng University, Bangkok, Thailand

*E-mail: 6712470010@rumail.ru.ac.th

Received: 18-01-2026
Revised: 28-03-2026
Accepted: 01-04-2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาระดับประสิทธิผลของสถานศึกษา และ 3) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 357 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.991 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ประสิทธิผลของสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) ภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลของสถานศึกษาในระดับมาก ($r = .790$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 4) ภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ด้านผู้นำมุ่งการมีส่วนร่วม

ด้านผู้นำมุ่งการสั่งการ ด้านผู้นำมุ่งขายความคิด และด้านผู้นำมุ่งมอบหมายงาน โดยร่วมกันพยากรณ์ความแปรปรวนของประสิทธิผลของสถานศึกษาได้ร้อยละ 62.50
คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ ภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ ประสิทธิผลของสถานศึกษา

ABSTRACT

The purposes of this research were: 1) to study the level of situational leadership of school administrators, 2) to study the level of school effectiveness, and 3) to investigate the situational leadership styles of school administrators that affect school effectiveness under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 2. The sample consisted of 357 teachers under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 2 during the 2025 academic year, obtained through stratified random sampling. The research instrument was a 5-point Likert scale questionnaire with a total reliability coefficient of 0.991. Data were analyzed using mean, standard deviation, Pearson's correlation coefficient, and stepwise multiple regression analysis. The research findings were as follows: 1) The overall situational leadership of school administrators was at a high level. 2) The overall school effectiveness was at the highest level. 3) The situational leadership of school administrators had a high positive correlation with school effectiveness (r = .790) at a statistically significant level of .05 and 4) The situational leadership styles that significantly affected school effectiveness at the .05 level were participating, directing, coaching (selling), and delegating styles. These variables together predicted 62.50% of the variance in school effectiveness.
Keywords: Leadership, Situational leadership, School effectiveness

บทนำ

ในยุคปัจจุบันที่กระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกเป็นไปอย่างรวดเร็วและพลิกผัน (Disruption) อันเนื่องมาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ การแข่งขันทางเศรษฐกิจในเวทีระดับโลก วิกฤตการณ์สิ่งแวดล้อม และการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่มีความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรมเพิ่มมากขึ้น ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อระบบการศึกษาซึ่งต้องปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์ การศึกษาจึงเป็นรากฐานสำคัญและเป็นเครื่องชี้นำสังคมในฐานะกลไกหลักสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติจึงมีเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาทุนมนุษย์ (Human Capital) เพื่อผลิตกำลังคนที่มีสมรรถนะ (Competencies) ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน โดยเฉพาะการเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับความท้าทายจากการก้าวเข้าสู่

สังคมผู้สูงวัย (Aging Society) และการส่งเสริมให้ประชากรมีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) อันจะนำไปสู่การพลิกโฉมกำลังคนสมรรถนะสูงที่มีภาวะผู้นำและสามารถเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงที่ซับซ้อน (Office of the National Economic and Social Development Council, 2023)

การขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาให้ประสบความสำเร็จตามเจตนารมณ์ดังกล่าวนั้น ครอบคลุมทั้งการพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และการปลูกฝังจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อสังคม (Office of the Education Council Secretariat, 2018) ซึ่งปัจจัยชี้ขาดความสำเร็จระดับปฏิบัติการคือ ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ในฐานะกลไกสำคัญที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการและประสิทธิผลขององค์กร ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำสูงย่อมมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีสมรรถนะในการบริหารจัดการที่ยืดหยุ่น และ มีเจตคติที่ดีในการจูงใจบุคลากร อย่างไรก็ตาม ในบริบททางการศึกษาที่มีความผันผวนสูง การใช้รูปแบบภาวะผู้นำแบบดั้งเดิมอาจไม่สามารถตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของบุคลากรได้ “ภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์” (Situational Leadership) จึงเป็นตัวแปรสำคัญที่เข้ามาเสริมประสิทธิภาพทางการบริหาร เนื่องจากเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการปรับพฤติกรรมของผู้นำให้สอดคล้องกับระดับความพร้อมและความสามารถของครูและบุคลากรในแต่ละสถานการณ์ แม้จะมีงานวิจัยจำนวนมากที่ศึกษาภาวะผู้นำในมิติต่าง ๆ แต่การศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในพื้นที่ที่มีบริบทเฉพาะตัวอย่างเข้มข้นยังคงมีอยู่อย่างจำกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 เป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญในระดับยุทธศาสตร์ เนื่องจากรับผิดชอบสถานศึกษาถึง 52 แห่ง มีบุคลากรทางการศึกษากว่า 7,638 คน และดูแลนักเรียนจำนวนมากกว่า 118,488 คน (Secondary Educational Service Area Office Bangkok 2, 2025) พื้นที่ดังกล่าวจัดเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่ซับซ้อน ทั้งความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของผู้ปกครอง ความคาดหวังต่อความสำเร็จทางการเรียนที่สูง และการแข่งขันเข้าสู่สถาบันการศึกษาชั้นนำที่รุนแรง ความกดดันเหล่านี้เป็นปัจจัยกระตุ้นให้ผู้บริหารต้องใช้ภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ที่มีประสิทธิภาพเพื่อนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายและสร้างประสิทธิผลทางการศึกษาให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะครูผู้ปฏิบัติการซึ่งมีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนรู้และมีเป้าหมายในการพัฒนาตนเองสู่บทบาทผู้บริหารในอนาคต จึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ผลการวิจัยในครั้งนี้ไม่เพียงแต่จะช่วยให้ทราบถึงระดับภาวะผู้นำและประสิทธิผลที่เป็นจริงในปัจจุบัน แต่ยังเป็นข้อมูลสารสนเทศที่สำคัญในการกำหนดแนวทางพัฒนาสมรรถนะผู้นำยุคใหม่ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สามารถตอบโจทย์ความต้องการของสังคมและประเทศชาติที่สอดรับกับความเปลี่ยนแปลงในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2
2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2
3. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

ทบทวนวรรณกรรม

การบริหารจัดการสถานศึกษาในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงที่มีความผันผวนสูง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นปัจจัยต้นน้ำที่กำหนดทิศทางความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวคิด “ภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์” (Situational Leadership) ซึ่งได้รับการยอมรับว่าเป็นเครื่องมือทางการบริหารที่มีความยืดหยุ่นและตอบสนองต่อบริบทการทำงานที่หลากหลายได้เป็นอย่างดี ตามนิยามของ Hersey &–Blanchard (1988) ภาวะผู้นำในลักษณะนี้ไม่ใช่พฤติกรรมที่คงที่ แต่เป็นกระบวนการที่ผู้นำต้องปรับเปลี่ยนบทบาทให้สอดคล้องกับระดับความพร้อม (Readiness) ของผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งประกอบด้วยความสามารถและความเต็มใจในการปฏิบัติงาน

พฤติกรรมของผู้นำตามแนวคิดนี้แบ่งออกเป็น 4 รูปแบบหลัก ได้แก่ การสั่งการ (Directing) สำหรับผู้ปฏิบัติงานที่ต้องการคำแนะนำชัดเจน การขายความคิด (Selling) เพื่อสร้างแรงจูงใจและชี้แจงเหตุผล การมีส่วนร่วม (Participating) ที่เน้นการตัดสินใจร่วมกัน และ การมอบหมายงาน (Delegating) สำหรับบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญและรับผิดชอบสูง สอดคล้องกับข้อเสนอของ Taengkaew (2020) ที่ระบุว่าผู้นำที่มีประสิทธิผลต้องมีศักยภาพในการใช้เทคนิคการบริหาร ที่เปลี่ยนแปลงได้ตามสภาพแวดล้อม เพื่อชักจูงให้บุคลากรเกิดความกระตือรือร้นและปฏิบัติงานจนประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายขององค์กร

ในขณะเดียวกัน ประสิทธิผลของสถานศึกษา (School Effectiveness) คือเป้าหมายปลายทางที่สะท้อนถึงความสำเร็จของการบริหารจัดการ Jetjamnong (2021) อธิบายว่าประสิทธิผลไม่ได้พิจารณาเพียงแค่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพียงอย่างเดียว แต่ยังรวมถึงความพึงพอใจและการบรรลุเป้าหมายองค์กรในภาพรวม ซึ่งหากพิจารณาตามกรอบแนวคิดของ Mott (1972) ประสิทธิผลจะประกอบด้วยมิติด้านผลสัมฤทธิ์ เจตคติทางบวกของบุคลากร การปรับเปลี่ยนพัฒนา และการแก้ไขปัญหาที่มีประสิทธิภาพ ความเชื่อมโยงระหว่างภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์และประสิทธิผลของสถานศึกษาได้รับการยืนยันผ่านงานวิจัยเชิงประจักษ์หลายฉบับ เช่น งานวิจัยของ Boonbai (2023) และ Suwannakham (2024) เป็นต้น ซึ่งต่างพบว่า ภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง ($r = .648$ ถึง $.790$) กับประสิทธิผลการดำเนินงานของสถานศึกษา ผลการศึกษาเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่าเมื่อผู้บริหารสามารถเลือกใช้รูปแบบผู้นำ

ที่เหมาะสมกับบริบทและความพร้อมของครู จะส่งผลให้บรรยากาศการทำงานและการแก้ปัญหาในโรงเรียนดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ สอดคล้องกับ Dutta และ Sahney (2022) และ O. Siat (2024) ที่สนับสนุนว่าการปรับตัวของผู้นำในสภาวะวิกฤตหรือความเปลี่ยนแปลงคือปัจจัยสำคัญในการรักษาประสิทธิผลของสถานศึกษาท่ามกลางความกดดันทางสังคม

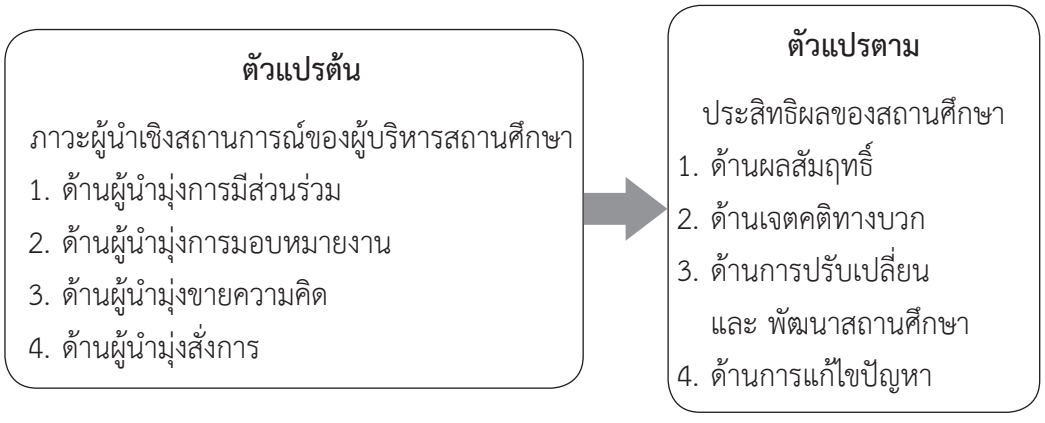
จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่าภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์เป็นปัจจัยเชิงเหตุที่ส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยเป็นตัวขับเคลื่อนที่ทำให้ทรัพยากรบุคคลและกระบวนการบริหารจัดการดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในบริบทของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความซับซ้อนและมีความคาดหวังจากสังคมสูง การที่ผู้บริหารมีความเข้าใจและสามารถปรับประยุกต์ใช้ภาวะผู้นำให้สอดคล้องกับสถานการณ์จึงเป็นสมรรถนะสำคัญที่จะยกระดับประสิทธิผลของสถานศึกษา

สมมติฐาน

ภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลทางบวกต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การวิจัยเรื่องภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ประกอบด้วยภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านผู้นำมุ่งการมีส่วนร่วม ด้านผู้นำมุ่งการมอบหมายงาน ด้านผู้นำมุ่งขายความคิด ด้านผู้นำมุ่งสั่งการ ประสิทธิผลของสถานศึกษา ด้านผลสัมฤทธิ์ ด้านเจตคติทางบวก ด้านการปรับเปลี่ยนและ พัฒนาสถานศึกษา ด้านการแก้ไขปัญหา

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยมีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ ข้าราชการครู ปีการศึกษา 2568 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จากสถานศึกษาจำนวน 52 แห่ง รวมทั้งสิ้น 5,877 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ข้าราชการครู ปีการศึกษา 2568 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำนวน 357 คน ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Cohen, Manion, and Morrison (2011) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ผู้วิจัยดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage random sampling) ดังนี้ 1) การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) โดยใช้ขนาดของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 เป็นเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่มตามขนาดของโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ 2) การสุ่มแบบอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยการจับสลากตามสัดส่วนของประชากรในแต่ละขนาดสถานศึกษาเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างครบตามจำนวนที่กำหนด 357 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 3 ตอน รวมทั้งสิ้น 56 ข้อ ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check-list) ตอนที่ 2 แบบสอบถามภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 27 ข้อ แบ่งเป็น 4 ด้าน (ด้านผู้นำมุ่งการมีส่วนร่วม ด้านผู้นำมุ่งมอบหมายงาน ด้านผู้นำมุ่งขายความคิด และด้านผู้นำมุ่งการสั่งการ) และตอนที่ 3 แบบสอบถามประสิทธิผลของสถานศึกษา จำนวน 29 ข้อ แบ่งเป็น 4 ด้าน (ผลสัมฤทธิ์ เจตคติทางบวก การปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา และการแก้ไขปัญหา) ซึ่งตอนที่ 2 และ 3 มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

การหาคุณภาพเครื่องมือ

1) ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00

2) ค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) นำไปทดลองใช้ (Try-out) กับครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง 30 คน พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item-Total Correlation) อยู่ระหว่าง 0.530–0.928 ซึ่งผ่านเกณฑ์ทุกข้อ (มากกว่า 0.20)

3) ความเชื่อมั่น (Reliability) วิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha coefficient) พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.991

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือขอความอนุเคราะห์จากมหาวิทยาลัยไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษากลุ่มตัวอย่าง โดยจัดเก็บข้อมูลผ่าน 2 ช่องทาง คือ 1) รูปแบบออนไลน์ (Google Forms) ซึ่งมีการตั้งค่าจำกัดการตอบเพียงครั้งเดียวต่อหนึ่งอีเมลเพื่อป้องกันการตอบซ้ำ และ 2) รูปแบบเอกสาร โดยแจกและรับคืนด้วยตนเอง รวมจำนวน 357 ฉบับ ได้รับข้อมูลกลับคืนสมบูรณ์จำนวน 357 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ดังนี้

4.1 สถิติพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ระดับภาวะผู้นำ และระดับประสิทธิผล

4.2 สถิติอ้างอิง (Inferential statistics) ได้แก่ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis) เพื่อศึกษาอิทธิพลของตัวแปรที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา

4.3 การตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้น (Assumptions testing) ได้แก่ ก่อนการวิเคราะห์การถดถอย ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความเป็นเส้นตรง (Linearity), ความเป็นอิสระของความคลาดเคลื่อน (Independence of errors), ความเป็นปกติของการแจกแจง (Normality) และความคงที่ของความแปรปรวน (Homoscedasticity) เพื่อให้ผลการวิเคราะห์มีความถูกต้องและแม่นยำ

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับความคิดเห็น			
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
ด้านผู้นำมุ่งการมีส่วนร่วม	4.446	0.455	มาก	4
ด้านผู้นำมุ่งมอบหมายงาน	4.480	0.427	มาก	3
ด้านผู้นำมุ่งขายความคิด	4.486	0.440	มาก	2
ด้านผู้นำมุ่งการสั่งการ	4.557	0.452	มากที่สุด	1
รวม	**4.493**	**0.388**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่าภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\overline{X}$ = 4.493) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านผู้นำมุ่งการสั่งการ ($\overline{X}$ = 4.557) รองลงมาคือ ด้านผู้นำมุ่งขายความคิด ($\overline{X}$ = 4.486) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านผู้นำมุ่งการมีส่วนร่วม ($\overline{X}$ = 4.446)

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิผลของสถานศึกษา

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน

ประสิทธิผลของสถานศึกษา	ระดับความคิดเห็น			
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
ด้านผลสัมฤทธิ์	4.515	0.425	มากที่สุด	4
ด้านเจตคติทางบวก	4.608	0.391	มากที่สุด	1
ด้านการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา	4.564	0.413	มากที่สุด	2
ด้านการแก้ไขปัญหา	4.528	0.431	มากที่สุด	3
รวม	**4.554**	**0.358**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 2 พบว่าประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.554) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านเจตคติทางบวก ($\overline{X}$ = 4.608) รองลงมา คือ ด้านการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา ($\overline{X}$ = 4.564) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านผลสัมฤทธิ์ ($\overline{X}$ = 4.515)

ส่วนที่ 3 ความสัมพันธ์และการพยากรณ์

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ พบว่าภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลของสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ .790 ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในระดับสูง

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Regression Analysis) ของภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา

ตัวแปรพยากรณ์	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	VIF
	b	SE_b	β			
ค่าคงที่ (Constant)	1.276	.138		9.228	.000	
ด้านผู้นำมุ่งการมีส่วนร่วม (x_1)	0.207	.051	0.263	4.077	.000	3.894
ด้านผู้นำมุ่งการสั่งการ (x_4)	0.198	.033	0.250	6.066	.000	1.590
ด้านผู้นำมุ่งขายความคิด (x_3)	0.157	.049	0.193	3.188	0.002	3.425
ด้านผู้นำมุ่งมอบหมายงาน (x_2)	0.168	.053	0.201	3.151	0.002	3.819
$R = 0.790$, $R^2 = 0.625$, Adjusted $R^2 = 0.620$			$SE_{est} = 0.22058$, $F = 146.501$, $p < .01$			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน พบว่าตัวแปรด้านภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ x_1, x_4, x_3, และ x_2 สามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลของสถานศึกษาได้ร้อยละ 62.5 (R^2 = .625) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์เท่ากับ 0.22058 สามารถเขียนสมการพยากรณ์ได้ ดังนี้

สมการในรูปคะแนนดิบ

$$Y' = 1.276 + 0.207X_1 + 0.198X_4 + 0.157X_3 + 0.168X_2$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z'y = 0.263x_1 + 0.250x_4 + 0.193x_3 + 0.201x_2$$

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาเรื่องภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายดังนี้ จากผลการวิจัย พบว่า

1. ภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และ มากที่สุด ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายของสถานศึกษา โดยการออกคำสั่งที่ชัดเจนและการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพถือเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้สามารถรับมือกับความซับซ้อนของภารกิจและตอบสนองความต้องการของสถานศึกษาได้อย่างทันท่วงที และมีประสิทธิผล นอกจากนี้ ผู้นำยังจำเป็นต้องส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคลากร เพื่อสร้างความร่วมมือและกระตุ้นแรงจูงใจในการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีความยืดหยุ่นในการปรับเปลี่ยนรูปแบบภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ให้เหมาะสม โดยบางครั้งต้องเน้นการสั่งการ ในขณะที่บางโอกาสต้องให้ความสำคัญกับการสนับสนุนและการมีส่วนร่วมตามความเหมาะสม มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเป็นผู้นำให้สอดคล้องกับความต้องการและระดับพัฒนาการของบุคลากร ซึ่งเป็นแนวทางที่ช่วยเพิ่มประสิทธิผลและความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ Hersey and Blanchard (2001) ที่อธิบายว่าผู้นำที่ประสบความสำเร็จต้องปรับรูปแบบการนำให้สอดคล้องกับระดับความพร้อมของผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งประกอบด้วยความสามารถและความมุ่งมั่นหรือความเต็มใจในการทำงาน เนื่องจากผู้ปฏิบัติงานแต่ละคนมีระดับความพร้อมที่แตกต่างกัน จึงต้องใช้ผู้นำที่มีคุณลักษณะและพฤติกรรมการทำงานที่หลากหลายตามสถานการณ์ ทำให้เกิดรูปแบบภาวะผู้นำที่สอดคล้องกับสถานการณ์ ได้แก่ ผู้นำแบบสั่งงาน ผู้นำแบบสอนงาน ผู้นำแบบร่วมงาน และ ผู้นำแบบมอบหมายงาน

2. ประสิทธิผลของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการบรรลุเป้าหมายทางการศึกษาที่กำหนดไว้ผ่านการประสานงานที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารและบุคลากรที่มีเจตคติทางบวก โดยพิจารณาจากความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและมีทัศนคติเชิงบวก มีการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม การจัดสรรทรัพยากรอย่างคุ้มค่า การใช้สื่อ

และเทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ ความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงและแก้ไขปัญหาภายในสถานศึกษา การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการสร้างความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูและบุคลากร ซึ่งสะท้อนถึงคุณภาพการจัดการศึกษาโดยรวมของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ Hoy and Furguson (1985) ที่กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับสถานศึกษาที่มีประสิทธิผล สามารถพิจารณาได้จากความสามารถหลัก 3 ประการ ได้แก่ ความสามารถในการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด รวมถึงความสามารถในการปรับตัวเพื่อรับมือกับสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งจากปัจจัยภายในและภายนอก และอีกประการที่สำคัญคือ ความพึงพอใจในการทำงานของครูซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ถึงบรรยากาศและคุณภาพการทำงานของบุคลากรภายในสถานศึกษา

3. ภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 มีความสัมพันธ์กันทางบวก ในระดับมาก (rxy = .790) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า เมื่อผู้บริหารสามารถวิเคราะห์ระดับความพร้อมของผู้ปฏิบัติงานและเลือกใช้พฤติกรรมความเป็นผู้นำตามความเหมาะสมของสถานการณ์อย่างเป็นเหตุเป็นผล ได้แก่ ผู้นำมุ่งการมีส่วนร่วม ผู้นำมุ่งการมอบหมายงาน ผู้นำมุ่งขายความคิด และผู้นำมุ่งสั่งการ จะส่งผลให้ประสิทธิผลของสถานศึกษาสูงขึ้นในทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ของ Hersey & Blanchard (1969) ซึ่งระบุว่าผู้นำควรปรับพฤติกรรมให้สอดคล้องกับความพร้อมของผู้ตาม และความต้องการของสถานการณ์ นอกจากนี้ จากผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ พบว่า ภาวะผู้นำด้านมุ่งการมีส่วนร่วม และการสั่งการมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาสูงที่สุด แสดงให้เห็นว่าในบริบทสังคมเมืองที่มีความซับซ้อน ผู้บริหารจำเป็นต้องผสานการตัดสินใจที่เด็ดขาด (การสั่งการ) เข้ากับการกระจายอำนาจ (การมีส่วนร่วม) อย่างสมดุล ซึ่งข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Boonbai (2023) ที่ยืนยันว่าภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อการยกระดับความสำเร็จและประสิทธิผลการบริหารงานสถานศึกษา

ภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ (Situational leadership) ของผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นปัจจัยที่ส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา จากการศึกษาพบว่าพฤติกรรมผู้นำทั้ง 4 มิติ ได้แก่ การมีส่วนร่วม การสั่งการ การขายความคิด และการมอบหมายงาน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลของสถานศึกษาในระดับสูง และร่วมกันพยากรณ์ความแปรปรวนของประสิทธิผลได้ถึงร้อยละ 62.50 โดยมิติที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลมากที่สุดคือ ผู้นำมุ่งการมีส่วนร่วม รองลงมาคือ ผู้นำมุ่งการสั่งการ แนวทางการพัฒนาจึงควรเน้นการบูรณาการทั้ง 4 มิติให้สอดคล้องกับวุฒิภาวะของบุคลากร ดังนี้ 1) การพัฒนาผู้นำมุ่งการมีส่วนร่วมถือเป็นมิติที่สำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนประสิทธิผลตามผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Beta = 0.263) แม้ว่าในทางปฏิบัติผู้บริหารจะมีคะแนนเฉลี่ยในมิตินี้ต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับมิติอื่น ๆ แนวทางพัฒนาจึงควรเน้นการเปิดพื้นที่ให้ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและทิศทางของสถานศึกษาอย่างแท้จริง โดยเฉพาะการพัฒนาทักษะการรับฟังความคิดเห็นที่มีความแตกต่างเพื่อนำมาพิจารณาอย่างจริงจัง ซึ่งเป็นข้อที่มีระดับการปฏิบัติค่อนข้างต่ำ การสร้างวัฒนธรรมที่เน้นการปรึกษาหารือก่อน

การตัดสินใจเรื่องสำคัญจะช่วยสร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรและเพิ่มแรงจูงใจในการทำงาน 2) การพัฒนาผู้นำมุ่งการสั่งการ เป็นมิติที่ผู้บริหารทำได้ดีที่สุดและมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดในปัจจุบัน (4.557) และเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลสำคัญลำดับที่สองต่อประสิทธิผล แนวทางพัฒนาในมิตินี้จึงควรเน้นการรักษามาตรฐานความชัดเจนในการสั่งการ โดยผู้บริหารต้องพัฒนาทักษะการสื่อสารเพื่ออธิบายภาระงานอย่างละเอียดและไม่คลุมเครือ พร้อมทั้งกำหนดเกณฑ์ความสำเร็จ (KPIs) ที่ชัดเจน อย่างไรก็ตาม ควรระมัดระวังการกำกับควบคุมที่เคร่งครัดจนเกินไป โดยควรปรับใช้ให้เหมาะกับบุคคล 3) การพัฒนาผู้นำมุ่งการขายความคิด เป็นกระบวนการโน้มน้าวใจที่ช่วยให้บุคลากรยอมรับเป้าหมายผ่านเหตุผลและหลักฐาน แนวทางการพัฒนาควรเน้นให้ผู้บริหารฝึกฝนการสื่อสารที่เชื่อมโยงงานที่มอบหมายเข้ากับผลประโยชน์ในภาพรวมของสถานศึกษา เพื่อให้บุคลากรเห็นคุณค่าของงานที่ทำสิ่งสำคัญคือการสื่อสารด้วยวาจาและท่าทางที่สร้างความมั่นใจ ควบคู่ไปกับการเปิดโอกาสให้มีการโต้แย้งและอธิบายเหตุผลความจำเป็นของงานแต่ละโครงการอย่างชัดเจน ซึ่งจะช่วยลดแรงเสียดทานในการทำงานและสร้างความเชื่อมั่นให้กับทีมงาน และ 4) การพัฒนาผู้นำมุ่งการมอบหมายงาน มุ่งเน้นการเสริมพลัง (Empowerment) ให้แก่บุคลากรที่มีความพร้อมสูง แนวทางการพัฒนาควรส่งเสริมให้ผู้บริหารกล้าที่จะให้อิสระแก่ครูในการกำหนดวิธีการทำงานและตัดสินใจด้วยตนเอง ซึ่งเป็นจุดที่ควรได้รับการปรับปรุงเนื่องจากมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติค่อนข้างต่ำ นอกจากนี้ ผู้บริหารควรทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็นและที่สำคัญที่สุดคือการมอบโอกาสในการฝึกอบรมหรือพัฒนาวิชาชีพเพื่อยกระดับขีดความสามารถของบุคลากรให้พร้อมรับผิดชอบงานที่ท้าทายมากขึ้นในอนาคต โดยประสิทธิผลของสถานศึกษาจะเกิดขึ้นสูงสุดเมื่อผู้บริหารมีความยืดหยุ่นในการใช้ภาวะผู้นำ โดยเฉพาะการเพิ่มความเข้มข้นในมิติการมีส่วนร่วมควบคู่ไปกับการสั่งการที่ชัดเจนบนพื้นฐานของการสื่อสารที่โน้มน้าวใจและการมอบหมายงานที่ให้เกียรติแก่ผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จทั้งในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติที่ดีของครู และความสามารถในการปรับตัวของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

Bangkok Secondary Educational Service Area Office 2. (2025). **Bangkok Secondary Educational Service Area Office 2.** http://www.sesao2.go.th/mainpage (In Thai)

Boonbai, W. (2023). **Situational leadership of administrators affecting school administration effectiveness under Sakon Nakhon Primary Educational Service Area Office 1** [Master's thesis, Sakon Nakhon Rajabhat University]. (In Thai)

Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2011). **Research methods in education** (7th ed.). Routledge.

Dutta, V., & Sahney, S. (2022). School leadership and its impact on student outcomes: A study of instructional effectiveness. **International Journal of Educational Management.** https://doi.org/10.1108/IJEM-12-2020-0565

Hersey, P., & Blanchard, K. H. (1969). **Management of organizational behavior: Utilizing human resources.** Prentice-Hall.

Hoy, W. K., & Ferguson, J. (1985). A theoretical framework and exploration of organization effectiveness of school. **Educational Administration Quarterly, 21**(2), 117–134.

Jetjamnong, N. (2021). **Transformational leadership of administrators affecting school effectiveness under Bangkok Metropolitan Administration schools** [Master's thesis, Siam University]. (In Thai)

Office of the National Economic and Social Development Council. (2023). **The Thirteenth National Economic and Social Development Plan (No. 2).** Office of the Prime Minister. (In Thai)

Office of the National Strategy Committee Secretariat. (2018). **National Strategy 2018–2037.** (In Thai)

Pradu, Y. (2021). School administrator characteristics affecting school effectiveness as perceived by administrators and teachers under Suratthani Primary Educational Service Area Office 3. **Journal of Measurement, Evaluation, Statistics and Research in Social Sciences, 2**(1), 1–13. (In Thai)

Siat, G. O. (2024). School's situational leadership practices in the middle of health crisis. **International Journal of Rehabilitation and Special Education, 5**(1), 31–39.

Suwannakham, W. (2024). Situational leadership affecting school effectiveness under Samut Prakan Secondary Educational Service Area Office. **Journal of Education Burapha University, 35**(3), 32-48 (In Thai)

Taengkaew, V. (2020). **Situational leadership affecting personnel administration effectiveness of primary schools under Suratthani Primary Educational Service Area Office 3** [Master's thesis, Suratthani Rajabhat University]. (In Thai)

บทความวิจัย

แนวทางการพัฒนาศักยภาพสถานประกอบการที่พัก ในการเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาว สำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติของจังหวัดนครนายก

GUIDELINES FOR DEVELOPING THE POTENTIAL OF ACCOMMODATION ESTABLISHMENTS TO BECOME LONG-STAY TOURISM DESTINATIONS FOR FOREIGN TOURISTS IN NAKHON NAYOK PROVINCE.

วรินท์น่า สิริพุทธิรักษ์* มรกต บุญศิริชัย และ ประเสริฐ โยธิคาร์
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Varinnar Siripoothithilak* Morakot Boosirichai and Prasert Yothicar
Faculty of Management Sciences, Phranakhon Rajabhat University, Bangkok, Thailand

*E-mail: varinnar@pnru.ac.th.co.th

Received: 22-12-2025
Revised: 24-03-2026
Accepted: 08-04-2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพสถานประกอบการที่พักในการเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวสำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติของจังหวัดนครนายก โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed methods) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการที่พักจำนวน 12 แห่ง โดยใช้การคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) และการวิจัยเชิงปริมาณจากแบบสอบถามนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ จำนวน 200 คน จากนั้นสังเคราะห์แนวทางและตรวจสอบความเหมาะสมของแนวทาง (Validation) โดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในภาคการท่องเที่ยว จำนวน 12 คน ผลการตรวจสอบความเหมาะสมพบว่าแนวทางที่นำเสนอมีความเป็นไปได้และเหมาะสมในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ สถานประกอบการที่พักในจังหวัดนครนายกมีศักยภาพพื้นฐานในการรองรับนักท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาว แต่ยังมีข้อจำกัดด้านมาตรฐานโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก คุณภาพการบริการ การตลาด และการบูรณาการความร่วมมือเชิงพื้นที่ โดยนักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับสุขอนามัย ความปลอดภัย และสิ่งอำนวยความสะดวกที่รองรับการใช้ชีวิตระยะยาว จากการสังเคราะห์ข้อมูล สามารถเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพได้ 5 ด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก 2) การพัฒนา

ศักยภาพบุคลากรและคุณภาพการบริการ 3) การพัฒนาการตลาดและการสร้างภาพลักษณ์การท่องเที่ยว 4) การพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยว และ 5) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ผลการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่า แนวทางดังกล่าวมีความเหมาะสม สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสถานประกอบการที่พักเพื่อรองรับการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีศักยภาพในการยกระดับจังหวัดนครนายกสู่การเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวในอนาคต

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา สถานประกอบการที่พัก การท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาว ชาวต่างชาติ จังหวัดนครนายก

ABSTRACT

The objective of this research is to propose development guidelines for enhancing the potential of accommodation establishments to become long-stay tourism destinations for foreign tourists in Nakhon Nayok Province. A mixed-methods research design was employed, consisting of qualitative research through in-depth interviews with 12 accommodation entrepreneurs selected using purposive sampling, and quantitative research based on questionnaires administered to 200 foreign tourists. The guidelines were then synthesized and validated by 12 experts and stakeholders in the tourism sector. The validation results indicated that the proposed guidelines were at the highest level of feasibility and appropriateness. The findings indicate that accommodation establishments in Nakhon Nayok Province possess fundamental potential to support long-stay tourism; however, there are limitations in terms of infrastructure and facility standards, service quality, marketing, and the integration of spatial collaboration. Tourists place importance on hygiene, safety, and facilities that support long-term living. Based on the data synthesis, five key dimensions for potential development are proposed: (1) infrastructure and facility development, (2) personnel capacity and service quality development, (3) marketing development and tourism image building, (4) tourism product and activity development, and (5) collaborative network development among relevant sectors. Expert validation further confirmed that these guidelines are appropriate, consistent with the local context, and can be effectively applied to develop accommodation establishments for long-stay tourism. These guidelines also demonstrate strong potential to elevate Nakhon Nayok Province as a future long-stay tourism destination.

Keywords: Development guidelines, Accommodation Establishments, Long-stay Tourism, foreign tourists, Nakhon Nayok Province

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมของหลายประเทศ รวมถึงประเทศไทย ซึ่งมีทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งด้านธรรมชาติ วัฒนธรรม และการบริการ ซึ่งมีบทบาทในการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจในระยะยาว (World Tourism Organization [UNWTO], 2019; Trade Policy and Strategy Office, 2025) อย่างไรก็ตาม ภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญ โดยหันมาให้ความสำคัญกับความปลอดภัย สุขภาพ และคุณภาพชีวิตมากขึ้น ควบคู่กับแนวโน้มการพำนักระยะยาวแทนการท่องเที่ยวระยะสั้น (UNWTO, 2022; Gössling et al., 2021)

นอกจากนี้ การเติบโตของรูปแบบการทำงานระยะไกล (remote work) และกลุ่มนักท่องเที่ยวดิจิทัลโนแมด (digital nomads) ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนการขยายตัวของการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวในระดับโลก (Hannonen, 2020; Organisation for Economic Co-operation and Development [OECD], 2022)ส่งผลให้สถานประกอบการที่พักจำเป็นต้องปรับตัวจากการให้บริการระยะสั้นไปสู่การรองรับการใช้ชีวิตในระยะยาว โดยต้องพัฒนาทั้งด้านสิ่งอำนวยความสะดวก การบริการบุคลากร และการบริหารจัดการให้สอดคล้องกับความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไป

สำหรับประเทศไทย รัฐบาลได้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพผ่านนโยบาย Long-term Resident Visa (LTR Visa) เพื่อดึงดูดกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการพำนักระยะยาว เช่น ผู้เกษียณอายุ ผู้มีรายได้สูง และกลุ่ม digital nomads (OECD, 2022) โดยจังหวัดนครนายกเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาว เนื่องจากมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีความสงบ และตั้งอยู่ใกล้กรุงเทพมหานคร อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลสถานการณ์การท่องเที่ยวพบว่า แม้ว่านักท่องเที่ยวชาวต่างชาติจะมีสัดส่วนไม่สูงเมื่อเทียบกับนักท่องเที่ยวทั้งหมด แต่กลับมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อหัวในระดับสูง ซึ่งสะท้อนถึงศักยภาพในการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจของนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ (Tourism Economics Division, 2025)

ทั้งนี้ ยังพบข้อจำกัดสำคัญในการพัฒนาสถานประกอบการที่พักให้รองรับการพำนักระยะยาว ทั้งด้านรูปแบบบริการ สิ่งอำนวยความสะดวก และการบริหารจัดการที่ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มดังกล่าว นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาจากงานวิจัยที่ผ่านมา พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่มุ่งเน้นการศึกษาการท่องเที่ยวในภาพรวม หรือการท่องเที่ยวระยะสั้นเป็นหลัก ขณะที่การศึกษาในบริบทของการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาว โดยเฉพาะในระดับพื้นที่ยังมีอยู่อย่างจำกัด อีกทั้งยังขาดการบูรณาการข้อมูลระหว่างมุมมองของผู้ประกอบการและความต้องการของนักท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างเชิงวิชาการที่ควรได้รับการศึกษาเพิ่มเติม ดังนั้น การศึกษาศักยภาพและแนวทางการพัฒนา

สถานประกอบการที่พักในระดับพื้นที่จึงมีความสำคัญ เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันและสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยการวิจัยครั้งนี้มุ่งบูรณาการข้อมูลทั้งด้านสภาพปัญหาและความต้องการของนักท่องเที่ยว เพื่อนำไปสู่การพัฒนาแนวทางในการยกระดับศักยภาพสถานประกอบการที่พักให้สามารถรองรับการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่

เพื่อตอบโจทย์ช่องว่างดังกล่าว งานวิจัยนี้มีส่วนช่วยเติมเต็มช่องว่างเชิงวิชาการด้านการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาว โดยเฉพาะในบริบทของพื้นที่ระดับจังหวัดรอง ซึ่งยังมีงานศึกษาจำกัด ผ่านการบูรณาการมุมมองระหว่างศักยภาพของสถานประกอบการที่พักและความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติด้วยระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) ส่งผลให้ได้ข้อค้นพบที่มีทั้งความลึกและความครอบคลุม อีกทั้งยังนำเสนอกรอบแนวคิดเชิงบูรณาการในการพัฒนาศักยภาพสถานประกอบการที่พัก ซึ่งเชื่อมโยงองค์ประกอบสำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก บุคลากรและคุณภาพการบริการ การตลาดและการสร้างภาพลักษณ์ ผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยว และเครือข่ายความร่วมมือ อันสะท้อนแนวทางการพัฒนาเชิงระบบที่สอดคล้องกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในยุคปัจจุบัน ในเชิงปฏิบัติ ข้อค้นพบจากการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและการพัฒนาสถานประกอบการที่พักในระดับพื้นที่ เพื่อยกระดับศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาว และสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในการดำเนินงานของสถานประกอบการที่พักในการเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวสำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติของจังหวัดนครนายก
2. เพื่อศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเกี่ยวกับการใช้บริการสถานประกอบการที่พักในการเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาว
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพสถานประกอบการที่พักในการเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวสำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติของจังหวัดนครนายก

ทบทวนวรรณกรรม

ศักยภาพของสถานประกอบการที่พัก (Accommodation capability) ในการวิจัยนี้ หมายถึงตัวแปรเชิงแนวคิดที่สะท้อนความสามารถเชิงบูรณาการของสถานประกอบการในการออกแบบ พัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากร การบริการ และประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว เพื่อรองรับการพำนักระยะยาวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในมิติการใช้ชีวิตและการสร้างประสบการณ์ โดยเน้นการสร้างคุณค่าและประสบการณ์ร่วม (value co-creation and customer experience) นอกจากนี้ ศักยภาพดังกล่าวยังรวมถึงความสามารถของสถานประกอบการในการปรับตัวให้สอดคล้องกับพฤติกรรมและความต้องการ

ของนักท่องเที่ยวในยุคดิจิทัล ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความสามารถในการแข่งขันในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสมัยใหม่ (Buhalis & Sinarta, 2019; Rather, 2021)

การท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาว (long-stay tourism) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีระยะเวลาพำนักตั้งแต่ 30 วันขึ้นไป และมีลักษณะใกล้เคียงกับการอยู่อาศัยมากกว่าการท่องเที่ยวระยะสั้น (OECD, 2022) ภายหลังสถานการณ์โควิด-19 แนวโน้มการท่องเที่ยวระยะยาวมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยได้รับแรงสนับสนุนจากรูปแบบการทำงานระยะไกล (remote work) และการเพิ่มขึ้นของกลุ่มนักท่องเที่ยว Digital nomads ซึ่งกลายเป็นกลุ่มตลาดสำคัญในหลายประเทศ (UNWTO, 2023; OECD, 2022) นอกจากนี้ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (wellness tourism) ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนการพำนักระยะยาว โดยนักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตและประสบการณ์ที่ส่งเสริมสุขภาพ (Global Wellness Institute, 2023)

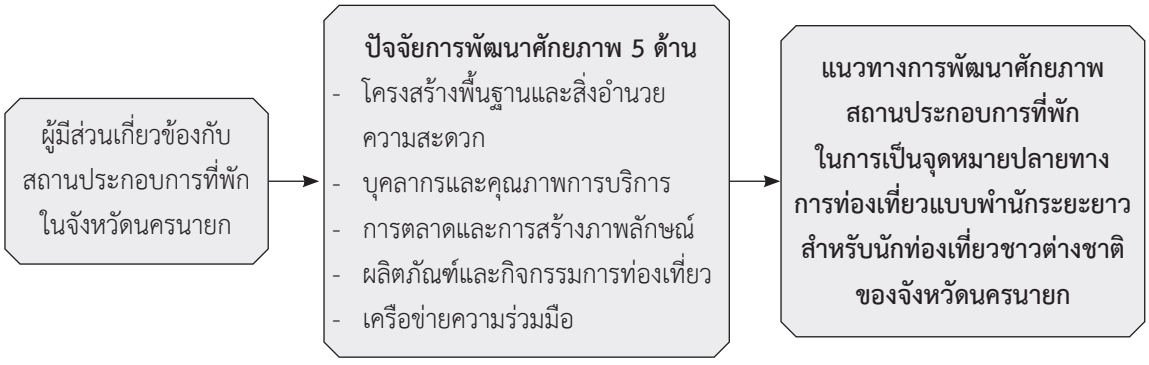
ในด้านความต้องการของนักท่องเที่ยวระยะยาว งานวิจัยร่วมสมัยชี้ให้เห็นว่า นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ให้ความสำคัญกับสิ่งอำนวยความสะดวกที่รองรับการใช้ชีวิต เช่น พื้นที่ทำงาน อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ความปลอดภัย และบริการที่สามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงต้องการประสบการณ์ที่หลากหลาย เช่น การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ วัฒนธรรม และสุขภาพ ซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจเลือกที่พักและระยะเวลาการพำนัก (OECD, 2022; UNWTO, 2023)

จากการสังเคราะห์วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปองค์ประกอบของศักยภาพสถานประกอบการที่พักในการรองรับการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวได้ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก 2) ด้านบุคลากรและคุณภาพการบริการ 3) ด้านการตลาดและการสร้างภาพลักษณ์ โดยเฉพาะผ่านสื่อดิจิทัล 4) ด้านผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยว และ 5) ด้านเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชน ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าวถูกนำมาใช้เป็นตัวแปรเชิงปฏิบัติและพัฒนาเป็นตัวชี้วัดในการประเมินศักยภาพของสถานประกอบการที่พักในงานวิจัยนี้ (Buhalis, 2020; OECD, 2022)

กรอบแนวคิดของการวิจัย

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพสถานประกอบการที่พักในการรองรับการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวสำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในจังหวัดนครนายก โดยกรอบแนวคิดของการวิจัยพัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมและการวิเคราะห์สภาพปัญหาในการดำเนินงานของสถานประกอบการที่พัก โดยกำหนดให้ “สภาพปัญหาและข้อจำกัดของสถานประกอบการ” เป็นปัจจัยนำเข้า (Input) ซึ่งสะท้อนถึงความท้าทายในการรองรับนักท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาว จากนั้นนำข้อมูลดังกล่าวมาสังเคราะห์ร่วมกับแนวคิดด้านศักยภาพของสถานประกอบการและแนวคิดการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาว เพื่อกำหนดเป็นกระบวนการพัฒนา (Process) ที่ครอบคลุม 5 มิติ ได้แก่ 1) โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก 2) บุคลากรและคุณภาพการบริการ 3) การตลาดและภาพลักษณ์ 4) ผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยว และ 5) เครือข่ายความร่วมมือ ทั้งนี้ ผลลัพธ์ (Output)

คือ แนวทางการพัฒนาศักยภาพสถานประกอบการที่พักที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อยกระดับการรองรับนักท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาว และเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของแหล่งท่องเที่ยวในระดับพื้นที่อย่างยั่งยืน

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเรื่องนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาศักยภาพสถานประกอบการที่พักในการเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวสำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติของจังหวัดนครนายก” เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed methods research) โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบบูรณาการเชิงสอดคล้อง (Convergent design) ซึ่งดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณในช่วงเวลาเดียวกัน

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ประกอบการสถานประกอบการที่พักในจังหวัดนครนายก จำนวน 12 ราย โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) (Palinkas et al., 2015) ตามเกณฑ์ดังนี้

เกณฑ์คัดเข้า (Inclusion criteria)

1. เป็นผู้ประกอบการที่พักประเภทโรงแรม รีสอร์ท หรือโฮมสเตย์
2. ดำเนินกิจการมาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี ทั้งนี้ ระยะเวลา 2 ปีถือเป็นช่วงเวลาที่ผู้ประกอบการมีประสบการณ์ในการดำเนินธุรกิจและการให้บริการนักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอในบริบทของพื้นที่ศึกษา
3. มีประสบการณ์ในการให้บริการนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ
4. มีบทบาทหรือส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่

เกณฑ์คัดออก (Exclusion criteria)

1. สถานประกอบการที่เปิดดำเนินการน้อยกว่า 2 ปี
2. ไม่มีประสบการณ์รองรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

การตรวจสอบความเหมาะสมของแนวทางดำเนินการโดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 12 คน โดยคัดเลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์ ได้แก่

1. มีประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวไม่น้อยกว่า 2 ปี โดยครอบคลุมทั้งภาครัฐ นักวิชาการ และผู้ประกอบการ เพื่อให้ได้มุมมองที่หลากหลายและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ศึกษา
2. มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่

ทั้งนี้ การกำหนดระยะเวลา 2 ปี เนื่องจากต้องการเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการที่มีประสบการณ์จริงในพื้นที่ ซึ่งอาจยังมีระยะเวลาการดำเนินงานไม่ยาวนาน แต่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ ได้มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล เพื่อสะท้อนบริบทเชิงพื้นที่ได้อย่างครอบคลุม โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์และการประเมินความเหมาะสมของแนวทาง พร้อมทั้งตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (methodological triangulation) และการตรวจสอบข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูล (Member checking)

จำนวนผู้ให้ข้อมูล 12 รายกำหนดตามหลักความอิ่มตัวของข้อมูล (Data saturation) โดยผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์จนกระทั่งข้อมูลที่ได้รับไม่มีประเด็นใหม่เพิ่มเติมและมีความซ้ำของข้อมูลในประเด็นสำคัญ จึงยุติการเก็บข้อมูล (Guest et al., 2006; Saunders et al., 2018)

การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดนครนายก กลุ่มตัวอย่างจำนวน 200 คน ได้จากการสุ่มแบบสะดวก (Convenience sampling) เนื่องจากข้อจำกัดด้านการเข้าถึงกลุ่มตัวอย่าง อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้เลือกเก็บข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยวและสถานประกอบการที่พักที่มีนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเข้าพัก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
2. พฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยว
3. ความคิดเห็นต่อศักยภาพของสถานประกอบการที่พัก

โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่าแบบลิเคิร์ต (Likert scale) แบบสอบถามได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และทดสอบความเชื่อมั่นโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.87 แสดงถึงความเชื่อมั่นของเครื่องมืออยู่ในระดับสูง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาในการดำเนินงานของสถานประกอบการที่พัก

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการสถานประกอบการที่พักและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 12 ราย พบว่า สถานประกอบการที่พักในจังหวัดนครนายกมีศักยภาพพื้นฐานในการรองรับนักท่องเที่ยว

แบบพำนักระยะยาว โดยเฉพาะด้านความปลอดภัยของพื้นที่ ทำเลที่ตั้งใกล้กรุงเทพมหานคร และการให้บริการที่เป็นมิตร อย่างไรก็ตาม ยังพบข้อจำกัดสำคัญในหลายด้าน ได้แก่

1) ด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ ผลการวิเคราะห์เนื้อหาพบว่า สถานประกอบการที่พักยังมีข้อจำกัดในการเข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ เนื่องจากขาดกลยุทธ์การตลาดที่เป็นระบบและการกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน โดยเฉพาะการใช้สื่อดิจิทัลและช่องทางออนไลน์ยังไม่ถูกนำมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลที่ระบุว่า

“ลูกค้าต่างชาติส่วนใหญ่จะมาจากการบอกต่อมากกว่า เรายังไม่ได้ทำการตลาดออนไลน์จริงจัง เพราะไม่รู้จะเริ่มอย่างไร” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3)

ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการพึ่งพาช่องทางการตลาดแบบไม่เป็นระบบ และขาดความรู้ด้านการตลาดดิจิทัล ส่งผลให้ไม่สามารถเข้าถึงตลาดนักท่องเที่ยวต่างชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) ด้านการบูรณาการความร่วมมือกับชุมชน ผลการวิเคราะห์เนื้อหาพบว่า การเชื่อมโยงระหว่างสถานประกอบการที่พักกับชุมชนยังไม่เข้มแข็ง ส่งผลให้ไม่สามารถพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายและตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้อย่างเต็มที่ สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า

“เรายังไม่ได้ทำงานร่วมกับชุมชนอย่างจริงจัง กิจกรรมส่วนใหญ่ยังเป็นของสถานประกอบการเราเอง” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 9)

ทั้งนี้ สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะการดำเนินงานแบบแยกส่วน ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงบูรณาการ และลดโอกาสในการสร้างประสบการณ์ที่หลากหลายให้กับนักท่องเที่ยว

3) ด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการพำนักระยะยาว ผลการวิเคราะห์เนื้อหาพบว่า สถานประกอบการบางแห่งยังขาดสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตระยะยาว เช่น ห้องครัว พื้นที่ทำงาน และอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มพำนักระยะยาว โดยผู้ให้ข้อมูลระบุว่า

“นักท่องเที่ยวที่อยู่หลายวันบางรายถามหาห้องครัวหรือพื้นที่ทำงาน แต่ที่พักของเรายังไม่มีรองรับ” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 7)

สะท้อนให้เห็นว่าที่พักส่วนใหญ่ยังคงเน้นการรองรับนักท่องเที่ยวระยะสั้นมากกว่าการปรับตัวสู่การรองรับการอยู่อาศัยระยะยาว

4) ด้านบุคลากร ผลการวิเคราะห์เนื้อหาพบว่า บุคลากรในสถานประกอบการยังมีข้อจำกัดด้านทักษะภาษาและการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพการให้บริการและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ดังคำให้สัมภาษณ์ที่ว่า

“พนักงานของเรายังสื่อสารภาษาอังกฤษได้ไม่ดีเท่าที่ควร ทำให้บางครั้งเกิดความเข้าใจผิดกับลูกค้าต่างชาติ” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5)

ทั้งนี้ สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาศักยภาพบุคลากร โดยเฉพาะด้านภาษาและการบริการในบริบทนานาชาติ

5) ด้านมาตรฐานความปลอดภัยและสุขอนามัย ผลการวิเคราะห์เนื้อหาพบว่า สถานประกอบการบางแห่งยังขาดมาตรฐานด้านความปลอดภัยและสุขอนามัยที่เป็นระบบและสอดคล้องกับมาตรฐานสากล สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลที่ระบุว่า

“ทางเรายังไม่ได้มีมาตรฐานด้านสุขอนามัยที่เป็นระบบ เช่น การตรวจสอบหรือแนวปฏิบัติที่ชัดเจน บางอย่างยังทำตามความเคยชินที่ปฏิบัติการมานาน” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 11)

ซึ่งสะท้อนถึงช่องว่างด้านการจัดการมาตรฐาน และความจำเป็นในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยและสุขอนามัยอย่างเป็นรูปธรรม

โดยสรุป ผลการวิเคราะห์เนื้อหาชี้ให้เห็นว่า สถานประกอบการที่พักในจังหวัดนครนายกยังมีข้อจำกัดในหลายด้าน ได้แก่ การตลาดและการประชาสัมพันธ์ การพัฒนาบุคลากร โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก การบูรณาการความร่วมมือกับชุมชน และมาตรฐานด้านความปลอดภัยและสุขอนามัย ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ต้องได้รับการพัฒนา เพื่อยกระดับศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผลการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

จากการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ จำนวน 200 คน พบว่า นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับองค์ประกอบของสถานประกอบการที่พักโดยรวมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด โดยปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยสูง ได้แก่ ความสะอาดและสุขอนามัยของสถานประกอบการ ความปลอดภัยของที่พัก สิ่งอำนวยความสะดวกภายในห้องพัก เช่น อินเทอร์เน็ตความเร็วสูงและพื้นที่ทำงาน คุณภาพการให้บริการของพนักงาน และความคุ้มค่าของราคา เมื่อพิจารณาในเชิงพฤติกรรม พบว่า นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับองค์ประกอบที่เอื้อต่อการใช้ชีวิตประจำวัน มากกว่าการท่องเที่ยวระยะสั้น โดยเฉพาะสิ่งอำนวยความสะดวกที่สนับสนุนการทำงานระยะไกล (Remote work) และการอยู่อาศัย เช่น ความเสถียรของอินเทอร์เน็ต ความปลอดภัย และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการพักผ่อน

ผลการวิจัยเชิงปริมาณดังกล่าวมีความสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (Data triangulation) ซึ่งพบว่า สถานประกอบการที่พักยังมีข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการพำนักระยะยาว โดยเฉพาะในประเด็นห้องครัว พื้นที่ทำงาน และอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญในระดับสูง นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสะท้อนให้เห็นถึงความสอดคล้องระหว่างความต้องการของนักท่องเที่ยวกับข้อจำกัดของสถานประกอบการที่พักในด้านบุคลากรและคุณภาพการบริการ โดยนักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับการสื่อสารและการให้บริการที่มีประสิทธิภาพ ขณะที่ผลการสัมภาษณ์พบว่าบุคลากรยังมีข้อจำกัดด้านทักษะภาษา ซึ่งอาจส่งผลต่อประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว

โดยสรุป ผลการวิจัยเชิงปริมาณชี้ให้เห็นว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่พำนักระยะยาวมีความต้องการที่มุ่งเน้นคุณภาพชีวิต ความสะดวกสบาย และความปลอดภัย ซึ่งมีความสอดคล้องกับข้อค้นพบเชิงคุณภาพ และสามารถใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนในการกำหนดแนวทางการพัฒนาศักยภาพสถานประกอบการที่พักในลำดับถัดไป

3. ผลการเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพสถานประกอบการที่พัก

จากการบูรณาการข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ (Data integration) พบว่า ข้อจำกัดของสถานประกอบการที่พักมีความสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวในหลายมิติ โดยเฉพาะด้านโครงสร้างพื้นฐาน บุคลากร และการตลาด ซึ่งสะท้อนถึงช่องว่างของศักยภาพ (Capability gap) ที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนา

ตารางที่ 1 การเชื่อมโยงข้อค้นพบจากการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) สู่แนวทางการพัฒนาศักยภาพสถานประกอบการที่พัก

ข้อค้นพบจากการวิจัย	ประเด็นสังเคราะห์	แนวทางการพัฒนา	หลักฐานเชิงคุณภาพ (ตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์)
ขาดการเข้าถึงนักท่องเที่ยวต่างชาติ	การตลาดยังไม่เป็นระบบ/ไม่มีการแบ่งส่วนการตลาด	พัฒนาการตลาดและการสร้างภาพลักษณ์เพื่อเพิ่มการเข้าถึงนักท่องเที่ยวต่างชาติ	“ลูกค้าต่างชาติส่วนใหญ่จะมาจากการบอกต่อ เราต้องการทำการตลาดออนไลน์ แต่ยังไม่รู้จะเริ่มอย่างไร (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3)
ขาดความร่วมมือกับชุมชน	การจัดการแบบแยกส่วน	พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือ	“เรายังไม่ได้ทำงานร่วมกับชุมชนเท่าที่ควร” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 9)
ขาดสิ่งอำนวยความสะดวกระยะยาว	ที่พักยังเน้นการท่องเที่ยวระยะสั้น	โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก	“นักท่องเที่ยวที่อยู่หลายวันมักถามหาห้องครัว...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 7)
บุคลากรขาดทักษะภาษา	ขาดศักยภาพในการให้บริการ	พัฒนาศักยภาพบุคลากร	“พนักงานยังสื่อสารภาษาอังกฤษได้ไม่ดี...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5)
มาตรฐานสุขอนามัยไม่ชัดเจน	ขาดมาตรฐานกลาง	พัฒนามาตรฐานสถานประกอบการ	“ยังไม่มีแนวปฏิบัติที่ชัดเจน ...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 11)

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นกระบวนการสังเคราะห์ข้อค้นพบจากการวิเคราะห์เนื้อหาไปสู่แนวทางการพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยข้อจำกัดที่ปรากฏในระดับปฏิบัติการ (Empirical findings) ได้ถูกจัดกลุ่มเป็นประเด็นสังเคราะห์ (Thematic synthesis) ซึ่งสะท้อนรูปแบบปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน จากนั้นจึงนำไปสู่การกำหนดแนวทางการพัฒนาในระดับเชิงนโยบายและการปฏิบัติ (Development guidelines) โดยแต่ละแนวทางมีหลักฐานเชิงคุณภาพรองรับจากคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งช่วยยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อค้นพบและความเหมาะสมของแนวทางที่เสนอ

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพสถานประกอบการที่พักในการเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวสำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติของจังหวัดนครนายก ผลการวิจัยสามารถอภิปรายได้ตามประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. ศักยภาพและข้อจำกัดของสถานประกอบการที่พัก

ผลการศึกษาพบว่า จังหวัดนครนายกมีศักยภาพด้านทรัพยากรธรรมชาติ ความปลอดภัย และทำเลที่ตั้ง ซึ่งเอื้อต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาว ทั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Hall (2015) ที่ระบุว่าปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและคุณภาพชีวิตเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเลือกจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวระยะยาว

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาข้อมูลเชิงสถิติของจังหวัดนครนายก พบว่า แม้ว่านักท่องเที่ยวชาวต่างชาติจะมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 0.72 ของผู้เยี่ยมเยือนทั้งหมด แต่มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อหัวสูงกว่านักท่องเที่ยวชาวไทยอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสะท้อนถึงศักยภาพของนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ในการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจให้กับพื้นที่ (Tourism Economics Division, 2025)

2. ความต้องการของนักท่องเที่ยวระยะยาว

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่านักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับความสะอาด ความปลอดภัย โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกที่รองรับการใช้ชีวิต ซึ่งสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการท่องเที่ยวจากระยะสั้นไปสู่การพำนักระยะยาว ผลดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ Gössling et al. (2021) และ Hannonen (2020) ที่ระบุว่าหลังสถานการณ์โควิด-19 นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับสุขอนามัย รวมถึงโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการใช้ชีวิตและการทำงานมากขึ้น

3. แนวทางการพัฒนาเชิงบูรณาการ

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าข้อจำกัดของสถานประกอบการที่พักไม่ได้เกิดจากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง แต่เกิดจากความเชื่อมโยงของหลายองค์ประกอบ เช่น การขาดกลยุทธ์การตลาดและขาดนโยบายสนับสนุนจากภาครัฐ ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงนักท่องเที่ยวต่างชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะที่ข้อจำกัดด้านบุคลากรมีผลต่อคุณภาพการบริการและความสามารถในการสื่อสาร ซึ่งลดความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวระยะยาว

ในขณะเดียวกัน การขาดโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกที่รองรับการอยู่อาศัยระยะยาว เช่น พื้นที่ทำงานและอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง รวมถึงพื้นที่ทำครัวและทำความสะอาดเสื้อผ้า สะท้อนให้เห็นว่าผู้ประกอบการยังคงยึดรูปแบบการให้บริการแบบการท่องเที่ยวระยะสั้น (Short-stay) มากกว่าการรองรับวิถีชีวิตของนักท่องเที่ยวระยะยาว นอกจากนี้ การขาดความร่วมมือกับชุมชนยังเป็นข้อจำกัดที่ทำให้ไม่สามารถพัฒนากิจกรรมที่หลากหลายและสร้างประสบการณ์เชิงลึกได้ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาว และส่งผลต่อความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มดังกล่าว แนวทางดังกล่าวยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Hall (2015) ที่อธิบายว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับพื้นที่จำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการองค์ประกอบทางเศรษฐกิจ สังคม และโครงสร้างพื้นฐานอย่างเป็นระบบ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการท่องเที่ยวและสร้างความยั่งยืนในระยะยาว

ในเชิงกลไก (causal explanation) ข้อจำกัดดังกล่าวอาจมีสาเหตุมาจากลักษณะของสถานประกอบการที่พักในพื้นที่ซึ่งส่วนใหญ่พัฒนาเพื่อรองรับการท่องเที่ยวระยะสั้น โดยเฉพาะการขาดการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อการอยู่อาศัยระยะยาว อีกทั้งข้อจำกัดด้านองค์ความรู้และทรัพยากรของผู้ประกอบการยังส่งผลต่อการพัฒนาการตลาดและบุคลากร ซึ่งนำไปสู่ข้อจำกัดในการเข้าถึงตลาดนักท่องเที่ยวต่างชาติ และการให้บริการที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวระยะยาว อันส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของสถานประกอบการในบริบทการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาว

ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับแนวโน้มระดับโลกที่ระบุว่า การเปลี่ยนผ่านสู่การท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวมีความเชื่อมโยงกับการขยายตัวของ remote work และ digital nomads ซึ่งส่งผลให้สถานประกอบการที่พักต้องปรับตัวจากการให้บริการระยะสั้นไปสู่การรองรับการใช้ชีวิต (lifestyle-oriented accommodation) มากขึ้น (OECD, 2022; World Bank, 2022) ทั้งนี้ หากสถานประกอบการไม่สามารถปรับตัวได้ทันต่อแนวโน้มดังกล่าว อาจส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันในระยะยาว

ดังนั้น การพัฒนาศักยภาพสถานประกอบการที่พักจึงจำเป็นต้องดำเนินการในลักษณะบูรณาการโดยเชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐาน บุคลากร การตลาด และเครือข่ายความร่วมมือเข้าด้วยกัน ซึ่งสอดคล้องกับ Buhalis (2020) ที่เน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงระบบ และ Baum (2018) ที่ชี้ให้เห็นถึงบทบาทของทรัพยากรมนุษย์ในการสร้างความสามารถในการแข่งขัน

(ก)

(ข)

ภาพที่ 2 สิ่งอำนวยความสะดวก (ก) ภายในที่พัก (ข) ภายในห้องพัก
ที่มา: Siripooththilak. V., 2025

ข้อจำกัดของงานวิจัย

การวิจัยนี้มีข้อจำกัดที่ควรพิจารณาในการตีความผลการศึกษา ดังนี้

1. ด้านขอบเขตของพื้นที่ศึกษา การวิจัยนี้มุ่งศึกษาเฉพาะจังหวัดนครนายก ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีบริบทเฉพาะทั้งด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวและโครงสร้างเศรษฐกิจ ดังนั้น ผลการวิจัยอาจไม่สามารถอ้างอิงทั่วไป (Generalization) ไปยังพื้นที่อื่นที่มีบริบทแตกต่างกันได้โดยตรง

2. ด้านกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) และการวิจัยเชิงปริมาณใช้การสุ่มแบบสะดวก (Convenience sampling) ซึ่งอาจมีข้อจำกัดในด้านการเป็นตัวแทนของประชากรทั้งหมด

3. ด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล การใช้วิธีการสัมภาษณ์และแบบสอบถามอาจได้รับอิทธิพลจากการรับรู้ ทัศนคติ และประสบการณ์เฉพาะบุคคลของผู้ให้ข้อมูล รวมถึงข้อจำกัดด้านภาษา ระยะเวลาการพำนัก และความสมัครใจในการตอบแบบสอบถาม ซึ่งอาจส่งผลต่อความครบถ้วนและจำนวนของข้อมูลที่ได้รับ

4. ด้านช่วงเวลาและตัวแปรการศึกษา การเก็บข้อมูลดำเนินการในช่วงเวลาหนึ่ง และมุ่งเน้นการศึกษาศักยภาพใน 5 ด้านหลัก จึงอาจยังไม่ครอบคลุมการเปลี่ยนแปลงในระยะยาว รวมถึงปัจจัยภายนอก เช่น นโยบายภาครัฐและสภาพเศรษฐกิจที่อาจมีผลต่อการท่องเที่ยว

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) และการตรวจสอบข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูล (Member checking) เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย และผลการศึกษายังคงมีประโยชน์ทั้งในเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติ รวมถึงสามารถใช้เป็นแนวทางสำหรับการศึกษาต่อยอดในอนาคต

ข้อเสนอแนะของงานวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่า สถานประกอบการที่พักในจังหวัดนครนายกมีศักยภาพพื้นฐานในการรองรับนักท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาว แต่ยังมีข้อจำกัดด้านรูปแบบบริการ กิจกรรมระยะยาว บุคลากร และการบูรณาการการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ ดังนั้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก สถานประกอบการที่พักควรปรับปรุงและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกให้สอดคล้องกับการใช้ชีวิตระยะยาวของนักท่องเที่ยว เช่น ห้องครัว พื้นที่ทำงาน ระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง และระบบรักษาความปลอดภัย รวมถึงควรยกระดับมาตรฐานด้านสุขอนามัยให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล แนวทางดังกล่าวเหมาะสำหรับสถานประกอบการประเภทรีสอร์ทและโรงแรมขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ที่มีศักยภาพในการลงทุน โดยต้องอาศัยทรัพยากรด้านงบประมาณและเทคโนโลยีสารสนเทศ ทั้งนี้ ตัวชี้วัดผลลัพธ์ ได้แก่ ระดับความพึงพอใจด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และระยะเวลาการเข้าพักเฉลี่ยของนักท่องเที่ยว

2. ด้านบุคลากรและคุณภาพการบริการ ควรมีการพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะด้านทักษะภาษาอังกฤษ การบริการเชิงสากล และการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม เพื่อให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ เหมาะสำหรับสถานประกอบการทุกประเภท โดยเฉพาะโฮมสเตย์และธุรกิจขนาดเล็ก ทรัพยากรสำคัญคือการฝึกอบรมและการพัฒนาทักษะภาษา ตัวชี้วัด ได้แก่ ระดับความพึงพอใจด้านการบริการ และจำนวนข้อร้องเรียนจากนักท่องเที่ยว

3. ด้านการตลาดและการสร้างภาพลักษณ์ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรร่วมกันพัฒนากลยุทธ์การตลาดเชิงรุก โดยใช้สื่อดิจิทัลและแพลตฟอร์มออนไลน์ในการประชาสัมพันธ์ รวมทั้งกำหนดตำแหน่งทางการตลาด (Positioning) ของจังหวัดนครนายกให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวเชิงสุขภาพ (Wellness long-stay Destination) อย่างชัดเจน

4. ด้านผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยว ควรพัฒนากิจกรรมที่หลากหลายและสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวระยะยาว เช่น กิจกรรมเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ การเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน และกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิต โดยควรมีการบูรณาการความร่วมมือกับชุมชนในพื้นที่มากขึ้น

5. ด้านเครือข่ายความร่วมมือ ควรส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชน เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ เช่น การเชื่อมโยงบริการด้านที่พัก การท่องเที่ยว สุขภาพ และการเดินทาง เพื่อสร้างระบบบริการแบบครบวงจร

เพื่อให้แนวทางการพัฒนาดังกล่าวสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง ผู้วิจัยได้กำหนดกลไกการดำเนินงานในแต่ละด้าน โดยระบุผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลัก ได้แก่ ผู้ประกอบการสถานประกอบการที่พัก หน่วยงานภาครัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีบทบาทร่วมกันในการขับเคลื่อนการพัฒนา ทั้งในด้านการวางแผน การดำเนินงาน และการติดตามประเมินผล ในระยะสั้น ควรมุ่งเน้นการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานและพัฒนาศักยภาพบุคลากร ในระยะกลาง ควรพัฒนาการตลาดและสร้างเครือข่าย

ความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ และในระยะยาว ควรมุ่งสู่การยกระดับมาตรฐานสถานประกอบการและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเชิงระบบ โดยต้องอาศัยทรัพยากรทั้งด้านงบประมาณ บุคลากร และองค์ความรู้ที่เหมาะสม นอกจากนี้ ผู้วิจัยเสนอให้หน่วยงานระดับจังหวัดกำหนดนโยบายและมาตรการสนับสนุนอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การพัฒนามาตรฐานสถานประกอบการที่พักสำหรับการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาว การสนับสนุนการอบรมและพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการ การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวให้เอื้อต่อการพำนักระยะยาว เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของจังหวัดในระยะยาว

โดยสามารถกำหนดตัวชี้วัดผลลัพธ์ เช่น ระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว อัตราการเข้าพักระยะยาว และรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติ เพื่อใช้ในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน ผู้วิจัยเสนอให้กำหนดกลไกการดำเนินงานอย่างเป็นขั้นตอน (Implementation mechanism) ดังนี้

1. ระยะวิเคราะห์ (Assessment phase) หน่วยงานภาครัฐระดับจังหวัดร่วมกับผู้ประกอบการประเมินศักยภาพและช่องว่างของสถานประกอบการ

2. ระยะพัฒนา (Development phase) จัดอบรมและพัฒนาศักยภาพในด้านโครงสร้างพื้นฐาน บุคลากร และการตลาด

3. ระยะทดลอง (Pilot implementation phase) นำแนวทางไปทดลองใช้ในสถานประกอบการต้นแบบ

4. ระยะประเมินผลและขยายผล (Evaluation and scaling phase) ประเมินผลลัพธ์และขยายสู่สถานประกอบการอื่นในพื้นที่

ทั้งนี้ หน่วยงานหลักที่ควรรับผิดชอบ ได้แก่ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด การท่องเที่ยวจังหวัดนครนายก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยควรดำเนินงานในลักษณะบูรณาการระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชน ในเชิงนโยบาย หน่วยงานระดับจังหวัดควรกำหนดมาตรการสนับสนุนอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การพัฒนามาตรฐานสถานประกอบการที่พักสำหรับการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาว การส่งเสริมการตลาดดิจิทัล และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของพื้นที่ในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

Baum, T. (2018). **Human resource management for tourism, hospitality and leisure: An international perspective**. London: Routledge.

Buhalis, D. (2020). Technology in tourism: From information communication technologies to eTourism and smart tourism towards ambient intelligence tourism: A perspective article. **Tourism Review, 75**(1), 267–272.

Buhalis, D., & Sinarta, Y. (2019). Real-time co-creation and tourism experience. **Tourism Management, 71**, 228–241.

Global Wellness Institute. (2023). **Global wellness tourism economy report**. Retrieved from https://globalwellnessinstitute.org/industry-research/ [2025, 25 Oct.]

Gössling, S., Scott, D., & Hall, C. M. (2021). Pandemics, tourism and global change: A rapid assessment of COVID-19. **Journal of Sustainable Tourism, 29**(1), 1–20.

Guest, G., Bunce, A., & Johnson, L. (2006). How many interviews are enough? An experiment with data saturation and variability. **Field Methods, 18**(1), 59–82.

Hall, C. M. (2015). **Tourism and social change: Understanding tourism impacts**. Bristol: Channel View Publications.

Hannonen, O. (2020). In search of a digital nomad: Defining the phenomenon. **Information Technology & Tourism, 22**, 335–353.

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2022). **Tourism trends and policies 2022**. Paris: OECD Publishing.

Palinkas, L. A., Horwitz, S. M., Green, C. A., Wisdom, J. P., Duan, N., & Hoagwood, K. (2015). Purposeful sampling for qualitative data collection and analysis in mixed method implementation research. **Administration and Policy in Mental Health, 42**(5), 533–544.

Rather, R. A. (2021). Customer experience and engagement in tourism and hospitality: A review of the literature. **Journal of Travel Research, 60**(5), 1005–1020.

Saunders, B., Sim, J., Kingstone, T., Baker, S., Waterfield, J., Bartlam, B., Burroughs, H., & Jinks, C. (2018). Saturation in qualitative research: Exploring its conceptualization and operationalization. **Quality & Quantity, 52**, 1893–1907.

Tourism Economics Division. (2025). **Tourism statistics report: Nakhon Nayok Province**. Bangkok: Ministry of Tourism and Sports. (in Thai)

Trade Policy and Strategy Office. (2025). **Thailand tourism outlook: Driving long-term economic growth**. Bangkok: Ministry of Commerce. (in Thai)

World Tourism Organization (UNWTO). (2019a). **International tourism highlights**. Madrid: World Tourism Organization.

World Tourism Organization (UNWTO). (2022b). **UNWTO tourism recovery tracker**. Retrieved from https://www.unwto.org/unwto-tourism-recovery-tracker [2025, 26 Oct.]

World Tourism Organization (UNWTO). (2023). **World tourism barometer**. Retrieved from https://www.unwto.org/ [2025, 26 Oct.]

World Bank. (2022). **Tourism for development: Policy and investment framework**. Washington, DC: World Bank.

บทความวิจัย

SELF-EFFICACY AS A MEDIATOR BETWEEN STUDY HABITS AND ACADEMIC ENGAGEMENT AMONG PRIVATE UNIVERSITY STUDENTS

Juan Rodrigo B. Del Villar[1*], Alfredo C. Espejo[2], Dario A. Mando[3], Anbarasan Elavarasan[4], Willard Jeff V. Pada[5], Pattharakorn Poorimeteedon[6], Itthi Chanachaicharoen[7] and Pamika Onlaaid[8]

[1*, 2]Faculty of Business Administration, St Teresa International University

[3, 4]Faculty of Education, St Teresa International University

[5, 6, 7, 8]Faculty of Humanities and Social Sciences, St Teresa International University

*E-mail: janjan.jrdv@gmail.com

Received: 10-02-2026

Revised: 01-04-2026

Accepted: 02-04-2026

ABSTRACT

This study examined the structural relationships among study habits, self-efficacy, and academic engagement among private university students, with self-efficacy tested as a mediating variable. Grounded in established learning and motivation theories, the study employed a cross-sectional correlational design involving 200 students. Data were gathered using validated self-report instruments and analyzed through correlation, multiple regression, and mediation analyses. Results indicated strong positive correlations between study habits and self-efficacy (r = .59, p < .001), study habits and academic engagement (r = .62, p < .001), and self-efficacy and academic engagement (r = .68, p < .001). Multiple regression analysis showed that both study habits (β = .30, p < .001) and self-efficacy (β = .20, p = .003) were significant predictors of academic engagement, jointly accounting for 46% of the variance (R^2 = .46). Mediation analysis further revealed that self-efficacy partially mediated the relationship between study habits and academic engagement, as evidenced by a significant indirect effect (ab = 0.175, 95% CI [0.090, 0.270], p < .001), while the direct effect of study habits remained significant (c′ = 0.305, p < .001). These findings indicate that academic engagement is shaped by both behavioral and motivational mechanisms.

Keywords: Self-Efficacy, Study Habits, Academic Engagement, Mediation Study, Private University Students

INTRODUCTION

University students increasingly navigate complex academic demands alongside personal, social, and cross-cultural adjustment. Within this context, academic engagement, defined as students' behavioral, emotional, and cognitive involvement in learning, has emerged as a key determinant of meaningful learning, persistence, and academic success in higher education (Li & Xue, 2023). Unlike academic performance, which reflects outcomes at a single point in time, academic engagement captures the ongoing processes through which students experience, sustain, and regulate learning. As higher education increasingly emphasizes learner autonomy and self-directed learning, understanding the mechanisms that sustain engagement has become more urgent (Fredricks et al., 2020; Wang & Zhang, 2024).

In Thailand and the broader ASEAN region, higher education institutions increasingly emphasize learner autonomy, multilingual instruction, and internationalization, particularly in private universities that offer Thai, bilingual, and international programs. These diverse learning environments require students to adapt to varying instructional approaches and language demands, making academic engagement a critical factor in successful transitions to learning. The rapid expansion of international and bilingual programs in Thai private universities reflects broader ASEAN higher education internationalization trends that emphasize English-medium instruction and student-centred learning (Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation [MHESI], 2022; Tang, 2021).

Grounded in Self-Regulated Learning Theory (Zimmerman, 1989), study habits are conceptualized as intentional and strategic behaviors through which students plan, monitor, and regulate academic activities (Lourenço & Paiva, 2024). Empirical evidence consistently links effective study habits to positive academic outcomes and greater learning involvement (Safi, 2025). However, engagement is not driven solely by behavioral strategies, particularly in learning environments that demand sustained motivation, adaptability, and resilience.

From a Social Cognitive Theory perspective (Bandura, 1986, 1997), self-efficacy plays a central role in shaping how students initiate, persist in, and regulate learning

activities. Students with higher self-efficacy demonstrate stronger motivation and deeper engagement, whereas those with lower confidence may disengage despite adequate study skills (Luo et al., 2023). This suggests that self-efficacy may function as a psychological mechanism linking learning behaviors to sustained engagement, a relationship further supported by recent meta-analytic evidence demonstrating a robust positive association between academic self-efficacy and student engagement across educational contexts (Fatimah et al., 2024).

Although prior research has established associations between study habits, self-efficacy, and learning outcomes, these relationships are often examined in isolation, with limited attention to academic engagement as an outcome (Chen et al., 2025; Meng & Zhang, 2023). This gap is particularly evident in culturally and linguistically diverse higher education contexts, including Thailand and the broader ASEAN region, where differences in academic preparedness, language proficiency, and cultural learning orientations shape students' engagement and learning experiences. In these settings, students often transition between Thai-medium, bilingual, and English-medium instruction, creating varied demands on learning strategies, confidence, and engagement (Kirkpatrick, 2017).

Guided by Social Cognitive Theory, Self-Regulated Learning Theory, and Student Engagement Theory, this study examined the mediating role of self-efficacy in the relationship between study habits and academic engagement among students in private universities in Thailand, while also exploring differences across selected demographic characteristics. The study aimed to advance engagement theory and inform academic support initiatives that simultaneously strengthen effective study behaviors and students' confidence in their learning capabilities.

RESEARCH OBJECTIVES

1. To determine the significant relationships among study habits, self-efficacy, and academic engagement among private university students.

2. To examine differences in study habits, self-efficacy, and academic engagement across age, gender, nationality, and academic program.

3 To assess the extent to which study habits and self-efficacy predict academic engagement among private university students.

4. To test whether self-efficacy mediates the relationship between study habits and academic engagement among private university students.

LITERATURE REVIEW

Academic engagement is widely conceptualized as a multidimensional construct encompassing behavioral, emotional, and cognitive involvement in learning activities (Fredricks et al., 2020). Research indicates that engagement is shaped by both learning behaviors and motivational beliefs, which influence persistence and participation in higher education (Wang & Zhang, 2024).

Social Cognitive Theory highlights reciprocal interactions among behavior, personal beliefs, and contextual factors, identifying self-efficacy as a key determinant of effort and persistence (Bandura, 1986, 1997). Students with stronger self-efficacy are more likely to sustain engagement, particularly when effective learning behaviors provide mastery experiences that reinforce confidence (Benlahcene et al., 2024). These findings suggest that self-efficacy may function as a mechanism linking structured study behaviors to sustained involvement in academic tasks.

Self-Regulated Learning Theory conceptualizes study habits as learners' capacity to plan, monitor, and evaluate learning processes (Zimmerman, 1989). Evidence shows that successful self-regulation enhances self-efficacy, which, in turn, supports higher academic engagement (Duivenvoorden, 2021; Panadero et al., 2025). Student Engagement Theory further emphasizes the role of motivational beliefs in shaping behavioral, emotional, and cognitive participation in learning (Fredricks et al., 2020).

Collectively, prior literature suggests that study habits and self-efficacy jointly influence academic engagement, underscoring the importance of examining both behavioral and motivational mechanisms to understand students' learning involvement.

HYPOTHESES

H_1 There is a significant relationship among study habits, self-efficacy, and academic engagement among private university students.

H_2 There is a significant difference in study habits, self-efficacy, and academic engagement across age, gender, nationality, and academic program.

H_3 Study habits and self-efficacy predict academic engagement among private university students.

H_4 Self-efficacy significantly mediates the relationship between study habits and academic engagement among private university students.

CONCEPTUAL FRAMEWORK

The conceptual framework illustrates the relationships among study habits (predictor), self-efficacy (mediator), and academic engagement (outcome) among private university students. Guided by Social Cognitive Theory, Self-Regulated Learning Theory, and Student Engagement Theory, the framework proposes that study habits represent deliberate learning behaviors that generate mastery experiences and strengthen students' confidence in managing academic demands. Self-efficacy is positioned as the mediating variable because it serves as the motivational mechanism through which study habits influence engagement. Effective study behaviors enhance learners' confidence, which in turn influences motivation, persistence, and emotional involvement in academic tasks. Academic engagement is conceptualized as a multidimensional construct comprising behavioral, emotional, and cognitive components. The framework proposes that study habits influence academic engagement both directly and indirectly through self-efficacy, highlighting self-efficacy as a key mechanism linking learning behaviors to sustained engagement in higher education.

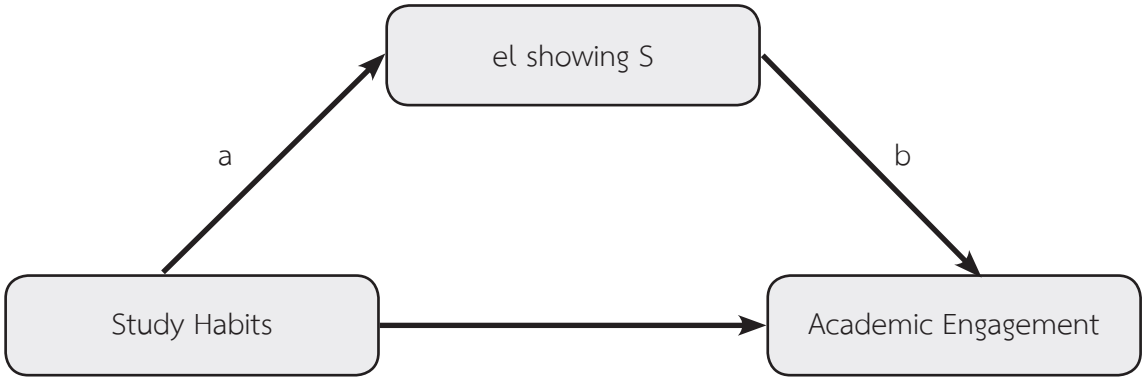

Figure 1 Conceptual model showing Study Habits as a predictor of Academic Engagement, with Self-efficacy as a mediating variable.

RESEARCH METHODS

This study employed a cross-sectional, quantitative, non-experimental design to examine the predictive and mediating relationships among study habits, self-efficacy, and academic engagement among private university students. This design allows for the assessment of naturally occurring variations in learning behaviors and motivational beliefs without manipulating variables (Johnson & Christensen, 2019; Setia, 2016). Participants were students enrolled in Thai, bilingual, and international programs at private universities in Thailand. An a priori G*Power analysis (α = .05, power = .80) indicated a minimum sample of 120 respondents; however, 200 students were recruited to increase statistical power. Purposive sampling was used to select participants who met the inclusion criteria, including current enrollment, completion of at least one academic semester, and active participation in coursework. The implications of this non-probability sampling approach for generalizability are discussed in the limitations section.

Three validated instruments were adapted for the university context. Study habits were measured using the Study Habits Questionnaire (Dimal & Salva, 2025; α = .93; CFI = .98, TLI = .97, RMSEA = .03). Self-efficacy was assessed using the Self-Efficacy Scale (Gaumer Erickson et al., 2018; α = .89; CFI = .97, TLI = .96, RMSEA = .04). Academic engagement was measured using the Academic Engagement Inventory (Assunção et al., 2020; α = .86; CFI = .96, TLI = .95, RMSEA = .05). Instruments underwent expert review, cultural adaptation, and pilot testing. Data were collected via an online survey and analyzed using SPSS and AMOS. Analyses included descriptive statistics, Pearson correlations, multiple regression, and mediation analysis using Hayes's PROCESS Macro (Model 4) with 5,000 bootstrap samples.

Common method variance was assessed using Harman's single-factor test, which indicated no substantial bias; however, given its limitations, results should be interpreted cautiously. Future studies may employ more robust approaches, such as an unmeasured latent method construct or a marker variable technique. Ethical standards were observed, and informed consent was obtained from all participants (American Psychological Association, 2020; World Medical Association, 2013).

RESULTS

Table 1 Correlation Matrix

Variables	1	2	3
1. Study Habits	—		—
2. Self-Efficacy	.59***	—	
3. Academic Engagement	.62***	.68***	

Remarks: 0.00 to ±0.10 Negligible Correlation; ±0.10 to ±0.30 Weak Correlation; ±0.30 to ±0.50 Moderate Correlation; ±0.50 to ±0.70 Strong Correlation; ±0.70 to ±1.00 Very Strong Correlation (Cohen, 1988)

Table 1 presents the correlation matrix for study habits, self-efficacy, and academic engagement. Results indicate strong, positive correlations among all variables. Study habits were significantly correlated with self-efficacy ($r = .59$, $p < .001$) and academic engagement ($r = .62$, $p < .001$). Self-efficacy also showed a strong positive correlation with academic engagement ($r = .68$, $p < .001$). All correlations fall within the strong range, suggesting meaningful associations among the constructs (Cohen, 1988).

Table 2 Differences in Study Habits, Self-Efficacy, and Academic Engagement by Demographic Variables

Demographic Variable	Group	Study Habits (M ± SD)	Self-Efficacy (M ± SD)	Academic Engagement (M ± SD)	Test Statistic	p-value	Effect Size / Post Hoc
Age (Years)	18–20	3.86 ± 0.52	4.05 ± 0.48	3.98 ± 0.50	F(2,197)	SH: .281 SE: .219 AE: .194	η^2 = .02
	21–23	3.91 ± 0.49	4.10 ± 0.45	4.02 ± 0.47			
	≥24	3.95 ± 0.46	4.14 ± 0.44	4.06 ± 0.46			Tukey HSD (≥24 > 18–20; MD = 0.27, 95% CI [0.06, 0.48]); η^2 = .06

Table 2 (to)

Demographic Variable	Group	Study Habits (M ± SD)	Self-Efficacy (M ± SD)	Academic Engagement (M ± SD)	Test Statistic	p-value	Effect Size / Post Hoc
Gender	Male	3.87 ± 0.54	4.02 ± 0.50	3.97 ± 0.52	t(198)	SH: .364 SE: .212 AE: .176	d = 0.07
	Female	3.92 ± 0.48	4.09 ± 0.44	4.03 ± 0.46			
Nationality	Thai	3.88 ± 0.50	3.98 ± 0.47	3.92 ± 0.49	t(198)	SH: .268 SE: .004** AE: .001**	d = 0.20
	Foreigner	3.93 ± 0.49	4.18 ± 0.43	4.12 ± 0.44			
Academic Program	Thai Program	3.87 ± 0.51	3.96 ± 0.48	3.90 ± 0.50	F(2,197)	SH: .247 SE: .008** AE: .003**	η^2 = .06 Tukey HSD (International > Thai, Bilingual)
	International Program	3.95 ± 0.47	4.20 ± 0.42	4.15 ± 0.43			
	Bilingual Program	3.90 ± 0.49	4.02 ± 0.46	3.98 ± 0.47			

Table 2 presents differences in study habits, self-efficacy, and academic engagement across demographic variables. No statistically significant differences were observed across age groups for study habits (p = .281), self-efficacy (p = .219), or academic engagement (p = .194). Similarly, gender differences were not statistically significant for study habits (p = .364), self-efficacy (p = .212), or academic engagement (p = .176). In contrast, nationality showed significant differences in self-efficacy (p = .004) and academic engagement (p = .001), with foreign students reporting higher mean scores than Thai students. Differences in study habits by nationality were not significant (p = .268). The academic program also demonstrated significant differences in self-efficacy (p = .008) and academic engagement (p = .003), whereas study habits did not differ significantly across programs (p = .247). Post hoc comparisons indicated that students in international programs reported higher self-efficacy and academic engagement compared with those in Thai and bilingual programs. Effect sizes were small to moderate ($\eta^2 \approx .02–.06$; d = 0.07–0.20).

Table 3 Multiple Regression Analysis Predicting Academic Engagement

Predictor	B	SE	β	t	p-value	Interpretation	VIF
Intercept	2.20	0.27	—	8.15	< .001	Baseline level of academic engagement	—
Study Habits	0.30	0.08	.30	3.75	< .001	Significant predictor; better study habits are associated with higher academic engagement	1.65
Self-Efficacy	0.21	0.07	.20	3.00	.003	Significant predictor; higher self-efficacy predicts improved academic engagement	1.65

Table 3 presents the multiple regression analysis predicting academic engagement from study habits and self-efficacy. The model was statistically significant, explaining a substantial proportion of variance in academic engagement (R^2 = .46, Adjusted R^2 = .45, F(2,197) = 43.12, p < .001). Both predictors contributed significantly to the model. Study habits emerged as the stronger predictor of academic engagement (β = .30, t = 3.75, p < .001), followed by self-efficacy (β = .20, t = 3.00, p = .003). Variance inflation factor values (VIF = 1.65) indicated no multicollinearity concerns. These findings suggest that both learning behaviors and motivational beliefs significantly predict academic engagement among private university students.

Table 4 Mediation and Path Analysis

Effect / Path	Label	Estimate	SE	95% CI Lower	95% CI Upper	Z	p-value	% of Total Effect
Study Habits → Self-Efficacy	a	0.365	0.076	0.215	0.515	4.80	< .001	—
Self-Efficacy → Academic Engagement	b	0.480	0.078	0.327	0.633	6.15	< .001	—
Study Habits → Academic Engagement (Direct Effect)	c′	0.305	0.073	0.161	0.449	4.18	< .001	63.64
Indirect Effect (a × b)	ab	0.175	0.048	0.090	0.270	3.65	< .001	36.36
Total Effect	c	0.480	0.056	0.370	0.590	8.57	< .001	100

Table 4 presents the mediation and path analysis examining whether self-efficacy mediates the relationship between study habits and academic engagement. Study habits significantly predicted self-efficacy ($a = 0.365$, $SE = 0.076$, $p < .001$). Self-efficacy significantly predicted academic engagement ($b = 0.480$, $SE = 0.078$, $p < .001$). The direct effect of study habits on academic engagement remained significant after controlling for self-efficacy ($c' = 0.305$, $SE = 0.073$, $p < .001$).

The indirect effect of study habits on academic engagement through self-efficacy was also significant ($ab = 0.175$, $SE = 0.048$, 95% CI [0.090, 0.270], $p < .001$), accounting for 36.36% of the total effect. The direct effect explained 63.64% of the total effect, indicating partial mediation. These findings demonstrate that self-efficacy partially mediates the relationship between study habits and academic engagement.

The difference between the regression coefficient reported in Table 3 (standardized β) and the path coefficient in Table 4 (unstandardized b) reflects differences in scaling and model specification. The regression model reports standardized effects, controlling for predictors simultaneously, whereas the mediation model presents unstandardized path coefficients estimated within the framework of the indirect effect.

CONCLUSION AND DISCUSSIONS

Conclusion

This study provides robust evidence that study habits and self-efficacy jointly explain academic engagement among private university students, with self-efficacy partially mediating this relationship. Structured study habits influence engagement both directly, through sustained behavioral regulation, and indirectly, by strengthening students' confidence in managing academic demands. Together, these pathways account for a substantial proportion of the variance in engagement, supporting the explanatory strength of the proposed model.

The mediation findings suggest that behavioral regulation alone is insufficient to fully sustain engagement. Although effective study habits exert a strong direct effect, a meaningful portion of their influence operates through self-efficacy, consistent with integrative frameworks in which learning behaviors and motivational beliefs function synergistically. Engagement thus emerges not only from the use of effective strategies but also from the confidence these strategies cultivate through repeated successful task management.

While demographic variables showed minimal effects, contextual factors such as academic program and nationality demonstrated small but consistent associations, highlighting the influence of learning environments over fixed personal characteristics. These findings are particularly relevant for private universities in Thailand and for ASEAN institutions seeking to enhance student engagement in multilingual, culturally diverse academic environments.

Discussions

Correlational Relationships Among the Variables

The strong positive correlations among study habits, self-efficacy, and academic engagement indicate that these constructs operate as interrelated components of students' learning processes rather than as independent factors. This pattern is consistent with contemporary engagement frameworks that conceptualize engagement as a dynamic process shaped by the interaction of behavioral regulation and motivational beliefs (Fredricks et al., 2020). Effective learning strategies extend beyond task completion to sustain students' behavioral, cognitive, and emotional involvement in learning. Planning, time management, and strategic effort have been linked to higher engagement across educational contexts

(Fu et al., 2025). Similarly, the strong association between self-efficacy and academic engagement supports Social Cognitive Theory, which posits that beliefs about one's capabilities regulate effort and persistence (Bandura, 2020; Fatimah et al., 2024). The relationship between study habits and self-efficacy further aligns with Self-Regulated Learning Theory, highlighting a reciprocal process in which effective learning behaviors foster confidence that motivates continued self-regulation (Larsen et al., 2025).

Demographic Differences in Study Habits, Self-Efficacy, and Academic Engagement

Demographic characteristics such as age and gender did not yield meaningful differences, whereas contextual variables, particularly nationality and academic program, significantly differentiated self-efficacy and academic engagement. This suggests that engagement-related beliefs are shaped more by learning context than by fixed demographic attributes (Moges et al., 2025). The absence of age differences aligns with research indicating that engagement stabilizes in higher education environments (Covas & Veiga, 2021), while negligible gender differences support findings from inclusive learning contexts (Tejada, 2025). Higher scores among foreign students and those in international programs highlight the role of autonomy-supportive instruction and interactive pedagogy in enhancing engagement (Li, 2022; Morris et al., 2021). Nationality thus appears to reflect differences in instructional exposure rather than inherent characteristics, emphasizing the role of learning environments in shaping self-efficacy (Bandura, 2020).

Predictors of Academic Engagement

Regression findings indicate that structured learning behaviors and motivational beliefs jointly contribute to academic engagement. Study habits emerged as the stronger predictor, suggesting that planning, time management, and effort regulation directly influence engagement. This supports Self-Regulated Learning Theory, which conceptualizes strategic learning behaviors as drivers of engagement (Panadero et al., 2025). Self-efficacy also contributed uniquely, confirming its role as a motivational mechanism supporting persistence (Miao et al., 2025). These results highlight that confidence is most effective when reinforced by consistent study routines.

Mediating Role of Self-Efficacy

The coexistence of significant direct and indirect effects suggests that both behavioral regulation and motivational cognition shape academic engagement.

Structured study habits retained explanatory power even after accounting for self-efficacy (Thiel & Hanssen, 2025). From a Social Cognitive Theory perspective, this supports reciprocal relationships between behavior and cognition (Hao & Lu, 2024). Regular engagement in structured study behaviors provides mastery experiences that strengthen self-efficacy while sustaining engagement (Thompson et al., 2025). These findings are particularly relevant in international higher education contexts where structured routines support engagement during academic transitions (David et al., 2024). However, contrasting studies indicate that behavioral strategies alone may not sustain engagement without supportive environments (Broadbent & Poon, 2015). Due to the cross-sectional nature of the data, the mediation findings should be interpreted as indicative of associations rather than causal effects, and the specified pathways reflect theoretically hypothesized, rather than empirically established, causal sequences.

Practical Implications and Recommendations

While the findings provide useful insights, they should be interpreted cautiously, given the use of purposive sampling and self-report measures, which may limit generalizability beyond similar university contexts. The findings underscore the need for integrated academic support approaches that simultaneously strengthen study habits and self-efficacy. Higher education institutions should integrate study-skills development within coursework through scaffolded tasks, formative feedback, and mastery-oriented assessment. Academic advising should address both learning strategies and confidence using coaching models that incorporate goal-setting and reflection. Faculty development programs should emphasize autonomy support, feedback, and instructional design practices that strengthen self-efficacy. Institutions may also review program structures to incorporate interactive and feedback-rich practices across academic tracks. Future research should employ longitudinal or experimental designs and mixed-method approaches to further examine causal relationships and contextual influences.

REFERENCES

American Psychological Association. (2020). **Ethical principles of psychologists and code of conduct** (2002, amended June 1, 2010, and January 1, 2017). https://www.apa.org/ethics/code

Assunção, H., Lin, S., Sit, P., Cheung, K., Harju-Luukkainen, H., Smith, T. J., & Marôco, J. (2020). University student engagement inventory (USEI): Transcultural validity evidence across four continents. **Frontiers in Psychology, 10**, 2796. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.02796

Bandura, A. (1986). **Social foundations of thought and action: A social cognitive theory**. Prentice Hall.

Bandura, A. (1997). **Self-efficacy: The exercise of control.** W. H. Freeman.

Bandura, A. (2020). Social cognitive theory: An agentic perspective. **Psychology: The Journal of the Hellenic Psychological Society, 12**(3), 313–333. https://doi.org/10.12681/psy_hps.23964

Benlahcene, A., Abdelrahman, R. M., Ahmed, M., & Aboudahr, S. M. F. M. (2024). A pathway to engagement: The mediating role of self-efficacy between interpersonal relationships and academic engagement. **Cogent Psychology, 11**(1), Article 2330239. https://doi.org/10.1080/23311908.2024.2330239

Broadbent, J. & Poon, W. (2015). Self-regulated learning strategies & academic achievement in online higher education learning environments: A systematic review. **The Internet and Higher Education, 27***,* 1-13. https://doi.org/10.1016/j.iheduc.2015.04.007

Chen, C., Sun, Y., & Zhu, Y. (2025). The mechanism of academic self-efficacy in the relationship between professional identity and learning engagement among university students. **Scientific Reports, 15**(1), Article 95556. https://doi.org/10.1038/s41598025-95556-z

Cohen, J. (1988). **Statistical power analysis for the behavioral sciences** (2nd ed.). Lawrence Erlbaum Associates. https://doi.org/10.4324/9780203771587

Covas, F., & Veiga, F. H. (2021). Student engagement in higher education, age and parental education level. **Estudos de Psicologia (Campinas),** 38, e200020. https://doi.org/10.1590/1982-0275202138e200020

David, L., Biwer, F., Crutzen, R., & de Bruin, A. B. H. (2024). The challenge of change: Understanding the role of habits in university students' self-regulated learning. **Higher Education, 88**(5), 2037–2055. https://doi.org/10.1007/s10734-024-01199-w

Dimal, R. C., & Salva, R. A. (2025). Study habits and academic performance: Basis for the optimization of guidance and counseling programs. **Journal of Interdisciplinary Perspectives, 3(**9), 234–241. https://doi.org/10.69569/jip.2025.547

Duivenvoorden, J., van der Kamp, J., van Hilvoorde, I., & Savelsbergh, G. J. P. (2021). Self-regulated learning strategies during self-controlled practice in physical education. **Journal of Physical Education and Sport, 21**(2), 1111–1118. https://doi.org/10.7752/jpes.2021.02111

Fatimah, S., Murwani, F. D., Farida, I. A., & Hitipeuw, I. (2024). Academic self-efficacy and its effect on academic engagement: A meta-analysis. **International Journal of Instruction, 17**(1), 271–294. https://doi.org/10.29333/iji.2024. 17115a

Fredricks, J. A., Reschly, A. L., & Christenson, S. L. (2020). Interventions for student engagement: Overview and state of the field. In A. L. Reschly, S. L. Christenson, & C. Wylie (Eds.), **Handbook of student engagement interventions** (pp. 1–16). Academic Press. https://doi.org/10.1016/B978-0-12-813413-9.00001-2

Fu, Y., Wang, Q., Wang, X., Zhong, H., Chen, J., Fei, H., & Li, N. (2025). Unlocking academic success: The impact of time management on college students' study engagement. **BMC Psychology, 13(**1), Article 2619. https://doi.org/10.1186/s40359-025-02619-x

Gaumer Erickson, A. S., Soukup, J. H., Noonan, P. M., & McGurn, L. (2018). **Self-efficacy formative questionnaire: Technical report.** Research Collaboration. http://www.researchcollaboration.org/uploads/ SelfEfficacyQuestionnaireInfo.pdf

Hao, X., & Lu, H. (2024). The role of self-efficacy and learner engagement in the relationship between prior achievement and final achievement in EFL writing. ***Learning and Motivation, 87***, Article 102007. https://doi.org/10.1016/j.lmot. 2024.102007

Johnson, R. B., & Christensen, L. (2019). **Educational research: Quantitative, qualitative, and mixed approaches** (7th ed.). SAGE Publications.

Kirkpatrick, A. (2017). The languages of higher education in East and Southeast Asia: Will EMI lead to Englishisation? In **Multilingual education** (pp. 21–36). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-319-51976-0_2

Larsen, J. N., Maxwell, K. M. D., & Khalil, M. (2025). Exploring the link between motivational regulation and learning design with learning analytics: A systematic literature review. **Journal of Learning Analytics, 12**(1), 215–237. https://doi.org/10.18608/jla.2025.8469

Li, J., & Xue, E. (2023). Dynamic interaction between student learning behaviour and learning environment: Meta-analysis of student engagement and its influencing factors. **Behavioral Sciences, 13**(1), Article 59. https://doi.org/10.3390/bs13010059

Li, Q. (2022). The influence of teaching motivations on student intrinsic and extrinsic motivation in online learning. **Australasian Journal of Educational Technology, 38**(6), 1–15. https://doi.org/10.14742/ajet.7280

Lourenço, A. A., & Paiva, M. O. A. d. (2024). Academic performance of excellence: The impact of self-regulated learning and academic time management planning. **Knowledge, 4**(2), 289–301. https://doi.org/10.3390/knowledge4020016

Luo, Q., Chen, L., Yu, D., & Zhang, K. (2023). The mediating role of learning engagement between self-efficacy and academic achievement among Chinese college students. **Psychology Research and Behavior Management, 16**, 1533–1543. https://doi.org/10.2147/PRBM.S401145

Meng, Q., & Zhang, Q. (2023). The influence of academic self-efficacy on university students' academic performance: The mediating effect of academic engagement. **Sustainability, 15**(7), 5767. https://doi.org/10.3390/su15075767

Miao, H., Guo, R., & Li, M. (2025). The influence of research self-efficacy and learning engagement on Ed.D. students' academic achievement. **Frontiers in Psychology, 16**, Article 1562354. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2025.1562354

Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation. (2022). **Thailand higher education internationalization policy framework.** MHESI.

Moges, B. T., Assefa, Y., Tilwani, S. A., & Azmera, Y. A. (2025). It is all about an appealing environment: Linking the learning environment dimensions with student engagement in Ethiopian higher education context. **Social Sciences & Humanities Open, 11**, Article 101211. https://doi.org/10.1016/j.ssaho. 2024.101211

Morris, R., Perry, T., & Wardle, L. (2021). Formative assessment and feedback for learning in higher education: A systematic review. **Review of Education, 9**(3), e3292. https://doi.org/10.1002/rev3.3292

Panadero, E., Fernández-Ortube, A., Zamorano, D. P., Pinedo, L., Sánchez-Iglesias, I., & Barrenetxea-Mínguez, L. (2025). Tracking self-regulated learning in action: How individual differences shape positive and negative regulation across three types of tasks. **Learning and Individual Differences, 124**, 102808. https://doi.org/10.1016/j.lindif.2025.102808

Safi, R. (2025). The impact of study habits on academic performance: A meta-analysis. **International Journal of Current Science Research and Review, 8**(7), 3566–3575. https://doi.org/10.47191/ijcsrr/V8-i7-43

Setia, M. S. (2016). Methodology series module 3: Cross-sectional studies. **Indian Journal of Dermatology, 61**(3), 261. https://doi.org/10.4103/0019-5154.182410

Tang, K. N. (2021). Implementing English-medium instruction (EMI) in Thailand: University students' perspectives. **KKU Research Journal (Graduate Studies) Humanities and Social Sciences, 9**(2), 95–108. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/ gskkuhs/ article/ view/200751

Tejada, R. G. (2025). Promoting gender equality in education through effective administrative support. **Discover Sustainability, 6**(1), Article 2335. https://doi.org/10.1007/s43621-025-02335-x

Thiel, O., & Hanssen, S. M. (2025). Engagement, study habits, and students' perceived competence in student-active early childhood teacher education. **Scandinavian Journal of Educational Research,** 1–19. https://doi.org/10.1080/00313831.2025.2554729

Thompson, A. R., Vankayalapati, A., & Taliwal, N. (2025). The impact of learning approach and study habits on student performance in an undergraduate human anatomy course. **Medical Science Educator, 35**(4), 2135–2144. https://doi.org/10.1007/s40670-025-02424-6

Wang, Y., & Zhang, W. (2024). The relationship between college students' learning engagement and academic self-efficacy: A moderated mediation model. **Frontiers in Psychology, 15**, Article 1425172. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2024.1425172

World Medical Association. (2013). World Medical Association declaration of Helsinki: Ethical principles for medical research involving human subjects. **JAMA, 310**(20), 2191–2194. https://doi.org/10.1001/jama.2013.281053

Zimmerman, B. J. (1989). A social cognitive view of self-regulated academic learning. **Journal of Educational Psychology, 81**(3), 329–339. https://doi.org/10.1037/0022-0663.81.3.329

บทความวิจัย

การทำหนังสือสัญญาระหว่างประเทศตามรัฐธรรมนูญเปรียบเทียบ ระหว่างประเทศสาธารณรัฐเช็กและประเทศไทย

CONSTITUTIONAL TREATY-MAKING: A COMPARATIVE STUDY OF THE CZECH REPUBLIC AND THAILAND

กมล ตันจินวัฒนกุล*
สาขานิติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม นครพนม ประเทศไทย

Kamol Tanchinwuttanakul*
Department of Law, Faculty of Liberal Arts and Science, Nakhon Phanom University, Nakhon Phanom, Thailand

*E-mail: kamollanla@seznam.cz

Received: 20-03-2026
Revised: 05-05-2026
Accepted: 05-05-2026

บทคัดย่อ

บทความนี้วิเคราะห์เปรียบเทียบกระบวนการทำหนังสือสัญญาระหว่างสาธารณรัฐเช็กและประเทศไทย ใน 5 มิติหลัก ซึ่งผลการวิจัยพบว่า 1) สาธารณรัฐเช็กใช้ระบบเอกนิยมที่ยอมรับกฎหมายสากลโดยตรง ต่างจากไทยที่ยังยึดทวินิยมอย่างเคร่งครัดจนจำกัดการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน 2) รัฐธรรมนูญเช็กจำกัดภารกิจทหารเพียงการป้องกันประเทศและให้รัฐสภาตรวจสอบการส่งกำลังพล ขณะที่ไทยยังมีบทบัญญัติเรื่องการทำสงครามที่ย้อนแย้งกับมาตรฐานสากลและขาดการตรวจสอบ 3) สาธารณรัฐเช็กมีการจำแนกประเภทสนธิสัญญาชัดเจน ต่างจากไทยที่มาตรา 178 ยังมีความคลุมเครือและต้องพึ่งพาการตีความรายกรณี 4) กลไกการมีส่วนร่วมของไทยมีความซ้ำซ้อนจนลดทอนประสิทธิภาพวิเทโศบาย และ 5) สาธารณรัฐเช็กมีระบบตรวจสอบล่วงหน้า ที่เปิดกว้างให้ฝ่ายนิติบัญญัติเสนอคดีได้ แต่ไทยจำกัดสิทธิเพียงฝ่ายบริหาร ผู้วิจัยจึงเสนอแนะให้ปฏิรูปมาตรา 178 แห่งรัฐธรรมนูญไทย โดยบัญญัติรับรองกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศ ปรับปรุงภารกิจทหารให้สอดคล้องกับสากลและตรวจสอบได้ เปลี่ยนมาใช้ระบบระบุประเภทสนธิสัญญาที่จะต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาให้ชัดแจ้ง และกำหนดให้รัฐสภาสามารถเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญตรวจสอบความชอบของสนธิสัญญาก่อนการให้สัตยาบัน เพื่อระบบการรับกฎหมายระหว่างประเทศและหนังสือสัญญาระหว่างประเทศเข้ามามีผลภายในประเทศไทยที่เป็นสากลอย่างเป็นนิติรัฐ

คำสำคัญ: การทำหนังสือสัญญาระหว่างประเทศ รัฐธรรมนูญ สาธารณรัฐเช็ก

ABSTRACT

This article presents a comparative analysis of the treaty-making processes between the Czech Republic and Thailand across five primary dimensions. The research findings reveal that: 1) the Czech Republic adopts a monist system that directly incorporates international law, whereas Thailand strictly adheres to a dualist approach, thereby limiting the scope of human rights protection; 2) the Czech Constitution restricts military missions to national defense and mandates parliamentary oversight for troop deployments, while Thai constitutional provisions regarding "war-making" remain inconsistent with international standards and lack sufficient oversight; 3) the Czech Republic employs a clear classification of treaties, in contrast to Thailand's Section 178, which remains ambiguous and reliant on ad hoc judicial interpretations; 4) Thailand's public participation mechanisms are redundant, hindering the efficiency of foreign policy execution; and 5) the Czech Republic utilizes an ex-ante review system that empowers the legislature to initiate cases, whereas Thailand restricts this standing to the executive branch. Consequently, the researcher proposes a reform of Section 178 of the Thai Constitution by formally recognizing international customary law, aligning military missions with international standards under parliamentary oversight, adopting an "enumeration" system to clearly define treaties requiring parliamentary approval, and granting standing to the parliament to seek ex-ante review from the Constitutional Court, in order to ensure that the incorporation of international law and treaties into Thailand is consistent with international standards and truly upholds the rule of law.

Keywords: Treaty-Making, Constitution, Czech Republic

บทนำ

ในระเบียบโลกยุคปัจจุบัน ความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายภายในไม่ได้เป็นเพียงเรื่องของการรักษาอธิปไตยในทางเนื้อหาเท่านั้น หากแต่เป็นเรื่องของกระบวนการทางรัฐธรรมนูญในการสร้างความผูกพันและตรวจสอบความชอบของพันธกรณีสากลที่มีพลวัตสูงขึ้น สาธารณรัฐเช็กถือเป็นตัวอย่างของรัฐอารยะที่มีรากฐานทางนิติรัฐเข้มแข็ง โดยเฉพาะภายหลังการเปลี่ยนผ่านทางการเมืองจากระบอบคอมมิวนิสต์สู่การเป็นสมาชิกสหภาพยุโรป ซึ่งมีการปฏิรูประบบการทำสนธิสัญญาให้มีความเป็นเอกภาพและชัดเจน ในขณะที่ประเทศไทยภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 178 ยังคงเผชิญกับข้อจำกัดทางเทคนิคนิติศาสตร์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำสนธิสัญญาและความแน่นอนทางกฎหมาย

บทความวิจัยฉบับนี้มุ่งเน้นการศึกษาเชิงเปรียบเทียบระหว่างสาธารณรัฐเช็กและประเทศไทย โดยผู้วิจัยได้กำหนดกรอบการวิเคราะห์ที่สอดคล้องกันใน 5 มิติหลัก เพื่อชี้ให้เห็นถึงจุดแข็งและข้อบกพร่องในเชิงโครงสร้างที่ประเทศไทยควรได้รับแก้ไขปรับปรุง ดังนี้

1. การวิเคราะห์เปรียบเทียบทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายภายใน ศึกษากระบวนทัศน์ของสาธารณรัฐเช็กที่ละทิ้งทฤษฎีทวินิยมสู่เอกนิยมแบบโดยตรง (Direct monism) เพื่อยกระดับสิทธิมนุษยชน เปรียบเทียบกับความตึงตัวของทฤษฎีทวินิยมโดยเคร่งครัดในไทยที่ยังขาดการรับรองกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศอย่างเป็นรูปธรรม

2. การวิเคราะห์เปรียบเทียบอำนาจบัญชาการกองทัพและข้อจำกัดภารกิจทางทหารภายใต้หลักนิติรัฐสากล วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างภารกิจเพื่อการป้องกันประเทศของสาธารณรัฐเช็กกับสภาวะย้อนแย้งในการรับรอง “การทำสงคราม” ของไทย รวมถึงช่องว่างทางกฎหมาย (Legal gap) ในการตรวจสอบการส่งกำลังพลไปปฏิบัติหน้าที่นอกราชอาณาจักรโดยฝ่ายนิติบัญญัติ

3. การวิเคราะห์เปรียบเทียบกลไกการคัดกรองประเภทสนธิสัญญาและความแน่นอนทางกฎหมาย เปรียบเทียบระบบการจำแนกประเภทสนธิสัญญาที่ชัดเจนของสาธารณรัฐเช็กกับการใช้ถ้อยคำที่กว้างขวางในมาตรา 178 วรรคสอง ของไทย ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาการตีความรายกรณี (*ad hoc* interpretation) ตามบรรทัดฐานของศาลรัฐธรรมนูญ

4. การวิเคราะห์เปรียบเทียบสมดุลระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชนกับประสิทธิภาพในการทำสนธิสัญญา พิจารณาความจำเป็นของกลไกการมีส่วนร่วมและมาตรการเยียวยาตามมาตรา 178 วรรค 4 ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าอาจสร้างขั้นตอนที่ซ้ำซ้อนและลดขีดความสามารถในการแข่งขันในเวทีระหว่างประเทศเมื่อเทียบกับรูปแบบของสาธารณรัฐเช็กที่มุ่งเน้นเฉพาะกรณีสำคัญยิ่งยวด

5. การวิเคราะห์เปรียบเทียบเขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญและดุลยภาพแห่งอำนาจในการตรวจสอบสนธิสัญญา ศึกษาข้อบกพร่องเชิงโครงสร้างในการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญที่จำกัดสิทธิการเสนอคดีเพียงเฉพาะฝ่ายบริหาร เพื่อเสนอแนวทางการเพิ่มสิทธิให้ฝ่ายนิติบัญญัติสามารถตรวจสอบก่อนการให้สัตยาบัน (*ex-ante* review)

จากการศึกษาวิเคราะห์เชิงลึก ผู้วิจัยมุ่งหวังให้ข้อเสนอแนะเชิงปฏิรูปในบทความวิจัยฉบับนี้เป็นฐานคิดสำคัญในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 เพื่อสร้างระบบการทำหนังสือสัญญาระหว่างประเทศและเรื่องอื่นที่เกี่ยวข้องกับกิจการระหว่างประเทศที่ตรวจสอบได้ โปร่งใส และสอดรับกับหลักนิติรัฐและมาตรฐานกฎหมายระหว่างประเทศอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การทำหนังสือสัญญาระหว่างประเทศตามรัฐธรรมนูญเปรียบเทียบระหว่างสาธารณรัฐเช็กและประเทศไทย” มีวัตถุประสงค์หลัก ดังนี้

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์เปรียบเทียบกระบวนทัศน์ทางทฤษฎีว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายภายใน รวมถึงหลักเกณฑ์การยอมรับกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศของสาธารณรัฐเช็กและประเทศไทย

2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ขอบเขตอำนาจหน้าที่ของผู้นำสูงสุดในการบัญชาการกองทัพ ภารกิจทางทหารภายใต้หลักนิติรัฐสากลและกลไกการตรวจสอบโดยรัฐสภาในการส่งกำลังพลไปปฏิบัติหน้าที่นอกราชอาณาจักร

3. เพื่อเปรียบเทียบกลไกการคัดกรองและจำแนกประเภทสนธิสัญญาที่ต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา เพื่อสร้างแนวทางความแน่นอนทางกฎหมายและขจัดปัญหาอุปสรรคในการตีความบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

4. เพื่อวิเคราะห์ความสมดุลระหว่างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนกับประสิทธิภาพและขีดความสามารถในการแข่งขันของรัฐในการดำเนินวิเทโศบายและทำหนังสือสัญญาระหว่างประเทศ

5. เพื่อเสนอแนะแนวทางเชิงนโยบายและนิติวิธีในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการทำหนังสือสัญญาระหว่างประเทศและการเพิ่มบทบาทตรวจสอบของศาลรัฐธรรมนูญและฝ่ายนิติบัญญัติให้สอดคล้องกับหลักนิติรัฐและมาตรฐานกฎหมายระหว่างประเทศอย่างแท้จริง

ทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดสำคัญ 5 ประการ เพื่อใช้เป็นบรรทัดฐานในการวิเคราะห์เปรียบเทียบดังนี้

1. ความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายภายใน ศึกษามิติของทฤษฎีทวินิยม (Dualism) ที่ต้องมีการอนุวัตการกฎหมาย และ เอกนิยม (Monism) ที่รวมกฎหมายเป็นระบบเดียว รวมถึงพหุนิยม (Pluralism) เพื่ออธิบายการดำรงอยู่ร่วมกันของระบบกฎหมายหลายระดับ

2. การแบ่งปันอธิปไตยและการรับรองกฎหมายสากล แนวคิดการโอนอำนาจบางส่วนให้องค์กรเหนือชาติ และหลักการมีผลโดยอัตโนมัติ (Automatic incorporation) เพื่อรับรองกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศเข้าสู่ระบบกฎหมายภายในโดยอัตโนมัติ

3. นิติรัฐกับการจำกัดอำนาจทางการทหาร หลักการห้ามใช้กำลังและการทำสงครามรุกรานตามกฎบัตรสหประชาชาติ ควบคู่กับหลักการตรวจสอบถ่วงดุล (Checks and balances) โดยฝ่ายนิติบัญญัติในการส่งกำลังพลไปปฏิบัติหน้าที่ต่างแดน

4. หลักความชัดเจนแน่นอนทางกฎหมาย (Legal certainty) มุ่งขจัดถ้อยคำที่คลุมเครือ (Vague terms) ในรัฐธรรมนูญ โดยใช้ หลักการแจกแจงรายการ (Enumeration) เพื่อสร้างมาตรฐานการตีความขอบเขตสนธิสัญญาที่พยากรณ์ผลได้

5. การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญล่วงหน้า กลไกเชิงป้องกันเพื่อธำรงไว้ซึ่ง หลักความสูงสุดของรัฐธรรมนูญ โดยตรวจสอบความสอดคล้องของสนธิสัญญาก่อนการให้สัตยาบัน เพื่อป้องกันความรับผิดระหว่างประเทศ

สมมติฐาน

1. การนำแนวคิด พหุนิยมทางกฎหมาย (Legal pluralism) มาเป็นแกนหลักในการแก้ไขรัฐธรรมนูญ จะช่วยสร้างกลไกที่ยืดหยุ่นในการสอดประสาน (Coordination) ระหว่างกฎหมายไทยและบรรทัดฐานระหว่างประเทศซึ่งจะช่วยลดข้อขัดแย้งทางนิติวิธีและยกระดับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การจำกัดขอบเขตอำนาจทหารไว้เพียง “การป้องกันประเทศ” และการกำหนดให้รัฐสภาต้องให้ความเห็นชอบในการส่งกำลังพลไปต่างแดน จะช่วยยกระดับหลักนิติรัฐและสร้างความโปร่งใสในการใช้อำนาจของฝ่ายบริหารให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายสากล

3. การเปลี่ยนเกณฑ์การจำแนกประเภทสนธิสัญญาจากถ้อยคำทั่วไปที่คลุมเครือ มาเป็นการ “ระบุประเภทชัดเจน” จะช่วยลดปัญหาความไม่แน่นอนทางกฎหมายและสร้างมาตรฐานความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างรัฐสภา รัฐบาล และศาลรัฐธรรมนูญ

4. การพิจารณาตัดขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ซ้ำซ้อนในสนธิสัญญาทั่วไป (ตามมาตรา 178 วรรคสี่) โดยหันมาเน้นการตรวจสอบผ่านระบบตัวแทนโดยชอบธรรม (Parliamentary review) จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในเวทีโลกโดยไม่เสียหลักการประชาธิปไตย

5. การกำหนดเขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญให้ครอบคลุม การตรวจสอบล่วงหน้า โดยกำหนดสิทธิให้ฝ่ายนิติบัญญัติสามารถเสนอคดีได้ จะส่งผลให้เกิดดุลยภาพแห่งอำนาจที่สมบูรณ์และป้องกันสภาวะความรับผิดระหว่างประเทศของไทยได้อย่างยั่งยืน

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้มีกรอบแนวคิดมุ่งวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างระบบกฎหมายของสาธารณรัฐเช็กและประเทศไทยใน 5 มิติหลัก ได้แก่ กระบวนทัศน์ความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายภายใต้แนวคิดพหุนิยมทางกฎหมาย ขอบเขตอำนาจหน้าที่ทางการทหารภายใต้หลักนิติรัฐสากล ระบบการจำแนกประเภทสนธิสัญญาตามหลักความชัดเจนแน่นอนทางกฎหมาย กลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนเทียบกับประสิทธิภาพในการดำเนินวิเทโศบาย และเขตอำนาจพร้อมสิทธิในการเสนอคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญผ่านกลไกการตรวจสอบล่วงหน้า เพื่อมุ่งสู่ผลสัมฤทธิ์ในการสร้างดุลยภาพแห่งอำนาจระหว่างฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ ควบคู่ไปกับการป้องกันสภาวะความรับผิดระหว่างประเทศ อันจะนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงปฏิรูปในการแก้ไข

เพิ่มเติมมาตรา 178 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ให้มีความสอดคล้องกับความเป็นนิติรัฐและมาตรฐานสากลแห่งกฎหมายระหว่างประเทศอย่างเป็นรูปธรรม

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) ตามแนวทางนิติศาสตร์สำนักกฎหมายบ้านเมือง (Legal positivism) เชิงกฎหมายเปรียบเทียบโดยมุ่งวิเคราะห์และสังเคราะห์เหตุผลจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน (Positive law) ผ่านกระบวนการใช้ตรรกะวิธีทางนิติศาสตร์เพื่อหาข้อสรุปจากหลักการทั่วไปไปสู่กรณีเฉพาะ (Deductive reasoning) ตามแนวทางของ Tanchinwuttanakul (2021)

ผลการวิจัย

การทำหนังสือสัญญาระหว่างประเทศตามรัฐธรรมนูญเปรียบเทียบระหว่างประเทศสาธารณรัฐเช็กและประเทศไทย ซึ่งการวิจัยเชิงเปรียบเทียบในหัวข้อนี้หมายความรวมถึงบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้องทั้งระบบและสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

1. การทำหนังสือสัญญา (สนธิสัญญา) ระหว่างประเทศตามรัฐธรรมนูญแห่งประเทศสาธารณรัฐเช็ก

1.1 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายภายใน

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายภายในนั้น ในทางตำราการเรียนกฎหมายระหว่างประเทศที่เรียนในประเทศสาธารณรัฐเช็กจะกล่าวถึงสามทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง คือ ทฤษฎีเอกนิยม (Monismus) ซึ่งวางหลักการว่า กฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายภายในประเทศมีสภาวะเป็น เอกภาพทางนิติระบบ (Jednota právního řádu) โดยทั้งสองระบบมีความสัมพันธ์กันในเชิงลำดับศักดิ์ (Hierarchie právních norem) ซึ่งกฎหมายระหว่างประเทศอาจมีสถานะทางกฎหมายที่ศักดิ์สูงกว่าหรือเทียบเท่ากับกฎหมายภายในประเทศ และมีคุณสมบัติในการมีผลสัมฤทธิ์บังคับใช้ได้โดยตรงต่อหน่วยงานของรัฐและปัจเจกบุคคลโดยไม่จำเป็นต้องผ่านกระบวนการอนุวัติการหรือแปลงรูปเป็นกฎหมายภายในประเทศ (Šturma et al,2011) ต่อมาคือ ทฤษฎีความร่วมมือ (Koordinační teorie) คือแนวทางนิติศาสตร์สายกลางที่วางหลักการว่ากฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายภายในประเทศทั้งสองระบบต้องทำหน้าที่ “ส่งเสริมและประสานงาน” (Koordinace) เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายทางนิติสัมพันธ์ที่เป็นเอกภาพ (Šturma et al,2011) ซึ่งการรับกฎหมายระหว่างประเทศให้เข้ามามีผลต่อกฎหมายภายใน โดยวิธีการกระบวนการที่รัฐยอมรับให้ “สนธิสัญญาระหว่างประเทศเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของระบบกฎหมายภายใน” โดยที่สนธิสัญญานั้นยังคงสภาพเดิม โดยไม่ถูกแปลงเป็นกฎหมายฉบับใหม่ และมีผลบังคับใช้ได้ทันที หน่วยงานรัฐและศาลสามารถกล่าวอ้างสนธิสัญญานั้นมาใช้ตัดสินคดีได้โดยตรง โดยถือว่าสนธิสัญญานั้นเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายภายในโดยการอ้างถึง (Inkorporace)

(Malenovský, 2008) และทฤษฎีสุดท้ายคือ ทฤษฎีทวินิยม (Dualismus) มองว่ากฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายภายในประเทศเป็นสองระบบที่แยกออกจากกันโดยเด็ดขาด กฎหมายระหว่างประเทศจะไม่มีผลบังคับในรัฐทันที แต่ต้องผ่านกระบวนการ “แปลง” (Transformace) หรือรับเข้ามาเป็นกฎหมายภายในเสียก่อน (Šturma et al, 2011)

รัฐธรรมนูญแห่งประเทศสาธารณรัฐเช็กก่อนการแก้ไขรัฐธรรมนูญครั้งสำคัญที่เรียกว่า Euronovela (Úst.zákon č 395/2001 Sb.) ตัวบทรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ คือ มาตรา 1 เดิม บัญญัติว่า “สาธารณรัฐเช็กเป็นรัฐนิติรัฐที่มีอธิปไตยเป็นเอกภาพ และเป็นประชาธิปไตยบนพื้นฐานของการเคารพในสิทธิและเสรีภาพของมนุษย์และพลเมือง” (Ústavní zákon č. 1/1993 Sb.Minulé neúčinné znění 28. 12. 1992 - 31. 12. 1992,1993) และ มาตรา 10 เดิม บัญญัติว่า “สนธิสัญญาระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่ได้รับสัตยาบันและประกาศใช้แล้ว ซึ่งสาธารณรัฐเช็กมีพันธกรณีผูกพัน ให้มีผลบังคับใช้โดยตรงและมีลำดับศักดิ์เหนือกว่ากฎหมาย” (Ústavní zákon č. 1/1993 Sb.Minulé neúčinné znění 28. 12. 1992 - 31. 12. 1992,1993) เมื่อพิจารณาจากตัวบทเดิมทั้งสองมาตรานั้น จะเห็นว่าประเทศสาธารณรัฐเช็กเดิมใช้ทฤษฎีทวินิยมเป็นสำคัญ แต่มีข้อยกเว้นให้มีผลทันทีในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่ได้ให้สัตยาบัน (Malenovský, 2008)

แต่เมื่อมีการประกาศแก้ไขรัฐธรรมนูญใหม่ ที่เรียกว่า Euronovela (Úst.zákon č 395/2001 Sb.) ก็ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญและมีผลใช้บังคับจนถึงปัจจุบัน ดังนี้

“มาตรา 1 (1) สาธารณรัฐเช็กเป็นรัฐอธิปไตย เป็นรัฐเดี่ยว และเป็นนิติรัฐประชาธิปไตย ซึ่งตั้งอยู่บนฐานแห่งความเคารพในสิทธิและเสรีภาพของมนุษย์และพลเมือง (2) สาธารณรัฐเช็กยึดถือปฏิบัติตามพันธกรณีทั้งปวงอันเกิดจากกฎหมายระหว่างประเทศ” (Euronovela Úst.zákon č 395/2001 Sb.,2001)

“มาตรา 10 บรรดาสนธิสัญญาระหว่างประเทศที่ได้ประกาศใช้แล้ว ซึ่งได้รับความเห็นชอบในการให้สัตยาบันจากรัฐสภาและมีผลผูกพันสาธารณรัฐเช็ก ให้ถือเป็นส่วนหนึ่งของระเบียบกฎหมายภายในและในกรณีที่บทบัญญัติแห่งสนธิสัญญาระหว่างประเทศดังกล่าว ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งกฎหมายให้ใช้บทบัญญัติแห่งสนธิสัญญาระหว่างประเทศนั้นบังคับ” (Euronovela Úst.zákon č 395/2001 Sb.,2001)

“มาตรา 10a (1) โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งสนธิสัญญาระหว่างประเทศ อาจมีการโอนอำนาจหน้าที่บางประการขององค์กรแห่งสาธารณรัฐเช็ก ให้แก่องค์การหรือสถาบันระหว่างประเทศได้ (2) ในการให้สัตยาบันสนธิสัญญาระหว่างประเทศตามที่ระบุไว้ในวรรคหนึ่ง จะต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา เว้นแต่กฎหมายรัฐธรรมนูญจะบัญญัติกำหนดให้การให้สัตยาบันนั้นต้องได้รับความเห็นชอบโดยการออกเสียงประชามติ” (Euronovela Úst.zákon č 395/2001 Sb.,2001)

ผลของการประกาศแก้ไขรัฐธรรมนูญใหม่นี้ ทำให้แนวทางที่จะทำให้กฎหมายระหว่างประเทศมีผลต่อกฎหมายภายในของประเทศสาธารณรัฐเช็กจากเดิมเป็นทฤษฎีทวินิยมกลายเป็นทฤษฎีเอกนิยม แบบมีผลโดยตรงต่อกฎหมายภายใน โดยถือตามรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐเช็กนั้นยอมรับ

พันธกรณีตามกฎหมายระหว่างประเทศไม่ว่าจะเป็นรูปแบบสนธิสัญญา กฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศและหลักกฎหมายระหว่างประเทศทั่วไป (Klíma et al,2009) ถือเป็นส่วนหนึ่งในระบบกฎหมายของรัฐ (มาตรา 1 วรรค 2) การระบุว่า “สาธารณรัฐเช็กยึดถือปฏิบัติตามพันธกรณีทั้งปวง...” เป็นการประกาศเจตนารมณ์ทางรัฐธรรมนูญว่ากฎหมายระหว่างประเทศเป็นฐานรากส่วนหนึ่งของนิติรัฐแห่งสาธารณรัฐเช็กและมีลำดับศักดิ์ที่เหนือกว่า (Aplikační přednost, Nadřazenost) หัวใจของ Monismus คือเมื่อเกิดการขัดกัน กฎหมายระหว่างประเทศต้องมีสภาพบังคับเหนือกว่า ซึ่งมาตรา 10 บัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่า “ให้ใช้บทบัญญัติแห่งสนธิสัญญาระหว่างประเทศนั้นบังคับ” แทนกฎหมายภายใน (Zákon) และสภาพความเป็นส่วนหนึ่งของระเบียบกฎหมาย (Součástí právního řádu) ถ้อยคำที่ว่า “ให้ถือเป็นส่วนหนึ่งของระเบียบกฎหมายภายใน” หมายความว่า ทันทีที่สนธิสัญญาผ่านเงื่อนไข (สัตยาบัน+ประกาศใช้) ตัวบทนั้นจะเข้าสู่ระบบกฎหมายสาธารณรัฐเช็กโดยอัตโนมัติในสภาพเดิม โดยไม่ต้องมีการแปลงรูปฝ่ายนิติบัญญัติไม่จำเป็นต้องนำเนื้อหาสนธิสัญญามาร่างใหม่ เป็นกฎหมายระดับพระราชบัญญัติฉบับใหม่ให้ประชาชนปฏิบัติตาม แต่ประชาชนและหน่วยงานรัฐสามารถอ้างอิงเลขที่สนธิสัญญาและตัวบทสากลได้โดยตรงและการบังคับใช้ได้โดยตรง (Přímá použitelnost) เมื่อสนธิสัญญาถูกรับเข้ามาแล้ว ศาลสามารถหยิบมาปรับใช้กับคดีได้ทันทีเสมือนเป็นกฎหมายที่ตราขึ้นโดยรัฐสภาของสาธารณรัฐเช็ก (Malenovský, 2008) ทั้งนี้การประกาศใช้ทำโดยการตีพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาชุดสนธิสัญญาระหว่างประเทศ โดยอาศัยอำนาจตาม รัฐธรรมนูญ มาตรา 10 และ กฎหมายว่าด้วยราชกิจจานุเบกษา (Zákon č. 309/1999 Sb., o Sbírce zákonů a o Sbírce mezinárodních smluv,1999)

1.2 อำนาจในการทำสนธิสัญญา

อำนาจในการทำสนธิสัญญาตามรัฐธรรมนูญแห่งประเทศสาธารณรัฐเช็ก (Ústava České republiky, Ústavní zákon č 1/1993 Sb.) นั้น ตามมาตรา 63 บัญญัติไว้ว่า

1. ประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้ a. เป็นผู้แทนรัฐในความสัมพันธ์ภายนอก b. เจรจาและให้สัตยาบันในสนธิสัญญาระหว่างประเทศ ทั้งนี้ ประธานาธิบดีอาจมอบหมายการเจรจาสนธิสัญญาระหว่างประเทศให้แก่รัฐบาล หรือมอบหมายให้แก่สมาชิกแห่งรัฐบาลเป็นรายบุคคลโดยความยินยอมของรัฐบาลได้ c. เป็นผู้บัญชาการสูงสุดแห่งกองทัพ d. รับรองหัวหน้าคณะผู้แทนทางการทูต e. แต่งตั้งและถอดถอนหัวหน้าคณะผู้แทนทางการทูต f. ประกาศกำหนดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา g. แต่งตั้งและเลื่อนยศนายพล h. มอบและเชิดชูเกียรติด้วยเครื่องอิสริยาภรณ์แห่งรัฐ เว้นแต่จะมอบหมายให้องค์กรอื่นดำเนินการแทน i. แต่งตั้งผู้พิพากษา j. มีคำสั่งมิให้เริ่มการดำเนินคดีอาญา หรือหากมีการเริ่มดำเนินคดีแล้ว ให้ระงับการดำเนินคดีนั้นเสีย k. มีอำนาจในการประกาศอภัยโทษเป็นการทั่วไป

2. ประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐมีอำนาจหน้าที่อื่นใดตามที่กฎหมายบัญญัติ แม้จะมิได้บัญญัติไว้โดยแจ้งชัดในกฎหมายรัฐธรรมนูญก็ตาม

3. บรรดาคำสั่งหรือการวินิจฉัยใด ๆ ของประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐที่ออกตามความในวรรค 1 และวรรค 2 จะมีผลสมบูรณ์ต่อเมื่อมีการลงนามกำกับโดยนายกรัฐมนตรีหรือสมาชิกแห่งรัฐบาลที่ได้รับมอบหมาย

4. รัฐบาลเป็นผู้รับผิดชอบในบรรดาคำสั่งหรือการวินิจฉัยใด ๆ ของประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐ ซึ่งต้องมีการลงนามกำกับโดยนายกรัฐมนตรีหรือสมาชิกแห่งรัฐบาลที่ได้รับมอบหมายนั้น” (Ústava České republiky,1993) ทฤษฎีประเทศที่มีระบบการปกครองแบบรัฐสภาที่มีประธานาธิบดีเป็นประมุขแห่งรัฐนั้น การเป็นตัวแทนรัฐต่อภายนอกของประธานาธิบดี คือการใช้อำนาจในฐานะประมุขแห่งรัฐเพื่อเป็นผู้แทนโดยตำแหน่งในทางการทูตและการเมือง โดยครอบคลุมถึงการแสดงเจตนาต่อบุคคลในกฎหมายระหว่างประเทศ ในทุกรูปแบบที่มีผลผูกพันรัฐ (Šimíček et al,2010) ดังนั้น ผู้ที่มีอำนาจในการทำสนธิสัญญาระหว่างประเทศตามรัฐธรรมนูญแห่งประเทศสาธารณรัฐเช็กตามมาตรา 63 คือประธานาธิบดี ซึ่งในทางปฏิบัติได้มีคำวินิจฉัยของประธานาธิบดี วาสลาฟ ฮาเวล (Václav Havel) ที่ 144/1993 Sb.ณ วันที่ 28 เมษายน 1993 คำวินิจฉัยของประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐว่าด้วยการเจรจาทำสนธิสัญญาระหว่างประเทศ (Rozhodnutí č. 144/1993 Sb.Rozhodnutí prezidenta republiky o sjednávání mezinárodních smluv ze dne 28. dubna 1993) ซึ่งมีความว่า “โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติมาตรา 63 วรรค 1 (b) แห่งกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งสภาประจำชาติเช็ก ฉบับที่ 1/1993 Sb. รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐเช็ก ข้าพเจ้าออกคำวินิจฉัยฉบับนี้ไว้ เว้นแต่จะมีคำวินิจฉัยเป็นอย่างอื่นในเฉพาะกรณี ดังต่อไปนี้ ข้าพเจ้าขอมอบอำนาจใน a. การเจรจาและการอนุมัติสนธิสัญญาระหว่างประเทศประเภททวิภาคีและพหุภาคี ซึ่งไม่อยู่ในบังคับที่ต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา รวมถึงการภาคยานุวัติและการยอมรับสนธิสัญญาดังกล่าว ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของรัฐบาล b. การเจรจาและการอนุมัติสนธิสัญญาระหว่างประเทศประเภททวิภาคีและพหุภาคี ซึ่งโดยสภาพและเนื้อหาไม่เกินขอบเขตอำนาจหน้าที่ขององค์กรกลางบริหารราชการแผ่นดิน รวมถึงการภาคยานุวัติและการยอมรับสนธิสัญญาดังกล่าว ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสมาชิกแห่งรัฐบาล (รัฐมนตรี) ผู้ซึ่งได้รับมอบหมายให้รักษาการแทนในกระทรวงที่เกี่ยวข้องหรือองค์กรกลางบริหารราชการแผ่นดินอื่นที่เกี่ยวข้อง” Havel v. r. ฮาเวล (ประธานาธิบดีลงนาม) Klaus v. r. เคลาส์ (นายกรัฐมนตรีลงนาม) (Rozhodnutí č. 144/1993,1993)

ผลในทางปฏิบัติของคำวินิจฉัยของประธานาธิบดีวาสลาฟ ฮาเวล ที่ 144/1993 Sb. ณ วันที่ 28 เมษายน 1993 คำวินิจฉัยของประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐว่าด้วยการเจรจาทำสนธิสัญญาระหว่างประเทศ ทำให้มีการแบ่งประเภทการทำสนธิสัญญาแบ่งเป็น

1. สนธิสัญญาระดับประธานาธิบดี (Prezidentské smlouvy) ที่ก่อนจะให้สัตยาบันต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา ตามรัฐธรรมนูญมาตรา 10,10a และมาตรา 49 (Klíma et al, 2009) ตัวอย่างเช่นนายกรัฐมนตรี วลาดิมีร์ ชพิดลา และประธานาธิบดี วาสลาฟ เคลาส์ ลงนามในสนธิสัญญาเข้าสู่ EU ในปี ค.ศ.2003 (Novinky.cz,2003) ประธานาธิบดี วาสลาฟ เคลาส์ ได้ลงนามในสนธิสัญญาลิสบอน ในปี 2009 (Novinky.cz, 2009)

2. สนธิสัญญาระดับรัฐบาล (Vládní smlouvy) คือสนธิสัญญาที่จัดการเรื่องทั่ว ๆ ไป ในขอบเขตอำนาจหน้าที่ของฝ่ายบริหารซึ่งลักษณะเนื้อหามักจะเกี่ยวกับความร่วมมือทางเทคนิค เศรษฐกิจ วัฒนธรรม หรือการศึกษา โดยกระบวนการนั้นกล่าวคือ คณะรัฐมนตรี (Vláda) มีมติเห็นชอบและอนุมัติให้ลงนามและลักษณะของสนธิสัญญานั้นไม่ต้องผ่านรัฐสภา และประธานาธิบดีไม่ต้องให้สัตยาบันตามรัฐธรรมนูญมาตรา 10,10a และ 49 (Klíma et al,2009) ตัวอย่างเช่น ประกาศกระทรวงการต่างประเทศ เรื่อง การทำความตกลงระหว่างรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐเช็กและรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐอิตาลี ว่าด้วยความร่วมมือด้านวัฒนธรรม การศึกษา วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี (Sdělení č. 49/2017 Sb. m. s.,2017)

3. สนธิสัญญาระดับกระทรวง (Rezortní smlouvy) คือความตกลงระหว่างประเทศในเชิงเทคนิคเฉพาะด้านที่ทำขึ้นโดยส่วนราชการระดับกระทรวง อาทิ ความร่วมมือด้านการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางสาธารณสุข โดยกระบวนการเข้าผูกพันทำโดยรัฐมนตรีผู้มีอำนาจภายในขอบเขตหน้าที่และอำนาจ (*ex officio*) ภายใต้การอนุมัติของคณะรัฐมนตรี (Klíma et al,2009) ตัวอย่างเช่น ประกาศกระทรวงการต่างประเทศ เรื่อง การทำความตกลงว่าด้วยความร่วมมือด้านการศึกษาและการเรียนการสอนภาษาระหว่างกระทรวงศึกษาธิการ เยาวชน และกีฬา แห่งสาธารณรัฐเช็ก และกระทรวงการต่างประเทศแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส สำหรับปี ค.ศ. 2012 และ 2013 (Sdělení č. 75/2012 Sb. m. s.,2012)

สืบเนื่องจากประธานาธิบดีดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการสูงสุดของกองทัพแห่งประเทศสาธารณรัฐเช็กตามมาตรา 63c แต่ประเทศสาธารณรัฐเช็กถือว่า “สงครามเป็นเรื่องที่ต้องห้ามตามกฎหมายระหว่างประเทศ ตามกฎบัตรสหประชาชาติ (UN Charter) มาตรา 2 (4) และกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศ” ประธานาธิบดีจึงไม่มีอำนาจประกาศสงคราม การเป็นผู้บัญชาการสูงสุดของกองทัพ ในที่นี้หมายถึงในกรณีการป้องกันประเทศอันเกิดจากการรุกรานโจมตีเท่านั้น ตามนัยแห่งรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐเช็ก มาตรา 43(1) “รัฐสภาเป็นผู้มีอำนาจตัดสินใจในการประกาศสภาวะสงคราม ในกรณีที่สาธารณรัฐเช็กถูกโจมตี หรือในกรณีที่มีความจำเป็นต้องปฏิบัติตามพันธกรณีในสนธิสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการร่วมกันป้องกันประเทศจากการถูกโจมตี” (Ústava České republiky,1993)

1.3 สนธิสัญญาที่ก่อนจะให้สัตยาบันจะต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐเช็ก มาตรา 49 ความว่า “การให้สัตยาบันแก่สนธิสัญญาระหว่างประเทศดังต่อไปนี้ (a) สนธิสัญญาที่กำหนดสิทธิและหน้าที่ของบุคคล (b) สนธิสัญญาพันธมิตร สนธิสัญญาสันติภาพ และสนธิสัญญาทางการเมืองอื่น ๆ (c) สนธิสัญญาที่ก่อให้เกิดสมาชิกภาพของสาธารณรัฐเช็กในองค์การระหว่างประเทศ (d) สนธิสัญญาทางเศรษฐกิจที่มีลักษณะทั่วไป (e) สนธิสัญญาในเรื่องอื่น ๆ ซึ่งการตรากฎหมายเพื่อใช้บังคับสงวนไว้ให้เป็นอำนาจของกฎหมาย จะต้องได้รับความเห็นชอบจากทั้งสองสภาของรัฐสภา” (Ústava České republiky,1993)

ก่อนที่จะให้สัตยาบัน (Ratifikace) สนธิสัญญาใดต้องตามลักษณะที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งประเทศสาธารณรัฐเช็กมาตรา 49 นี้ จะต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาเสียก่อน ซึ่งคะแนนเสียงในความเห็นชอบนี้ ตามรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐเช็กมาตรา 39(2) บัญญัติว่า “การรับรองมติของสภา

ฉบับใดฉบับหนึ่ง จะต้องได้รับความเห็นชอบด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาที่มาประชุม เว้นแต่รัฐธรรมนูญจะบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น" (Ústava České republiky,1993) กล่าวคือ แยกกันทั้งสองสภา คือ จะต้องได้รับความเห็นชอบด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และจะต้องได้รับความเห็นชอบด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกวุฒิสภาไม่รวมกัน

การให้ความเห็นชอบโดยรัฐสภานี้ในเรื่องให้ความเห็นชอบนี้จะมีกรณีพิเศษ กล่าวคือ ตามรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐเช็กมาตรา 39(4) "การรับรองกฎหมายรัฐธรรมนูญ และการให้ความเห็นชอบเพื่อให้สัตยาบันแก่สนธิสัญญาระหว่างประเทศตามที่ระบุไว้ในมาตรา 10a วรรค 1 จะต้องได้รับความเห็นชอบด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในห้าของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด และคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในห้าของจำนวนสมาชิกวุฒิสภาที่มาประชุม" (Ústava České republiky,1993) ซึ่งกรณีของมาตรา 10a วรรค 1 คือ การโอนอำนาจหน้าที่บางประการขององค์กรแห่งสาธารณรัฐเช็ก ให้แก่หน่วยงานหรือองค์การระหว่างประเทศ

ผลของสนธิสัญญาที่ได้รับความเห็นชอบในการให้สัตยาบัน จะเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งประเทศสาธารณรัฐเช็ก "มาตรา 10 บรรดาสนธิสัญญาระหว่างประเทศที่ได้ประกาศใช้แล้ว ซึ่งได้รับความเห็นชอบในการให้สัตยาบันจากรัฐสภาและมีผลผูกพันสาธารณรัฐเช็ก ให้ถือเป็นส่วนหนึ่งของระเบียบกฎหมายภายใน และในกรณีที่บทบัญญัติแห่งสนธิสัญญาระหว่างประเทศดังกล่าวขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ให้ใช้บทบัญญัติแห่งสนธิสัญญาระหว่างประเทศนั้นบังคับ" (Euronovela Úst.zákon č 395/2001 Sb., 2001)

1.4 สนธิสัญญาที่มีผลเป็นการเข้าร่วมองค์การระหว่างประเทศและมีการโอนอำนาจหน้าที่บางประการขององค์กรแห่งสาธารณรัฐเช็กตามรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐเช็ก"มาตรา 10a (1) โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งสนธิสัญญาระหว่างประเทศ อาจมีการโอนอำนาจหน้าที่บางประการขององค์กรแห่งสาธารณรัฐเช็ก ให้แก่องค์การหรือสถาบันระหว่างประเทศได้ (2) ในการให้สัตยาบันสนธิสัญญาระหว่างประเทศตามที่ระบุไว้ในวรรคหนึ่ง จะต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา เว้นแต่กฎหมายรัฐธรรมนูญจะบัญญัติกำหนดการให้สัตยาบันนั้นต้องได้รับความเห็นชอบโดยการออกเสียงประชามติ" (Euronovela Úst.zákon č 395/2001 Sb., 2001)

กรณีตามมาตรา 10a ในทางปฏิบัติคือ กรณีการเข้าร่วมสหภาพยุโรป (EU) มีการทำประชามติตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ กฎหมายรัฐธรรมนูญว่าด้วยการลงประชามติเพื่อการเข้าเป็นสมาชิกสหภาพยุโรปของสาธารณรัฐเช็ก (Ústavní zákon č. 515/2002 Sb., o referendu o přistoupení České republiky k Evropské unii) (Ústavní zákon č. 515/2002,2002) โดยคำถามที่ถามประชาชนคือ "ท่านเห็นชอบให้สาธารณรัฐเช็กเข้าเป็นรัฐสมาชิกของสหภาพยุโรปตามสนธิสัญญาว่าด้วยการเข้าเป็นสมาชิกของสาธารณรัฐเช็กในสหภาพยุโรปหรือไม่?" (Klíma et al,2009) ซึ่งผลการประชามติกล่าวคือ ความเห็นชอบในการโอนอำนาจหน้าที่ไปยังสหภาพยุโรปได้ดำเนินการผ่านการลงประชามติ เมื่อวันที่ 13 - 14

มิถุนายน ค.ศ. 2003 ซึ่งประชาชนชาวเช็กส่วนใหญ่ได้ลงมติเห็นชอบให้เข้าเป็นสมาชิกสหภาพยุโรป (เห็นชอบร้อยละ 77.33 คัดค้านร้อยละ 22.67 ผู้มาใช้สิทธิร้อยละ 55.21) (Klíma et al,2009)

อย่างไรก็ตามการร่วมสหภาพยุโรปแล้วนั้น ทางรัฐบาลจะต้องดำเนินการตามรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐเช็กมาตรา 10b กล่าวคือการแจ้งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพันธกรณีในการเข้าร่วมสหภาพยุโรปให้รัฐสภาทราบพร้อมกับการอภิปรายของรัฐสภาในเรื่องดังกล่าว กล่าวคือ “(1) รัฐบาลจะต้องแจ้งข้อมูลต่อรัฐสภาอย่างสม่ำเสมอและเป็นการล่วงหน้า ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับพันธกรณีอันสืบเนื่องมาจากสมาชิกภาพของสาธารณรัฐเช็กในองค์การหรือสถาบันระหว่างประเทศตามที่ระบุไว้ในมาตรา 10a (2) สภาแต่ละแห่งของรัฐสภาอาจแสดงทัศนะให้ความเห็นต่อร่างการตัดสินใจที่กำลังจะเกิดขึ้นขององค์การหรือสถาบันระหว่างประเทศดังกล่าว ตามวิธีการที่บัญญัติไว้ในระเบียบการประชุมของแต่ละสภา (3) กฎหมายว่าด้วยหลักเกณฑ์การประชุมและการติดต่อสื่อสารระหว่างทั้งสองสภา ตลอดจนการติดต่อสื่อสารกับหน่วยงานภายนอก อาจกำหนดให้สภาทั้งสองมอบหมายการใช้อำนาจตามวรรค 2 ให้เป็นหน้าที่ขององค์กรร่วมของทั้งสองสภาเป็นผู้ดำเนินการแทนได้” (Euronovela Úst.zákon č 395/2001 Sb.,2001)

กรณีศึกษาที่เกี่ยวข้องกับมาตรา 10a ที่น่าสนใจคือ กรณีของสนธิสัญญาลิสบอน (Lisabonská smlouva) ที่ปรับปรุงโครงสร้างของสหภาพยุโรป เพื่อให้ทำงานได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น หลังจากมีสมาชิกเพิ่มขึ้น โดยหัวใจสำคัญคือการ โอนอำนาจหน้าที่บางประการ (Přenos pravomocí) จากรัฐสมาชิกไปให้องค์กรเหนือชาติกล่าวคือสหภาพยุโรปมากขึ้น ซึ่งกรณีของสนธิสัญญาลิสบอนได้รับความเห็นชอบด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในห้าของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดและคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในห้าของจำนวนสมาชิกวุฒิสภาที่มาประชุม ตามรัฐธรรมนูญของประเทศสาธารณรัฐเช็กมาตรา 39(4) เป็นที่เรียบร้อย แต่ทว่า ได้มีการส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญของสาธารณรัฐเช็กพิจารณาว่าขัดแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ตามรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐเช็กมาตรา 87(2) ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐเช็กมีคำวินิจฉัยโดยสรุปได้ว่า “สนธิสัญญาลิสบอนไม่ขัดต่อระเบียบแห่งรัฐธรรมนูญของสาธารณรัฐเช็ก โดยคำร้องของกลุ่มสมาชิกวุฒิสภาที่โต้แย้งเรื่องการสูญเสียอธิปไตยนั้นฟังไม่ขึ้น เนื่องจากศาลรัฐธรรมนูญมองว่า อธิปไตยในยุคโลกาภิวัตน์ไม่ใช่การอยู่อย่างโดดเดี่ยวแต่คือการที่รัฐใช้อำนาจที่มีอยู่เลือก “แบ่งปันอธิปไตย” (Sdílená svrchovanost) ร่วมกับรัฐอื่นเพื่อบรรลุผลประโยชน์ที่ยิ่งใหญ่กว่า การโอนอำนาจหน้าที่บางประการตาม มาตรา 10a จึงเป็นกระบวนการที่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญตราบเท่าที่สหภาพยุโรป ยังคงรักษามาตรฐานการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานและหลักประชาธิปไตยไว้ ศาลรัฐธรรมนูญยังเน้นย้ำว่าการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญได้สิ้นสุดลงแล้ว และคำวินิจฉัยนี้มีผลผูกพันทุกองค์กรของรัฐ ส่งผลให้ประธานาธิบดีต้องทำหน้าที่ทางพิธีการในการลงนามสัตยาบันโดยไม่อาจใช้ดุลพินิจส่วนตัวยับยั้งเจตจำนงของรัฐสภาที่ผ่านมติ 3 ใน 5 มาแล้วได้” (Pl. ÚS 29/09 Lisbon II,2009) ศาลรัฐธรรมนูญยืนยันว่าการที่รัฐสภาเลือกใช้วิธีลงมติเห็นชอบในสภาแทนการทำประชามติ เป็นสิ่งที่ทำได้ตามมาตรา 10a กระบวนการสัตยาบันโดยรัฐสภาถือเป็น “ประเด็นทางการเมืองโดยแท้” ซึ่งรัฐสภาในฐานะตัวแทนประชาชน

มีอำนาจตัดสินใจ ศาลรัฐธรรมนูญชี้ว่าไม่มีกฎหมายบังคับให้ต้องทำประชามติสำหรับการแก้ไขสนธิสัญญาเข้าร่วมสหภาพยุโรปหลังจากเข้าเป็นสมาชิกแล้ว (Pl. ÚS 19/08 Lisbon I,2008)

1.5 อำนาจการป้องกันประเทศและการส่งกองกำลังไปปฏิบัติการนอกเขตแดนตามพันธกรณีระหว่างประเทศ ในเรื่องนี้นั้นโดยหลักใหญ่แล้วจะต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งกองกำลังไปปฏิบัติการนอกดินแดนสาธารณรัฐเช็ก แม้จะเป็นพันธกรณีตามสนธิสัญญาก็ตาม ทั้งนี้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐเช็กมาตรา 43 ความว่า

1) รัฐสภาเป็นผู้มีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดในการประกาศภาวะสงคราม ในกรณีที่สาธารณรัฐเช็กถูกโจมตี หรือในกรณีที่มีความจำเป็นต้องปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศว่าด้วยการป้องกันร่วมกันจากการโจมตี

2) รัฐสภาเป็นผู้มีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดในการที่สาธารณรัฐเช็กจะเข้าร่วมในระบบป้องกันร่วมกันขององค์การระหว่างประเทศซึ่งสาธารณรัฐเช็กเป็นสมาชิก

3) รัฐสภาเป็นผู้ให้ความเห็นชอบในกรณีดังต่อไปนี้ a) การส่งกองกำลังติดอาวุธของสาธารณรัฐเช็กออกนอกเขตแดน b) การพำนักของกองกำลังติดอาวุธจากต่างประเทศในเขตแดนของสาธารณรัฐเช็ก เว้นแต่กรณีที่การวินิจฉัยชี้ขาดดังกล่าวถูกสงวนไว้ให้เป็นอำนาจของรัฐบาล

4) รัฐบาลเป็นผู้มีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดในการส่งกองกำลังติดอาวุธของสาธารณรัฐเช็กออกนอกเขตแดนและการพำนักของกองกำลังติดอาวุธจากต่างประเทศในเขตแดนของสาธารณรัฐเช็ก ทั้งนี้เป็นระยะเวลาไม่เกิน 60 วัน ในกรณีดังต่อไปนี้ a) เพื่อปฏิบัติตามพันธกรณีตามสนธิสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการป้องกันร่วมกันจากการโจมตี b) เพื่อเข้าร่วมในปฏิบัติการรักษาสันติภาพตามมติขององค์การระหว่างประเทศซึ่งสาธารณรัฐเช็กเป็นสมาชิก โดยได้รับความยินยอมจากรัฐผู้รับ c) เพื่อเข้าร่วมในภารกิจกู้ภัยในกรณีที่เกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติ อุบัติภัยทางอุตสาหกรรม หรือวิกฤตการณ์ทางสิ่งแวดล้อม

5) นอกจากนี้ รัฐบาลยังมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดในกรณีดังต่อไปนี้ a) การเคลื่อนทัพผ่านหรือการบินผ่านเขตแดนของสาธารณรัฐเช็กของกองกำลังติดอาวุธจากต่างประเทศ b) การเข้าร่วมซ้อมรบทางทหารของกองกำลังติดอาวุธสาธารณรัฐเช็กนอกเขตแดน และการเข้าร่วมซ้อมรบทางทหารของกองกำลังติดอาวุธต่างประเทศในเขตแดนของสาธารณรัฐเช็ก

6) รัฐบาลต้องแจ้งต่อทั้งสองสภาของรัฐสภาโดยพลันถึงการวินิจฉัยชี้ขาดตามวรรค (4) และ (5) ทั้งนี้รัฐสภาอาจมีมติเพิกถอนคำวินิจฉัยของรัฐบาลได้ โดยการใช้มติไม่เห็นชอบของสภาใดสภาหนึ่งเพียงสภาเดียวด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภานั้นให้ถือเป็นอันเพียงพอในการเพิกถอนคำวินิจฉัยของรัฐบาล (Ústava České republiky,1993)

1.6 อำนาจศาลรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐเช็กในการตรวจความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของสนธิสัญญา ภายหลังการแก้ไขรัฐธรรมนูญโดยกฎหมายรัฐธรรมนูญ Úst.zákon č 395/2001 ที่เรียกว่า Euronovela ระบบกฎหมายแห่งสาธารณรัฐเช็กได้เปลี่ยนผ่านจากแนวคิดทวินิยม สู่รูปแบบเอกนิยม โดยกลไกมีผลต่อกฎหมายในทันที ที่มุ่งเน้นการรับกฎหมายระหว่างประเทศเข้าเป็นส่วนหนึ่งของ

ระบบกฎหมายภายในโดยตรง ส่งผลให้เกิดกลไก “การตรวจสอบเชิงป้องกัน” ซึ่งถือเป็นนวัตกรรมทางนิติศาสตร์ในวงการกฎหมายประเทศสาธารณรัฐเช็กที่ “ทะลุผ่าน” ข้อจำกัดของการตรวจสอบภายหลังแบบเดิม กลไกนี้ถูกตราขึ้นเพื่อธำรงไว้ซึ่งหลักสัญญาต้องเป็นสัญญา (*pacta sunt servanda*) และการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริต (Good faith) โดยป้องกันมิให้รัฐต้องเผชิญกับสภาวะยากลำบากจากการทำสนธิสัญญาที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ เนื่องด้วยหลักกฎหมายระหว่างประเทศและอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. 1969 ไม่อนุญาตให้รัฐอ้างกฎหมายภายในเพื่อเลี่ยงพันธกรณี เว้นแต่จะมีการละเมิดบทบัญญัติที่สำคัญอย่างชัดแจ้งเท่านั้น การตรวจสอบล่วงหน้าจึงเป็นทางออกที่มีประสิทธิภาพที่สุดในการสร้างเอกภาพระหว่างระเบียบแห่งรัฐธรรมนูญและพันธกรณีการรวมกลุ่มตามมาตรา 10a อย่างยั่งยืน (Mlsna & Knědžínek, 2009)

ตามรัฐธรรมนูญของสาธารณรัฐเช็กมาตรา 87(2) ความว่า “ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดว่าสนธิสัญญาระหว่างประเทศตามมาตรา 10a และมาตรา 49 มีข้อความสอดคล้องกับระเบียบรัฐธรรมนูญหรือไม่ โดยให้กระทำก่อนการให้สัตยาบันสนธิสัญญานั้น และในระหว่างที่ศาลรัฐธรรมนูญยังมิได้มีคำวินิจฉัย ห้ามมิให้ดำเนินการให้สัตยาบันสนธิสัญญาดังกล่าว” (Ústava České republiky,1993) มาตรานี้อธิบายโดยสังเขปได้ว่า ก่อนการให้สัตยาบันศาลรัฐธรรมนูญแห่งประเทศสาธารณรัฐเช็กมีอำนาจตรวจสอบว่าสนธิสัญญานั้นสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญหรือไม่ ซึ่งจะวินิจฉัยตรวจสอบเฉพาะฉบับที่มีความสำคัญยิ่งยวดต่อรัฐ ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐเช็กมาตรา 10a ซึ่งเป็นกรณีสนธิสัญญาที่มีการโอนอำนาจบางประการของสาธารณรัฐเช็กไปให้องค์การระหว่างประเทศ เช่น สนธิสัญญาลิสบอนของสหภาพยุโรป และกรณีตามรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐเช็กมาตรา 49 ที่จะต้องวินิจฉัยตรวจสอบว่าสนธิสัญญาใดที่ต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา ทั้งนี้การเสนอต่อศาลรัฐธรรมนูญจะต้องเสนอก่อนการให้สัตยาบันเท่านั้น จะเสนอหลังจากให้สัตยาบันไปแล้วมิได้ ตามกฎหมายว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญ (Zákon o Ústavním soudu č. 182/1993 Sb) มาตรา71a การยื่นคำร้องเสนอนั้นทำได้โดย “(1) ผู้มีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดว่าสนธิสัญญาระหว่างประเทศมีความสอดคล้องกับกฎหมายรัฐธรรมนูญตามมาตรา 87 วรรค 2 แห่งรัฐธรรมนูญหรือไม่ ได้แก่ a) สภาใดสภาหนึ่งของรัฐสภา โดยให้ยื่นได้นับแต่ขณะที่มีการเสนอสนธิสัญญาระหว่างประเทศต่อสภานั้นเพื่อขอความเห็นชอบในการให้สัตยาบันจนถึงขณะที่สภานั้นได้มีมติให้ความเห็นชอบ b) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า 41 คน หรือสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่า 17 คน โดยให้ยื่นได้นับแต่ขณะที่รัฐสภาได้มีมติให้ความเห็นชอบในการให้สัตยาบันสนธิสัญญาระหว่างประเทศ จนถึงขณะที่ประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐได้ให้สัตยาบันสนธิสัญญานั้น c) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า 41 คน หรือสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่า 17 คน โดยให้ยื่นได้นับแต่ขณะที่มีการประกาศผลการออกเสียงประชามติ ซึ่งมีมติให้ความเห็นชอบในการให้สัตยาบันสนธิสัญญาระหว่างประเทศ จนถึงขณะที่ประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐได้ให้สัตยาบันสนธิสัญญานั้น d) ประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐ โดยให้ยื่นได้นับแต่ขณะที่มีการเสนอสนธิสัญญาระหว่างประเทศต่อประธานาธิบดีเพื่อการให้สัตยาบัน (2) คำร้องของกลุ่มสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือกลุ่มสมาชิกวุฒิสภา

ตามวรรค (1) ข้อ b) และข้อ c) ต้องมีลายมือชื่อของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาตามจำนวนที่กฎหมายกำหนด (3) ในกรณีที่สนธิสัญญาระหว่างประเทศมิได้จัดทำขึ้นเป็นภาษาเช็กฉบับที่ให้ผลผูกพัน (Authentic text) ผู้ยื่นคำร้องต้องแนบตัวบทสนธิสัญญาที่เป็นฉบับที่ให้ผลผูกพันอย่างน้อยหนึ่งภาษา พร้อมทั้งฉบับแปลเป็นภาษาเช็กประกอบคำร้องด้วย (Zákon o Ústavním soudu č. 182/1993 Sb, 1993) ซึ่งจะเห็นได้ว่าที่สามารถยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้นั้น ไม่ได้จำกัดแค่ฝ่ายบริหาร แต่ยื่นได้ทั้งฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ

ในกระบวนการพิจารณานั้น ตามกฎหมายว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญ (Zákon o Ústavním soudu č. 182/1993 Sb) มาตรา71d บัญญัติโดยหลักการพิจารณาคดีโดยไม่ชักช้าต่อเนื่องโดยคำนึงถึงเนื้อหาของสนธิสัญญาสอดคล้องกับระเบียบแห่งรัฐธรรมนูญหรือไม่อย่างไร ซึ่งทำได้หากมีการร้องขอโดยคู่ความ (Wagnerová et al., 2007) ทั้งนี้ มาตรา 71d ความว่า

“(1) หากคู่ความในคดีร้องขอ ให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้องนั้นโดยเร็วเป็นลำดับแรกก่อนคดีอื่นที่ศาลได้รับไว้ตามลำดับก่อนหลัง และต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จโดยไม่ชักช้า

(2) หากคำร้องนั้นไม่ถูกสั่งจำหน่าย และในระหว่างการพิจารณาคดีไม่มีเหตุให้ต้องระงับการพิจารณา ให้ศาลรัฐธรรมนูญมีหน้าที่ดำเนินการพิจารณาและวินิจฉัยคำร้องนั้นให้แล้วเสร็จ แม้จะไม่มีการยื่นคำร้องขอเพิ่มเติมอื่นใดอีกก็ตาม

(3) ในการทำคำวินิจฉัย ให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาเนื้อหาของสนธิสัญญาระหว่างประเทศในประเด็นเรื่องความสอดคล้องกับระเบียบแห่งรัฐธรรมนูญ” (Zákon o Ústavním soudu č. 182/1993 Sb,1993) แต่อย่างไรก็ตามคดี Lisbon I ศาลรัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเช็กใช้เวลาร่วมเจ็ดเดือนในการพิจารณาคดีจนแล้วเสร็จ (Česká televize, 2008) ซึ่งนับว่านานพอสมควร

2. การทำหนังสือสัญญา (สนธิสัญญา) ระหว่างประเทศตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 กรณีของประเทศไทยนั้น มีบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ที่เกี่ยวข้องดังนี้

“มาตรา 8 พระมหากษัตริย์ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพไทย” (The Secretariat of the House of Representatives, 2019)

“มาตรา 177 พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการประกาศสงครามเมื่อได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา

มติให้ความเห็นชอบของรัฐสภาต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา” (The Secretariat of the House of Representatives, 2019)

“มาตรา 178 พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการทำหนังสือสัญญาสันติภาพ สัญญาสงบศึก และสัญญาอื่นกับนานาประเทศหรือกับองค์การระหว่างประเทศ

หนังสือสัญญาใดมีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทยหรือเขตพื้นที่นอกอาณาเขตซึ่งประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตยหรือมีเขตอำนาจตามหนังสือสัญญาหรือตามกฎหมายระหว่างประเทศหรือจะต้องออก

พระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามหนังสือสัญญา และหนังสือสัญญาอื่นที่อาจมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจสังคม หรือการค้า หรือการลงทุนของประเทศอย่างกว้างขวาง ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา ในการนี้ รัฐสภาต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับเรื่อง หากรัฐสภาพิจารณาไม่แล้วเสร็จภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ถือว่ารัฐสภาให้ความเห็นชอบ

หนังสือสัญญาอื่นที่อาจมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม หรือการค้า หรือการลงทุนของประเทศอย่างกว้างขวางตามวรรคสอง ได้แก่ หนังสือสัญญาเกี่ยวกับการค้าเสรี เขตศุลกากรร่วม หรือการให้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติ หรือทำให้ประเทศต้องสูญเสียสิทธิในทรัพยากรธรรมชาติทั้งหมดหรือบางส่วนหรือหนังสือสัญญาอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ ให้มีกฎหมายกำหนดวิธีการที่ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและได้รับการเยียวยาที่จำเป็นอันเกิดจากผลกระทบของการทำหนังสือสัญญาตามวรรคสามด้วย เมื่อมีปัญหาว่าหนังสือสัญญาใดเป็นกรณีตามวรรคสองหรือวรรคสามหรือไม่ คณะรัฐมนตรีจะขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยก็ได้ ทั้งนี้ ศาลรัฐธรรมนูญต้องวินิจฉัยให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับคำขอ” (The Secretariat of the House of Representatives, 2019)

2.1 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายภายในแนวทางทางทฤษฎีที่จะทำให้สนธิสัญญาที่เป็นกฎหมายระหว่างประเทศให้มีผลใช้บังคับภายในประเทศไทยได้ ประเทศไทยใช้ทฤษฎีทวินิยม (Dualism) (Suriya, 2016) โดยเป็นแนวทางทวินิยมแบบเคร่งครัด ดังนั้นแนวคิดในแบบทฤษฎีพหุนิยม (Pluralism) ที่เป็นแนวทางผสมผสานความหลากหลายของระบบกฎหมาย เพื่อการปฏิสัมพันธ์อย่างเป็นระบบ โดยให้คุณค่ากับอำนาจหลายระดับทั้งระดับต่างประเทศและระดับท้องถิ่น ที่สามารถประนีประนอมข้อขัดแย้งได้อย่างยืดหยุ่นไม่ตายตัว (Chatinakrob, 2025) ไม่ปรากฏขึ้นในระบบรัฐธรรมนูญไทย และมีข้อสังเกตว่า ในตัวบทของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ใช้คำว่า “หนังสือสัญญา” ซึ่งหมายถึงความตกลงที่เป็นลายลักษณ์อักษรเท่านั้น ไม่หมายความรวมถึงความตกลงที่ทำขึ้นอย่างไม่เป็นลายลักษณ์อักษร (Suriya, 2010) ซึ่งการตีความคำว่า “หนังสือสัญญา” นี้ต้องตีความโดยอาศัยพื้นฐานจากนิยามคำว่า “สนธิสัญญา” (Treaty) จากอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. 1969 เป็นหลักสำคัญ เพื่อความชัดเจนแน่นอนอย่างเป็นเหตุเป็นผลหลักวิชาการตามหลักการในทางกฎหมายระหว่างประเทศ (Thirawat, 2025) อย่างไรก็ตามสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ได้อ้างถึง “คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 6-7/2551 ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยในคดีคำแถลงการณ์ร่วมไทย-กัมพูชา ฉบับลงวันที่ 18 มิถุนายน พ.ศ. 2551 ประกอบความมุ่งหมายและคำอธิบายประกอบรายมาตรา ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 เกี่ยวกับคำว่า “หนังสือสัญญา ให้หมายความถึง ความตกลงทุกประเภทที่ประเทศไทยทำขึ้นกับนานาประเทศหรือกับองค์การระหว่างประเทศโดยมีความมุ่งหมายเพื่อให้เกิดความผูกพันทางกฎหมายระหว่างกันตามกฎหมายระหว่างประเทศ หนังสือสัญญาดังกล่าวต้องมีลักษณะที่ทำขึ้นเป็นหนังสือ และเป็นสัญญาที่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายระหว่างประเทศ โดมีลักษณะคือ 1) ทำขึ้นระหว่างรัฐ หรือระหว่างรัฐกับองค์การระหว่างประเทศ หรือระหว่างองค์การระหว่างประเทศด้วยกันเอง 2) ความตกลงนั้นต้องทำเป็นหนังสือ

ซึ่งลงนามโดยหัวหน้าฝ่ายบริหาร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ หรือผู้ได้รับมอบอำนาจเต็ม (Full powers) จากคณะรัฐมนตรี 3) เป็นความตกลงสองฝ่ายหรือหลายฝ่ายที่มีเจตนาก่อให้เกิดพันธะผูกพันทางกฎหมายและ 4) ความตกลงนั้นต้องอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายระหว่างประเทศ" (The Secretariat of The House of Representatives, 2019) และตามนัยของคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 6 - 7/2551 ยังหมายถึง "หากหนังสือสัญญาใดที่คณะรัฐมนตรีจะไปดำเนินการทำกับประเทศอื่นหรือกับองค์การระหว่างประเทศมีลักษณะของหนังสือสัญญาที่อาจมีผลเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทยหรืออาจมีผลเปลี่ยนแปลงเขตพื้นที่นอกอาณาเขตซึ่งประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตยหรือมีเขตอำนาจตามหนังสือสัญญาหรือตามกฎหมายระหว่างประเทศก็ต้องนำหนังสือสัญญานั้นขอความเห็นชอบของรัฐสภาก่อนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 190 วรรคสอง และวรรคสาม" (Mamout, 2018) ดังนั้น แม้เพียง "อาจมีผล" ก็ต้องนำเข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภาเพื่อให้ความเห็นชอบ

2.2 อำนาจในการทำสนธิสัญญา จากมาตรา 177 และ 178 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ซึ่งอยู่ในหมวดคณะรัฐมนตรี นั้น ถ้อยคำ "พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการทำสัญญา" เมื่อตีความประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 3 ตอนต้น ความว่า "อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ..." จะเห็นได้ว่า องค์กรผู้มีอำนาจในการจัดทำสนธิสัญญาคือ ฝ่ายบริหารเป็นสำคัญ อันได้แก่ คณะรัฐมนตรี ตลอดจนหน่วยงานระดับกระทรวงและกรมที่มีภารกิจหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับเนื้อหาสาระของสนธิสัญญาฉบับนั้น ๆ (Suriya, 2010)

สืบเนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 8 และมาตรา 177 นอกเหนือจากบทบาทในฐานะจอมทัพไทยและการบริหารพระราชอำนาจในการประกาศสงครามภายใต้ความเห็นชอบของรัฐสภาแล้ว พระมหากษัตริย์ยังทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการจัดทำสนธิสัญญาสันติภาพเพื่อยุติสภาวะสงคราม ตลอดจนการทำสัญญาสงบศึกเพื่อพักการสู้รบชั่วคราวหรือเพื่อเตรียมการไปสู่สันติภาพอย่างถาวร (Suriya, 2010) แม้การตีความตามมาตรา 3 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 จะบ่งชี้ว่าอำนาจในทางปฏิบัติเป็นของฝ่ายบริหารในฐานะผู้รับผิดชอบหลักก็ตาม แต่ยังมีประเด็นพิจารณาสำคัญที่ว่า การทำสงครามนั้นถือเป็นการกระทำที่ขัดต่อหลักการพื้นฐานของกฎหมายระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตามกฎบัตรสหประชาชาติ มาตรา 2 (4) และกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศที่การทำสงครามเป็นเรื่องต้องห้าม

2.3 หนังสือสัญญา (สนธิสัญญา) ที่จะต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา

ตามมาตรา 178 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรได้อธิบายตามความมุ่งหมายและคำอธิบายประกอบรายมาตราของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ไว้ว่า "บทบัญญัติวรรคสองกำหนดหนังสือสัญญาที่คณะรัฐมนตรีต้องขอรับความเห็นชอบจากรัฐสภา มีทั้งสิ้น 4 ประเภท คือ 1) หนังสือสัญญาที่มีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตของประเทศ 2) หนังสือสัญญาที่มีบทเปลี่ยนแปลงเขตพื้นที่นอกอาณาเขตซึ่งประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตย

หรือมีเขตอำนาจตามหนังสือสัญญา หรือตามกฎหมายระหว่างประเทศ 3) หนังสือสัญญาที่จะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามหนังสือสัญญา 4) หนังสือสัญญาอื่นที่อาจมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม หรือการค้าหรือการลงทุนของประเทศอย่างกว้างขวาง และ หนังสือสัญญาอื่นที่มีผลกระทบด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม หรือการค้า หรือการลงทุนของประเทศอย่างกว้างขวาง หมายความเฉพาะ 1) หนังสือสัญญาเกี่ยวกับการค้าเสรี 2) หนังสือสัญญาเกี่ยวกับเขตศุลกากรร่วม 3) หนังสือสัญญาเกี่ยวกับการให้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติ หรือทำให้ประเทศต้องสูญเสียสิทธิในทรัพยากรธรรมชาติทั้งหมดหรือบางส่วน 4) หนังสือสัญญาอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ" (The Secretariat of The House of Representatives, 2019) ซึ่งมีข้อสังเกตบางประการ ดังนี้

1) หนังสือสัญญาที่มีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตของประเทศ หมายถึง อาณาเขตไทย (Thai Territory) กล่าวคือขอบเขตพื้นที่ที่ประเทศไทยมีอำนาจอธิปไตยเหนือพื้นที่นั้นตามกฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งครอบคลุมทั้งพื้นดิน (Land territory) น่านน้ำภายใน (Internal waters) ทะเลอาณาเขต (Territorial sea) ที่แผ่ขยายออกไปไม่เกิน 12 ไมล์ทะเล รวมถึงห้วงอากาศ (Air space) เหนือบริเวณดังกล่าว และ พื้นดินท้องทะเล (Sea-bed) พร้อมดินใต้ผิวดิน (Subsoil) ภายใต้ทะเลอาณาเขตนั้นด้วย (Saisoonthorn, 2025)

2) หนังสือสัญญาที่มีบทเปลี่ยนแปลงเขตพื้นที่นอกอาณาเขตซึ่งประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตย หรือมีเขตอำนาจตามหนังสือสัญญา หรือตามกฎหมายระหว่างประเทศ หมายถึง ความตกลงระหว่างประเทศที่มีเนื้อหาเกี่ยวการที่รัฐมีสิทธิอธิปไตย (Sovereign rights) เพื่อวัตถุประสงค์ในการแสวงประโยชน์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติ หรือมี "เขตอำนาจ" (Jurisdiction) ในการบังคับใช้กฎหมายเฉพาะเรื่อง ซึ่งพื้นที่เหล่านี้ครอบคลุมถึงพื้นที่ทางทะเลที่แผ่ออกไปพ้นจากทะเลอาณาเขต ได้แก่ เขตต่อเนื่อง (Contiguous zone) เขตเศรษฐกิจจำเพาะ (Exclusive economic zone) และ เขตไหล่ทวีป (Continental Shelf) ซึ่งรวมถึงมวลน้ำ พื้นดินท้องทะเล และดินใต้ผิวดิน โดยการทำสัญญาที่กระทบต่อขอบเขตพื้นที่เหล่านี้ถือเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาตามกลไกทางรัฐธรรมนูญ (Saisoonthorn, 2009) อย่างไรก็ตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 33/2543 ได้วางหลักการสำคัญเกี่ยวกับการตีความ "หนังสือสัญญา" โดยระบุว่า "หนังสือสัญญานั้นต้องมีสถานะเป็นข้อตกลงที่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งกรณีของอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (CBD) นั้นมีพันธกรณีตามมาตรา 15 และมาตรา 1 ที่กำหนดให้รัฐภาคีต้องยอมรับสิทธิของรัฐอื่นในการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์จากทรัพยากรพันธุกรรมอย่างเท่าเทียม การเข้าเป็นภาคีจึงส่งผลให้ประเทศไทยถูกจำกัดอำนาจในการจัดการทรัพยากรของตนเองตามลำพัง ถือเป็นการเปลี่ยนแปลงเขตอำนาจแห่งรัฐในมิติการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ นอกจากนี้ยังต้องมีการตราหรือปรับปรุงกฎหมายภายในเพื่ออนุวัติตามอนุสัญญา ดังนั้น อนุสัญญาดังกล่าวจึงมีลักษณะเป็นหนังสือสัญญาที่มีบทเปลี่ยนแปลงเขตอำนาจแห่งรัฐและต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้เป็นไปตามสัญญา ซึ่งฝ่ายบริหารต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาก่อนตามรัฐธรรมนูญ (มาตรา 224 เดิม)"(Constitutional Court Decision No. 33/2543, 2000)

3) หนังสือสัญญาที่จะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามหนังสือสัญญา หมายถึง หนังสือสัญญาที่ต้องออกพระราชบัญญัติคือความตกลงระหว่างประเทศที่มีพันธกรณีบังคับให้รัฐต้องตรากฎหมายใหม่หรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเดิมในระดับพระราชบัญญัติ เพื่ออนุวัติตามให้เนื้อหาของหนังสือนั้นมีผลใช้บังคับสมบูรณ์ภายในประเทศ หากเรื่องใดสามารถปฏิบัติตามได้ด้วยกฎหมายที่มีอยู่แล้ว ย่อมไม่เข้าเงื่อนไขนี้ (Thirawat, 2025)

4) สนธิสัญญาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอย่างกว้างขวาง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 178 วรรค 2,3 และการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนตามวรรค 4 ซึ่งจะต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภานั้น ซึ่งมีข้อพิจารณาคือถ้อยคำว่า “อย่างกว้างขวาง” เป็นถ้อยคำที่ไม่ชัดเจนกว้างจนเกินไป ซึ่งก่อให้เกิดการตีความที่ไม่ชัดเจนขึ้นมาได้ ขึ้นอยู่กับดุลพินิจในการตีความของศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นไปได้ว่า ความตกลงระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการค้าเสรี เขตศุลกากรร่วม หรือการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ หากมีขอบเขตการบังคับใช้ที่ส่งผลกระทบในวงแคบหรือจำกัดเฉพาะส่วน หากศาลรัฐธรรมนูญมองว่า “ไม่ได้มีผลกระทบอย่างกว้างขวาง” โดยไม่ได้สร้างผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม การค้า หรือการลงทุนในภาพรวมของประเทศ ย่อมไม่ถือเป็นหนังสือสัญญาสำคัญที่มีลักษณะตามองค์ประกอบของรัฐธรรมนูญ มาตรา 178 (Mamout, 2018) อนึ่ง คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 3/2560 ได้วินิจฉัยว่า “ร่างบันทึกความเข้าใจ (MOU) เรื่องการผ่านแดนสินค้าระหว่างไทย-กัมพูชา แม้จะมีสถานะเป็นหนังสือสัญญาตามมาตรา 178 เนื่องจากเป็นข้อตกลงลายลักษณ์อักษรที่มุ่งผูกพันกันตามกฎหมายระหว่างประเทศ และมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับ “การค้าเสรี” ในลักษณะการอำนวยความสะดวกเพื่อขจัดอุปสรรคทางการค้า ตามวรรคสามก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาแล้วพบว่าไม่มีข้อกำหนดเรื่องพิกัดอัตราภาษีหรือการจำกัดปริมาณสินค้าที่มีนัยสำคัญ จึงถือเป็นสัญญาที่ “ไม่มีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม หรือการลงทุนอย่างกว้างขวาง” ด้วยเหตุนี้ ฝ่ายบริหารจึงสามารถดำเนินการได้โดยไม่ต้องขอความเห็นชอบจากรัฐสภาตามมาตรา 178 วรรคสอง” (Constitutional Court Decision No. 3/2560, 2017)

ในส่วนของกรณีตามมาตรา 178 วรรค 4 นั้น แม้จะยังไม่มีการตรากฎหมายเฉพาะเพื่อกำหนดวิธีการมีส่วนร่วมและการเยียวยา แต่ประชาชนย่อมสามารถใช้สิทธิแสดงความคิดเห็นได้ทันทีตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 34 และมาตรา 25 วรรคสอง รับรองไว้ เนื่องจากบทบัญญัติพื้นฐานกำหนดให้สิทธิเสรีภาพตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญมีผลบังคับใช้ได้ทันทีแม้ในสภาวะที่ยังไม่มีกฎหมายออกมารองรับ อย่างไรก็ตามพระราชบัญญัติ ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561 ในส่วนที่ 4 การจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะต้องมีการถามความคิดเห็นประชาชนผู้มีส่วนได้เสีย ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 178 วรรค 4 (Enhancement and Conservation of National Environmental Quality Act (No. 2), 2018)

2.4 สนธิสัญญาที่มีผลเป็นการเข้าร่วมองค์การระหว่างประเทศและมีการโอนอำนาจหน้าที่บางประการ ในเรื่องนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มิได้บัญญัติไว้เหมือนรัฐธรรมนูญของประเทศสาธารณรัฐเช็ก เพราะด้วยความที่ยึดมั่นในความเป็นชาตินิยมและเคร่งครัดในอำนาจอธิปไตยของรัฐ ดังนั้น สนธิสัญญาที่มีผลเป็นการเข้าร่วมองค์การระหว่างประเทศและมีการโอนอำนาจหน้าที่บางประการให้แก่องค์การระหว่างประเทศ ในทำนองเดียวกันกับการเข้าเป็นสมาชิกสหภาพยุโรปของสาธารณรัฐเช็ก เป็นประเด็นที่ยังไม่สอดคล้องกับบริบททางนิติศาสตร์และสังคมของประเทศไทยในปัจจุบัน

2.5 อำนาจการป้องกันประเทศและการส่งกองกำลังไปปฏิบัติการนอกเขตแดนตามพันธกรณีระหว่างประเทศ ในเรื่องนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มิได้บัญญัติไว้เหมือนรัฐธรรมนูญของประเทศสาธารณรัฐเช็ก แม้จะมีการส่งทหารไทยไปปฏิบัติหน้าที่ภายใต้กรอบของสหประชาชาติอยู่หลายครั้ง ไม่ว่าจะเป็นกรณีสงครามเกาหลี กรณีสงครามอ่าวเปอร์เซีย กรณีจัดการทุ่นระเบิดในกัมพูชา กรณีเซียลา เลโอน กรณีอาเจห์ กรณีบุรุนดี ฯลฯ (Pivavatnapanich, 2007) มีเพียงแต่ พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2551 “มาตรา 38 การใช้กำลังทหารในการปฏิบัติภารกิจเพื่อสันติภาพให้เป็นไปโดยความเห็นชอบของสภากลาโหม และเป็นไปตามมติของคณะรัฐมนตรี ในกรณีที่คณะรัฐมนตรีมีมติให้ใช้กำลังทหารในการปฏิบัติการตามวรรคหนึ่ง ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมโดยความเห็นชอบของสภากลาโหม มีอำนาจกำหนดหน่วยงานในกระทรวงกลาโหม และแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ทางทหาร รวมทั้งกำหนดอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ทางทหารนั้น เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรี” (Ministry of Defence Organization Act Section 38, 2008)

2.6 อำนาจศาลรัฐธรรมนูญไทยในการตรวจความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของสนธิสัญญา ตามมาตรา 178 วรรค 5 นี้ ให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้ตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของสนธิสัญญาโดยผู้เสนอเรื่องคือ คณะรัฐมนตรี และศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวัน ซึ่งมีข้อสังเกตว่า เสนอให้ศาลรัฐธรรมนูญ คือ คณะรัฐมนตรีที่เป็นฝ่ายบริหารเท่านั้น ซึ่งเป็นการตัดอำนาจของรัฐสภาซึ่งเป็นฝ่ายนิติบัญญัติในการยื่นเรื่องนี้ให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา (Mamout, 2018)

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่องการทำหนังสือสัญญาระหว่างประเทศตามรัฐธรรมนูญเปรียบเทียบระหว่างประเทศสาธารณรัฐเช็กและประเทศไทยโดยการวิเคราะห์ ผู้วิจัยพบว่า

1. บทวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายภายในสาธารณรัฐเช็กได้สร้างจุดเปลี่ยนสำคัญทางนิติศาสตร์ภายหลังยุคเปลี่ยนผ่านทางการเมือง โดยการละทิ้งทฤษฎีทวินิยมและหันมาปรับใช้ทฤษฎีเอกนิยมแบบโดยตรง ผ่านกลไกการอ้างถึงหรือการดึงมาใช้ ส่งผลให้สนธิสัญญาและบรรทัดฐานระหว่างประเทศกลายเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายภายในโดยสมบูรณ์ กระบวนทัศน์ใหม่นี้ไม่เพียงสะท้อนถึงการยอมรับหลักกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศ (International customary law) เท่านั้น แต่ยังยกระดับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้มีพลวัตเหนือกว่ายุคอดีตประเทศเช็กโกสโลวาเกียที่มี

ระบอบการปกครองแบบเผด็จการคอมมิวนิสต์อย่างนัยสำคัญ ดังนั้นผู้วิจัยไม่เห็นสอดคล้องกับแนวทางของประเทศไทย ที่ยังยึดถือทฤษฎีทวินิยมอย่างเคร่งครัด (Strict dualism) ซึ่งจำกัดการบังคับใช้กฎหมายระหว่างประเทศไว้เพียงการตรากฎหมายอนุวัตการเท่านั้น ความตึงตัวทางทฤษฎีประกอบกับการขาดบทบัญญัติรับรองกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศอย่างเป็นรูปธรรม ก่อให้เกิดข้อจำกัดในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างทันท่วงที ผู้วิจัยจึงเสนอแนะว่าควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ โดยบัญญัติรับรองสถานะของกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศไว้โดยตรง เพื่อให้ระบบกฎหมายไทยสอดคล้องกับมาตรฐานสากลและหลักนิติรัฐอย่างแท้จริงและควรปรับแนวคิดเป็นแบบทฤษฎีพหุนิยม

2. บทวิเคราะห์เปรียบเทียบ อำนาจบัญชาการกองทัพและภารกิจทางทหารภายใต้หลักนิติรัฐ

ในมิติของการดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการสูงสุดของกองทัพ แม้สาธารณรัฐเช็กและประเทศไทยจะมีลักษณะทางโครงสร้างที่คล้ายคลึงกัน แต่ผู้วิจัยพบความแตกต่างอย่างนัยสำคัญในเชิงวัตถุประสงค์ของการใช้อำนาจ โดยรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐเช็กจำกัดขอบเขตภารกิจไว้เพียง “การป้องกันประเทศ” (Defense) เท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับหลักการพื้นฐานของกฎหมายระหว่างประเทศที่ห้ามการทำสงครามรุกราน ในประเด็นนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าบทบัญญัติของประเทศไทยยังมีความย้อนแย้งกับมาตรฐานสากล เนื่องด้วยรัฐธรรมนูญไทยยังคงให้การรับรองสถานะของ “การทำสงคราม” ซึ่งขัดต่อหลักการในกฎหมายระหว่างประเทศ (UN Charter) อย่างชัดเจน ผู้วิจัยจึงเสนอแนะว่าควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนนี้ ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 เพื่อให้สะท้อนถึงเจตนารมณ์ในการรักษาความมั่นคงภายใต้หลักสันติภาพและการป้องกันบูรณภาพแห่งดินแดนภายใต้กรอบกฎหมายสากล นอกจากนี้ในประเด็น “การส่งกำลังพลไปปฏิบัติหน้าที่นอกราชอาณาจักร” ผู้วิจัยมีความเห็นสอดคล้องกับรูปแบบของสาธารณรัฐเช็ก ที่กำหนดให้ต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาในทุกกรณีเพื่อเป็นหลักประกันความโปร่งใส ซึ่งในจุดนี้รัฐธรรมนูญไทยกลับมีช่องว่างทางกฎหมาย โดยมิได้บัญญัติกลไกการตรวจสอบจากฝ่ายนิติบัญญัติไว้ให้ชัดเจน ผู้วิจัยจึงเสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 เพื่อสร้างระบบคานอำนาจและเสริมสร้างหลักนิติรัฐในการใช้อำนาจทางการทหารให้สามารถตรวจสอบได้อย่างเป็นรูปธรรม

3. บทวิเคราะห์เปรียบเทียบ กลไกการตรวจสอบความชอบของสนธิสัญญาและปัญหาความแน่นอนทางกฎหมาย จากการศึกษาวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ ผู้วิจัยพบว่าแม้ทั้งสองประเทศจะมีหลักการตรวจสอบสนธิสัญญาโดยฝ่ายนิติบัญญัติที่คล้ายคลึงกัน แต่ในรายละเอียดกลับมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยสาธารณรัฐเช็กได้วางระบบการจำแนกประเภทสนธิสัญญาที่ต้องได้รับความเห็นชอบไว้อย่างชัดแจ้ง ควบคู่ไปกับการใช้กลไกการตรวจสอบก่อนการแสดงเจตนาผูกพัน ซึ่งสร้างความแน่นอนทางกฎหมายได้อย่างเป็นรูปธรรม ในประเด็นนี้ผู้วิจัยเห็นว่าบทบัญญัติของประเทศไทยยังมีข้อบกพร่องทางเทคนิคนิติศาสตร์ แม้รัฐธรรมนูญมาตรา 178 จะพยายามจำกัดขอบเขตของหนังสือสัญญาที่มีผลกระทบอย่างกว้างขวาง แต่บรรทัดฐานตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 3/2560 กลับส่งผลให้เกิดความคลุมเครือและสร้างสภาวะความไม่แน่นอนทางกฎหมายเพิ่มขึ้น เนื่องจากการพิจารณาต้องพึ่งพาการตีความรายกรณี จากศาลรัฐธรรมนูญเพียงอย่างเดียว จนกลายเป็นอุปสรรคต่อประสิทธิภาพในการดำเนินวิเทโศบาย ผู้วิจัยจึงมี

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิรูปว่า ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ มาตรา 178 วรรค 2 และ 3 โดยเปลี่ยนจากการใช้ถ้อยคำที่กว้างขวาง มาเป็นการระบุประเภทหนังสือสัญญาให้ชัดเจนตามหลักการแจกแจงรายการเพื่อขจัดปัญหาการตีความที่ไร้ขอบเขต เสริมสร้างดุลยภาพแห่งอำนาจระหว่างฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ และธำรงไว้ซึ่งหลักนิติรัฐที่มั่นคง

4. บทวิเคราะห์เปรียบเทียบ กลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนและประสิทธิภาพในการทำสนธิสัญญา

จากการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบประเด็นการมีส่วนร่วมของประชาชน พบข้อแตกต่างสำคัญทางบทบัญญัติ โดยสาธารณรัฐเช็กจำกัดกลไกการรับฟังความคิดเห็นและการลงประชามติไว้เฉพาะกรณีที่มีนัยสำคัญยิ่งยวดอย่างการเข้าเป็นสมาชิกสหภาพยุโรปเท่านั้น ในประเด็นนี้ ผู้วิจัยไม่เห็นสอดคล้องกับบทบัญญัติของประเทศไทยตามมาตรา 178 วรรค 4 ที่กำหนดให้ต้องมีกฎหมายกำหนดวิธีการมีส่วนร่วมและมาตรการเยียวยาในลักษณะเป็นการทั่วไป ผู้วิจัยมีความเห็นเสนอแนะว่าควรพิจารณาตัดบทบัญญัติดังกล่าวออก เนื่องจากในเชิงนิติศาสตร์กลไกการตรวจสอบผ่านรัฐสภาซึ่งเป็นตัวแทนโดยชอบธรรมของประชาชน ควบคู่กับระบบการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญก่อนการให้สัตยาบันโดยศาลรัฐธรรมนูญถือเป็นมาตรการที่เพียงพอและเหมาะสมแก่การคุ้มครองประโยชน์สาธารณะแล้ว การคงไว้ซึ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมที่ซ้ำซ้อนในทุกกรณีตามมาตรา 178 วรรค 4 นอกจากจะเพิ่มขั้นตอนทางธุรการโดยไม่จำเป็นแล้ว ยังอาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในเวทีการเมืองระหว่างประเทศอีกด้วย

5. บทวิเคราะห์เปรียบเทียบ เขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญและดุลยภาพในการตรวจสอบสนธิสัญญา

จากการศึกษากระบวนการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของสนธิสัญญา ผู้วิจัยพบความแตกต่างอย่างนัยสำคัญในแง่ของ “เขตอำนาจศาล” และ “สิทธิในการเสนอคดี” โดยในสาธารณรัฐเช็ก ระบบกฎหมายมุ่งเน้นการตรวจสอบล่วงหน้าก่อนการแสดงเจตนาผูกพันพันธกรณีระหว่างประเทศเป็นการเฉพาะซึ่งเปิดกว้างให้ทั้งฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติมีอำนาจในการส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย อันเป็นการสร้างดุลยภาพแห่งอำนาจที่สมบูรณ์ ซึ่งในประเด็นนี้ผู้วิจัยเห็นว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ยังมีข้อบกพร่องในเชิงโครงสร้างการตรวจสอบ เนื่องจากมิได้บัญญัติขั้นตอนการยื่นเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาก่อนการให้สัตยาบันไว้อย่างชัดเจนและเป็นเอกเทศ อีกทั้งสิทธิในการเสนอคดีบัญญัติไว้เพียงแก่คณะรัฐมนตรีเท่านั้น ซึ่งในทัศนะของผู้วิจัยถือเป็นการจำกัดขอบเขตการตรวจสอบและตัดทอนบทบาทของฝ่ายนิติบัญญัติในการคุ้มครองความสูงสุดของรัฐธรรมนูญ ดังนี้ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเชิงปฏิรูปว่า ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 เพื่อกำหนดเขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญให้ครอบคลุมการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของสนธิสัญญาก่อนการให้สัตยาบันให้ชัดเจน และที่สำคัญยิ่งคือ ควรบัญญัติเพิ่มสิทธิให้ฝ่ายนิติบัญญัติ สามารถเข้าชื่อเพื่อส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยได้ เพื่อสร้างระบบคานอำนาจระหว่างฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติให้สอดคล้องกับหลักนิติรัฐและประชาธิปไตยแบบตัวแทน

เอกสารอ้างอิง

Česká televize. (2008). **Ústavní soud rozhodl: Lisabonská smlouva není v rozporu s ústavou.** https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/ustavni-soud-rozhodl-lisabonska-smlouva-neni-v-rozporu-s-ustavou-167148**.** (in Czech)

Chatinakrob, T. (2025). **Public international law.** Thammasat University Press. (in Thai)

Constitutional Court of the Kingdom of Thailand. (2000a). **Decision No. 33/2543.** https://www.constitutionalcourt.or.th/ewtadmin/ewt/occ_web/download/article/article_20220805175503.pdf (in Thai)

Constitutional Court of the Kingdom of Thailand. (2017b). **Decision No. 3/2560.** https://www.constitutionalcourt.or.th/ewtadmin/ewt/occ_web/download/article/article_20210127103550.pdf (in Thai)

Enhancement and Conservation of National Environmental Quality Act (No. 2), B.E. 2561 (2018). Royal Thai Government Gazette, **135**(27a), 1–11. https://www.pcd.go.th/laws/11068/ (in Thai)

Klíma, K., et al. (2009). **Komentář k Ústavě a Listině** (2. vyd.). Aleš Čeněk. (in Czech)

Malenovský, J. (2008). **Mezinárodní právo veřejné: Jeho obecná část a poměr k jiným právním systémům, zvláště k právu českému** (5th ed.). Masarykova univerzita. (in Czech)

Mamout, A. (2018). The jurisdiction of the Constitutional Court concerning the verification of important treaties under the Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 2560 (2017). **Mae Fah Luang University Law Journal, 1**(1), 57–82. https://so08.tci-thaijo.org/index.php/MFULJ/article/view/92**.** (in Thai)

Ministry of Defence Organization Act, B.E. 2551 (2008). **Royal Thai Government Gazette, 125**(26a), 1–25. https://jag.mod.go.th/getattachment. (in Thai)

Mlsna, P., & Kněžínek, J. (2009). **Mezinárodní smlouvy v českém právu.** Linde. (in Czech)

Nález Ústavního soudu ze dne 26. listopadu 2008, sp. zn. **Pl. ÚS 19/08 (Lisabonská smlouva** https://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=Pl-19-08_1**.** (in Czech)

Nález Ústavního soudu ze dne 3. listopadu 2009, sp. zn. **Pl. ÚS 29/09 (Lisabonská smlouva** https://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=Pl-29-09_3. (in Czech)

Novinky.cz. (2003a). **Špidla a Klaus podepsali smlouvu o vstupu do EU.** https://www.novinky.cz/clanek/zahranicni-spidla-a-klaus-podepsali-smlouvu-o-vstupu-do-eu-255177. (in Czech)

Novinky.cz. (2009b). **Klaus podepsal Lisabonskou smlouvu.** https://www.novinky.cz/clanek/domaci-klaus-podepsal-lisabonskou-smlouvu-40241002. (in Czech)

Pivavatnapanich, P. (2007). The constitutional provisions relating to foreign affairs of state: **Collection of academic articles for the year 2007.** Thammasat University Press. (in Thai)

Rozhodnutí prezidenta republiky o sjednávání mezinárodních smluv, č. 144/1993 Sb. (1993). https://www.epravo.cz/top/zakony/sbirka-zakonu/sb/1993/144. (in Czech)

Saisoonthorn, J. (2009a). The conclusion of treaties under section 190 of the constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 2550: **Collection of academic articles for the year 2007.** Thammasat University Press. (in Thai)

Saisoonthorn, J. (2025b). **International law** (18th ed.). Winyuchon. (in Thai)

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a vládou Italské republiky o spolupráci v oblasti kultury, školství, vědy a techniky, č. 49/2017 Sb. m. s. (2017). https://mzv.gov.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/verejna_diplomacie/kultura_a_skolstvi/kulturni_dohody/index.html. (in Czech)

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Ujednání o spolupráci v oblasti školství a jazykového vzdělávání mezi Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy České republiky a Ministerstvem zahraničních věcí Francouzské republiky na léta 2012 a 2013, č. 75/2012 Sb. m. s. (2012). https://www.epravo.cz/top/zakony/sbirka-zakonu/sm/2012/75. (in Czech)

Šimíček, V., Filip, J., Molek, P., Bahýľová, L., Podhrázký, M., Suchánek, R., & Vyhnánek, L. (2010). **Ústava České republiky: Komentář.** Linde. (in Czech)

Šturma, P., Čepelka, Č., & Balaš, V. (2011). **Právo mezinárodních smluv.** Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. (in Czech)

Suriya, N. (2010a). Treaties in the Constitution. **In Achan Nop 65**. Duen Tula Printing House. (in Thai)

Suriya, N. (2016b). **Lecture notes on international law**, vol. 2. Winyuchon. (in Thai)

Tanchinwuttanakul, K. (2021). The impact of international investment agreements (IIAs) on management of state public services and concessions in Thailand. **Academic Journal Phranakhon Rajabhat University, 12**(1), 214–226. https://so01.tci-thaijo.org/index.php/AJPU/article/view/245217. (in Thai)

The Secretariat of the House of Representatives. (2019). **The objectives and section-by-section commentary of the Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 2560 (2017).** https://www.senate.go.th/assets/portals/93/fileups/253/files/article_20191021103453.pdf. (in Thai)

Thirawat, C. (2025). **International law**. Winyuchon. (in Thai)

Ústava České republiky, Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. (1993). https://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html. (in Czech)

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky. (1993). **Minulé neúčinné znění 28**. 12. 1992 - 31. 12. 1992. https://mmkv.cz/sites/default/files/dokuemnty/priloha_c._19_ustava_cr.pdf. (in Czech)

Ústavní zákon č. 395/2001 Sb., Euronovela Ústavy České republiky. (2001). https://www.epravo.cz/top/zakony/sbirka-zakonu/sb/2001/395. (in Czech)

Ústavní zákon č. 515/2002 Sb., o referendu o přistoupení České republiky k Evropské unii. (2002). https://www.epravo.cz/top/zakony/sbirka-zakonu/sb/2002/515. (in Czech)

Wagnerová, E., Dostál, M., Langášek, T., & Pospíšil, I. (2007). **Zákon o Ústavním soudu.** ASPI. Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu. (1993). https://www.epravo.cz/top/zakony/sbirka-zakonu/sb/1993/182. (in Czech)

Zákon č. 309/1999 Sb., o Sbírce zákonů a o Sbírce mezinárodních smluv. (1999). https://www.epravo.cz/top/zakony/sbirka-zakonu/sb/1999/309. (in Czech)

บทความวิชาการ

BUDDHADHAMMA AND THE CHALLENGES OF THE SOCIAL MEDIA ERA IN THAILAND

Yongyut Khamkhong*
*Faculty of Humanities and Social Sciences, Phranakhon Rajabhat University, Bangkok, Thailand.

*E-mail: yongyut.k@pnru.ac.th

Received: 15-01-2026
Revised: 02-02-2026
Accepted: 12-02-2026

ABSTRACT

In the digital era, Buddhism in Thailand faces serious challenges due to the widespread influence of social media. Viral scandals involving monks have undermined public trust, particularly among youth, and triggered a crisis of faith. This article explores how social media disrupts the image of the monastic community and weakens confidence in religious institutions. Drawing on real cases and core Buddhist teachings—including the Four Noble Truths, the Noble Eightfold Path, the Kalama Sutta, and the Dhammapada—the study argues that true understanding and resilience come from personal practice and ethical reflection, not from external symbols or personalities. The paper emphasizes the need for media literacy, critical thinking, and wise reflection (yoniso manasikāra) to distinguish the timeless value of the Dhamma from individual misconduct. It also offers practical recommendations for restoring spiritual confidence through authentic engagement with Buddhist principles in an age of digital disruption.

Keywords: Buddhadhamma, Challenges, Social Media

INTRODUCTION

It is a common tradition for poor Buddhist families to send their children to become novice monks in order to receive an education at the temple. This gives them a chance to grow—both academically and physically—like other children. I was one of them. I entered and left the monkhood as a novice many times during

my youth. The last time I wore the yellow robe, I remained a monk for four years, during which I completed high school.

Please keep in mind that Buddhist schools must fight for survival while supporting thousands of novices and monks, currently 290,143 of them living in 43,563 temples nationwide (Matichon, 2023). The struggle is intense, both for the schools and the children. However, many succeed in life after receiving higher education, which is entirely supported by public donations—for food, shelter, medicine, and clothing.

Over the past ten years, I have observed significant changes in Buddhism in Thailand. I have also noticed a gradual decline in public faith, largely due to repeated scandals involving monks—exposed through social media and mainstream news. One example is the forced disrobing of the well-known 70-year-old abbot of Wat Rai Khing temple, which shocked Buddhists across the country. He was charged with embezzling 300 million baht (around 9.2 million USD) in donations, allegedly for gambling. Authorities discovered large sums of money transferred to a female associate, who was also arrested (Bangkok Post, 2025). After the news broke, very few people visited the temple, overwhelmed by disbelief and confusion. The abbot had lived in the temple since he was 12 years old—until the day he was taken into custody.

Another example also shocked the whole country. A laywoman was caught sleeping with over a dozen senior monks, some of whom were abbots of revered temples. The police discovered money transfers from the monks to the woman, along with over 80,000 photos and video clips. Despite breaking their vow of celibacy, these senior monks did not voluntarily disrobe until the police presented them with the evidence the woman had recorded on her five mobile phones (Nation, 2025). The scandal sparked widespread discussion among national leaders and academics regarding legal action against the misbehaving monks. Social media in Thailand helped spread the news globally, causing shame and disbelief among Buddhists across the country. Faith in religion is now shaken.

This raises a critical question: *How has social media impacted the public's faith in religion?*

The era of social media began as early as the 1960s in Europe and the United States, with the emergence of pioneering platforms such as PLATO, Talkomatic, and ARPANET. These platforms were initially developed for specific groups, such as company

employees or academic institutions, allowing limited forms of online communication and information sharing. Over time, this early experimentation laid the groundwork for more complex online social platforms. By the early 2000s, the world began to witness the rise of more sophisticated sites such as GeoCities, Classmates.com, and SixDegrees.com. These platforms eventually gave way to the global giants we recognize today, including Twitter, Facebook, WeChat, Instagram, Weibo, Baidu, LinkedIn, LINE, TikTok, WhatsApp, and many others (Kietzmann & Hermkens, 2011).

As these platforms evolved, so too did their influence on daily life. People around the world now interact with their smartphones almost constantly—so much so that one could argue we are experiencing a form of digital dependency. Social media has become deeply embedded in modern culture and behavior, and it is nearly impossible to separate oneself from it. Inevitably, this influence has extended into religious spaces, including Buddhism. Platforms like Twitter and Facebook have become arenas for public discourse on religious matters, where images and video clips of Buddhist monks are shared widely—often without context or sensitivity. Some of these materials are appropriate, while others portray monks in compromising or controversial situations, revealing a side of monastic life that many members of the public had never encountered before.

Notably, studies have shown that users are more likely to share negative content than positive. On Twitter, for instance, research has found that people are drawn to spreading negative narratives more readily than uplifting ones (Schöne et al., 2023). When digital platforms amplify only the negative aspects of monastic behavior or religious life, the broader public—especially the youth—may experience a decline in trust and faith in the clergy and the religion as a whole. This is particularly concerning for younger generations who have grown up immersed in social media and who may not yet possess the life experience necessary to critically assess or contextualize such information.

Simultaneously, the modern world has faced rapid, disruptive changes that have added further pressure to daily life. A prime example is the COVID-19 pandemic, which spanned from 2019 to 2023 and resulted in approximately 21 million deaths globally (National Center for Infectious Diseases, 2025). Governments worldwide were forced to impose strict travel restrictions and lockdowns, confining citizens to their homes for extended periods. This sudden and dramatic change to daily life generated significant stress, confusion, and psychological suffering. Many individuals

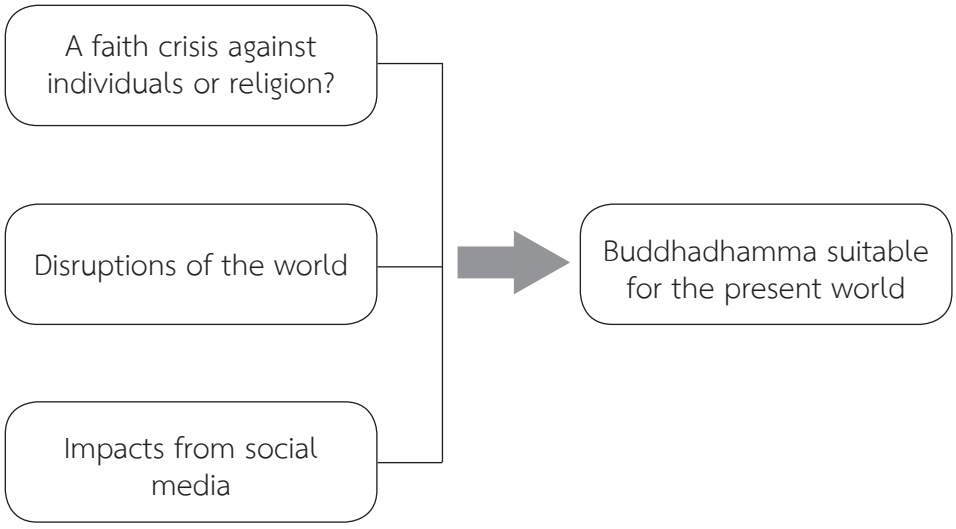
found themselves in search of emotional and spiritual support during these challenging times.

However, as confidence in traditional religious institutions weakened, many people began turning elsewhere for guidance. This gave rise to a new phenomenon: individuals who position themselves as spiritual teachers or Dharma instructors despite lacking formal ordination. Some of these figures organize high-priced spiritual retreats in luxury hotels, and some lead growing followings across multiple provinces. Unfortunately, the news has also frequently reported on fraudulent activities, lawsuits, and the commercialization of faith under the guise of spiritual guidance. This commodification of belief not only distorts the teachings of Buddhism but also risks deepening the public's disillusionment.

In light of this, the present article seeks to explore the root causes of this growing crisis of faith in religion, particularly Buddhism. It aims to offer insights into core Buddhist principles that may help those who are sincerely seeking truth and spiritual clarity. By encouraging careful reflection on the teachings of the Buddha, the article invites readers to consider how these timeless values can be adapted to meet the demands of our rapidly changing world. In doing so, it is hoped that Buddhist wisdom can once again serve as a source of inner strength—nourishing the hearts of individuals like celestial nectar and empowering them to navigate life with courage and resilience, even amidst the turbulence of contemporary society.

ANALYSIS FRAMEWORK

This article uses the following framework to analyze the critical situation involving the impacts that social media has on Buddhism in Thailand, where the majority of people are followers.

Who is the Buddha?

The term "Buddha" means "the awakened one" and refers specifically to Siddhartha Gautama, a historical figure who founded what is now known as Buddhism. He was born around the 5th to 6th century BCE in Lumbini, in present-day Nepal, into a royal family of the Shakya clan. Despite his princely life of luxury and protection, Siddhartha became deeply troubled by the realities of human suffering after encountering sickness, old age, and death. These experiences led him to renounce his privileged life at the age of 29 to seek a path toward understanding and transcending human suffering (Gethin, 1998; Keown, 2013).

Siddhartha spent several years as an ascetic, practicing severe self-discipline in the forests of India. However, he ultimately realized that neither indulgence nor extreme denial could lead to true liberation. He adopted a "Middle Way" between the two extremes. At the age of 35, after meditating under the Bodhi tree in Bodh Gaya, he attained enlightenment (bodhi)—a profound insight into the nature of suffering, its causes, and how to overcome it. From that moment, he became the Buddha, and he spent the next 45 years teaching the Dhamma—the path to liberation—to people of all backgrounds (Harvey, 2013).

Central to the Buddha's teaching are the Four Noble Truths, which explain that life involves suffering (dukkha), suffering has a cause (craving or attachment), there is a way to end suffering, and that way is the Noble Eightfold Path. This path includes

ethical conduct, mental discipline, and wisdom, and it leads to Nibbāna (Nirvana)—freedom from the cycle of birth, death, and rebirth (Gethin, 1998).

To help summarize his teaching, the Buddha made it clear that the purpose of his teaching was to address human suffering. He stated, ***"Both formerly and now, it is only suffering that I describe, and the cessation of suffering."*** (Samyutta Nikaya 22.86, Anuradha Sutta) (Bhikkhu Bodhi, 2000). This underscores that Buddhism is not concerned with abstract speculation but is a practical path aimed at understanding and ending suffering.

The Buddha passed away at around the age of 80 in Kushinagar, India, an event known in Buddhist tradition as the Parinirvana. His teachings, preserved in the Pāli Canon and other Buddhist scriptures, gave rise to diverse schools of Buddhism across Asia and, later, the world. Today, Buddhism remains one of the major world religions, with hundreds of millions of followers who continue to study and practice his path (Keown, 2013).

Social Media

Digital media has radically transformed global communication, allowing real-time, user-generated content to shape public opinion and collective consciousness. Kaplan and Haenlein (2010) describe social media platforms as interactive tools that encourage information sharing, co-creation, and collaboration. Kietzmann and Hermkens (2011) further explain the structural "building blocks" of these platforms, such as identity, conversations, and reputation, all of which influence how content spreads and how it is perceived.

As social media usage has grown, especially since the 2000s, people's everyday behaviors, relationships, and belief systems have been profoundly affected. Scholars like Turkle (2012) argue that digital interaction has redefined how individuals seek connection, information, and even meaning. Smartphones and social platforms now play a central role in shaping public consciousness—whether in politics, education, or religion.

As a global phenomenon, social media has become a vital space for religious expression and discussion. Campbell (2010) notes that the internet offers a new "third space" for exploring religious identity outside of traditional institutions. However, this digital freedom has also resulted in unregulated representations, where both respectful and disrespectful portrayals of religion coexist.

In Buddhism, this is particularly evident in the visual culture of platforms like Facebook, Twitter (X), YouTube, and TikTok. The accessibility and virality of user-generated content allow private or context-sensitive images of monks to be widely circulated. Whether captured in temples or public spaces, these depictions—often taken without consent—may be interpreted in ways that diminish respect toward monastic figures.

In the Thai context, which is predominantly Theravāda Buddhist, images or videos showing monks using luxury items, engaging in behavior deemed inappropriate, or being involved in scandals are frequently shared and reshared. This creates a distorted and heavily negative representation of the Sangha (monastic community). As Schöne et al. (2023) point out, social media platforms tend to amplify negative content due to user engagement algorithms, making bad news more visible and viral than positive narratives. This dynamic contributes significantly to the erosion of faith, especially among youth who consume much of their information online and may not have the experience or background to contextualize what they see.

The decline in public trust in monks and traditional Buddhist institutions has opened space for alternative spiritual figures. These include laypeople or self-declared "masters" who claim to teach the Dhamma without having undergone formal monastic ordination. Heelas and Woodhead (2005) discuss this trend as a "spiritual revolution," wherein people move away from institutional religion toward more individualized, experiential forms of spirituality.

In Thailand, Kitiarsa (2008) has documented the phenomenon of "religious commodification," where charismatic individuals monetize religious services such as blessing rituals, expensive meditation retreats, or spiritual consultations in hotel ballrooms. These practices are frequently promoted on social media platforms, often accompanied by slick branding and promises of quick enlightenment. The commercialization of spiritual teachings, as Einstein (2008) suggests, turns sacred values into marketable products—further confusing the public about the essence of authentic religious life.

Cases of fraud, moral misconduct, and even legal violations by these pseudo-gurus are increasingly common in Thai news and social media feeds. While such figures may claim to offer spiritual relief in times of crisis (such as during the COVID-19 pandemic), their actions can deepen public disillusionment and increase skepticism toward all forms of religious authority.

Younger generations are disproportionately exposed to online narratives and less likely to receive traditional religious instruction through families or schools. Smith and Denton (2005) argue that for many youths, religion becomes a vague and privatized idea shaped by digital culture. In Thailand, youth who encounter monks primarily through viral scandals or controversial content on social media may develop a disenchanted view of Buddhism. The digital portrayal of monks as hypocritical or corrupt—especially without balancing views of monastic virtue and discipline—creates a perception crisis.

This disconnection is compounded by a lack of critical media literacy. Young people may internalize sensational stories or viral images without seeking context or deeper understanding. This contributes to a broader cultural shift where Buddhist values are questioned, sidelined, or commercialized.

Despite these challenges, many scholars assert that core Buddhist principles remain deeply relevant in today's turbulent world. Rahula (1974) emphasizes that Buddhist teachings such as the Four Noble Truths, the Eightfold Path, and the practice of mindfulness offer clear, practical guidance for managing suffering, confusion, and impermanence. Siderits (2007) views Buddhism not just as a religion but as a philosophical system capable of addressing ethical questions in modern life.

Thich Nhat Hanh (1998) suggests that the heart of the Buddha's teaching lies in compassionate awareness and deep listening—qualities urgently needed in today's divisive media climate. If presented appropriately, these teachings could provide moral clarity and spiritual comfort for those struggling with disillusionment.

To restore public confidence in Buddhism, particularly among the youth, a more balanced and accessible digital engagement with authentic Buddhist teachings is essential. This means promoting content that highlights the ethical lives of sincere monks, meaningful acts of compassion, and community-building efforts, rather than allowing only scandal and criticism to dominate the narrative.

The Disruptions of the World

The contemporary world is undergoing multifaceted disruptions that challenge traditional social, economic, political, environmental, and cultural systems. Technological advancements represent a primary source of disruption, with innovations such as artificial intelligence, automation, and digital communication platforms transforming economies and reshaping social interactions (Brynjolfsson & McAfee, 2014; Schwab, 2016).

Social media platforms, while democratizing access to information, have also contributed to the spread of misinformation, increased political polarization, and raised concerns over mental health worldwide (Allcott & Gentzkow, 2017; Tandoc et al., 2018).

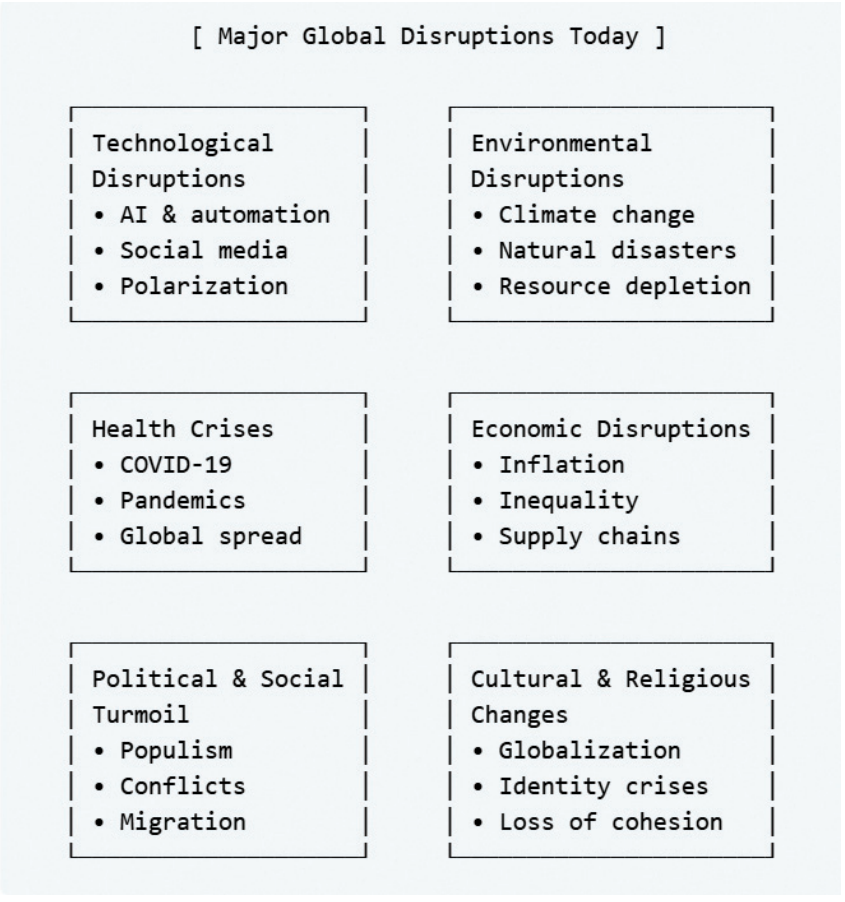
Environmental challenges further complicate global stability. Climate change, driven by human activity, has increased the frequency and severity of natural disasters like floods, droughts, and wildfires, threatening food security and human livelihoods (Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC), 2021; Steffen et al., 2018). Additionally, pollution and natural resource depletion exacerbate ecological stress, disrupting economies and communities dependent on these resources (Rockström et al., 2009; Diamond, 2005).

Health crises have underscored the fragility of global systems. The COVID-19 pandemic disrupted daily life worldwide, forcing unprecedented lockdowns, altering work and education patterns, and exposing weaknesses in healthcare infrastructure (World Health Organization (WHO), 2020; Kickbusch et al., 2020). The risk of emerging infectious diseases remains significant due to factors like globalization and environmental degradation (Jones et al., 2008).

Economic disruptions compound these challenges. Financial instability, inflationary pressures, rising unemployment, and growing inequality have destabilized many societies, with supply chain disruptions and shifting trade policies introducing further uncertainties (Stiglitz, 2012; Baldwin & Tomiura, 2020). These economic shocks often exacerbate social tensions and reduce community resilience.

Political and social turmoil is evident in rising populism, increased polarization, authoritarian governance, and ongoing conflicts, leading to social unrest and humanitarian crises such as large-scale migration and refugee flows (Mudde, 2019; Betts & Collier, 2017). Social justice movements, while driving positive reforms, also reflect cultural shifts that disrupt established norms (Tilly, 2004).

Lastly, cultural and religious transformations challenge traditional identities and social cohesion. Globalization fosters pluralism but also precipitates conflicts related to values and beliefs, sometimes leading to crises of faith and social fragmentation (Appadurai, 1996; Smith, 2011). These cultural shifts influence how individuals and communities seek meaning and stability amid rapid change.

Together, these disruptions generate profound uncertainty and anxiety but also create opportunities for innovation, resilience, and renewed reflection on human values (Castells, 2011). Understanding these dynamics is essential for navigating the complexities of modern life and exploring how spiritual frameworks, such as Buddhism, can offer guidance and support during turbulent times.

Buddhist Dhamma as a Resource in Times of Social Turbulence

In the face of rapid technological change and widespread social unrest, particularly marked by the negative portrayal of Buddhist monks on social media, many individuals experience confusion, emotional distress, and a weakening of spiritual faith. This phenomenon raises the need to revisit the core principles of Buddhism not only as religious teachings but also as practical resources for resilience and clarity. As scholars have pointed out, Buddhism offers a comprehensive psychological and ethical system capable of supporting individuals through both personal and collective crises (Gethin, 1998; Harvey, 2013).

One foundational framework within the Dhamma is the Four Noble Truths, which begin with the acknowledgment of suffering (dukkha) as an inevitable part of human existence. In a world inundated with sensational news, online scandals, and digital overexposure, the recognition of dukkha helps individuals frame their distress as a natural part of conditioned life rather than a unique personal failure. The second and third truths—identifying craving (taṇhā) as the cause of suffering and the possibility of its cessation—encourage introspection and non-reactivity. The fourth truth, the Noble Eightfold Path, provides a systematic approach for ethical conduct, mental discipline, and wisdom (Bhikkhu Bodhi, 2000), offering a clear guide for individuals struggling to make sense of right and wrong in morally ambiguous digital environments.

The Eightfold Path consists of Right View (understanding reality and the Four Noble Truths), Right Intention (commitment to kindness, renunciation, and non-harm), Right Speech (truthful and compassionate communication), Right Action (ethical behavior), Right Livelihood (earning a living without causing harm), Right Effort (developing wholesome states of mind), Right Mindfulness (clear awareness of body, feelings, and thoughts), and Right Concentration (deep, focused meditation). Together, these eight interconnected practices form a balanced path toward inner peace, insight, and liberation.

Among these paths, Right Speech and Right Action are particularly relevant in the age of social media, where false speech, harsh criticism, and divisive opinions are rapidly disseminated. As users encounter constant streams of content—some portraying Buddhist monks in a negative light—these teachings help cultivate mindfulness in communication and encourage a more balanced response. Furthermore, Right Mindfulness and Right Concentration help mitigate the effects of digital overload by promoting awareness, focus, and emotional regulation (Gunaratana, 2002). These practices support psychological well-being and reduce the impulsive sharing of unverified or harmful content.

Additionally, the Five Precepts (pañca-sīla) function as ethical safeguards for lay practitioners, fostering personal responsibility and communal trust. They are: to refrain from taking life; to refrain from taking what is not given; to refrain from sexual misconduct; to refrain from false speech; to refrain from intoxicants that cloud the mind. In times when the image of Buddhism is threatened by publicized misconduct and fraudulent

spiritual figures, adherence to the precepts—especially refraining from false speech and exploitation—serves to realign personal values with authentic Buddhist principles. The Kalama Sutta further supports this ethical inquiry by encouraging individuals not to accept teachings based on hearsay, authority, or tradition alone, but to examine them critically and experientially. This is especially important when discerning credible spiritual teachings from commercially driven or manipulative sources prevalent on social media.

"Do not go upon what has been acquired by repeated hearing, nor upon tradition, nor upon rumor, nor upon scripture, nor upon surmise, nor upon an axiom, nor upon specious reasoning, nor upon a bias towards a notion pondered over, nor upon another's seeming ability, nor upon the consideration, 'The monk is our teacher.' But when you know for yourselves that, 'These things are unwholesome, these things are blameworthy, these things are censured by the wise; undertaken and observed, these things lead to harm and ill,' then abandon them" said the Buddha in Kalama Sutta (Anguttara Nikaya 3.65) (Bhikkhu Bodhi, 2012).

This quote highlights the Buddha's encouragement to use reason, personal experience, and ethical reflection rather than blindly following authority, tradition, or dogma. It's a key text in Buddhist teachings on free inquiry and intellectual independence.

To address emotional fragmentation and social division, the Brahmavihāras, or Four Divine Abidings—loving-kindness (metta), compassion (karuṇā), sympathetic joy (muditā), and equanimity (upekkhā)—offer powerful antidotes to hatred, envy, and despair. In contexts where negative news about monks is widely shared, leading to public disillusionment, these mental attitudes foster emotional healing and remind practitioners of the deeper human values at the heart of the Dhamma.

Finally, the doctrine of impermanence (anicca), one of the Three Characteristics of Existence, encourages individuals to recognize the fleeting nature of fame, criticism, and social perception. In a media landscape driven by viral trends and outrage cycles, this understanding can cultivate emotional detachment and reduce the psychological harm caused by exposure to controversial religious content. Together with the insights into suffering (dukkha) and non-self (anattā), this framework equips practitioners with a perspective that is both realistic and liberating.

In sum, the Dhamma offers not only spiritual guidance but also psychological tools that can be adapted to contemporary challenges. While social media may amplify doubts and diminish traditional sources of authority, the Buddhist teachings, when studied and practiced deeply, offer a path toward clarity, compassion, and enduring faith rooted in wisdom rather than blind belief.

Buddha's Teaching Is Still There:
Do Not Cling Too Much to the Bad News of Individual Misbehavior

In recent years, the image of Buddhism in Thailand has been increasingly shaped by scandals involving individual monks, especially through the powerful lens of social media. Stories of misconduct—such as financial fraud, sexual abuse, or moral failure—are frequently circulated, drawing swift public attention and often sparking outrage. However, while such incidents are undoubtedly serious and warrant legal and ethical scrutiny, it is important for practitioners to understand that these events do not represent the Buddha or his teachings themselves. As the Buddha once advised, one should not blindly follow even a teacher but examine the Dhamma with wisdom, like a goldsmith tests gold (Anguttara Nikāya 3.65).

The Dhamma—the truth taught by the Buddha—remains unchanging, timeless (*akālika*), and open to personal verification through practice. Although individual monks may fail to live up to the standards of the monastic code (*Vinaya*), the teachings on compassion, mindfulness, non-attachment, right speech, and ethical living are as relevant and powerful today as they were 2,500 years ago. Rather than letting one's faith be entirely shaken by the actions of a few, it is crucial to separate the human from the doctrine. Mistakes by individuals reflect their own karma and weaknesses, not the failure of the entire religion.

In this regard, mindfulness (*sati*) and wise reflection (*yoniso manasikāra*) become essential. Instead of reacting emotionally to sensational news, practitioners should pause, investigate the facts, and reflect deeply. When one learns not to cling too tightly to external events—especially those designed to provoke outrage—one gains clarity and resilience. Faith based on understanding, not mere emotion or personality worship, becomes more grounded and enduring.

The general public may raise concern that the misbehavior of some monks will worsen the faith to the religion, the Buddha himself remind us: ***"Not by wearing***

the outer robe does one become a monk. Whoever overcomes both merit and demerit, lives a pure life, and acts with understanding, he is truly called a monk." - *Dhammapada*, Verse 266–267 (Buddharakkhita, 1985).

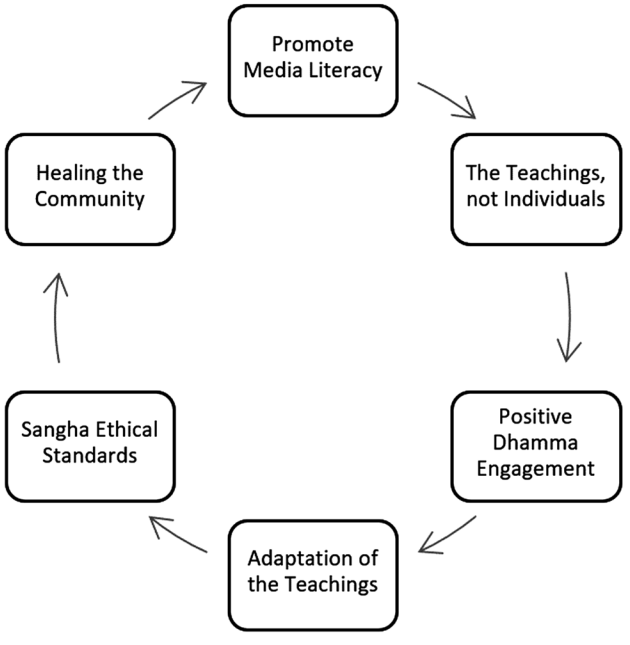
These verses emphasize that true spiritual progress comes through practice, wisdom, and ethical conduct—not through outward symbols like robes or rituals

RECOMMENDATIONS

In order to deal with the negative impacts of social media on Buddhism and temples, I recommend the following six measures.

1. Promote Media Literacy Among Followers: Buddhist temples and educational institutions should collaborate to offer workshops or Dhamma talks that help laypeople, especially the youth, develop critical media literacy. By teaching how to evaluate online content, distinguish between fact and opinion, and avoid emotional manipulation by headlines, followers can better protect their faith from sensationalist or misleading news.

2. Separate Individuals from the Teachings: Monks and religious educators should emphasize the distinction between personal misconduct and the essence of the Dhamma. Encouraging followers to ground their faith in the Buddha's teachings rather than the actions of individuals will help create more resilient, thoughtful practitioners who are not easily swayed by scandal or gossip.

3. Use Social Media for Positive Dhamma Engagement: Monastic communities should be trained and encouraged to use social media constructively—by sharing short teachings, guided meditations, or reflections that are accessible and engaging for the digital audience. Verified temple pages or Dhamma platforms can help reduce the spread of misinformation and reinforce trust.

4. Adapt Buddhist Education to the Digital Age: Buddhist schools and temples can modernize their curriculum to include teachings that relate directly to everyday challenges such as financial stress, emotional instability, and career pressure. Applying concepts like *santosa* (contentment), *sīla* (ethics), and *vīriya* (effort) to these issues can make Buddhism more practical and meaningful in contemporary life.

5. Encourage Transparency and Ethical Standards in the Sangha: To maintain public trust, the monastic community must demonstrate accountability. Regular financial disclosures, ethical reviews, and strong disciplinary measures for misconduct should be publicly known. This openness not only protects the image of the Sangha but also aligns with Buddhist values of truth and integrity.

6. Offer Community Dialogue and Healing Spaces: After a public scandal involving religious figures, temples can hold open forums or meditation sessions focused on healing and reflection. These provide a chance for communities to process their emotions, ask questions, and re-anchor their faith through collective understanding and compassion.

CONCLUSION

In an age marked by digital disruption, social upheaval, and a crisis of trust, Buddhism in Thailand finds itself at a crossroads. While the actions of a few misbehaving monks have dominated headlines and social media feeds, these events must not be allowed to obscure the enduring wisdom of the Buddha's teachings. The Dhamma remains a guiding light—unchanging, timeless, and rooted in compassion, mindfulness, and ethical living. Rather than clinging to negative news or allowing it to erode faith, practitioners are encouraged to look inward, apply wise reflection, and remember that the essence of Buddhism is not found in any one person but in the path of practice itself.

Moving forward, it is vital for individuals and communities to develop media literacy, emotional resilience, and a deeper personal relationship with the teachings. Social media can be a double-edged sword, but it can also serve as a tool for spreading

Dhamma, fostering dialogue, and offering support during difficult times. By focusing on the core principles of Buddhism and learning to separate transient scandals from lasting truths, Thai society can continue to benefit from the moral and spiritual strength that Buddhism offers. In doing so, the religion will not only survive these disruptions but emerge with greater clarity and renewed purpose. Moreover, the Buddha reminded us that the religion cannot be continued by one group alone, it needs many sectors in the society to help maintain it: ***"So long, Ānanda, as the four assemblies — bhikkhus, bhikkhunīs, laymen, and laywomen — remain devoted to the Dhamma and Vinaya, the true teaching, so long will this world not be empty of Arahants,"*** Anguttara Nikaya 4.1 (Bhikkhu Bodhi, 2012).

REFERENCES

Allcott, H., & Gentzkow, M. (2017). Social media and fake news in the 2016 election. **Journal of Economic Perspectives**, **31**(2), 211–236. https://doi.org/10.1257/jep.31.2.211

Appadurai, A. (1996). **Modernity at large: Cultural dimensions of globalization**. Minneapolis, MN: University of Minnesota Press.

Baldwin, R., & Tomiura, E. (2020). Thinking ahead about the trade impact of COVID-19. In R. Baldwin & B. Weder di Mauro (Eds.), **Economics in the time of COVID-19** (59–71). London, UK: CEPR Press.

Bangkok Post. (2025). Disgraced Wat Rai Khing abbot disrobed over B300m embezzlement. Retrieved May 16, 2025, from https://www.bangkokpost.com/thailand/general/3027142/disgraced-wat-rai-khing-abbot-disrobed-over-b300m-embezzlement

Betts, A., & Collier, P. (2017). **Refuge: Transforming a broken refugee system**. London, UK: Penguin.

Bhikkhu Bodhi. (2000a). **The connected discourses of the Buddha**. Somerville, MA: Wisdom Publications.

Bhikkhu Bodhi. (2000b). **The noble eightfold path: Way to the end of suffering**. Kandy, Sri Lanka: Buddhist Publication Society.

Bhikkhu Bodhi. (2012c). **The numerical discourses of the Buddha: A translation of the Anguttara Nikaya**. Somerville, MA: Wisdom Publications.

Brynjolfsson, E., & McAfee, A. (2014). **The second machine age: Work, progress, and prosperity in a time of brilliant technologies**. New York, NY: W. W. Norton & Company.

Buddharakkhita, A. (1985). **The Dhammapada**. Kandy, Sri Lanka: Buddhist Publication Society.

Campbell, H. A. (2010). **When religion meets new media**. New York, NY: Routledge.

Castells, M. (2011). **The rise of the network society** (2nd ed.). Oxford, UK: Wiley-Blackwell.

Diamond, J. (2005). **Collapse: How societies choose to fail or succeed**. New York, NY: Viking.

Einstein, M. (2008). **Brands of faith: Marketing religion in a commercial age**. New York, NY: Routledge.

Gethin, R. (1998). **The foundations of Buddhism**. Oxford, UK: Oxford University Press.

Gunaratana, H. (2002). **Mindfulness in plain English**. Somerville, MA: Wisdom Publications.

Harvey, P. (2013). **An introduction to Buddhism: Teachings, history and practices** (2nd ed.). Cambridge, UK: Cambridge University Press.

Heelas, P., & Woodhead, L. (2005). **The spiritual revolution: Why religion is giving way to spirituality**. Oxford, UK: Blackwell.

Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC). (2021). **Climate change 2021: The physical science basis**. Cambridge, UK: Cambridge University Press. Retrieved from https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg1/

Jones, K. E., Patel, N. G., Levy, M. A., Storeygard, A., Balk, D., Gittleman, J. L., & Daszak, P. (2008). Global trends in emerging infectious diseases. **Nature**, **451**(7181), 990–993. https://doi.org/10.1038/nature06536

Kaplan, A. M., & Haenlein, M. (2010). Users of the world, unite! The challenges and opportunities of social media. **Business Horizons**, **53**(1), 59–68.

Keown, D. (2013). **Buddhism: A very short introduction** (2nd ed.). Oxford, UK: Oxford University Press.

Kickbusch, I., Leung, G. M., Bhutta, Z. A., Matsoso, M. P., Ihekweazu, C., & Abbasi, K. (2020). COVID-19: How a virus is turning the world upside down. **BMJ**, **369**, m1336. https://doi.org/10.1136/bmj.m1336

Kietzmann, J. H., & Hermkens, K. (2011). Social media? Get serious! Understanding the functional building blocks of social media. **Business Horizons**, **54**(3), 241–251.

Kitiarsa, P. (2008). Thai Buddhism and its 'other': The patronage of Thai popular religiosity. **Asian Journal of Social Science**, **36**(5), 857–878.

Matichon. (2023). Numbers of monks in Thailand. Retrieved from https://www.matichon.co.th/local/religious/news_5166547

Mudde, C. (2019). **The far right today**. Cambridge, UK: Polity Press.

Nation. (2025). Seven monks implicated in scandal with 'Femme Fatale Golf'. Retrieved July 11, 2025, from https://www.nationthailand.com/blogs/news/general/40052430

National Center for Infectious Diseases. (2025). 21 million deaths – Over 7m COVID-19 fatalities recorded, but actual number may be 3 times higher: WHO. Retrieved from https://www.ncid.sg/News-Events/News/Pages/21-million-deaths

Rahula, W. (1974). **What the Buddha taught**. New York, NY: Grove Press.

Rockström, J., Steffen, W., Noone, K., Persson, Å., Chapin, F. S., Lambin, E., ... & Foley, J. (2009). A safe operating space for humanity. **Nature**, **461**(7263), 472–475. https://doi.org/10.1038/461472a

Schöne, J., et al. (2023). Why negative posts go viral: The emotional dynamics of online information sharing. **Journal of Media Psychology**, **5**(1), 18–23.

Schwab, K. (2016). **The fourth industrial revolution**. New York, NY: Crown Business.

Siderits, M. (2007). **Buddhism as philosophy: An introduction**. Aldershot, UK: Ashgate.

Smith, C., & Denton, M. L. (2005). **Soul searching: The religious and spiritual lives of American teenagers**. Oxford, UK: Oxford University Press.

Smith, J. Z. (2011). **Relating religion: Essays in the study of religion**. Chicago, IL: University of Chicago Press.

Steffen, W., Richardson, K., Rockström, J., Cornell, S. E., Fetzer, I., Bennett, E. M., ... & Sörlin, S. (2018). Trajectories of the Earth system in the Anthropocene. **PNAS**, **115**(33), 8252–8259. https://doi.org/10.1073/pnas.1810141115

Stiglitz, J. E. (2012). **The price of inequality**. New York, NY: W. W. Norton & Company.

Tandoc, E. C., Jr., Lim, Z. W., & Ling, R. (2018). Defining "fake news." **Digital Journalism**, **6**(2), 137–153. https://doi.org/10.1080/21670811.2017.1360143

Thich Nhat Hanh. (1998). **The heart of the Buddha's teaching**. New York, NY: Broadway Books.

Tilly, C. (2004). **Social movements, 1768–2004**. Boulder, CO: Paradigm Publishers.

Turkle, S. (2012). **Alone together: Why we expect more from technology and less from each other**. New York, NY: Basic Books.

World Health Organization (WHO). (2020). **Coronavirus disease (COVID-19) pandemic**. Retrieved from https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019

บทความวิชาการ

การนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในหน่วยงานภาครัฐไทย

THE USE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE TECHNOLOGY IN THAI GOVERNMENT AGENCIES

ปัญญา อุดมประสงค์สุข*
อาจารย์พิเศษคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ราชบุรี ประเทศไทย

Panya Udomprasongsuk*
Adjunct Lecturer, Faculty of Humanities and Social Sciences, Muban Chombueng Rajabhat University, Ratchaburi, Thailand

*E-mail: panya.udomprasongsuk@gmail.com

Received: 18-12-2025
Revised: 12-02-2026
Accepted: 31-03-2026

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษาถึงการนำเอาเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในหน่วยงานภาครัฐของไทย โดยมุ่งวิเคราะห์ 1. รูปแบบการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในหน่วยงานภาครัฐ 2. ปัญหาและอุปสรรคในการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในหน่วยงานภาครัฐ การศึกษาครั้งนี้จะใช้การศึกษาเชิงเอกสารจากงานวิจัย เอกสารรายจากหน่วยงานของภาครัฐ และบทความทางวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ ไปใช้ในหน่วยงาน ผลการศึกษาพบว่า 1. รูปแบบของการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ มาใช้ในหน่วยงานภาครัฐมี 7 รูปแบบดังนี้ 1) วิทยาการหุ่นยนต์ 2) การวิเคราะห์แบบผู้เชี่ยวชาญ 3) การประมวลผลภาษาธรรมชาติ 4) การเรียนรู้ของเครื่อง 5) วิสัยทัศน์คอมพิวเตอร์ 6) การวางแผน 7) การรู้ จำเสียงพูด 2. ปัญหาและอุปสรรคในการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในหน่วยงานภาครัฐของไทยมีดังนี้ 1) ด้านกฎหมาย ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายทางด้านเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์โดยเฉพาะ 2) ด้านบุคลากร เจ้าหน้าที่ภาครัฐยังขาดความรู้ความสามารถและทักษะทางด้านเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ 3) ด้านงบประมาณ งบประมาณภาครัฐมีจำกัด 4) ด้านความเชื่อมั่นของประชาชน ประชาชนมีความกังวลในเรื่องความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล

คำสำคัญ: เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ภาครัฐไทย

ABSTRACT

This article examines the application of artificial intelligence technology in Thai government agencies. This study AIms to analyze 1. the application patterns of artificial intelligence technology in government agencies and 2. the problems and obstacles in implementing artificial intelligence technology in government agencies. This study will utilize a document analysis approach, drawing from research papers, government agency documents, and academic articles both domestically and internationally related to the application of artificial intelligence technology in government agencies. The study found that**,** 1. The patterns of artificial intelligence technology adoption in government agencies are 7 formats as follows:1) Robotics 2) Expert analysis 3) Natural language processing 4) Machine learning 5) Computer Vision. 6) Planning 7) Speech Recognition. 2. The problems and obstacles in implementing artificial intelligence technology in Thai government agencies are as follows: 1) Legal aspects Thailand does not yet have specific laws regarding artificial intelligence. 2) In terms of personnel, government officials lack knowledge, abilities, and skills in artificial intelligence technology. 3) In terms of budget, government budgets are limited. 4) Regarding public trust, the public is concerned about the security of their personal data.

Keywords: Technology, Artificial intelligence, Thai government

บทนำ

นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1943-1950 ได้ถือกำเนิดเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ขึ้นมาบนโลก และนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ได้กลายเป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญที่สร้างการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติของสังคมโลก ตั้งแต่ภาคธุรกิจ อุตสาหกรรม หน่วยงานภาครัฐ ไปจนถึงการใช้ชีวิตประจำวัน (Thai PBS Online, 2018) ปัจจุบันความสำคัญของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ได้แพร่กระจายไปทั่วทุกภูมิภาคของโลกดังจะเห็นได้จากมูลค่าตลาดของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ที่สูงถึง 74,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ(Bank of Thailand, 2025) ส่งผลให้ทุกองค์กรทั้งภาคธุรกิจเอกชน และองค์กรของรัฐนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ไปประยุกต์ใช้เพื่อสร้างประสิทธิภาพและขยายขีดความสามารถให้กับองค์กรของตนเอง

เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ หมายถึง เทคโนโลยีการสร้างความสามารถให้แก่เครื่องจักรและคอมพิวเตอร์ด้วยอัลกอริทึมและกลุ่มเครื่องมือทางสถิติเพื่อสร้างซอฟต์แวร์ทางปัญญา ที่สามารถเรียนรู้และเลียนแบบความสามารถของมนุษย์ที่ซับซ้อนได้ ซึ่งในบางกรณีอาจถึงขั้นสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง (Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation, 2025) ทุกประเทศ ทั่วโลก

จึงมีการนำเอาเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เข้ามาเป็นเครื่องมือขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไม่ว่าจะเป็นภาคส่วนธุรกิจและการพัฒนาประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้นำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์หรือมาใช้ในหน่วยงานกลางตั้งแต่การสังเคราะห์ความคิดเห็นของทหารผ่านศึกเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการ ไปจนถึงการคาดการณ์สภาพอากาศ การใช้กล้องเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ติดตั้งบนยานพาหนะของเมืองระบุ และจำแนกหลุมบ่อเพื่อทำการถมดิน เป็นต้น นอกจากนี้รัฐบาลสหรัฐอเมริกายังใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ และการเรียนรู้ของเครื่อง (Machine Learning: ML) เพิ่มความรวดเร็วและความแม่นยำในภารกิจสำคัญเช่น การตรวจคนเข้าเมืองและการจัดการเอกสารภาครัฐให้เป็นหน่วยงานรัฐไร้กระดาษ (AI-driven border & document intelligence) ส่วนประเทศทางฝั่งยุโรปมีการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาใช้อย่างแพร่หลาย และมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติปัญญาประดิษฐ์ของสหภาพยุโรป (EU Artificial Intelligence Act) โดยกฎหมายฉบับใหม่นี้มุ่งปรับปรุงนโยบายเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น ประเทศอังกฤษ รัฐบาลสหราชอาณาจักรยกระดับความโปร่งใสด้วย เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ทางด้านภาษีและการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการป้องกันการทุจริตทางการเงินและเพิ่มความโปร่งใสของนโยบาย ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลจำนวนมหาศาลในระดับที่ความสามารถของมนุษย์ยังไปไม่ถึง สำหรับประเทศโปรตุเกสได้เปิดตัวแชทบอทผ่านคู่มือปฏิบัติการด้านความยุติธรรมในปี ค.ศ. 2023 เพื่อตอบคำถามของประชาชนเกี่ยวกับการแต่งงาน การหย่าร้าง และการตั้งธุรกิจใหม่ ซึ่งแชทบอทเหล่านี้ได้รับการออกแบบโดยคำนึงถึงความเป็นส่วนตัวและการคุ้มครองข้อมูล โดยยึดตามมาตรฐานที่เข้มงวดของกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป General Data Protection Regulation (GDPR) ส่วนประเทศเอสโตเนีย ฟินแลนด์ และเดนมาร์กได้มีการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ เข้ามาใช้ในการดำเนินงานของรัฐบาล และได้รับการยกย่องว่าเป็นตัวอย่างของการนำไปใช้อย่างถูกต้อง สำหรับประเทศในภูมิภาคตะวันออกกลาง เช่น สหรัฐอาหรับ เอมิเรตส์ ราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบีย และรัฐกาตาร์ เป็นต้น ต่างมุ่งมั่นที่จะนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาใช้อย่างเต็มที่ เพื่อพัฒนาบริการภาครัฐ รวมทั้งปรับปรุงการตอบสนองด้านสาธารณสุข และปรับปรุงด้านการปฏิสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สำหรับกลุ่มประเทศในแถบเอเชียซึ่งเป็นแหล่งรวมของนวัตกรรมดิจิทัลอันเนื่องมาจากการขยายตัวอย่างรวดเร็วของโครงสร้างพื้นฐานสาธารณะดิจิทัลและการลงทุนอย่างมหาศาลที่ผลักดันการเติบโตทางเทคโนโลยีแนวทางการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในบริการภาครัฐของกลุ่มประเทศในแถบเอเชียสะท้อนให้เห็นถึงจริยธรรมที่ให้ความสำคัญกับการประยุกต์ใช้ที่เป็นรูปธรรม อาทิ ประเทศจีนได้นำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาบริหารเมืองและระบบราชการอย่างอัจฉริยะโดยรัฐบาลจีนเป็นหนึ่งในประเทศที่ผลักดันการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในระดับปฏิบัติการจริง ตั้งแต่ระบบจราจรอัจฉริยะไปจนถึง “ข้าราชการเสมือนจริง” โดยรัฐบาลจีนได้นำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาวิเคราะห์ข้อมูลจากกล้องวงจรปิด (Closed Circuit Television: CCTV) แบบเรียลไทม์เพื่อคาดการณ์การจราจร และปรับสัญญาณไฟอัตโนมัติ พร้อมตรวจจับอุบัติเหตุและประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประเทศสิงคโปร์ถือเป็นผู้นำในการบูรณาการเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เข้ากับการวางแผน

และการจัดการเมืองเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจราจร การใช้พลังงาน และด้านอื่น ๆ นอกจากนี้แล้วประเทศสิงคโปร์ยังได้นำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เข้ามาเป็นผู้ช่วยส่วนตัวของเจ้าหน้าที่รัฐ และการพัฒนาโครงการผู้ช่วยอัจฉริยะที่ออกแบบให้เหมาะสมกับบริบทนโยบายของประเทศ โดยเจ้าหน้าที่รัฐสามารถใช้ระบบนี้เพื่อระดมสมอง ร่างเอกสาร วิเคราะห์ข้อมูล หรือเขียนโปรแกรมเบื้องต้นเพื่อช่วยลดเวลาในงานเอกสารและงานธุรกิจ (Bluebik, 2025) ประเทศมาเลเซียได้วางกรอบนโยบายต่าง ๆ ไว้มากมาย รวมถึงแผนแม่บทเศรษฐกิจดิจิทัลของมาเลเซีย (Malaysia Digital Economy Blueprint) และนโยบาย 4IR แห่งชาติ (National 4IR Policy) กำหนดให้ เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เป็นหัวใจสำคัญในโครงสร้างดิจิทัลของประเทศ แต่อย่างไรก็ตามประเทศมาเลเซียการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ไปปฏิบัติยังอยู่ในช่วงเริ่มต้นเท่านั้น (The Atlantic, 2025)

สำหรับประเทศไทยรัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในฐานะที่เป็นเทคโนโลยีเป้าหมายที่จะช่วยขับเคลื่อนประเทศไปสู่เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม จึงได้มีนโยบายจัดทำแผนปฏิบัติการด้านปัญญาประดิษฐ์แห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (พ.ศ. 2565 – 2570) (AI ThAIland, 2015) เพื่อเป็นกรอบทิศทางในการส่งเสริมการพัฒนา และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์อย่างเป็นระบบและมีบูรณาการ ทั้งนี้แผนปฏิบัติการดังกล่าวอยู่ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) และแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (พ.ศ. 2561-2580) (ETDA, 2021) โดยมีเป้าหมายคือการพัฒนากำลังคนให้พร้อมเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล ขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล สร้างสังคมคุณภาพด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลประสิทธิภาพสูงให้ครอบคลุมทั่วประเทศ ปรับเปลี่ยนภาครัฐสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล สร้างความเชื่อมั่นด้วยการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล อนึ่งในส่วนของหน่วยงานภาครัฐไทยการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาใช้มิใช่เป็นเพียงการใช้งานในสำนักงานทั่วไปเท่านั้นแต่เป็นการนำมาใช้เพื่อการบริหารจัดการในเชิงรุกโดยอาศัยการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big data) เพื่อให้ทราบแนวโน้มพฤติกรรมของประชาชน และประเด็นปัญหาความต้องการของสังคม หลังจากนั้นจึงนำมาสร้างแบบจำลองจัดลำดับความสำคัญของประเด็นทางสังคมตามอำนาจความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงานในภาครัฐเพื่อนำเข้าสู่ขั้นตอนการวางแนวทางให้บริการแก่ประชาชนเพื่อให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น โดยเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ที่ทางภาครัฐนำมาประยุกต์ใช้มีหลากหลายด้าน เช่น เพื่อการจัดสวัสดิการทางสังคม การสาธารณสุข ความมั่นคงทางทหาร การรักษาความปลอดภัย การรักษาพยาบาล เป็นต้น

กรอบในการวิเคราะห์

กรอบในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยใช้แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ของเครื่องจักรที่สามารถเรียนรู้ข้อมูลโดยไม่ต้องเขียนโปรแกรมทุกขั้นตอนอย่างชัดเจน รวมถึงทฤษฎีการประมวลผลสารสนเทศที่เปรียบเทียบการทำงานของมนุษย์กับคอมพิวเตอร์ (Newell & Simon, 1972) ซึ่งแนวคิดทฤษฎีนี้จะทำให้เกิดการพัฒนาอัลกอริทึมที่เลียนแบบการทำงานของมนุษย์ โดยการศึกษาครั้งนี้จะกำหนดการวิเคราะห์ประเด็นรูปแบบ

ของการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาประยุกต์ใช้ในหน่วยงานภาครัฐ รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์โดยการวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี ความหมายและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการนำเสนอข้อมูลซึ่งมีนักวิชาการได้กล่าวถึงความหมายของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ ดังนี้

John McCarthy. (1956) ได้รับการยกย่องว่าเป็นบิดาแห่งปัญญาประดิษฐ์ได้กล่าวถึงปัญญาประดิษฐ์ว่าเป็นศาสตร์วิศวกรรมที่มุ่งสร้างเครื่องจักรหรือคอมพิวเตอร์ให้สามารถแสดงพฤติกรรมเช่นเดียวกับมนุษย์ โดยเน้นความสามารถด้านการคิด การใช้เหตุผลและการแก้ปัญหา

Nils J. Nilsson (1998) กล่าวว่าปัญญาประดิษฐ์คือกระบวนการที่ทำให้เครื่องจักรสามารถแสดงพฤติกรรมอัจฉริยะเลียนแบบมนุษย์ เช่นการเรียนรู้ การวางแผน การตัดสินใจ

Stuart Russell and Peter Norvig (2016) กล่าวว่าปัญญาประดิษฐ์เป็นระบบที่สามารถรับรู้สภาพแวดล้อมผ่านข้อมูลหรือเซนเซอร์อย่างมีเหตุผล เป็นศาสตร์ที่พัฒนาระบบคอมพิวเตอร์ให้มีความสามารถด้านการคิด การเรียนรู้ และการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลโดยมีเป้าหมายในการเพิ่มประสิทธิภาพและสนับสนุนการทำงานของมนุษย์ในบริบทต่าง ๆ

ขวัญชนก พุทธจันทร์ (2563) ได้กล่าวถึง ปัญญาประดิษฐ์ หมายถึงระบบประมวลผลที่มีต้นแบบมาจากโครงข่ายประสาทของมนุษย์ซึ่งเปรียบเสมือนระบบสมองของมนุษย์ที่เรียกว่า “สมองกลอัจฉริยะ” โดยความสามารถกระทำคล้ายมนุษย์แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) การกระทำคล้ายมนุษย์ เช่น การสื่อสาร 2) การคิดคล้ายมนุษย์ เช่น การตัดสินใจแก้ปัญหา 3) การคิดอย่างมีเหตุผล เช่น การคิดแบบตรรกศาสตร์ 4) การกระทำอย่างมีเหตุผล เช่น มีการวางแผน

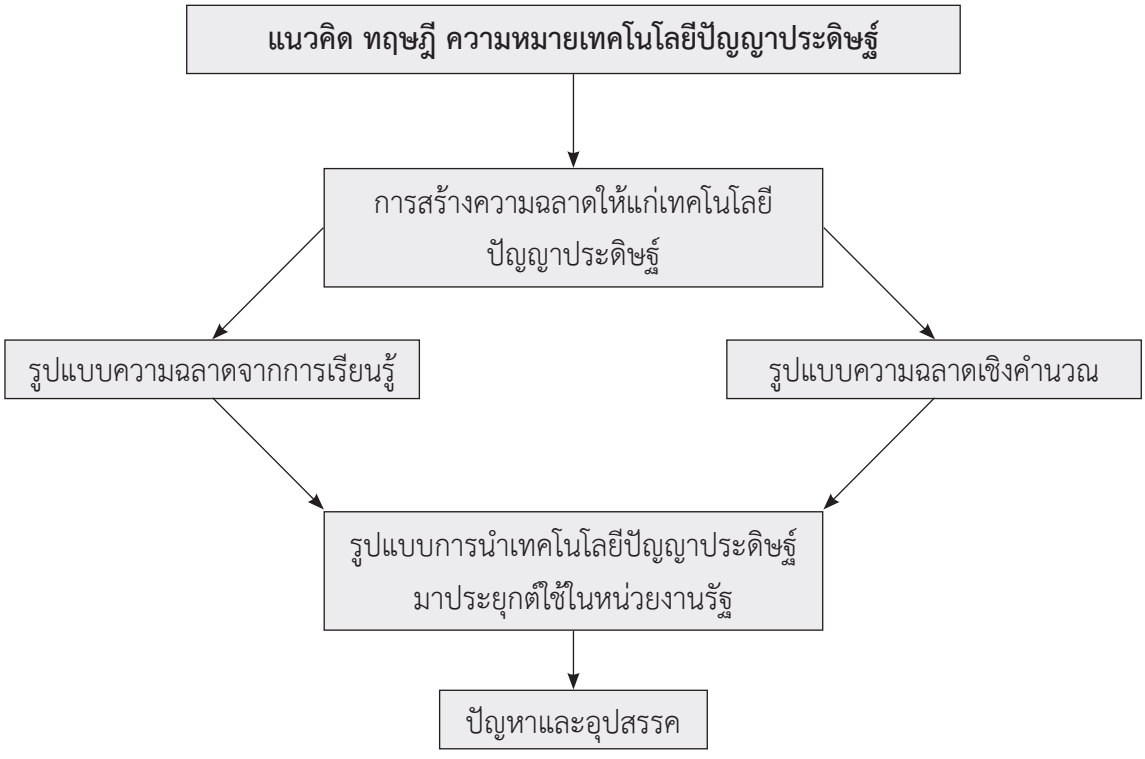
จากความหมายข้างต้นสามารถนำไปสรุปความหมายของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เพื่อการบริหารงานภาครัฐหมายถึงการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาใช้สนับสนุน ปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานของหน่วยงานภาครัฐให้มีความรวดเร็ว โปร่งใส และประหยัดต้นทุน

อย่างไรก็ตามในการพัฒนาเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มีแนวคิดในการสร้างความฉลาดให้กับปัญญาประดิษฐ์ 2 รูปแบบ ดังนี้ (Chuangchan, A. 2023)

1. ความฉลาดจากฐานความรู้ เป็นการใช้ความรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์เชิงประจักษ์ โดยการมุ่งเน้นรวบรวม สร้างคลังความรู้และการแก้ปัญหาให้กับเครื่องจักร

2. ความฉลาดเชิงคำนวณ เป็นการสร้างรูปแบบในการประมาณคำตอบที่แม่นยำที่สามารถยอมรับได้ผ่านอัลกอริทึม มีการปรับปรุงและแก้ปัญหา หาคำตอบอย่างอัตโนมัติผ่านการเรียนรู้จากประสบการณ์ของเครื่อง

กล่าวสรุปได้ว่าเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ หมายถึง ศาสตร์หรือเครื่องมือด้านคอมพิวเตอร์ที่มุ่งพัฒนาระบบเครื่องจักรให้สามารถเรียนรู้ วิเคราะห์ ใช้เหตุผลเพื่อเลียนแบบหรือสนับสนุนความสามารถทางปัญญาของมนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งจากความหมายและรูปแบบของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ที่กล่าวมานำไปสร้างกรอบแนวคิดการวิเคราะห์ได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบการวิเคราะห์

ประเภทของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (ALPHASEC, 2025)

ประเภทของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ แบ่งตามระดับความสามารถได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ปัญญาประดิษฐ์แบบเบา (Artificial Narrow Intelligence: ANI) เป็นเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ที่ออกแบบมาเพื่อทำงานเฉพาะด้านในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งอย่างมีประสิทธิภาพ จะทำงานได้ดีภายใต้เงื่อนไขและข้อจำกัดที่กำหนดไว้ ไม่สามารถนำไปใช้กับงานอื่นที่นอกเหนือจากนั้นได้ข้อดีของปัญญาประดิษฐ์แบบเบา คือช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ ลดต้นทุน และช่วยในการตัดสินใจจากการวิเคราะห์ข้อมูลจำนวนมาก ปัจจุบัน ปัญญาประดิษฐ์แบบเบาถูกนำมาใช้กันอย่างแพร่หลายในหลายอุตสาหกรรม ตั้งแต่การดูแลสุขภาพ การเงิน การผลิต ไปจนถึงการบริการลูกค้า เช่น ระบบเล่นหมากรุก ระบบแนะนำสินค้า หรือระบบประมวลผลภาษาธรรมชาติ เป็นต้น

2. ปัญญาประดิษฐ์แบบเข้ม (Artificial General Intelligence: AGI) เป็นเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ที่มีความสามารถระดับเดียวกับมนุษย์ สามารถเรียนรู้ เข้าใจ คิดวิเคราะห์ และแก้ปัญหาได้หลากหลายแบบ และไม่ได้ถูกจำกัดอยู่แค่งานเฉพาะทาง แต่สามารถปรับตัวและประยุกต์ใช้กับงานหรือสถานการณ์ใหม่ ๆ ได้โดยในทางทฤษฎีเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์แบบเข้มสามารถทำทุกอย่างที่มนุษย์ทำได้ รวมถึงการคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ การวางแผน และการเรียนรู้ด้วยตนเอง แต่อย่างไรก็ตามปัจจุบันเรายังไม่มีระบบเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์แบบเข้มที่สมบูรณ์แบบ แม้จะมีความพยายามวิจัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

แต่คาดว่าในอนาคต ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีจะช่วยให้เราสามารถพัฒนาระบบปัญญาประดิษฐ์แบบเข้มให้เป็นจริงได้ในที่สุด

3. ปัญญาประดิษฐ์แบบทรงปัญญา (Artificial Super Intelligence: ASI) เป็นเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ที่มีความสามารถเหนือกว่ามนุษย์ในทุกด้าน ทั้งความฉลาดทางสติปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา และอื่น ๆ โดยปัญญาประดิษฐ์แบบทรงปัญญาจะสามารถประมวลผลข้อมูลได้รวดเร็วกว่าสมองมนุษย์หลายล้านเท่า และคิดค้นวิธีแก้ปัญหาที่มนุษย์นึกไม่ถึง ซึ่งนอกจากความฉลาดที่เหนือกว่ามนุษย์แล้วปัญญาประดิษฐ์แบบทรงปัญญา อาจมีสำนึกรู้ตัว เข้าใจอารมณ์ความรู้สึก และมีประสบการณ์เฉกเช่นเดียวกับมนุษย์ แต่ในปัจจุบันเรายังไม่มีเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์แบบทรงปัญญาแต่นักวิทยาศาสตร์และนักปรัชญาหลายคนเชื่อว่าปัญญาประดิษฐ์แบบทรงปัญญา จะถือกำเนิดขึ้นได้ในอนาคตซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อวิถีการดำรงชีวิตมนุษย์อย่างมหาศาลจนยากที่จะคาดเดาได้

สำหรับประเทศไทยเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ที่หน่วยงานภาครัฐได้นำมาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการให้บริการประชาชนในปัจจุบันจะเป็นเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์แบบเบา (Artificial Narrow Intelligence: ANI) ที่หน่วยงานภาครัฐออกแบบมาเพื่อทำงานเฉพาะด้านในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งเท่านั้น อย่างไรก็ดีเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์สามารถทำหน้าที่ได้ตั้งแต่การวิเคราะห์ การคาดการณ์และการตัดสินใจส่งผลให้รูปแบบการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มีความหลากหลายตามบริบทของแต่ละองค์กร

รูปแบบการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ปัจจุบัน

รูปแบบการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มีมากมายหลากหลายรูปแบบซึ่งแต่ละรูปแบบล้วนสร้างประโยชน์และคุณค่าให้กับผู้นำไปใช้งานไม่ว่าจะเป็นในด้านความรวดเร็ว แม่นยำและความมีประสิทธิภาพ โดยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์จะขึ้นอยู่กับเป้าหมายและความต้องการรวมถึงข้อจำกัดทางด้านกฎหมายของแต่ละองค์กร ทั้งนี้ Dynamic Intelligence Asia ได้แบ่งประเภทการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ไปประยุกต์ใช้ 4 รูปแบบดังนี้ (DIA, 2026)

1. การประมวลผลภาษาธรรมชาติ (Natural Language Processing: NLP) คือ การทำให้คอมพิวเตอร์เรียนรู้ภาษาของมนุษย์ และสามารถประมวลผลคำสั่งของมนุษย์ทั้งในรูปแบบเสียงพูดและตัวอักษร อาทิการใช้ Apple Siri ในการออกคำสั่งด้วยเสียง เป็นต้น

2. วิสัยทัศน์คอมพิวเตอร์ (Computer vision) คือ การทำให้คอมพิวเตอร์เกิดการเรียนรู้จากการวิเคราะห์ภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว จนสามารถจำแนกความแตกต่างทั้งตำแหน่งที่ตั้งหรือลักษณะของวัตถุในภาพได้ เช่น รถยนต์อัจฉริยะไร้คนขับเพื่อขนส่งสินค้า เป็นต้น

3. ระบบผู้เชี่ยวชาญ (Expert system) คือ การทำให้ระบบคอมพิวเตอร์มีความชำนาญเฉพาะทางเพื่อประยุกต์ใช้ AI แทนผู้เชี่ยวชาญ เช่น ใช้ AI ในการซื้อขายหุ้น หรือใช้ AI ในการวินิจฉัยโรค เหล่านี้เป็นต้น

4. วิทยาการหุ่นยนต์ (Robotics) คือ การออกแบบและพัฒนาเครื่องกลเพื่อตอบโจทย์ความต้องการของมนุษย์การประยุกต์ใช้ AI แบบวิทยาการหุ่นยนต์ (Robotics) เช่น การสร้างหุ่นยนต์สำหรับสายงานผลิตอุตสาหกรรมหรือการประดิษฐ์โดรน

นอกจากนี้สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) ได้แบ่งการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ตามลักษณะการประยุกต์ใช้ได้ 7 รูปแบบ ดังนี้ (DGA, 2025)

1. การเรียนรู้ของเครื่อง เป็นกระบวนการที่เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ใช้ในการเรียนรู้ข้อมูลจำนวนมากผ่านอัลกอริทึมทางสถิติเพื่อให้สามารถจำแนกข้อมูลหรือตัดสินใจได้โดยไม่ต้องเขียนโปรแกรมกำหนดขั้นตอนอย่างชัดเจนตัวอย่างเช่นเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ที่นำมาใช้ในทางการแพทย์ ได้แก่ AI ที่นำมาใช้ในการวินิจฉัยโรค และเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ “Mind Police” ที่นำมาใช้ในการป้องกันอาชญากรรมบนท้องถนนและวิเคราะห์เส้นทางลำเลียงยาเสพติดของกองบัญชาการตำรวจนครบาล เป็นต้น

2. การประมวลผลภาษาธรรมชาติ เป็นกระบวนการที่ทำให้เครื่องคอมพิวเตอร์เข้าใจโครงสร้างตลอดจนตีความ ความหมายภาษามนุษย์ในรูปแบบที่หลากหลายทั้งในเชิงของคำ วลี หรือประโยค ได้แก่เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ที่นำมาสรุปประวัติผู้ป่วย วิเคราะห์โทนเสียงหรือภาษาเพื่อดูสภาวะทางด้านจิตใจ ไม่ว่าจะเป็นภาวะซึมเศร้า หรือวิตกกังวล วิเคราะห์หรือบันทึกเวชระเบียน ช่วยคัดกรองโรคจากข้อความหรือบทสนทนา เช่น AI Med-BERT, Clinical BERT เป็นต้น

3. การวางแผน (Automated planning scheduling optimization) เป็นกระบวนการที่ทำให้เครื่องสามารถตัดสินใจดำเนินการในการบรรลุเป้าหมายที่กำหนด โดยเป็นการพัฒนาวางแผนเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เพื่อลดความซ้ำซ้อนของงาน เป็นการสร้างเทคนิคให้เครื่องคอมพิวเตอร์สามารถตัดสินใจวางแผนการทำงานโดยเริ่มจากขั้นตอนการทำงาน (Workflow) ที่เรากำหนดหลังจากนั้นเครื่องคอมพิวเตอร์จะวิเคราะห์งานพร้อมการวางแผนงาน ได้แก่เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ที่นำมาใช้คาดการณ์ผู้ป่วย จัดเตียงผู้ป่วยและเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ที่เตือนภัยโรคระบาด เช่น Hospital bed management AI, Early warning AI for disease ของกระทรวงสาธารณสุข และเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เช่น Agri-planning AI, Smart framing AI ที่ใช้ในการวางแผนการเพาะปลูก เป็นต้น

4. การวิเคราะห์แบบผู้เชี่ยวชาญ ระบบจะเลียนแบบความสามารถในการตัดสินใจของมนุษย์โดยการออกแบบให้นำองค์ความรู้ที่ผ่านมาใช้แก้ปัญหาที่ซับซ้อนโดยที่ระบบถูกออกแบบให้มีการตอบสนองและตัดสินใจอย่างรวดเร็วโดยไม่มีอคติได้แก่เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ของกรรมสรรพากรที่ใช้วิเคราะห์ระบบตรวจสอบการทุจริต เลี่ยงภาษี อาทิ AI fraud detection และเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ของกรมบัญชีกลางที่ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์วิเคราะห์การเบิกจ่ายงบประมาณผิดปกติ เช่น AI predictive analytics เป็นต้น

5. การรู้จำเสียงพูด (Speech recognition) ระบบจะมีความสามารถในการรับรู้เสียงและคำพูดของมนุษย์แล้วแปลงข้อมูลเสียงให้อยู่ในรูปแบบที่เครื่องคอมพิวเตอร์สามารถประมวลผลและเข้าใจได้

แต่ระบบไม่สามารถประมวลผลพวกคำแสลง สุภาษิต หรือสำนวนที่มีความซับซ้อนหรือเปลี่ยนแปลงตามบริบท โดยหลักการพื้นฐานของระบบคือการวิเคราะห์คลื่นเสียง และการถอดรหัสการรู้จำเสียงพูด ได้แก่เทคโนโลยีที่ใช้ระบบจดจำใบหน้า วิเคราะห์ภาพจากกล้องวงจรปิด ตรวจจับติดตามผู้ต้องสงสัยของสำนักงานตำรวจแห่งชาติเช่น AI police cyborg 1.0

6. วิสัยทัศน์คอมพิวเตอร์ ระบบจะสามารถทั้งความเข้าใจและตีความข้อมูลจากภาพนิ่งหรือภาพเคลื่อนไหวได้อย่างมีประสิทธิภาพเสมือนความสามารถในการมองเห็นและการแปลความหมายของมนุษย์ อาทิเช่นเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ของสำนักงานตำรวจภูธรจังหวัดภูเก็ต “Phuket Eye” ที่สามารถจดจำใบหน้า ป้ายทะเบียนรถ วิเคราะห์พฤติกรรมการขับขี่เพื่อช่วยลดอุบัติเหตุบนท้องถนน

7. วิทยาการหุ่นยนต์ ระบบเกิดจากการบูรณาการความรู้จากหลากหลายสาขา อาทิวิศวกรรมไฟฟ้า วิศวกรรมเครื่องกล เพื่อนำมาใช้ในการออกแบบพัฒนาและควบคุมกลไกให้สามารถทำงานได้โดยอัตโนมัติ เช่นหุ่นยนต์ด้านการบินและอวกาศ หุ่นยนต์ด้านการศึกษา รวมถึงเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ “น้องดินดี” ที่ให้การแนะนำด้านการปรับปรุงดินของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นต้น

สรุปได้ว่า การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในปัจจุบันมีอยู่หลากหลายรูปแบบแต่ที่นิยมใช้ในปัจจุบันมี 7 รูปแบบซึ่งแต่ละรูปแบบล้วนมีการใช้งานที่แตกต่างกัน ทั้งนี้การนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาประยุกต์ใช้จะช่วยเพิ่มความสะดวกสบายให้กับมนุษย์และองค์กร อีกทั้งยังเพิ่มประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ความแม่นยำ ความรวดเร็ว และการสนับสนุนการตัดสินใจที่ดีกว่า นอกจากนี้แล้วการเลือกประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ยังขึ้นอยู่กับเป้าหมายและความต้องการของแต่ละบุคคล ธุรกิจเอกชนหรือองค์กรภาครัฐ

การนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาประยุกต์ใช้ในหน่วยงานภาครัฐไทย

หน่วยงานภาครัฐในหลาย ๆ ประเทศได้นำเอาเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในการบริหารและการบริการประชาชนเนื่องจากเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เป็นเครื่องมือที่สามารถยกระดับการทำงานที่มีความรวดเร็ว แม่นยำ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และสำหรับภาครัฐไทยได้มีการเตรียมความพร้อมในทุกด้านเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในการทำงานเพื่อให้อยู่ในรูปแบบดิจิทัล โดยจากการจัดลำดับขององค์การสหประชาชาติ (UN) (DGA, 2025) ในปี พ.ศ. 2567 ความพร้อมของภาครัฐไทยในการเข้าสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลอยู่ในลำดับที่ 52 ของโลกจากทั้งหมด 193 ประเทศ และอยู่ในอันดับที่ 2 ของภูมิภาคอาเซียน โดยประเทศไทยมีจุดแข็งด้านโครงสร้างพื้นฐานโทรคมนาคม อย่างไรก็ดีจากข้อมูลของสำนักงานการพัฒนาระบบราชการของไทยมีการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในหน่วยงานภาครัฐเพื่อพัฒนากระบวนการทำงานและยกระดับการให้บริการซึ่งจากระบบฐานข้อมูลเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ภาครัฐพบว่ามีการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ มาใช้ 55 รายการ (OPDC, 2025)และผู้วิจัยขอนำส่วนหนึ่งของทั้งหมดมาเป็นตัวอย่างดังนี้

1. สำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ กระทรวงการคลัง มีการนำระบบเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ SEPO chatbot ไว้บนหน้าเว็บไซต์ sepo.go.th เพื่อให้บริการด้านสวัสดิการภาครัฐ

และการให้บริการซึ่งเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ SEPO chatbot จะเป็นเครื่องมือในการช่วยตอบคำถามของผู้รับบริการและผู้ติดต่อ รวมทั้งการรับฟังข้อคิดเห็นและข้อร้องเรียนของผู้ใช้บริการ ประชาชน เพื่อช่วยเพิ่มความสะดวกให้แก่ผู้รับบริการและผู้ติดต่อ โดยสามารถสอบถามประเด็นต่าง ๆ ที่สนใจได้ทาง SEPO chatbot

2. กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มีการนำระบบเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ AI chatbot “น้องพัฒน์” เพื่อพัฒนาช่องทางการสื่อสารที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งช่วยให้บริการประชาชนรวดเร็วผ่านการตอบโต้กับ AI chatbot

3. กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กองพัฒนาระบบการรับรองมาตรฐานสินค้าประมงและหลักฐานเพื่อการสืบค้น มีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในการให้บริการตอบคำถามด้วยโปรแกรมตอบกลับอัตโนมัติ (Chatbot)

4. กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กองวิจัยพัฒนาพืชเศรษฐกิจใหม่และการจัดการก๊าซเรือนกระจกสำหรับภาคเกษตร นำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในการให้บริการตอบปัญหาในเรื่องการทำเกษตรกรรมโดยมี “AI chatbot กรมวิชาการเกษตร เพื่อนคู่คิดเกษตรกรไทย” มาช่วยตอบปัญหาข้อสงสัยของเกษตรกร นอกจากนี้ยังให้บริการทางด้านการเผยแพร่องค์ความรู้ด้านการผลิตมันสำปะหลังและทุเรียน ด้วย AI chatbot ผ่านบัญชีทางการบนแอปพลิเคชัน (LINE Official Account: LINE OA) ที่ธุรกิจใช้เพื่อสื่อสาร ทำการตลาด และให้บริการลูกค้าโดยตรง ที่มีการพัฒนาข้อมูลให้รองรับการให้บริการ 5 ภาษา ได้แก่ ไทย อังกฤษ จีน พม่า และกัมพูชา ทำให้แรงงานต่างชาติที่ทำงานอยู่ในประเทศไทยสามารถสื่อสารกับนายจ้างได้สะดวกยิ่งขึ้น นอกจากนี้กรมวิชาการเกษตร ได้ร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก เช่น สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) ได้นำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตทุเรียนด้วยเทคโนโลยีเกษตรอัจฉริยะด้วยการใช้ระบบเกษตรเซ็นเซอร์ (Internet of Things in Agriculture) คือการนำเทคโนโลยีเซ็นเซอร์และอุปกรณ์เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตมาใช้ในฟาร์ม เพื่อเก็บข้อมูลสภาพแวดล้อม (ดิน อากาศ) และพืชผลแบบเรียลไทม์และข้อมูลขนาดใหญ่ ในการตรวจวัดประมวลผลการผลิตทุเรียนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ลดต้นทุน เพิ่มปริมาณและคุณภาพของผลผลิต นอกจากนี้แล้วสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ยังนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาประยุกต์ใช้ในงานระบบสารสนเทศเช่นการประมวลผลข้อมูล การจัดการข้อมูล การรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อสร้างระบบสารสนเทศที่สามารถรองรับความซับซ้อนและการเปลี่ยนแปลงในกระบวนงานได้อย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ดีสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ยังได้นำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในการเชื่อมโยงข้อมูลและการติดตามผลการดำเนินงานเพื่อประเมินผลกระทบจากการตัดสินใจในระดับนโยบายทำให้ผู้บริหารสามารถติดตาม ตรวจสอบการทำงานและการเบิกจ่ายงบประมาณผ่านระบบ Web Application ซึ่งสามารถใช้เร่งรัดการปฏิบัติงานและการเบิกจ่ายงบประมาณให้เป็นไปตามแผนที่กำหนดและมีประสิทธิภาพ

5. กรมการขนส่งทางบก กระทรวงคมนาคม นำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในการตรวจสอบคุณภาพข้อมูลจากผู้ให้บริการระบบ (Global Positioning System: GPS) โดยมีการวิเคราะห์ความผิดปกติของข้อมูลการเดินรถ ติดตามและวินิจฉัยผู้ขับขี่รถยนต์ และแจ้งเตือนพฤติกรรมไม่เหมาะสม เพื่อช่วยในการปรับปรุงคุณภาพข้อมูลและเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการการเดินรถโดยวิธีการทางสถิติ (Statistical analysis) และเทคโนโลยีการเรียนรู้ของเครื่อง ด้วยเทคโนโลยีระบุตำแหน่งพิกัด “Gps tracking”

6. กรมศุลกากร กระทรวงการคลัง น
การตอบคำถามเกี่ยวกับการดำเนินการทางศุลกากร เช่น การนำเข้าและการส่งออกสินค้า การชำระภาษี การให้คำปรึกษาในด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบศุลกากร ผ่านช่องทางออนไลน์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและประชาชน เป็นต้น

7. กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาประยุกต์ใช้ในการคาดการณ์สถานการณ์ฝุ่นละอองขนาดเล็กจิ๋ว (Particulate Matter: PM) ขนาด 2.5 ไมครอน หรือที่เรียกว่า PM 2.5 โดยใช้แบบจำลองทางคณิตศาสตร์และคำนวณจากข้อมูลที่ได้จากหน่วยงาน กรมอุตุนิยมวิทยา เพื่อนำมาคาดการณ์สถานการณ์ล่วงหน้าและเผยแพร่ข้อมูลสู่ประชาชน นอกจากนี้แล้วยังนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ มาช่วยพิจารณาคำขอข้อมูลข่าวสารของทางราชการและข้อมูลส่วนบุคคลที่ซับซ้อนเพื่อให้ได้รับบริการที่สะดวก รวดเร็ว

8. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข นำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ “Panthai chatbot” มาให้คำแนะนำด้านสุขภาพเบื้องต้นและตรวจสอบข่าวปลอมเกี่ยวกับการแพทย์แผนไทยและสมุนไพร นอกจากนี้กรมสุขภาพจิตยังได้นำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยคัดกรองและติดตามข้อมูลสุขภาพจิตของประชาชนที่มีความเสี่ยง เช่น กลุ่มที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการก่อความรุนแรง กลุ่มเสี่ยงด้านสุขภาพจิต เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถให้บริการดูแลได้ทันท่วงที โดยเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ จะถูกนำมาใช้ในการประมวลผลข้อมูลและคัดกรองความเพื่อช่วยในการตัดสินใจและการติดตามผลเพื่อการปรับปรุงการบริการและป้องกันปัญหา

9. กระทรวงกลาโหม ได้นำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เข้ามาประยุกต์ใช้ในการทำงานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลโดยกองทัพบกเสริมสร้างขีดความสามารถของกำลังทางบกในด้านต่าง ๆ ควบคู่กับการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับงานด้านนั้น ๆ ส่วนกองทัพเรือ ได้นำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาประยุกต์ใช้ในงานด้านความมั่นคง ตลอดจนการปฏิบัติทางทหารทั้งในระดับยุทธศาสตร์ ยุทธการและยุทธวิธี และกองทัพอากาศได้นำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาใช้เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติภารกิจครอบคลุมทั้ง 3 มิติ ได้แก่ มิติทางอากาศ มิติไซเบอร์ และมิติอวกาศ ส่วนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาประยุกต์ใช้ในภารกิจด้านความมั่นคง โดยนำเทคโนโลยี แชทบอท หรือโปรแกรมอัตโนมัติทำหน้าที่สื่อสารกับผู้ใช้บริการตอบคำถามพื้นฐาน และให้คำปรึกษา เพื่อช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ง่าย และสะดวก (NBT CONTECT, 2024)

จากตัวอย่างที่ยกมากล่าวสรุปได้ว่าการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ เข้ามาประยุกต์ใช้ในการทำงานของหน่วยงานภาครัฐไทยนั้นเป็นการใช้เพื่อการบริการทางด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น 1) สวัสดิการทางด้านสังคม 2) ความมั่นคงภายในประเทศ 3) การคมนาคมขนส่ง 4) เหตุฉุกเฉิน 5) การสาธารณสุข 6) การทหาร 7) การให้องค์ความรู้ทางด้านต่าง ๆ 8) การเกษตรกรรม และ 9) อื่น ๆ ทั้งนี้ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์แยกรูปแบบของการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ที่นำมาประยุกต์ใช้ในหน่วยงานภาครัฐไทยได้ 7 รูปแบบดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 รูปแบบการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ มาประยุกต์ใช้ในหน่วยงานภาครัฐไทย

รูปแบบ	คุณลักษณะ	การนำมาใช้ในหน่วยงานภาครัฐ
1. หุ่นยนต์	โปรแกรมสนทนาอัตโนมัติ (AI chatbot)	บริการตอบคำถามอัตโนมัติให้ข้อมูล รับเรื่องร้องเรียนต่าง ๆ ตลอด 24 ชั่วโมง
2. การวิเคราะห์แบบผู้เชี่ยวชาญ	วิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ค้นหารูปแบบความสัมพันธ์ และแนวโน้มที่ซ่อนอยู่ สามารถแก้ปัญหาที่ซับซ้อนได้มีการตอบสนองและตัดสินใจได้อย่างรวดเร็วโดยอัตโนมัติ	การคาดการณ์ความต้องการของประชาชน วางแผนนโยบายตรวจจับพฤติกรรมความเสี่ยงของมนุษย์ และตรวจจับการทุจริต
3. การประมวลผลภาษาธรรมชาติ	สามารถเข้าใจวิเคราะห์ประโยค คำ วลี ตีความตามความหมายภาษาของมนุษย์ได้ในรูปแบบที่หลากหลาย	สรุปเอกสารอัตโนมัติแปลภาษา วิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชน
4. การเรียนรู้ของเครื่อง	สามารถจำแนกข้อมูลจำนวนมาก และตัดสินใจได้	ตรวจสอบวิเคราะห์ ความผิดปกติของข้อมูล วินิจฉัยพฤติกรรมของมนุษย์
5. วิสัยทัศน์คอมพิวเตอร์	สามารถตีความและทำความเข้าใจข้อมูลภาพและวีดีโอ	วิเคราะห์ภาพจากกล้องวงจรปิด เพื่อความปลอดภัยตรวจสอบโครงสร้างพื้นฐาน
6. การวางแผน	วิเคราะห์งานและวางแผนงาน	ลดขั้นตอนการซ้ำซ้อนของงาน
7. การรู้จำเสียงพูด	โปรแกรมค้นหา (Search engine)	จดจำใบหน้า ภาษาของมนุษย์ ตอบโจทย์พฤติกรรมส่วนบุคคล

จากตารางที่ 1 สรุปได้ว่าการนำเทคโนโลยีปัญญาระดิษฐ์ มาประยุกต์ใช้ในหน่วยงานภาครัฐมี 7 รูปแบบที่แตกต่างกันไปตามลักษณะงานของแต่ละหน่วยงานภาครัฐซึ่งการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผล ลดขั้นตอนการทำงาน เพิ่มความโปร่งใสให้แก่หน่วยงานภาครัฐ ประชาชนสามารถตรวจสอบได้และที่สำคัญเป็นการช่วยยกระดับการให้บริการประชาชน อย่างไรก็ดีการเปลี่ยนแปลงสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลของหน่วยงานภาครัฐไทย เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญเพื่อยกประสิทธิภาพการทำงาน การให้บริการประชาชน และการกำหนดนโยบายสาธารณะแต่อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์จะเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน แต่อุปสรรคและปัญหาของการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาใช้ก็มีมากมายรอบด้านทั้งมิติทางด้านบุคลากร งบประมาณ ความเชื่อมั่นของประชาชน และมิติทางด้านกฎหมายเชิงจริยธรรม

ปัญหาและอุปสรรคในการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาประยุกต์ใช้ในหน่วยงานภาครัฐไทย

การนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาประยุกต์ใช้ในหน่วยงานภาครัฐไทยเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ลดต้นทุนค่าใช้จ่ายและยกระดับการบริการสาธารณะของหน่วยงานภาครัฐต้องเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคหลายด้านโดยเฉพาะด้านโครงสร้างพื้นฐาน ข้อมูล บุคลากร งบประมาณ ธรรมาภิบาล และด้านกฎหมายที่ยังไม่รองรับกับการทำงานของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์โดยเฉพาะการทำให้เกิดความกังวลในเรื่องของการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งองค์การ UNESCO แห่งสหประชาชาติได้กล่าวถึงปัญหาและอุปสรรคของการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาใช้ดังนี้ (UNESCO, 2019)

1. ด้านกฎหมาย ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายทางด้านเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ โดยเฉพาะแต่อย่างไรก็ดีประเทศไทยก็ยังมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ เช่น กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล กฎหมายว่าด้วยผู้บริโภค และนอกจากนี้แล้ว ผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำผิดพลาดของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ ไม่สามารถที่จะเอาผิดและฟ้องร้องโดยตรงได้เนื่องจาก เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ ไม่มีสภาพของความเป็นบุคคล หรือความสามารถในการเป็นผู้ทรงสิทธิหน้าที่ตามกฎหมายและไม่ถือเป็นนิติบุคคลที่มีกฎหมายรับรอง (Ekasit Winichakul, 2025)

2. ด้านบุคลากร เจ้าหน้าที่ภาครัฐยังขาดความรู้ความสามารถและทักษะทางด้านเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ทั้งในระดับที่เป็นผู้พัฒนาเทคโนโลยีและระดับผู้นำไปปฏิบัติส่งผลให้การสร้างระบบและดูแลระบบเป็นไปได้ยาก

3. ด้านงบประมาณ งบประมาณภาครัฐมีจำกัด ซึ่งการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ต้องใช้เงินทุนสูง รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษาที่ต้องใช้งบประมาณเป็นจำนวนมาก งบประมาณของภาครัฐมีไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์

4. ด้านความเชื่อมั่นของประชาชน ประชาชนมีความกังวลในเรื่องความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลและการรั่วไหลของข้อมูล โดยปัจจุบันการโจรกรรมข้อมูลส่วนบุคคลเป็นภัยคุกคามที่พบได้ทั่วไป ซึ่งผลที่จะตามมานั้นเกินกว่าความสูญเสียทางการเงินมากมายนักทำให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่นในการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์

สรุป

การนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในหน่วยงานภาครัฐจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริการสาธารณะ ลดขั้นตอนการทำงาน การทำงานมีความแม่นยำและรวดเร็วทั้งนี้การนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในหน่วยงานภาครัฐมีมากมายหลายด้าน เช่น ด้านสวัสดิการสังคม ด้านสาธารณสุข ความมั่นคงภายในประเทศ การทหาร การคมนาคมขนส่ง การศึกษา เหตุฉุกเฉิน ประชาสัมพันธ์ และอื่น ๆ โดยรูปแบบของการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในหน่วยงานภาครัฐมีทั้งหมด 7 รูปแบบ ได้แก่ 1. หุ่นยนต์ 2. การวิเคราะห์แบบผู้เชี่ยวชาญ 3. การประมวลผลภาษาธรรมชาติ 4. การเรียนรู้ของเครื่อง 5. วิสัยทัศน์คอมพิวเตอร์ 6. การวางแผน 7. การรู้จำเสียงพูด ซึ่งรูปแบบที่หน่วยงานภาครัฐนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาประยุกต์ใช้นั้นขึ้นอยู่กับภารกิจและอำนาจหน้าที่ของแต่ละหน่วยงาน อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์จะก่อให้เกิดประโยชน์มากมายแต่ก็ยังมีปัญหาและอุปสรรคในการนำมาใช้โดยเฉพาะในหน่วยงานภาครัฐที่ประสบปัญหาทางด้านความพร้อมของบุคลากรทางด้านเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ ความเชื่อมั่นของประชาชนเนื่องจากยังไม่มีกฎหมายรองรับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ และที่สำคัญการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ต้องใช้งบประมาณจำนวนมากซึ่งรัฐบาลมีงบประมาณอยู่อย่างจำกัดทำให้เป็นอุปสรรคในการพัฒนาขับเคลื่อนการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในหน่วยงานภาครัฐ อย่างไรก็ดีความพร้อมและความท้าทายในการปรับตัวของหน่วยงานภาครัฐเพื่อการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ให้มีประสิทธิภาพรัฐบาลต้องมีระบบการจัดการฐานข้อมูลขนาดใหญ่รวมถึงกฎหมายที่รองรับการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์และที่สำคัญต้องมีบุคลากรที่เชี่ยวชาญมีความรู้ความสารมารถด้านเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เพื่อรองรับการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาประยุกต์ใช้งานอันจะนำไปสู่ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

ข้อเสนอแนะ

1. ภาครัฐควรมีนโยบายพัฒนาบุคลากรทางด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์และจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้น และหลักสูตรออนไลน์เพื่อเพิ่มทักษะให้แก่บุคลากรภาครัฐ รวมทั้งภาคประชาชนที่สนใจ โดยการฝึกอบรมทักษะพื้นฐานสำหรับเจ้าหน้าที่ภาครัฐและประชาชนและพัฒนาทักษะด้านการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เชิงกลยุทธ์มาปรับใช้กับเจ้าหน้าที่ระดับบริหาร ส่วนระดับเจ้าหน้าที่ทั่วไปควรฝึกอบรมในการนำปัญญาประดิษฐ์มาช่วยใช้งานเพื่อให้เกิดการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ควรส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน สถาบันการศึกษา เพื่อสร้างกลไกแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างกันในการทำวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์

3. ควรมีกฎหมายเพื่อกำกับ ดูแลทิศทางการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ไปใช้เพื่อให้อยู่ในกรอบของธรรมาภิบาลอันจะเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชน

เอกสารอ้างอิง

AI Thailand. (2015). **National Artificial Intelligence Action Plan for the Development of Thailand (2022 – 2027).** Retrieved from https://www.AI.in.th/about-AI-thailand/ [2025,28 Nov] (In Thai)

ALPHASEC. (2025). **Three types of AI: Narrow AI, General AI, and Superintelligence AI.** Retrieved from https://www.alphasec.co.th [2025,9 Oct] (In Thai)

Bank of ThAIland. (2025). **Stepping into the era of AI and machine learning: thinking and acting in place of humans.** Retrieved from https://www.bot.or.th/th/research-and publications/articles-and-publications/bot-magazine/Phrasiam-65-2/Global-Trend-65-2-2.html. [2025,28 Nov] (In Thai)

Bluebik. (2025). **Upgrading "Digital Government" to "Smart Government" with AI-Powered Technology.** Retrieved from https://www.bluebik.com/th/insight/AI-powered-government-digital-transformation-thailand/[2025,1 Dec] (In Thai)

Chuangchan, A. (2023). Artificial intelligence (AI) technology and public sector management. **Research Review Journal, 40**(11),1-18

DGA. (2025). **Life for Thais has become easier! Thailand's digital government has climbed to 52nd place globally and holds the 2nd position in ASEAN, AIming for 40th place by 2027.** Retrieved from https://www.dga.or.th/document-sharing/dga-news/110376/[2025,12 Dec] (In Thai)

DIA, (2026). **The application of artificial intelligence (AI) in various fields found in daily life.** Retrieved from https://www.dia.co.th/articles/AI-in-daily-life/. [2026,4 Feb] (In Thai)

Digital Development Bureau (Public Organization). (2025). **Guidelines for the application of artificial intelligence technology in government services.** Bangkok: Institute for Digital Human Resource Development in the Public Sector

Winichakul, E. (2025). **Legal issues concerning liability arising from the use of artificial intelligence.** Retrieved from https://www.etda.or.th [2026,2 Feb] (In Thai)

ETDA. (2021). **Artificial intelligence in government services.** Retrieved from https://www.etda.or.th/th/Useful-Resource/Knowledge-Sharing/Articles/AI-in-Government-Services.aspx. [2025,20 Nov] (In Thai)

Kwanchanok Phutthachan. (2020) **AI: Artificial Intelligence.** Retrieved from https:// www.lib.ku.ac.th/2019/index.php/covid-19/1045-artificialintelligence [2026,2 Feb] (In Thai)

McCarthy, J. (1956). **A proposal for the Dartmouth summer research project on artificial intelligence.** Dartmouth College.

Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation. (2025). **Thailand's Artificial Intelligence Action Plan (2022-2027).** Bangkok: Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation. (In Thai)

NBT CONNECT. (2024). **All branches of the armed forces are striving to become modern armed forces by applying AI technology to maximize efficiency in their operations.** Retrieved from https://thAInews.prd.go.th/thAInews/news/view/373118/?bid=1. [2025,24 Nov] (In Thai)

Newell, A & Simon, H.A, (1972). **Human Problem Solving.** Prentice Hall.

Nilsson, N.J. (1998). **Artificial intelligence A new synthesis.** San Francisco, CA: Morgan Kaufmann Publishers.

OPDC. (2025). **Government sector artificial intelligence (AI) database system.** Retrieved from https://opdc.AI.in.th/ [2025,2 Nov] (In Thai)

Russell,S.J, and Norvig, P. (2016). **Artificial intelligence: A modern approach** (3rd ed.). Upper Saddles River. NJ: Peason Education

ThAI PBS Online. (2018). **Tracing the evolution of artificial intelligence over the past 75 years.** Retrieved from https://www.thAIpbs.or.th/news/content/272538. [2025,28 Nov] (In Thai)

The Atlantic. (2025). **Governments around the world are turning to AI.** Retrieved from https://www.the atlantic.com/sponsored/google/governments-AI/3969/ [2025,28 Nov] (In Thai)

UNESCO. (2019). **Artificial intelligence in education: challenges and opportunities for sustainable development.** UNESCO

บทความวิชาการ

ความขัดแย้งปาเลสไตน์–อิสราเอล: ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ การดำรงอยู่ของความรุนแรง และข้อเสนอเพื่อสันติภาพถาวร

THE PALESTINIAN–ISRAELI CONFLICT: HISTORICAL BACKGROUND, PERSISTENCE OF VIOLENCE, AND GUIDELINES FOR A PERMANENT PEACE

วีระศักดิ์ พุ่มเพ็ชร*
สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Weerasak Pumpetch*
Department of Political Science, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Phranakorn Rajaphat University, Bangkok, Thailand

*E-mail: wrsppbu@gmail.com

Received: 06-06-2525
Revised: 29-01-2526
Accepted: 29-01-2526

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) นำเสนอที่มาของความขัดแย้งปาเลสไตน์-อิสราเอล และ 2) ข้อเสนอเพื่อสันติภาพถาวรในความขัดแย้งปาเลสไตน์-อิสราเอล ผลการวิเคราะห์พบว่า ความขัดแย้งมีรากเหง้าตั้งแต่ขบวนการไซออนนิสต์ การอพยพของชาวยิว คำประกาศบัลโฟร์ และยุคอาณานิคมอังกฤษก่อนนำไปสู่การก่อตั้งรัฐอิสราเอลในปี 1948 และสงครามปี 1967 ซึ่งทำให้อิสราเอลยึดครองเวสต์แบงก์และกาซา การตั้งนิคมยิวในเขตยึดครองเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ความตึงเครียดร่วมสมัยทวีความรุนแรง ขณะที่เหตุการณ์อินติฟาดา (Intifada) ครั้งที่ 2 และความขัดแย้งในกาซาทำให้แนวทาง “สองรัฐ” (Two-state Solution) อ่อนแรงลง และพลเรือนเสียชีวิตจำนวนมาก ในเวทีระหว่างประเทศ สหประชาชาติออกมติประณามอิสราเอล ขณะที่สหรัฐอเมริกาสนับสนุนอิสราเอลและใช้อำนาจยับยั้ง สหภาพยุโรปสนับสนุนแนวทางสองรัฐ ส่วนโลกมุสลิมและขบวนการคว่ำบาตร ลดการลงทุน และลงโทษ (Boycott, Divestment and Sanctions: BDS) ใช้แรงกดดันแต่ได้ผลจำกัด

แนวทางสู่สันติภาพถาวร ได้แก่ แนวทางสองรัฐบนพรมแดนปี 1967 การยุตินิคมยิวและการปิดล้อมกาซา การรับรองสิทธิผู้ลี้ภัยตามมติ UNGA 194 การจัดการสถานะเยรูซาเลมอย่างเป็นธรรม การสร้างกลไกความปลอดภัยระหว่างประเทศ การส่งเสริมการศึกษาเพื่อสันติภาพ การสนับสนุนภาคประชาสังคม

และเยาวชน การเปิดเจรจาใหม่โดยไม่มีเงื่อนไขเบื้องต้น และการลดการปลุกปั่นผ่านสื่อควบคู่กับความร่วมมือทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค

คำสำคัญ: ความขัดแย้ง ปาเลสไตน์ อิสราเอล ความรุนแรง สันติภาพ

ABSTRACT

The objectives of this academic article were to: 1) present the origins of the Palestinian-Israeli conflict, and 2) propose for permanent peace in the Palestinian-Israeli conflict.

The analysis reveals that the conflict has roots in the Zionist movement, Jewish immigration, the Balfour Declaration, and the British colonial era, leading to the establishment of the State of Israel in 1948 and the 1967 war, which led to Israel's occupation of the West Bank and Gaza. The establishment of Jewish settlements in the occupied territories is a key factor in intensifying contemporary tensions, while the Second Intifada and the Gaza conflict weakened the "Two-State Solution", resulting in significant civilian casualties. Internationally, the United Nations has issued resolutions condemning Israel, while the United States supports Israel and exercises veto power. The European Union supports the Two-State Solution, while the Muslim world and the BDS movement have applied pressure, but with limited success.

The guidelines for permanent peace include the Two-State Solution based on the 1967 borders, an end to the settlements and blockade of Gaza, the recognition of refugee rights under UNGA Resolution 194, the just treatment of Jerusalem, the establishment of international security mechanisms, the promotion of peace education, support for civil society and youth, and the resumption of negotiations without preconditions and reducing incitement through the media along with regional economic cooperation

Keywords: Conflict, Palestine, Israel, Violence, Peace

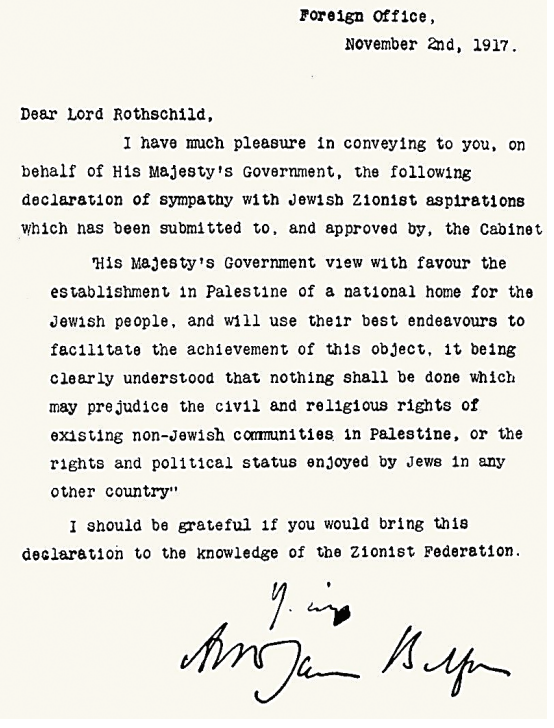
บทนำ

แผ่นดิน **"ปาเลสไตน์"** ตั้งอยู่ในภูมิภาคลิแวนต์ (Levant) ของเอเชียตะวันตก มีประวัติศาสตร์ที่ซับซ้อนและยาวนานหลายพันปี ซึ่งมีความสำคัญทางศาสนาและการเมืองมาโดยตลอด โดยเฉพาะในฐานะศูนย์กลางของศาสนายูดาย คริสต์ และอิสลาม

ในสมัยโบราณ ปาเลสไตน์เป็นที่ตั้งของอาณาจักรต่าง ๆ (Gelvin, 2021) ต่อมา ดินแดนนี้ตกอยู่ภายใต้การปกครองของจักรวรรดิอัสซีเรีย บาบิโลน เปอร์เซีย และโรมัน (Khalid, 2020)

ในคริสต์ศตวรรษที่ 7 กองทัพมุสลิมสามารถพิชิตดินแดนปาเลสไตน์จากจักรวรรดิไบแซนไทน์ได้และตั้งเป็นส่วนหนึ่งของจักรวรรดิอิสลาม การปกครองของอิสลามในภูมิภาคนี้มีความต่อเนื่องยาวนานจนถึงการล่มสลายของจักรวรรดิออตโตมันในคริสต์ศตวรรษที่ 20 (Gelvin, 2021) ปาเลสไตน์จึงเป็นดินแดนส่วนหนึ่งของจักรวรรดิออตโตมันนานถึง 4 ศตวรรษ ตั้งแต่ปี 1516–1917

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 อังกฤษเข้ายึดครองปาเลสไตน์ และได้ประกาศ **“คำประกาศบัลโฟร์” (Balfour Declaration)** เมื่อปี 1917 ซึ่งสนับสนุนการตั้งถิ่นฐานของชาวยิว (Homeland) ในปาเลสไตน์ขณะเดียวกัน อังกฤษก็ตกลงกับผู้นำชาวอาหรับว่าจะสนับสนุนเอกราชของอาหรับในภูมิภาคนี้เช่นกัน (Pappé, 2006) การให้คำมั่นที่ขัดแย้งกันนี้นำไปสู่ความตึงเครียดระหว่างชาวอาหรับและยิวในปาเลสไตน์

Foreign Office,
November 2nd, 1917.

Dear Lord Rothschild,

I have much pleasure in conveying to you, on behalf of His Majesty's Government, the following declaration of sympathy with Jewish Zionist aspirations which has been submitted to, and approved by, the Cabinet

'His Majesty's Government view with favour the establishment in Palestine of a national home for the Jewish people, and will use their best endeavours to facilitate the achievement of this object, it being clearly understood that nothing shall be done which may prejudice the civil and religious rights of existing non-Jewish communities in Palestine, or the rights and political status enjoyed by Jews in any other country"

I should be grateful if you would bring this declaration to the knowledge of the Zionist Federation.

ภาพที่ 1 คำประกาศบัลโฟร์ (Balfour Declaration) ปี 1917
ที่มา: https://www.matichonweekly.com

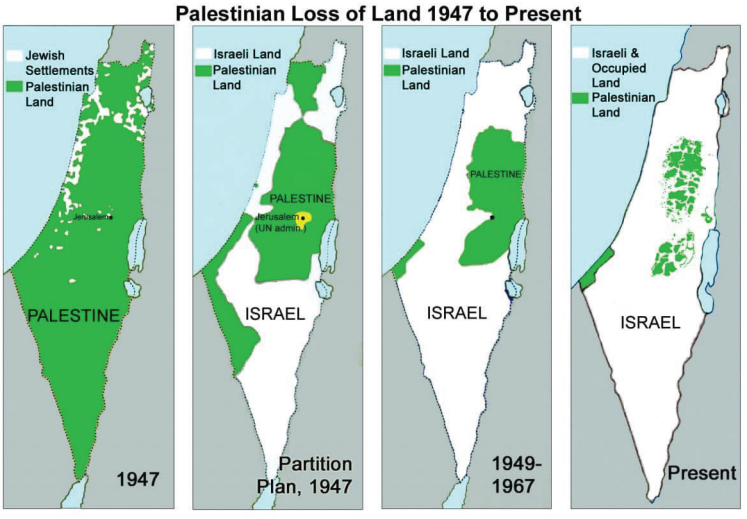
องค์การสหประชาชาติ (United Nations: UN) ได้เสนอแผนแบ่งปาเลสไตน์ออกเป็น 2 รัฐ ในปี 1947 คือ รัฐยิวและรัฐอาหรับ โดยกรุงเยรูซาเล็ม (Jerusalem) อยู่ภายใต้การควบคุมระหว่างประเทศ อย่างไรก็ตาม แผนนี้ถูกชาวอาหรับปฏิเสธ และเมื่อรัฐอิสราเอลประกาศเอกราชในปี 1948 สงครามจึงปะทุขึ้น ส่งผลให้ชาวปาเลสไตน์ราว 750,000 คน กลายเป็นผู้ลี้ภัยในสิ่งที่เรียกว่า **“หายนะ”** หรือ al-Nakba (Khalidi, 2020)

ภาพที่ 2 ชาวปาเลสไตน์มากกว่า 750,000 คน ถูกขับออกจากบ้านของพวกเขา ตั้งแต่วันที่ 15 พฤษภาคม 1948 วันซึ่งเป็นวันที่รู้จักกันในนาม Nakba (หายนะ)
ที่มา : https://www.publicpostonline.net/14024

หลังปี 1948 ปาเลสไตน์ถูกแบ่งออกระหว่างอิสราเอล อียิปต์ (ควบคุมฉนวนกาซา) และจอร์แดน (ควบคุมเวสต์แบงก์) จนกระทั่งปี 1967 อิสราเอลยึดครองเวสต์แบงก์และกาซาในสงครามหกวัน (Six-day war) นับแต่นั้นมา ดินแดนเหล่านี้ตกอยู่ภายใต้การควบคุมของอิสราเอลอย่างต่อเนื่อง พร้อมกับการตั้งนิคมชาวยิวอย่างเป็นระบบ (Pappé, 2006)

แม้จะมีการเจรจาสันติภาพหลายครั้ง รวมถึงข้อตกลงออสโล (Oslo accords) ในปี 1993 ที่ให้การยอมรับซึ่งกันและกันระหว่างอิสราเอลกับองค์การปลดปล่อยปาเลสไตน์ (PLO) แต่รัฐปาเลสไตน์ยังไม่สามารถจัดตั้งขึ้นได้อย่างสมบูรณ์ โดยยังคงประสบกับอุปสรรคจากการยึดครองของอิสราเอล การตั้งนิคมชาวยิว และความขัดแย้งภายในระหว่างกลุ่มฮามาส (Hamas) กับกลุ่มฟะตะห์ (Fatah) (Milton-Edwards, 2009)

ภาพที่ 3 กราฟฟิคแสดงการสูญเสียดินแดนของปาเลสไตน์
ที่มา : https://www.halallifemag.com/a-brief-history-of-palestine/

ความสำคัญของปัญหาความขัดแย้งปาเลสไตน์–อิสราเอลในบริบทโลก

ความขัดแย้งปาเลสไตน์–อิสราเอลเป็นศูนย์กลางของความตึงเครียดในตะวันออกกลาง ที่ส่งผลต่อเสถียรภาพโลกทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และความมั่นคง โดยเฉพาะความปลอดภัยของเส้นทางพลังงานและการขนส่งทางทะเลสำคัญ เช่น คลองสุเอซ และ อ่าวเปอร์เซีย เป็นต้น

ความขัดแย้งนี้ยังสะท้อนปัญหาสิทธิมนุษยชนและทดสอบประสิทธิภาพของกฎหมายระหว่างประเทศต่อกรณีโจมตีพลเรือน การตั้งถิ่นฐาน และการปิดล้อมพื้นที่ ขณะเดียวกันประเด็นนี้เกี่ยวพันกับการแทรกแซงของมหาอำนาจโลกอย่างสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป รัสเซีย จีน และรัฐอาหรับ สะท้อนการแบ่งขั้วและเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจโลก ทำให้ปัญหานี้เป็นตัวแปรสำคัญต่อทิศทางการเมืองและความมั่นคงของประชาคมโลกโดยรวม

เหตุผลที่ควรศึกษาเรื่องนี้ในปัจจุบัน

การศึกษาเรื่องความขัดแย้งปาเลสไตน์–อิสราเอลช่วยให้เข้าใจรากเหง้าทางศาสนา การเมือง และเศรษฐกิจอย่างรอบด้าน ลดความเสี่ยงจากข้อมูลบิดเบือน และเป็นฐานสำคัญในการออกแบบแนวทางสันติภาพที่ยั่งยืน เช่น แนวทางสองรัฐหรือทางเลือกอื่นอย่างเป็นกลาง นอกจากนี้ยังเป็นกรณีศึกษาที่สำคัญในการพัฒนาทักษะด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การทูตพหุภาคี และสิทธิมนุษยชน พร้อมปลูกฝังจิตสำนึกมนุษยธรรม ความรับผิดชอบร่วมกัน และค่านิยมสันติภาพบนพื้นฐานเหตุผลและความยุติธรรม

กรอบในการวิเคราะห์

ทัศนะที่สำคัญเกี่ยวกับความขัดแย้ง

คาร์ล มาร์กซ (Karl Marx) มองว่าความขัดแย้งในสังคมมีรากฐานจากโครงสร้างเศรษฐกิจ โดยถือว่าความขัดแย้งเป็นภาวะปกติและเป็นแรงผลักดันทางประวัติศาสตร์ (Marx & Engels, 1848/2008) แนวคิดนี้อธิบายความขัดแย้งปาเลสไตน์–อิสราเอลโดยชี้ว่าแม้จะถูกมองว่าเป็นเรื่องศาสนาและอัตลักษณ์ แท้จริงแล้วมีรากเหง้าจากการแย่งชิงทรัพยากรสำคัญ เช่น ดินแดน แหล่งน้ำ และการควบคุมเศรษฐกิจ อิสราเอลใช้อำนาจรัฐจำกัดทรัพยากร การตั้งถิ่นฐาน และการควบคุมชายแดนในเวสต์แบงก์และกาซา ส่งผลให้เกิดความไม่เท่าเทียมด้านแรงงานและบริการพื้นฐาน สถานการณ์นี้สะท้อน “ความขัดแย้งระหว่างชนชั้น” ตามแนวคิดวัตถุนิยมประวัติศาสตร์ของมาร์กซ

ด้วยเหตุนี้ แนวคิดมาร์กซ จึงสอดคล้องกับความขัดแย้งปาเลสไตน์–อิสราเอลในปัจจุบัน โดยเห็นได้จากความขัดแย้งเรื่องทรัพยากร ดินแดน และอำนาจเศรษฐกิจที่สร้างความไม่เท่าเทียมและความตึงเครียดระหว่างสองฝ่ายอย่างต่อเนื่อง

แมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber) มองว่าความขัดแย้งทางสังคมเกิดจากการแย่งชิงทรัพยากรที่จำกัด ทั้งทรัพยากรทางวัตถุอย่างที่ดินและน้ำ รวมถึงทรัพยากรเชิงสัญลักษณ์ เช่น อัตลักษณ์และสถานะทางสังคม โดยความขัดแย้งไม่จำเป็นต้องนำไปสู่ความรุนแรง หากมีสถาบันที่สามารถทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยได้ (Weber, 1978)

ความขัดแย้งปาเลสไตน์–อิสราเอลสะท้อนแนวคิดนี้ชัดเจน เพราะเกี่ยวข้องกับการแย่งชิงดินแดนและสิทธิในพื้นที่สำคัญ เช่น เวสต์แบงก์ เยรูซาเลมตะวันออก เป็นต้น รวมถึงการปะทะกันของอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ ศาสนา แนวคิดของเวเบอร์ชี้ว่า เมื่อสถาบันไกล่เกลี่ย เช่น องค์การสหประชาชาติ หรือกลไกระดับภูมิภาคทำงานได้ไม่เต็มที่ ความขัดแย้งย่อมยืดเยื้อ (Gerth & Mills, 1946)

อิสราเอลในฐานะรัฐมีอำนาจทางการเมืองและทูตเหนือกว่า ขณะที่ปาเลสไตน์ยังไม่มีสถานะรัฐที่สมบูรณ์ ทำให้เสียเปรียบในการเจรจา ทั้งหมดนี้สะท้อนมุมมองเวเบอร์ว่าความขัดแย้งผูกพันกับอำนาจ การจัดการทรัพยากร และโครงสร้างรัฐอย่างเด่นชัด

จอร์จ ซิมเมล (Georg Simmel) มองว่า “ความขัดแย้ง” เป็นรูปแบบหนึ่งของปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างคู่ขัดแย้ง โดยแม้จะดูเป็นลบ แต่ความขัดแย้งสามารถก่อให้เกิด “ความกลมเกลียว” หรือการรวมกลุ่มภายในฝ่ายหนึ่งเพื่อเผชิญหน้ากับอีกฝ่าย (Simmel, 1955) ความขัดแย้งจึงไม่ใช่แค่ภาวะแตกแยก แต่เป็นกลไกที่กระตุ้นความสามัคคีภายในกลุ่มที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน

กรณีความขัดแย้งปาเลสไตน์–อิสราเอลสะท้อนแนวคิดของซิมเมลได้อย่างชัดเจน เพราะไม่ได้มีแค่ประเด็นประวัติศาสตร์หรือผลประโยชน์ แต่ยังเกี่ยวข้องกับความรู้สึก “เข้าข้างฝ่ายตนเอง” (Ingroup bias) และการไม่ยอมรับความชอบธรรมของอีกฝ่าย ซึ่งนำไปสู่การรวมศูนย์อำนาจ เช่น การสร้างกำแพง เขตทหาร และนโยบายความมั่นคง เป็นต้น

ซิมเมลยังเสนอว่า ความขัดแย้งอาจกระตุ้นให้เกิดการปรับโครงสร้างของรัฐหรือสังคม (Simmel, 1955) ในบริบทนี้ อิสราเอลใช้อำนาจรัฐตอบโต้ภัยคุกคาม ขณะที่ปาเลสไตน์จัดตั้งกลุ่มต่อต้านเพื่อรักษาอัตลักษณ์ ทั้งนี้ เขาเตือนว่าความกลมเกลียวและความขัดแย้งมักดำรงอยู่ร่วมกัน แม้ในภาวะที่ดูเหมือนสงบ ด้วยเหตุนี้ แนวคิดซิมเมลจึงสอดคล้องกับความขัดแย้งปาเลสไตน์–อิสราเอลในปัจจุบัน เนื่องจากมองความขัดแย้งเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างสังคม ความตึงเครียดระหว่างสองฝ่ายทั้งเรื่องดินแดนและอำนาจสะท้อนบทบาทของความขัดแย้งในการสร้างเอกลักษณ์และความสัมพันธ์ทางสังคม

เลวิซ เอ. โคเซอร์ (Lewis A. Coser) นำแนวคิดของจอร์จ ซิมเมลมาต่อยอด โดยเสนอว่าความขัดแย้งเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่มีทั้งด้านบวกและด้านลบ ด้านหนึ่ง ความขัดแย้งสามารถกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้าง การปรับกลไกสถาบัน และการยืนยันตัวตนของกลุ่มต่าง ๆ แต่อีกด้านหากไม่มีการจัดการอย่างเหมาะสม ก็อาจนำไปสู่ความแตกแยกและบั่นทอนเสถียรภาพของสังคม (Coser, 1956)

ในความขัดแย้งปาเลสไตน์–อิสราเอล แนวคิดของโคเซอร์มองว่าความขัดแย้งช่วยสร้างความสามัคคีภายในกลุ่ม เช่น การสนับสนุนปาเลสไตน์จากโลกมุสลิม และการสนับสนุนอิสราเอลจากชาวยิวต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม เมื่อความขัดแย้งยืดเยื้อโดยปราศจากกลไกจัดการที่มีประสิทธิภาพ ความรุนแรงยิ่งทวีขึ้น แนวคิดของโคเซอร์จึงชี้ว่าความขัดแย้งเป็นทั้งพลังรวมกลุ่มและต้นเหตุความแตกแยก พร้อมสะท้อนความจำเป็นของกลไกเจรจาและสันติภาพ

ด้วยเหตุนี้ แนวคิดของโคเซอร์ จึงสอดคล้องกับความขัดแย้งปาเลสไตน์–อิสราเอลในปัจจุบัน โดยมองความขัดแย้งเป็นแรงผลักดันสร้างความเข้มแข็งภายในสังคม ความตึงเครียดระหว่างสองฝ่ายช่วยกำหนดเอกลักษณ์ทางสังคมและกระตุ้นความสามัคคีหรือการรวมตัวของกลุ่มภายใน

ธีโอดอร์ แคพโลว์ (Theodore Caplow) อธิบายว่าความขัดแย้งเป็นกระบวนการพื้นฐานในทุกโครงสร้างอำนาจ โดยเฉพาะเมื่อสังคมมีความไม่เท่าเทียม กลุ่มที่อ่อนแอมักรวมตัวกันเพื่อต่อสู้กับผู้มีอำนาจ ทำให้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจเปลี่ยนแปลง (Caplow, 1968) เขายังเสนอแนวคิด “Triadic closure” ที่ชี้บทบาทของกลุ่มที่สามในการประสานหรือแทรกแซงความขัดแย้งระหว่างสองฝ่าย

กรณีปาเลสไตน์–อิสราเอลสะท้อนแนวคิดนี้ผ่านการรวมตัวของปาเลสไตน์กับพันธมิตรโลกอาหรับ โลกมุสลิม และภาคประชาสังคม เพื่อถ่วงดุลอิสราเอล ขณะเดียวกัน กลุ่มไตรภาคี เช่น สหประชาชาติ สหภาพยุโรป และประเทศภูมิภาค เป็นต้น ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ย แสดงให้เห็นว่าการรวมตัวและการมีส่วนร่วมหลายฝ่ายสามารถกำหนดทิศทางความขัดแย้งและสนับสนุนสันติภาพ

ด้วยเหตุนี้ แนวคิดธีโอดอร์ แคพโลว์ จึงสอดคล้องกับความขัดแย้งปาเลสไตน์–อิสราเอลในปัจจุบัน โดยเน้นความขัดแย้งทางสังคมเป็นแรงผลักดันให้เกิดการจัดสรรทรัพยากรและอำนาจอย่างมีระบบ ความตึงเครียดระหว่างสองฝ่ายสะท้อนกลไกการสร้างความสมดุลและความมั่นคงในสังคม

ดังนั้น แนวคิดที่กล่าวมาข้างต้นจึงนำมาปรับใช้ในการศึกษา เรื่อง “ความขัดแย้งปาเลสไตน์–อิสราเอล: ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ การดำรงอยู่ของความรุนแรง และข้อเสนอเพื่อสันติภาพถาวร”

ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยความขัดแย้งดังกล่าวสามารถอธิบายจากเหตุการณ์สำคัญ ความรุนแรงและความสูญเสีย ดังต่อไปนี้

1. ขบวนการไซออนนิสต์และการอพยพของชาวยิว ก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 20 ปาเลสไตน์อยู่ภายใต้การปกครองของอาณาจักรออตโตมัน โดยมีชาวอาหรับมุสลิมเป็นประชากรหลัก ร่วมกับคริสเตียนและยิวส่วนน้อย ซึ่งอยู่ร่วมกันอย่างค่อนข้างสงบ (Khalidi, 2006) ต่อมาในปลายศตวรรษที่ 19 ขบวนการไซออนนิสต์ในยุโรปเกิดขึ้น เพื่อตอบสนองต่อการกดขี่ชาวยิว ส่งผลให้การอพยพชาวยิวเข้าสู่ปาเลสไตน์เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

2. คำประกาศบัลโฟร์และยุคอาณานิคมของอังกฤษ ในปี 1917 อังกฤษออก “คำประกาศบัลโฟร์” (Balfour declaration) สนับสนุนการจัดตั้งบ้านแห่งชาติของชาวยิวในปาเลสไตน์ แม้ขณะนั้นชาวอาหรับเป็นประชากรส่วนใหญ่ (Pappé, 2006) คำประกาศนี้เป็นจุดเริ่มต้นของความตึงเครียด เพราะภายใต้ระบบอาณัติของสันนิบาตชาติ อังกฤษใช้นโยบายที่เอื้อประโยชน์ต่อชาวยิว ส่งผลให้ชาวอาหรับลุกฮือหลายครั้ง

ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งคือบทบาทของ ดร.คาอิม ไวซ์มันน์ นักเคมีชาวยิว ผู้ช่วยอังกฤษในสงครามโลกครั้งที่ 1 อังกฤษจึงตอบแทนด้วยการสนับสนุนโครงการบ้านแห่งชาติยิว ผ่านคำประกาศบัลโฟร์ ขณะเดียวกัน อังกฤษให้คำมั่นกับชาวอาหรับผ่านเซอร์เฮนรี่ แม็กมาฮอน ว่าจะมอบปาเลสไตน์หากช่วยรบ ส่งผลให้ทั้งยิวและอาหรับต่างอ้างสิทธิ์ นำไปสู่ความขัดแย้งยืดเยื้อจนถึงปัจจุบัน (Mahama, 2014)

3. การก่อตั้งรัฐอิสราเอลและสงครามปี 1948 เมื่ออังกฤษถอนตัวออกจากปาเลสไตน์ในปี 1948 อิสราเอลได้ประกาศเอกราช ส่งผลให้เกิดสงครามระหว่างอิสราเอลกับประเทศอาหรับโดยรอบ ความขัดแย้งครั้งนี้นำไปสู่การขับไล่ชาวปาเลสไตน์กว่าหนึ่งในสองออกจากบ้านเรือน ส่งผลให้ชาวปาเลสไตน์ราว 750,000 คน กลายเป็นผู้ลี้ภัย ซึ่งชาวปาเลสไตน์เรียกว่า “Nakba” หรือ “หายนะ” (Morris, 2001) เหตุการณ์นี้เป็นรากฐาน ของวิกฤตผู้ลี้ภัยปาเลสไตน์ที่ดำรงอยู่จนถึงปัจจุบัน

พัฒนาการของความขัดแย้งหลังปี 1948

สงครามหกวัน (Six-day war) ในปี 1967 ส่งผลให้อิสราเอลยึดครองดินแดนเวสต์แบงก์ ฉนวนกาซา เยรูซาเล็มตะวันออก และที่ราบสูงโกลาน การยึดครองดังกล่าวไม่ได้รับการรับรองจากประชาคมระหว่างประเทศและถือเป็นการละเมิดกฎหมายระหว่างประเทศ ส่งผลให้เกิดกระแสต่อต้านอย่างต่อเนื่องจากชาวปาเลสไตน์และรัฐอาหรับ (Said, 1992)

ภาพที่ 4 เวสแบงค์และฉนวนกาซา ภายใต้การยึดครองของอิสราเอลตั้งแต่ปี 1967

แหล่งที่มา : https://www.silpa-mag.com

การลุกฮือต่อต้านของชาวปาเลสไตน์ในพื้นที่ยึดครองที่เรียกว่า **"Intifada"** ครั้งที่ 1 ในปี 1987–1993 เป็นการแสดงออกถึงความไม่พอใจที่มีต่อการยึดครองและการเลือกปฏิบัติ เหตุการณ์อินติฟาดาครั้งนี้นำไปสู่การจัดตั้ง**ขบวนการฮามาส (Hamas)** ซึ่งมีจุดยืนต่อต้านอิสราเอลโดยสิ้นเชิง

ในปี 1993 อิสราเอลและองค์การปลดปล่อยปาเลสไตน์ (PLO) ได้ลงนามในข้อตกลงออสโล ซึ่งเป็นการยอมรับสิทธิของกันและกันและวางรากฐานสำหรับการเจรจาสันติภาพในอนาคต อย่างไรก็ตาม ข้อตกลงนี้ประสบความล้มเหลวในการแก้ไขประเด็นสำคัญ เช่น การตั้งนิคมชาวยิว การแบ่งเยรูซาเล็ม และสิทธิของผู้ลี้ภัย (Pappé, 2006)

ความขัดแย้งร่วมสมัย

1. เหตุการณ์อินติฟาดา ครั้งที่ 2 และความรุนแรงต่อเนื่อง

เหตุการณ์นี้ถูกเรียกอีกชื่อว่า "Al-Aqsa Intifada" (2000–2005) คือ การลุกฮือของชาวปาเลสไตน์เพื่อต่อต้านการยึดครองของอิสราเอลในเวสต์แบงก์และกาซา จุดเริ่มต้นคือวันที่ 28 กันยายน 2000 เมื่อนักการเมืองอิสราเอล อาเรียล ชารอน เยือนมัสยิดอัลอักซอ ซึ่งถูกมองว่าเป็นการยั่วยุทางศาสนา นำไปสู่การประท้วงที่ทวีความรุนแรง จนกลายเป็นความขัดแย้งเต็มรูปแบบ (Smith, 2010)

ฝ่ายปาเลสไตน์ใช้ระเบิดฆ่าตัวตายโจมตีพลเรือน ขณะที่อิสราเอลตอบโต้ด้วยปฏิบัติการทางทหาร การลอบสังหารผู้นำกลุ่มติดอาวุธ และการสร้างกำแพงแบ่งแยก ซึ่งกระทบชีวิตประจำวันของชาวปาเลสไตน์อย่างหนัก (Morris, 2009) กลุ่มติดอาวุธอย่างฮามาส อัล-อัคซอ มาร์ทีร์ บริเกดส์ และญิฮาดอิสลามีย์มีบทบาทสำคัญในการต่อสู้ (Gelvin, 2020)

ระหว่างปี 2000–2005 มีผู้เสียชีวิตราว 4,300 คน โดยเป็นชาวปาเลสไตน์กว่า 3,000 คน และชาวอิสราเอลประมาณ 1,000 คน ส่วนใหญ่เป็นพลเรือน (B'Tselem, 2009) ความรุนแรงทำให้กระบวนการสันติภาพที่เริ่มจากข้อตกลงออสโลหยุดชะงักลง ความไว้วางใจระหว่างสองฝ่ายพังทลาย แม้จะมีความพยายามฟื้นฟูผ่านรายงานของมิทเชลล์ (2001) และ Roadmap for Peace (2003) แต่ล้มเหลว (Quandt, 2005)

อินติฟาดา ครั้งที่ 2 สิ้นสุดลงโดยพฤตินัยในปี 2005 หลังอิสราเอลถอนตัวจากฉนวนกาซา อย่างไรก็ตาม ความรุนแรงยังคงดำเนินต่อ โดยเฉพาะหลังฮามาสชนะเลือกตั้งปี 2006 และเข้าควบคุมฉนวนกาซา เหตุการณ์นี้จึงถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้ความขัดแย้งยืดเยื้อและซับซ้อนยิ่งขึ้น (Milton-Edwards, 2009)

2. สถานการณ์ในฉนวนกาซา

หลังจากฮามาสยึดครองฉนวนกาซาในปี 2007 อิสราเอลได้ปิดล้อมดินแดนดังกล่าว ส่งผลให้เกิดวิกฤตมนุษยธรรมขั้นรุนแรง โดยเฉพาะจากปฏิบัติการทางทหารของอิสราเอลในปี 2008, 2014 และ 2021 ซึ่งมีผู้เสียชีวิตจำนวนมากในหมู่พลเรือน (Amnesty International, 2023)

ตั้งแต่เหตุการณ์ 7 ตุลาคม 2023 จนถึงต้นปี 2025 ฉนวนกาซาประสบวิกฤตด้านมนุษยธรรมอย่างไม่เคยปรากฏ โดย UNRWA และ OCHA รายงานว่าประชากรกว่า 1.9 ล้านคน หรือเกือบร้อยละ 90 ของประชากรทั้งหมด ถูกบังคับพลัดถิ่นอย่างน้อยหนึ่งครั้ง และกว่า 632,000 คนถูกอพยพซ้ำในไตรมาสแรกปี 2025 จากการสู้รบและคำสั่งอพยพ (OCHA oPt, 2025) องค์การอนามัยโลกระบุว่าผู้เสียชีวิตถึง 56,531 ราย และบาดเจ็บ 133,642 ราย ภายในเดือนมิถุนายน 2025 พร้อมระบุว่าโครงสร้างพื้นฐานด้านสุขภาพพังทลาย โรงพยาบาลกว่าร้อยละ 44 และศูนย์สุขภาพกว่าร้อยละ 58 ไม่สามารถทำงานได้จากการโจมตี (WHO, 2025)

ด้านโภชนาการ กาซาเผชิญวิกฤตความมั่นคงอาหารรุนแรง รายงานของ IPC ยืนยันความเสี่ยง "ทุพภิกขภัย" โดยเฉพาะในครอบครัวที่พลัดถิ่น เด็กเล็กกว่า 132,000 คนมีแนวโน้มป่วยทุพโภชนาการเฉียบพลัน (IPC, 2025) ด้านเศรษฐกิจ ธนาคารโลกระบุ GDP ของกาซาลดลงกว่าร้อยละ 80 ในปี 2024 ภาคเอกชนถูกทำลายและอัตราการว่างงานพุ่งสูง (World Bank, 2024) การศึกษาได้รับผลกระทบอย่างหนัก โรงเรียนกว่าร้อยละ 90–95 ถูกทำลายเสียหาย ทำให้เด็กกว่า 658,000 คน ไม่ได้เรียนตามปกติ (UNICEF, 2025)

โดยรวม ความสูญเสียชีวิต โครงสร้างพื้นฐานที่ถูกทำลาย ความอดอยาก และการล่มสลายของเศรษฐกิจและการศึกษา ได้สร้างวิกฤตมนุษยธรรมครั้งใหญ่ที่สุดในกาซาและทำให้การฟื้นฟูระยะยาวเต็มไปด้วยความท้าทาย

ภาพที่ 5 ภาพเปรียบเทียบปี 2020 กับ 2025 ความเสียหายในกาซาเนื่องจากสงคราม
ที่มา : https://www.bbc.com

3. เวสต์แบงค์และปัญหาการตั้งนิคมชาวยิว

การตั้งนิคมของชาวยิวในเวสต์แบงก์เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการจัดตั้งรัฐปาเลสไตน์ เนื่องจากถูกประชาคมโลกมองว่าละเมิดกฎหมายระหว่างประเทศ และก่อให้เกิดความตึงเครียดระยะยาว นิคมเหล่านี้คือ ชุมชนที่ชาวอิสราเอลสร้างขึ้นในดินแดนเวสต์แบงก์ ซึ่งอิสราเอลยึดครองหลังสงครามหกวันปี 1967 โดยพื้นที่ดังกล่าวถูกมองว่าเป็นดินแดนของรัฐปาเลสไตน์ในอนาคต (B'Tselem, 2021)

หลังปี 1967 อิสราเอลเริ่มตั้งนิคมในพื้นที่นี้ด้วยเหตุผลด้านความมั่นคงและประวัติศาสตร์ศาสนา โดยเฉพาะในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนา เช่น เฮบรอนและเบธเอล นโยบายรัฐในช่วงทศวรรษ 1970–1980 ส่งเสริมการตั้งนิคมผ่านเงินอุดหนุน ที่อยู่อาศัยราคาถูก และสิทธิประโยชน์ทางภาษี (Pappé, 2006) จนถึงปี 2023 มีชาวอิสราเอลในเวสต์แบงก์กว่า 700,000 คน (Peace Now, 2023)

แม้อนุสัญญาเจนีวาฉบับที่ 4 มาตรา 49 จะห้ามการเคลื่อนย้ายประชากรของรัฐผู้ยึดครองเข้าสู่ดินแดนที่ถูกยึดครอง (ICRC, 1949) แต่อิสราเอลโต้แย้งว่าเวสต์แบงก์เป็น “ดินแดนพิพาท” ไม่ใช่ “ดินแดนถูกยึดครอง” และบางรัฐบาลอิสราเอลถือว่านิคมบางแห่งถูกต้องตามกฎหมายของตนเอง ผลกระทบที่สำคัญต่อชาวปาเลสไตน์ ได้แก่ การแยกดินแดนที่ทำลายเอกภาพของเวสต์แบงก์ การเวนคืนที่ดินเพื่อสร้างนิคมและกำแพง และความรุนแรงจากผู้ตั้งนิคม เช่น การเผาทรัพย์สิน และโจมตีพลเรือน เป็นต้น โดยเจ้าหน้าที่อิสราเอลมักไม่ดำเนินคดี (B’Tselem, 2021)

ภาพที่ 6 และ 7 อิสราเอลสร้างกำแพงปี 2002 อ้างป้องกันก่อการร้ายปาเลสไตน์ แต่ถูกวิจารณ์ว่าแสวงหาผลประโยชน์ ขยายพื้นที่ และละเมิดกฎหมายระหว่างประเทศ
แหล่งที่มา : https://www.posttoday.com และ https://topichistoryn.blogspot.com

การขยายตัวของนิคมจึงเป็นอุปสรรคหลักต่อการเจรจาสันติภาพ ทำให้แนวคิด “สองรัฐ” ถูกบ่อนทำลายอย่างรุนแรง อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่ 7 ตุลาคม 2023 ถึงปี 2025 เวสต์แบงก์เผชิญการบีบคั้นเชิงโครงสร้าง และความรุนแรงที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้เกิดการสูญเสียชีวิต การพลัดถิ่น การทำลายทรัพย์สิน และการกัดกร่อนสภาพครองชีพของชุมชนปาเลสไตน์ ผลสำคัญได้แก่

1) การขยายตัวของนิคมและแผนผังอาคารที่ได้รับการผลักดันอย่างเข้มข้น ในปี 2024 มีการขับเคลื่อนแผนที่อยู่อาศัยรวม 28,872 หน่วย ซึ่ง 9,884 หน่วยเป็นพื้นที่เวสต์แบงก์ ส่งผลให้การตัดขาดความต่อเนื่องของดินแดนและลดโอกาสของทางออกสองรัฐ (EEAS, 2025)

2) การทำลายและการรื้อถอนอาคารเพิ่มขึ้นอย่างมาก: OCHA รายงานการรื้อถอนโครงสร้างหลายร้อยรายการในปี 2024–2025 ทำให้เกิดการพลัดถิ่นนับพันคนและกระทบทรัพยากรการเกษตรและน้ำ (OCHA oPt, 2025)

3) ความรุนแรงจากผู้ตั้งถิ่นฐานและปฏิบัติการทางทหาร: เหตุการณ์ความรุนแรงของผู้ตั้งถิ่นฐานและการปฏิบัติการของกองทัพนำไปสู่การบาดเจ็บและการเสียชีวิตหลายร้อยราย ตลอดจนการจำกัดการเข้าถึงพื้นที่ทำกินและบริการสาธารณะ (UNRWA, 2025)

4) ผลทางเศรษฐกิจและสังคม: เวสต์แบงก์ประสบภาวะถดถอยอย่างรุนแรง GDP หดตัวโดยรวมและการเข้าถึงตลาดแรงงานอิสราเอลถูกจำกัด ส่งผลให้อัตราว่างงานพุ่งและความยากจนเพิ่มขึ้น (World Bank, 2025)

5) ผลกระทบต่อการศึกษาและบริการสาธารณะ: โรงเรียน โครงสร้างสาธารณูปโภค และโครงสร้างพื้นฐานด้านน้ำและไฟฟ้าถูกจำกัดหรือเสียหาย สร้างภาระต่อการให้บริการพื้นฐานและความยืดหยุ่นของชุมชน (EEAS, 2025)

โดยสรุป ความรุนแรง การขยายตัวของนิคม และมาตรการเชิงนโยบายได้รวมกันสร้างสภาพแวดล้อมที่ทำลายโอกาสทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประชากรในเวสต์แบงก์ ทำให้การฟื้นฟูและความคงทนของกระบวนการสันติภาพมีความยากยิ่งขึ้น

บทบาทของประชาคมระหว่างประเทศ

1. องค์การสหประชาชาติ

องค์การสหประชาชาติได้ออกมติหลายฉบับประณามการยึดครองของอิสราเอลในเวสต์แบงก์ ฉนวนกาซา เยรูซาเลมตะวันออก และที่ราบสูงโกลันหลังสงครามหกวันปี 1967 โดยคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ (UNSC) ออกมติสำคัญ เช่น มติ 242 (1967) เรียกร้องให้อิสราเอลถอนกำลัง มติ 446 (1979) และ 465 (1980) ระบุว่าการตั้งนิคมของอิสราเอลในดินแดนยึดครองไม่มีผลทางกฎหมาย และมติ 2334 (2016) ชี้ว่าการตั้งนิคมเหล่านั้นเป็นอุปสรรคต่อแนวทาง “สองรัฐ”

สมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ (UNGA) ออกมติ 3236 (1974) รับรองสิทธิของชาวปาเลสไตน์ในการกำหนดตนเอง และมติ 67/19 (2012) ยอมรับปาเลสไตน์ในฐานะรัฐผู้สังเกตการณ์

ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (ICJ, 2004) วินิจฉัยในปี 2004 ว่าการสร้างกำแพงแบ่งแยกในเวสต์แบงก์เป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายและเรียกร้องให้อิสราเอลรื้อถอน (ICJ, 2004) แม้มติเหล่านี้ไม่มีผลผูกพันทางกฎหมายโดยตรง แต่มีอิทธิพลเชิงศีลธรรมและการเมืองที่ช่วยกดดันอิสราเอลและสนับสนุนขบวนการเรียกร้องสิทธิของชาวปาเลสไตน์ในเวทีระหว่างประเทศ อย่างไรก็ตาม มาตรการบังคับใช้อย่างเข้มงวดยังมีจำกัด ส่งผลให้ความพยายามสันติภาพไม่ประสบความสำเร็จตามที่คาดหวังไว้

ปัจจุบัน **รัฐปาเลสไตน์ได้รับการรับรองจากราว 147 จาก 193 ประเทศสมาชิกสหประชาชาติ** (ประมาณร้อยละ 75 ของสมาชิก) สัดส่วนนี้รวมทั้งประเทศส่วนใหญ่ในแอฟริกา เอเชีย ละตินอเมริกา และหลายประเทศในตะวันออกกลาง (Reuters, 2025; Al Jazeera, 2025)

ในยุโรปมีประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป 11 ประเทศที่เคยรับรอง เช่น ไอร์แลนด์ สวีเดน สเปน สโลวีเนีย ฯลฯ ขณะที่ในปีล่าสุดบางประเทศระดับตะวันตก เช่น เม็กซิโก เป็นต้น เพิ่งยืนยันการรับรองและประเทศอื่น ๆ แสดงเจตนารมณ์จะรับรองเพิ่มเติมในการประชุมสมัชชาใหญ่สหประชาชาติ (EUobserver, 2025; AP News, 2025)

2. สหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป

สหรัฐฯ และสหภาพยุโรปมีบทบาทสำคัญในความขัดแย้งปาเลสไตน์-อิสราเอล ทั้งในด้านการทูต การเงิน และความมั่นคง โดยสหรัฐอเมริกาเป็นพันธมิตรใกล้ชิดของอิสราเอล ให้การสนับสนุนทางทหารและเศรษฐกิจอย่างมหาศาล รวมถึงใช้อำนาจยับยั้ง (Veto) ในคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ เมื่อมีมติที่อาจเป็นภัยต่ออิสราเอล เช่น คัดค้านมติประณามการตั้งถิ่นฐานในเวสต์แบงก์ (UNSC, 2011) แม้สหรัฐอเมริกาจะมีบทบาทในกระบวนการสันติภาพ เช่น เป็นเจ้าภาพเจรจาออสโลและแคมป์เดวิด แต่ความพยายามเหล่านั้นยังไม่ประสบผลสำเร็จ (Quandt, 2005)

อย่างไรก็ตาม วันที่ 18 เมษายน 2024 สหรัฐฯ ใช้สิทธิยับยั้ง (Veto) ในคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติต่อร่างมติที่จะแนะนำให้ปาเลสไตน์เป็นสมาชิกสหประชาชาติเต็มรูปแบบ แม้ได้ 12 เสียงเห็นชอบ โดยสหราชอาณาจักรและสวิตเซอร์แลนด์งดออกเสียง สหรัฐฯ ให้เหตุผลว่าควรบรรลุผ่านการเจรจาโดยตรงภายใต้กรอบ “สองรัฐ” มากกว่าการลงมติทันที เหตุการณ์นี้ตอกย้ำภาพยืนข้างอิสราเอลและตั้งคำถามต่อบทบาทสหรัฐอเมริกา ในกระบวนการสันติภาพ (UNSC, 2024)

ในทางกลับกัน สหภาพยุโรปยอมรับสิทธิของอิสราเอลในการดำรงอยู่ แต่คัดค้านการตั้งถิ่นฐานในดินแดนยึดครอง สนับสนุนแนวทาง “สองรัฐ” และให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจกับปาเลสไตน์ รวมถึงส่งคณะผู้สังเกตการณ์และเจ้าหน้าที่ช่วยเหลือในเวสต์แบงก์และฉนวนกาซา

อย่างไรก็ตาม ความสามารถในการแทรกแซงของสหภาพยุโรปมีจำกัดเมื่อเทียบกับอิทธิพลของสหรัฐ ทั้งสองมหาอำนาจจึงไม่สามารถใช้อิทธิพลยุติความรุนแรงและความขัดแย้งได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยอุปสรรคหลักมาจากข้อเรียกร้องที่ไม่ลงรอยระหว่างอิสราเอลและปาเลสไตน์ (Said, 1992)

3. โลกมุสลิมและขบวนการประชาชน

ประเทศมุสลิมส่วนใหญ่ โดยเฉพาะสมาชิกองค์การความร่วมมืออิสลาม (OIC) สนับสนุนสิทธิของชาวปาเลสไตน์ในการก่อตั้งรัฐ และประณามการยึดครองของอิสราเอลและการใช้ความรุนแรงในเยรูซาเลมตะวันออกและกาซา (OIC, 2021) ประเทศอย่างอิหร่าน ตุรกี และมาเลเซีย มีบทบาทเชิงรุกทั้งด้านการทูต มนุษยธรรม และการสนับสนุนขบวนการในพื้นที่

ขณะเดียวกัน ขบวนการ Boycott, Divestment, Sanctions (BDS) ก็ได้รับความสนใจทั่วโลกโดยใช้การคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และวิชาการ กดดันให้อิสราเอลยุติการยึดครองและการเลือกปฏิบัติ (Barghouti, 2011) แม้บางประเทศตะวันตกยังหนุนอิสราเอล แต่การเคลื่อนไหวของภาคประชาสังคมได้เปลี่ยนมุมมองของประชาชนและพรรคการเมืองบางส่วนในระยะยาว

ความท้าทายในการแก้ไขความขัดแย้ง

1. ความไม่สมดุลเชิงโครงสร้าง

ความไม่สมดุลเชิงโครงสร้างระหว่างอิสราเอลและปาเลสไตน์ โดยเฉพาะด้านทหาร เศรษฐกิจ และการทูต เป็นอุปสรรคต่อสันติภาพ อิสราเอลเป็นรัฐที่มั่นคง มีกองทัพทันสมัย และได้รับการสนับสนุนจาก

มหาอำนาจ เช่น สหรัฐอเมริกา (Finkelstein, 2018) ขณะที่ปาเลสไตน์เผชิญการยึดครองและข้อจำกัดต่าง ๆ การเจรจาจึงไม่เท่าเทียม ฝ่ายอิสราเอลมีอำนาจต่อรองมากกว่า และข้อเรียกร้องของปาเลสไตน์มักถูกเพิกเฉย รวมถึงปัญหาการควบคุมทรัพยากรและการตั้งถิ่นฐานในเวสต์แบงก์ ซึ่งยิ่งตอกย้ำสถานะที่ไม่เสมอภาค นักวิชาการเชื่อว่า หากไม่แก้ไขความไม่เป็นธรรมเชิงโครงสร้างนี้ การสร้างสันติภาพที่แท้จริงและยั่งยืนย่อมเป็นไปได้ยาก (Halper, 2008)

2. ศาสนาและอัตลักษณ์

สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ในเยรูซาเล็ม เช่น มัสยิดอัลอักซอและกำแพงตะวันตก เป็นศูนย์กลางของความขัดแย้งด้านศรัทธาและอัตลักษณ์ในกรณีอิสราเอล–ปาเลสไตน์ เนื่องจากเยรูซาเล็มมีความศักดิ์สิทธิ์ต่อศาสนายูดาย อิสลาม และคริสต์ การอ้างสิทธิ์เหนือพื้นที่นี้จึงไม่ใช่เพียงปัญหาดินแดน แต่เกี่ยวข้องกับการปกป้องอัตลักษณ์ทางศาสนาและวัฒนธรรม (Armstrong, 1996) ชาวยิวมองว่าเป็นบ้านเกิดทางประวัติศาสตร์ ขณะที่ชาวปาเลสไตน์เห็นว่าเยรูซาเล็มตะวันออกและมัสยิดอัลอักซอคือศูนย์กลางจิตวิญญาณสำคัญ

อัตลักษณ์ทางศาสนายังถูกใช้ขับเคลื่อนการเมือง กลุ่ม Zionist Religious Nationalists ในอิสราเอลมองว่าการตั้งถิ่นฐานในเวสต์แบงก์เป็นภารกิจศักดิ์สิทธิ์ ขณะที่ฮามาสใช้แนวคิดอิสลามเพื่อการต่อต้านการยึดครอง (Milton-Edwards & Farrell, 2010) ส่งผลให้ศรัทธากลายเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการประนีประนอม เนื่องจากทั้งสองฝ่ายต่างยึดมั่นในความชอบธรรมของตนอย่างแน่วแน่

3. เยาวชนและอนาคตของความหวัง

เยาวชนปาเลสไตน์เติบโตท่ามกลางความรุนแรงและการยึดครอง ส่งผลให้บางคนหันไปต่อต้านด้วยอาวุธ ขณะที่อีกกลุ่มเลือกใช้แนวทางสร้างสรรค์ เช่น การศึกษา ศิลปะ และสื่อออนไลน์เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวของตน (Schulz, 2003) ฝ่ายอิสราเอลก็มีเยาวชนบางส่วนที่ตั้งคำถามต่อบทบาทของรัฐ เช่น การต่อต้านการเกณฑ์ทหารในดินแดนยึดครอง และสนับสนุนสันติวิธี (Shenhav-Goldin, 2019)

แม้เยาวชนทั้งสองฝ่ายยังเผชิญข้อจำกัดจากโครงสร้างและการเมือง แต่ก็มีโครงการและองค์กรพัฒนาเอกชนที่เปิดพื้นที่ให้พวกเขามีส่วนร่วมในกระบวนการสันติภาพ เช่น โครงการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและกิจกรรมข้ามพรมแดน ความพยายามเหล่านี้แม้ยังไม่เปลี่ยนแปลงภาพรวม แต่ก็สะท้อนความหวังระยะยาวในการสร้างความเข้าใจร่วมและสันติภาพจากระดับรากฐาน (Bekerman & Zembylas, 2012)

4. ผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมของทั้งสองฝ่าย

ความขัดแย้งปาเลสไตน์–อิสราเอลส่งผลรุนแรงต่อเศรษฐกิจและสังคมของทั้งสองฝ่าย ปาเลสไตน์เผชิญการปิดล้อมและความไม่มั่นคง ทำให้การค้า การลงทุน และการจ้างงานถดถอย ประชาชนเข้าถึงอาหาร การรักษาพยาบาล และการศึกษาได้ยาก คุณภาพชีวิตและสุขภาพจิตลดลง ขณะที่อิสราเอลต้องใช้งบประมาณสูงด้านกลาโหม ส่งผลต่อการคลัง สวัสดิการ การลงทุน และความกังวลด้านความปลอดภัย ทำให้ทั้งสองสังคมอยู่ในภาวะเปราะบางและความไม่มั่นคงยืดเยื้อ

อย่างไรก็ตาม ตลอดปี 2024–2025 ความขัดแย้งยืดเยื้อในกาซาทำให้พลเรือนเสียชีวิตและบาดเจ็บจำนวนมาก องค์การอนามัยโลก (WHO) ระบุว่าถึง 30 มิถุนายน 2025 มีผู้เสียชีวิต 56,531 ราย และบาดเจ็บ 133,642 ราย ในกาซา โดยมีอย่างน้อย 583 เสียชีวิต และ 4,186 บาดเจ็บระหว่างไปเข้าคิวรับอาหาร/ความช่วยเหลือ (WHO, 2025). ส่วนในเวสแบงก์ สำนักงานประสานงานด้านมนุษยธรรมแห่งสหประชาชาติ (OCHA) รายงานช่วง 1 มกราคม 2024–30 มิถุนายน 2025 มีชาวปาเลสไตน์เสียชีวิต 647 ราย บาดเจ็บ 5,269 ราย (รวมเด็ก 1,029) พร้อมเหตุโจมตี ทำร้ายจากผู้ตั้งถิ่นฐานกว่า 2,208 ครั้ง (OCHA, 2025). มิติด้านมนุษยธรรมทรุดหนักนั้น คณะกรรมการตรวจสอบความอดอยาก (Famine review committee) ยืนยัน “ทุพภิกขภัย (IPC Phase 5)” ใน Gaza governorate เมื่อ 15 สิงหาคม 2025 และเตือนแนวโน้มหากลุกลามการเข้าถึงความช่วยเหลือยังถูกจำกัด (IPC, 2025) เชิงโครงสร้าง รายงานสหภาพยุโรปชี้การเดินหน้าแผนสร้าง การประมูลที่อยู่อาศัยในนิคมปี 2024 จำนวนมาก ทำให้ความเป็นไปได้ของ “สองรัฐ” ลดลง (EU OREP, 2025)

ผลต่อแนวทางการสร้างสันติภาพนั้น โอกาสขึ้นอยู่กับ (1) หยุดยิงที่มีผู้ค้ำประกันและการเข้าถึงมนุษยธรรมแบบไม่ถูกขัดขวาง (2) ข้อตกลงตัวประกัน–นักโทษเชื่อมการช่วยเหลือ (3) การ “ตรึง ยุติการขยายนิคม” เพื่อคงความเชื่อมต่อดินแดน และ (4) กลไกฟื้นฟูโปร่งใสคุ้มครองพลเรือน ทั้งหมดต้องมาพร้อมแรงกดดันระหว่างประเทศสม่ำเสมอ มิฉะนั้นความรุนแรงและความอดอยากจะตอกย้ำความไม่ไว้วางใจและยืดสงครามออกไป_

การวิเคราะห์เชิงลึกความขัดแย้งปาเลสไตน์–อิสราเอล

1. ความขัดแย้งปาเลสไตน์–อิสราเอลมีรากลึกกว่าการแย่งดินแดน เพราะเกี่ยวพันกับการตีความประวัติศาสตร์ที่ต่างกัน ชาวยิวมองปาเลสไตน์ว่าเป็น **“ดินแดนบรรพบุรุษ”** ขณะที่ชาวปาเลสไตน์เห็นว่าเป็น **“บ้านเกิดที่ถูกยึดครอง”** ตั้งแต่ปี 1948 (Nakba) ความทรงจำและเรื่องเล่าทั้งสองฝ่ายถูกใช้สร้างอัตลักษณ์และความชอบธรรมทางการเมือง ทำให้ปัญหานี้เป็นข้อขัดแย้งเชิงอัตลักษณ์ที่แก้ไขได้ยาก

2. ความขัดแย้งปาเลสไตน์–อิสราเอลได้รับอิทธิพลจากมหาอำนาจ โดยสหรัฐฯ สนับสนุนอิสราเอล ขณะที่ประเทศตะวันออกกลางและองค์กรระหว่างประเทศหนุนสิทธิชาวปาเลสไตน์ ในยุคสงครามเย็นความขัดแย้งถูกใช้เป็นสนามแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์ มากกว่าการสร้างสันติภาพ ส่งผลให้ปัญหายืดเยื้อถึงปัจจุบัน

3. **“การปิดล้อมฉนวนกาซา”** และ **“การตั้งนิคมยิวในเวสต์แบงก์”** ทำให้ปาเลสไตน์ประสบวิกฤตเศรษฐกิจและมนุษยธรรมรุนแรง ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจถูกใช้เป็นเครื่องมือกดดันทางการเมือง ส่งผลให้ความขัดแย้งลุกลามจากระดับรัฐสู่ชีวิตประจำวันของผู้คนที่ต้องเผชิญการขาดแคลนอาหาร น้ำสะอาด และบริการสาธารณสุข สถานการณ์นี้จึงยิ่งตอกย้ำความเปราะบางและสร้างความไม่มั่นคงถาวรในพื้นที่

ภาพที่ 8 นิคมชาวยิว ฮาร์ โฮมา ที่อิสราเอลตั้งขึ้นในเมืองเบธเลเฮม เขตเวสต์แบงก์ ซึ่งอยู่ทางตะวันออกของนครเยรูซาเล็ม
ภาพที่ 9 ชาวปาเลสไตน์ยืนต่อแถวข้างกำแพงสูงใหญ่ในพื้นที่เวสต์แบงก์
ที่มา : https://mgronline.com และ https://topichistoryn.blogspot.com

4. ความขัดแย้งปาเลสไตน์–อิสราเอลซับซ้อนยิ่งขึ้นจาก **“ความแตกแยกภายใน”** ทั้งฝ่ายปาเลสไตน์ที่แตกเป็นฟาตาห์ในเวสต์แบงก์และฮามาสในกาซา จนขาดท่าทีต่อรองร่วมกัน และฝ่ายอิสราเอลที่เผชิญแรงกดดันจากการเมืองฝ่ายขวาสุดโต่งและการประท้วงรัฐบาล ความไม่เป็นเอกภาพทั้งสองฝ่ายทำให้การเจรจาสันติภาพขาดเสถียรภาพและยากต่อการหาข้อยุติ

5. ความขัดแย้งปาเลสไตน์–อิสราเอลผูกพันกับศาสนาอย่างลึกซึ้ง โดยนครเยรูซาเล็มและมัสยิดอัลอักซาเป็นศูนย์รวมศรัทธาของ**ยูดาย คริสต์** และ**อิสลาม** ทำให้ปัญหาเกินกว่าประเด็นชาตินิยม กลายเป็นสัญลักษณ์การต่อสู้ด้านศรัทธาและอัตลักษณ์ ปลุกเร้าอารมณ์ผู้คนทั่วโลก และสร้างแรงกดดันทางศาสนาและการเมืองระหว่างประเทศต่อการหาทางออก

ข้อเสนอเพื่อสันติภาพถาวร

จากการศึกษาที่มาของความขัดแย้งปาเลสไตน์-อิสราเอล และแนวทางสู่สันติภาพอย่างถาวร พบว่า

1. สนับสนุนแนวทาง “สองรัฐ” บนพรมแดนปี 1967 โดยยอมรับการดำรงอยู่ของชาวปาเลสไตน์และการก่อตั้งรัฐปาเลสไตน์เคียงข้างอิสราเอล การเจรจาสถานะเยรูซาเลมและสิทธิผู้ลี้ภัยเป็นรากฐานสันติภาพที่ประชาคมโลกยอมรับ

2. ยุติการตั้งถิ่นฐานในเขตยึดครองและการปิดล้อมฉนวนกาซา การตั้งถิ่นฐานของอิสราเอลในเวสต์แบงก์ และเยรูซาเลมตะวันออก ขัดต่อกฎหมายระหว่างประเทศ ขณะที่การปิดล้อมฉนวนกาซากระทบต่อสิทธิมนุษยชนพื้นฐานของชาวปาเลสไตน์

3. รับรองสิทธิผู้ลี้ภัยปาเลสไตน์ตามมติสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติที่ 194 (UNGA 194) โดยให้ทางเลือกในการกลับถิ่นฐานหรือรับค่าชดเชย เพื่อเยียวยาอดีตและวางรากฐานสู่การปรองดองอย่างยั่งยืน

4. จัดการสถานะเยรูซาเลมอย่างเป็นธรรมและสากล เสนอให้เยรูซาเลมเป็นเมืองหลวงร่วมหรืออยู่ภายใต้ระบบบริหารระหว่างประเทศ เพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งทางศาสนาและประวัติศาสตร์

5. สร้างกลไกความปลอดภัยและคุ้มครองจากนานาชาติ การจัดตั้งกองกำลังสังเกตการณ์หรือหน่วยไกล่เกลี่ยภายใต้สหประชาชาติ หรือองค์กรที่ได้รับการยอมรับจากทั้งสองฝ่ายจะช่วยลดเหตุปะทะและเพิ่มความเชื่อมั่นในข้อตกลง

6. ส่งเสริมการศึกษาเพื่อสันติภาพและประวัติศาสตร์ร่วม การปรับหลักสูตรการศึกษาทั้งสองฝ่ายให้ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันและลดอคติ จะช่วยวางรากฐานให้สังคมรุ่นใหม่มีแนวโน้มสู่สันติภาพมากขึ้น

7. สนับสนุนบทบาทของภาคประชาสังคมและเยาวชน ภาคประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนและ สตรี ควรได้รับการสนับสนุนให้มีส่วนร่วมในการเจรจาและกิจกรรมสันติภาพ เช่น โครงการแลกเปลี่ยนและ เวทีสนทนาข้ามวัฒนธรรม เป็นต้น

8. เริ่มการเจรจาใหม่โดยไม่มีเงื่อนไขเบื้องต้น การเจรจาควรเริ่มต้นโดยไม่กำหนดเงื่อนไขล่วงหน้าจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เพื่อฟื้นความไว้วางใจและเปิดพื้นที่ให้ทั้งสองฝ่ายแสดงจุดยืนอย่างเสมอภาค

9. ปฏิรูปสื่อและยุติการปลุกปั่นความเกลียดชัง สื่อท้องถิ่นและระดับชาติควรยกเลิกการเผยแพร่เนื้อหาที่ปลุกปั่นความเกลียดชังหรืออคติทางเชื้อชาติและศาสนา พร้อมทั้งส่งเสริมการสื่อสารเพื่อความเข้าใจ

10. สร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจและระดับภูมิภาค การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจร่วมและความร่วมมือผ่านกรอบภูมิภาค เช่น OIC หรือ Arab peace initiative สร้างแรงจูงใจเชิงบวกต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

สรุป

ความขัดแย้งปาเลสไตน์–อิสราเอลมีรากเหง้าย้อนกลับไปถึงปลายศตวรรษที่ 19 เมื่อขบวนการไซออนิสต์ของชาวยิวเริ่มเรียกร้องสิทธิในดินแดนปาเลสไตน์ ซึ่งขณะนั้นเป็นที่อยู่อาศัยของชาวอาหรับ ต่อมาอังกฤษประกาศสนับสนุนการจัดตั้ง “บ้านแห่งชาติของชาวยิว” ผ่านคำประกาศบัลโฟร์ในปี 1917 สร้างความไม่พอใจแก่ชาวอาหรับท้องถิ่น ปี 1947 สหประชาชาติเสนอแผนแบ่งปาเลสไตน์เป็นรัฐยิวและรัฐอาหรับ แต่นำไปสู่สงครามปี 1948 และการจัดตั้งรัฐอิสราเอล ทำให้ชาวปาเลสไตน์กว่า 750,000 คน กลายเป็นผู้ลี้ภัย

ความขัดแย้งที่ยืดเยื้อผ่านสงครามต่าง ๆ โดยเฉพาะสงครามหกวันในปี 1967 ที่อิสราเอลยึดครองเวสต์แบงก์และฉนวนกาซา แม้จะมีความพยายามทางการทูต เช่น ข้อตกลงออสโลปี 1993 แต่กระบวนการสันติภาพกลับชะงักจากความไม่ไว้วางใจ ความรุนแรงซ้ำซาก และการขยายถิ่นฐานชาวยิวในพื้นที่พิพาท

ปัจจุบัน ความขัดแย้งยังไร้ทางออกชัดเจน แม้แนวคิด “สองรัฐ” จะได้รับการสนับสนุนจากประชาคมโลก แต่กลับถูกขัดขวางจากความขัดแย้งภายในฝ่ายปาเลสไตน์ ท่าทีแข็งกร้าวของรัฐบาลอิสราเอล

บางสมัย ความรุนแรงที่ต่อเนื่องในปัจจุบัน การคลี่คลายอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยความยุติธรรม ความร่วมมือ และแรงสนับสนุนจากนานาชาติอย่างจริงจัง

การแก้ไขความขัดแย้งปาเลสไตน์–อิสราเอลมีความสำคัญต่อเสถียรภาพตะวันออกกลางและสันติภาพโลก เนื่องจากส่งผลต่อความมั่นคงทางการเมือง เศรษฐกิจ และพลังงาน การแก้ปัญหาอย่างยั่งยืนช่วยลดความสูญเสียพลเรือน ส่งเสริมสันติวิธี ลดการแทรกแซงมหาอำนาจ และป้องกันการขยายความรุนแรงสู่ภูมิภาคอื่น

โดยสรุป ผู้เขียนเห็นว่าการอ้างสิทธิ์ในแผ่นดินปาเลสไตน์โดยใช้เหตุผลทางประวัติศาสตร์และการขับไล่ประชากรดั้งเดิมเพื่อตั้งนิคมยิวนั้นไม่ชอบธรรมและขัดต่อกฎหมายระหว่างประเทศ อีกทั้งอิสราเอลยังละเมิดสิทธิมนุษยชนรุนแรง ทั้งการโจมตีพื้นที่พลเรือน การทำลายบ้านเรือน และการขัดขวางความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม ขณะเดียวกันรัฐบาลและกองทัพอิสราเอลยังถูกวิจารณ์ว่าบิดเบือนข้อมูลเกี่ยวกับผู้เสียชีวิต ความเสียหาย และภาวะอดอยากในกาซา

ผู้เขียนเห็นว่าการสังหารประชาชนผู้บริสุทธิ์ โดยเฉพาะเด็กและสตรี การโจมตีนักข่าวจำนวนมาก และการละเมิดข้อตกลงหยุดยิงอย่างต่อเนื่อง สะท้อนถึงการฝ่าฝืนกฎหมายและศีลธรรมสากล แต่ประชาคมโลกกลับไร้พลังในการยับยั้งสถานการณ์เหล่านี้ ซึ่งทำให้ความขัดแย้งรุนแรงและยืดเยื้อมากขึ้น

แนวทางแก้ไขที่ผู้เขียนเสนอคือการผลักดันแนวทาง “สองรัฐ” ผ่านการเจรจาร่วมของทั้งสองฝ่าย มหาอำนาจและสหประชาชาติ พร้อมมีกองกำลังนานาชาติประจำการจนกว่าข้อตกลงจะสำเร็จ หลังสงครามสหประชาชาติและประเทศที่มีรายได้สูงควรสนับสนุนการฟื้นฟูปาเลสไตน์ ทั้งด้านการศึกษา สาธารณสุข และการปกครอง ขณะที่สหรัฐอเมริกาควรวางตัวเป็นกลางและยอมรับปาเลสไตน์เป็นรัฐเอกราชอย่างสมบูรณ์

ข้อเสนอแนะ

1. ศึกษาประวัติปาเลสไตน์ตั้งแต่อาณัติอังกฤษถึงก่อตั้งรัฐอิสราเอล (1948) เน้นเหตุการณ์สำคัญ เพื่อเข้าใจมุมมองและบาดแผลทางประวัติศาสตร์ของทั้งสองฝ่าย

2. ศึกษาผลกระทบนิคมยิวในเวสต์แบงก์ต่อสิทธิชาวปาเลสไตน์ การละเมิดกฎหมายระหว่างประเทศ และผลกระทบต่อสิทธิที่ดินและกระบวนการสันติภาพ

3. ศึกษาบทบาทสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป สหประชาชาติ และประเทศตะวันออกกลางในการเจรจาสันติภาพ พร้อมวิเคราะห์สาเหตุความล้มเหลวหรือความสำเร็จของข้อตกลงเหล่านี้

4. ศึกษาการส่งเสริมการพบปะระหว่างชาวอิสราเอลและปาเลสไตน์ เพื่อสร้างความเข้าใจระดับบุคคล ซึ่งความรู้จากประชาชนอาจสนับสนุนสันติภาพเหนือการเจรจารัฐบาล

5. ศึกษาบทบาทศาสนาและสัญลักษณ์เชิงชาตินิยมของยูดาย-อิสลามในความขัดแย้งเยรูซาเล็ม เพื่อเสนอแนวทางเจรจายุติความขัดแย้งปาเลสไตน์-อิสราเอลอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

Al Jazeera. (2025). **Mapping which countries recognise Palestine in 2025.** retrieved from https://www.aljazeera.com/news/2025/4/10/mapping-which-countries-recognise-palestine-in-2025?utm_source=chatgpt.com [2025, 8 Sep.]

Amnesty International. (2023). **Israel's apartheid against Palestinians: Cruel system of domination and crime against humanity.** retrieved from https://www.amnesty.org/en/documents/mde15/5141/2022/en/ [2025, 29 May.]

Armstrong, K. (1996). **Jerusalem: One city, three faiths.** New York: Ballantine Books.

B'Tselem. (2009a). **Fatalities in the second Intifada.** B'Tselem – The Israeli Information Center for Human Rights in the Occupied Territories. Retrieved from https://www.btselem.org/statistics/fatalities [2025, 25 May.]

B'Tselem. (2021b). **Land expropriation and settlements.** Retrieved from https://www.btselem.org/topic/settlements [2025, 22 May.]

Barghouti, O. (2011). **BDS: Boycott, divestment, sanctions: The global struggle for Palestinian rights.** Illinois: Haymarket Books.

Bekerman, Z., & Zembylas, M. (2012). **Teaching contested narratives: Identity, memory and reconciliation in peace education and beyond.** New York: Cambridge University Press.

Caplow, T. (1968). **Two Against One: Coalitions in Triads.** New Jersey: Prentice-Hall.

Chinayotin, Ch. (2023). **Talk with Ambassador I Syed Reza Nobakti on Palestine Issue (1).** retrieved from https://www.matichonweekly.com/column/article_725407 [2025, 29 May.] (in Thai)

Coser, L. A. (1956). **The Functions of Social Conflict. Illinois**: Free Press.

EUobserver. (2025). **Growing list of EU states to recognise Palestine, fearing.** retrieved from https://euobserver.com/eu-and-the-world/ar1cc38870?utm_source=chatgpt.com [2025, 8 Sep.]

Finkelstein, N. G. (2018). **Gaza: An inquest into its martyrdom.** California: University of California Press.

Gelvin, J. L. (2020a). **The Israel-Palestine conflict: A history** (4th ed.). Cambridge: Cambridge University Press.

Gelvin, J. L. (2021b). **The Israel-Palestine conflict: A history** (4th ed.). Cambridge: Cambridge University Press.

Gerth, H. H., & Mills, C. W. (Eds.). (1946). **From Max Weber: Essays in Sociology.** New York: Oxford University Press.

Halper, J. (2008). **An Israeli in Palestine: Resisting dispossession, redeeming Israel.** London: Pluto Press.

ICRC. (1949). **Geneva Convention relative to the Protection of Civilian Persons in Time of War (Fourth Geneva Convention).** Retrieved from https://ihl-databases.icrc.org/en/ihl-treaties/giv-1949 [2025, 25 May.]

Integrated Food Security Phase Classification (IPC). (2025). **Famine Review Committee report: Gaza Strip**. retrieved from https://www.un.org [2025, 10 Aug.]

International Court of Justice. (2004). **Legal consequences of the construction of a wall in the occupied Palestinian territory: Advisory opinion.** The Hague: ICJ Reports.

IPC Global Initiative. (2025). **Gaza Strip: Acute food insecurity and acute malnutrition—Special snapshot (April–September 2025).** retrieved from https://www.ipcinfo.org/fileadmin/user_upload/ipcinfo/docs/IPC_Gaza_Strip_Acute_Food_Insecurity_Malnutrition_Apr_Sept 2025_Special_Snapshot.pdf [2025, 2 Sep.]

Khalidi, R. (2006a). **The Iron Cage: The Story of the Palestinian Struggle for Statehood.** Massachusetts: Beacon Press.

Khalidi, R. (2020b). **The hundred years' war on Palestine: A history of settler colonialism and resistance, 1917–2017.** New York: Metropolitan Books.

Mahama, M. (2014). **The History of the Conflict in the Land of Palestine.** retrieved from https://www.halallifemag.com/a-brief-history-of-palestine/ [2025, 2 Jun.] (in Thai)

Marx, K., & Engels, F. (2008). **The Communist Manifesto.** Massachusetts: Pluto Press. (Original work published 1848).

MGR Online (2014). **Jewish state 'slammed' by US, UN after announcing biggest Palestinian 'land expropriation' plan in 30 years.** retrieved from https://mgronline.com/around/detail/9570000100405 [2025, 23 May.] (in Thai)

Milton-Edwards, B. (2009a). **The Palestinian-Israeli conflict: A beginner's guide** (2nd ed.). Oxford: Oneworld Publications.

Milton-Edwards, B. (2009b). **The Palestinian-Israeli conflict: A people's war** (2nd ed.). London: Routledge.

Milton-Edwards, B., & Farrell, S. (2010). **Hamas: The Islamic resistance movement.** Cambridge: Polity Press.

Morris, B. (2001a). **Righteous Victims: A History of the Zionist-Arab Conflict, 1881–2001.** New York: Vintage Books.

Morris, B._(2009b). **One state, two states: Resolving the Israel/Palestine conflict.** Connecticut: Yale University Press.

OCHA oPt. (2025). **Humanitarian situation updates and Gaza impact snapshots (2024–2025).** retrieved from https://www.ochaopt.org/ [2025, 2 Sep.]

Organization of Islamic Cooperation. (2021). **Final communiqué of the OIC Executive Committee extraordinary meeting on Israeli aggression.** OIC/EX-14/PAL/2021/FC. Jeddah: Organization of Islamic Cooperation.

Pappé, I. (2006). **The ethnic cleansing of Palestine.** London: Oneworld Publications.

Peace Now. (2023). **Settlements Watch: Annual Report 2023.** Retrieved from https://peacenow.org.il [2025, 1 Jun.]

Quandt, W. B. (2005). **Peace process: American diplomacy and the Arab-Israeli conflict since 1967** (3rd ed.). California: University of California Press.

Reuters. (2025a). **Belgium to recognise Palestinian state at UN General Assembly.** retrieved from https://www.reuters.com/en/belgium-recognise-palestinian-state-un-general-assembly-2025-09-02/ [2025, 8 Sep.]

Reuters. (2025b). **What would wider recognition of Palestine mean for Palestinians and Israel?** retrieved from https://www.reuters.com/world/middle-east/what-would-wider-recognition-palestine-mean-palestinians-israel-2025-09-04/ [2025, 8 Sep.]

Said, E. W. (1992). **The Question of Palestine.** New York: Vintage Books.

Schulz, H. L. (2003). **The Palestinian diaspora: Formation of identities and politics of homeland.** London: Routledge.

Shenhav-Goldin, A. (2019). **Youth resistance in Israel: Refusing to serve in the occupied territories.** London: Palgrave Macmillan.

Simmel, G. (1955). **Conflict and the Web of Group Affiliations** (K. H. Wolff & R. Bendix, Trans.). Illinois: Free Press.

Smith, C. D. (2010). **Palestine and the Arab-Israeli conflict: A history with documents** (7th ed.). New York: Bedford/St. Martin's.

UNICEF. (2025). **State of Palestine: Humanitarian situation report No. 40** (1 January–30 June 2025). retrieved from https://www.un.org/unispal/document-source/united-nations-childrens-fund-unicef/ [2025, 2 Sep.]

United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs — occupied Palestinian territory (OCHA oPt). (2025). **Humanitarian Situation Update — West Bank (selected updates 2024–2025)**. retrieved from https://www.ochaopt.org/publications/humanitarian-situation-update [2025, 2 Sep.]

United Nations Security Council. (2011a). **Draft resolution S/2011/24.** UN Doc. S/2011/24. New York: United Nations.

United Nations Security Council. (2024b). **The situation in the Middle East, including the Palestinian question** (Verbatim record S/PV.9609). United Nations. retrieved from https://www.un.org [2025, 19 Aug.]

UNRWA. (2025). **Situation report — Gaza Strip and West Bank (including East Jerusalem) (Situation Report No. 177).** retrieved from https://www.unrwa.org/resources/reports/unrwa-situation-report-177-situation-gaza-strip-and-west-bank-including-east-jerusalem [2025, 2 Sep.]

Weber, M. (1978). **Economy and Society: An Outline of Interpretive Sociology** (G. Roth & C. Wittich, Eds.). California: University of California Press.

World Bank. (2024a). **Note on the impacts of the conflict in the Middle East on the Palestinian economy (December 2024 update).** Washington, DC: World Bank. retrieved from https://thedocs.worldbank.org/en/doc/7fa86a3dc815d1b545b1eb0f129e351b-0280012024/original/WorldBank-PalestinianEconomicUpdate-Dec2024-final.pdf [2025, 2 Sep.]

World Bank. (2025b). **Impacts of the conflict in the Middle East on the Palestinian economy (Executive summary).** Washington, DC: World Bank. retrieved from https://thedocs.worldbank.org/en/doc/0f21311c2ebb0df4bf9b493a8034997c-0280012025/original/82687546-6fc3-46fa-80ba-5ce29d2148bc.pdf [2025, 2 Sep.]

World Health Organization. (2025a). **Health conditions in the occupied Palestinian territory, including east Jerusalem** (Document A78/15). retrieved from https://apps.who.int/gb/ebwha/pdf_files/WHA78/A78_BCONF1-en.pdf [2025, 2 Sep.]

World Health Organization. (2025). **oPt emergency situation update, 61 (7 Oct 2023–30 Jun 2025)**. retrieved from https://www.emro.who.int [2025, 16 Aug.]

รายละเอียดการเตรียมบทความเสนอการตีพิมพ์

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)

Academic Journal Phranakhon Rajabhat University (Humanities and Social Sciences)

วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เป็นวารสารราย 6 เดือน เผยแพร่ปีละ 2 ฉบับ ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน และ ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม จัดทำขึ้นเพื่อเผยแพร่ผลงานในลักษณะบทความวิชาการ (Academic Article) บทความวิจัย (Research Article) บทความปริทัศน์ (Review Article) และบทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) ในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ แก่นักวิจัย นักวิชาการ และบุคคลทั่วไปที่สนใจ

ขอบเขตของผลงานที่ตีพิมพ์

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ตีพิมพ์บทความทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ได้แก่ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ จิตวิทยา นิเทศศาสตร์ พฤติกรรมศาสตร์ ประชากรศาสตร์ สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มานุษยวิทยา สังคมวิทยา ภูมิศาสตร์ วิทยาการประกันภัย สถิติศาสตร์ บรรณารักษศาสตร์ บริหารการศึกษา ศึกษาศาสตร์ กฎหมาย การบัญชี และบริหารธุรกิจ

การพิจารณาบทความ

บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารนี้จะได้รับการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง (Peer Review) อย่างน้อย 3 ท่าน โดยผู้แต่งและผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความจะไม่ทราบชื่อซึ่งกันและกัน (Double-blind Peer Review)

ประเภทของบทความที่รับตีพิมพ์

1. บทความวิชาการ (Academic Article)

งานเขียน ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสนใจ เป็นความรู้ใหม่ กล่าวถึงความเป็นมาของปัญหา วัตถุประสงค์ แนวทางการแก้ไขปัญหา มีการใช้แนวคิดทฤษฎี ผลงานวิจัยจากแหล่งข้อมูล เช่น หนังสือ วารสารวิชาการ อินเทอร์เน็ต ประกอบการวิเคราะห์วิจารณ์ เสนอแนวทางแก้ไข

2. บทความวิจัย (Research Article)

เป็นการนำเสนอผลงานวิจัยอย่างเป็นระบบ กล่าวถึงความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ การดำเนินการวิจัย

3. บทความปริทัศน์ (Review Article)

งานวิชาการที่ประเมินสถานะล่าสุดทางวิชาการ (State of the art) เฉพาะทางที่มีการศึกษาค้นคว้า มีการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้ทั้งทางกว้าง และทางลึกอย่างทันสมัย โดยให้ข้อพิพากษ์ที่ชี้ให้เห็นแนวโน้มที่ควรศึกษาและพัฒนาต่อไป

4. บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

บทความที่วิพากษ์วิจารณ์เนื้อหาสาระ คุณค่า และคุณูปการของหนังสือ บทความหรือผลงานศิลปะ อาทิ นิทรรศการ ทัศนศิลป์ และการแสดงละครหรือดนตรี โดยใช้หลักวิชาและดุลยพินิจอันเหมาะสม

หลักเกณฑ์ในการส่งบทความ

1. บทความที่ผู้แต่งส่งมาเพื่อตีพิมพ์จะต้องเป็นบทความที่ยังไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่หรืออยู่ระหว่างการเสนอขอตีพิมพ์จากวารสารอื่น ๆ

2. เนื้อหาในบทความต้องไม่คัดลอก ลอกเลียน หรือไม่ตัดทอนจากบทความอื่นโดยเด็ดขาด (การละเมิดลิขสิทธิ์ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้แต่งเท่านั้น)

3 ผู้แต่งต้องเขียนบทความตามรูปแบบที่กำหนดไว้ในระเบียบการส่งบทความของวารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

4. การพิจารณาบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จะพิจารณาเฉพาะบทความที่ได้รับการประเมินให้ตีพิมพ์เผยแพร่จากผู้ทรงคุณวุฒิเท่านั้น

5. กรณีข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แต่งต้องปรับแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและชี้แจงการแก้ไขต้นฉบับดังกล่าว มายังกองบรรณาธิการ

คำแนะนำการเตรียมต้นฉบับ

รับการตีพิมพ์บทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จัดพิมพ์ด้วยโปรแกรม Microsoft Word 2003 ขึ้นไป โดยใช้ตัวหนังสือแบบ TH SarabunPSK ขนาด 16 pt. ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ กำหนดตั้งค่าหน้ากระดาษ บน 1.5 นิ้ว ล่าง 1.0 นิ้ว ขวา 1.0 นิ้ว โดยความยาวของบทความควรเป็นดังนี้

1. บทความทางวิชาการ (Academic article)	ประมาณ 15 หน้า ต่อบทความ
2. บทความวิจัย (Research article)	ประมาณ 15 หน้า ต่อบทความ
3. บทความปริทรรศน์ (Review article)	ประมาณ 8 หน้า ต่อบทความ
4. บทวิจารณ์หนังสือ (Book review)	ประมาณ 5 หน้า ต่อบทวิจารณ์

โดยมีส่วนประกอบดังนี้

บทความวิชาการ	บทความวิจัย	บทความปริทรรศน์	บทวิจารณ์หนังสือ
1. บทนำ 2. กรอบในการวิเคราะห์ 3. เนื้อหา 4. สรุป 5. เอกสารอ้างอิง	1. บทนำ 2. วัตถุประสงค์การวิจัย 3. ทบทวนแนวคิด 4. สมมติฐาน (ถ้ามี) 5. กรอบแนวคิดของการวิจัย 6. ระเบียบวิธีวิจัย 7. ผลการวิจัย 8. สรุปผลการวิจัยและอภิปราย 9. เอกสารอ้างอิง	1. บทนำ 2. บทสรุป 3. เอกสารอ้างอิง	บทความที่วิพากษ์วิจารณ์เนื้อหาสาระคุณค่า และคุณูปการของหนังสือ บทความหรือผลงาน ศิลปะ อาทิ นิทรรศการ ทัศนศิลป์ และการแสดงละครหรือดนตรี โดยใช้หลักวิชาและดุลยพินิจอันเหมาะสม

Academic Article	Research Article	Review Article	Book Review
1. Introduction 2. Framework Analysis 3. Content 4. Conclusion 5. References	1. Introduction 2. Research Objectives 3. Literature Review 4. Hypothesis(If any) 5. Conceptual Framework 6. Methodology 7. Research Results 8. Results Conclusion and Discussion 8.1 Results Conclusion 8.2 Discussion 9. References	1. Introduction 2. Conclusion 3. References	The critique article should critically evaluate the subject, whether a book, film, work of art, dance, musicperformance or even another article. This has to be done looking at the content, the main points, and the benefit proceeding from it and how it expresses its discipline.

ชื่อเรื่อง ควรมีความกระชับและชัดเจน ไม่ยาวจนเกินไป บทความภาษาไทยต้องมีชื่อเรื่องทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยใช้ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด

ชื่อผู้แต่ง ระบุชื่อเต็มและนามสกุลเต็มของผู้แต่งทุกคนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยไม่ใส่ยศหรือตำแหน่ง สำหรับผู้แต่งหลักต้องใส่ E-mail address ที่ติดต่อได้และลงเครื่องหมายดอกจันกำกับ

บทคัดย่อ ทุกบทความต้องมีบทคัดย่อเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษยกเว้นบทวิจารณ์หนังสือ โดยควรมีความยาวระหว่าง 200 ถึง 250 คำ

คำสำคัญ ให้มีคำสำคัญ 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

รูปภาพ แยกบันทึกเป็นไฟล์ภาพที่มีนามสกุล TIFF, หรือ JPEG ถ้าเป็นภาพถ่ายกรุณาส่งภาพต้นฉบับเพื่อคุณภาพในการพิมพ์ หมายเลขรูปภาพและกราฟ ให้เป็นเลขอารบิก คำบรรยายและรายละเอียดต่าง ๆ อยู่ด้านล่างของรูปภาพ ปรับรูปแบบให้เหมาะสมกับการตีพิมพ์แบบขาว-ดำ หรือ Greyscale

เนื้อหา ใช้ตัวหนังสือแบบ TH SarabunPSK ขนาด 16 พอยท์ จัดเนื้อหาตามรูปแบบบทความวิชาการ (Academic Article) บทความวิจัย (Research Article) บทความปริทัศน์ (Review Article) บทความปริทัศน์ (Review Article) หรือ บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) หน่วยที่ใช้ให้เป็นไปตามรูปแบบสากล ศัพท์ภาษาอังกฤษในวงเล็บให้ใช้ตัวพิมพ์เล็กทั้งหมดยกเว้นชื่อเฉพาะ หากมีสมการให้ใช้ Equation Editor โดยจัดให้อยู่ในตำแหน่งกลางหน้ากระดาษ และระบุหมายเลขสมการ

ตาราง หมายเลขตารางให้เป็นเลขอารบิก คำบรรยายและรายละเอียดต่าง ๆ อยู่ด้านบนของตาราง

เอกสารอ้างอิง เป็นรายชื่อเอกสารที่ใช้อ้างถึงในบทความ โดยให้แปลเป็นภาษาอังกฤษทุกรายการและจัดรูปแบบอ้างอิงตามระบบ APA 6th edition

รูปแบบการอ้างอิง

1. การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text citation)

กรณีอ้างอิงชื่อผู้แต่งก่อนข้อความ	ชื่อผู้แต่ง (ปีที่พิมพ์).....
	ตัวอย่าง Kelly (2004) แสดงให้เห็นว่า.....
	Saikaew & Kaewsarn (2009) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ.....
	Lui et al. (2000) พบว่า.....
	Saikaew & Kaewsarn (2009) และ Lui et al. (2000) พบว่า
กรณีอ้างอิงชื่อผู้แต่งท้ายข้อความ	..... (ชื่อผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์)
ตัวอย่าง	..... (Kelly, 2004)

..... (Saikaew & Kaewsarn, 2009)

..... (Lui et al., 2000)

..... (Saikaew & Kaewsarn, 2009; Lui et al., 2000)

2. การอ้างอิงในส่วนท้ายบทความ (References)

2.1 อ้างอิงจากหนังสือ (Books)

รูปแบบ ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). **ชื่อหนังสือ.** (ครั้งที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง Crawley, R. B., Dockery, L. M., Branson, T. S., Carmichael, L. E., Carson, J. C., Findlay, A. F., & Smith, D. M. (2015). **Manor houses of the early 1900s**. London, England: Taylor & Francis.

2.2 อ้างอิงจากบทความวารสาร (Journal articles)

รูปแบบ ชื่อผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อบทความ. **ชื่อวารสาร, ปีที่**(ฉบับที่), หน้าแรก-หน้าสุดท้าย.

ตัวอย่าง Yingsanga, P., & Mathurasa, L. (2009). Yellowing development of Chinese Kale (Brassica oleracea var. alboglabla). **Phranakhon Rajabhat Research Journal: Science and Technology**, **14**(1), 76-90. (In Thai)

Morrisa, G.A., Fosterb, T.J., & Hardinga, S.E. (2000). The effect of the degree of esterification on the hydrodynamic properties of citrus pectin. **Food Hydrocolloids, 14**(3), 227–235.

2.3 อ้างอิงจากวิทยานิพนธ์ (Theses and Dissertations)

รูปแบบ ชื่อผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). **ชื่อวิทยานิพนธ์**. (ระดับวิทยานิพนธ์). มหาวิทยาลัย, เมืองที่ตั้งมหาวิทยาลัย.

ตัวอย่าง Caprette, C.L. (2005). **Conquering the cold shudder: The origin and evolution of snake eyes**. (Doctoral dissertation). Ohio State University, Columbus, OH.

2.4 อ้างอิงจากรายงานการวิจัย/รายงานทางวิชาการ (Technical/Research reports)

รูปแบบ ชื่อผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). **ชื่อเรื่อง** (ประเภทของเอกสาร). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง Tayama, T. (2006). **Velocity influence on detection and prediction of changes in color and motion direction** (Report No. 38). Sapporo, Japan: Psychology Department, Hokkaido University.

2.5 บทความ/บทในหนังสือการประชุม (Proceedings of meeting and symposium)

รูปแบบ ชื่อผู้แต่งในบท. (ปีพิมพ์). **ชื่อเรื่อง**. ใน ชื่อบรรณาธิการ, (บรรณาธิการ), ชื่อการประชุม (หน้าแรก-หน้าสุดท้าย). สถานที่พิมพ์: สานักพิมพ์.

ตัวอย่าง Deci, E.L., & Ryan, R.M. (1991). **A motivational approach to self: Integration in personalit**y. In R. Dienstbier (Ed.), Nebraska Symposium on motivation: Vol. 38 Perspectives on motivation (237-288). Lincoln, NM: University of Nebraska Press.

2.6 อ้างอิงจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ

รูปแบบ ชื่อผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). **ชื่อเรื่อง**. Retrieved from http://.....[ใส่วันที่สืบค้น].

ตัวอย่าง Centers for Disease Control and Prevention. (2003). **Take charge of your diabetes**. Retrieved from http://www.cdc.gov/diabetes /pubs/paf/ted.pdf [2015, 25 Oct.]

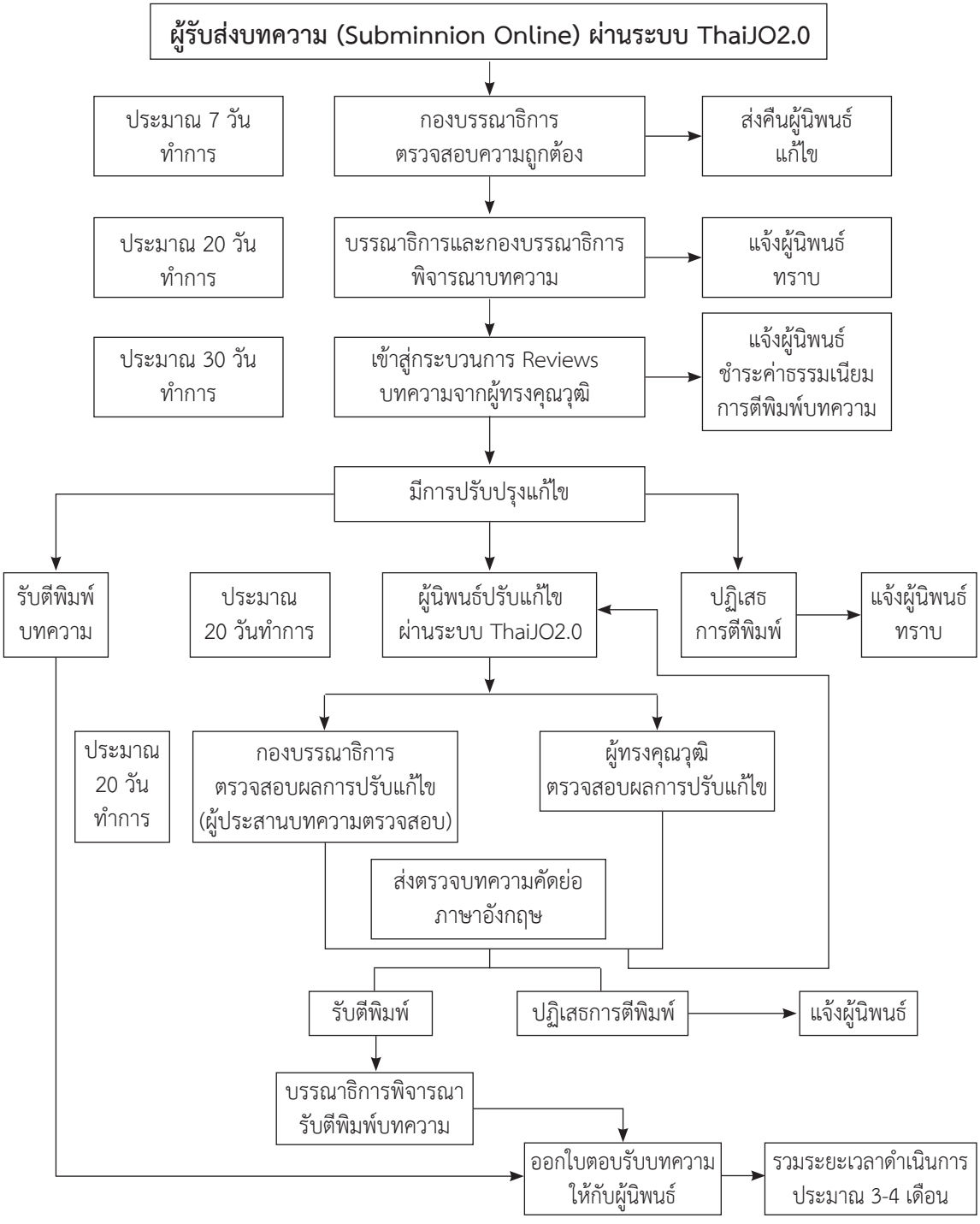
2.7 อ้างอิงอื่น ๆ

รูปแบบ ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์. (ปีที่ให้สัมภาษณ์, วัน เดือน). **สัมภาษณ์.** ตำแหน่งผู้ให้สัมภาษณ์. หน่วยงาน.

ตัวอย่าง Phae-ngam, W. (2016, 10 Jan.). **How to write a good research article. Assistant Professor.** Faculty of Science and Technology. Phranakhon Rajabhat University.

ขั้นตอนการพิจารณาบทความ

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

หมายเหตุ: ทางวารสารขอสงวนสิทธิ์ที่จะเรียบเรียงและอาจปรับปรุงการนำเสนอบทความตามความเหมาะสม

รูปแบบบทความเพื่อส่งตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร สาขาสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (ภาษาไทย)

ชื่อเรื่องภาษาไทย (TH SarabunPSK ขนาด 16pt. ตัวหนา)

ENGLISH TITLE (TH SarabunPSK 16pt. bold)

ชื่อ-สกุล ผู้แต่งบทความ[1]* ชื่อ-สกุล ผู้แต่งบทความ[2] (TH SarabunPSK ขนาด 14pt. ตัวปกติ)
[1]ชื่อหน่วยงานที่สังกัด (TH SarabunPSK ขนาด 12pt. ตัวปกติ)
[2]ชื่อหน่วยงานที่สังกัด (TH SarabunPSK ขนาด 12pt. ตัวปกติ)

Author [1]*, Author [2] (TH SarabunPSK 14pt. normal)
[1]Affiliation (TH SarabunPSK 12pt. normal)
[2] Affiliation (TH SarabunPSK 12pt. normal)

*E-mail: address@mailservice.com (TH SarabunPSK 12pt. normal)

Received: xx-xx-xx
Revised: xx-xx-xx
Accepted: xx-xx-xx

บทคัดย่อ (TH SarabunPSK ขนาด 16pt. ตัวหนา)

เนื้อหาบทคัดย่อในกรณีเป็นบทความภาษาไทยต้องมีบทคัดย่อเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ยกเว้นบทวิจารณ์หนังสือ บทคัดย่อควรมีย่อหน้าเดียว ไม่ควรเกิน 250 คำ บทคัดย่อควรกล่าวถึงวัตถุประสงค์หลักของบทความ ผลลัพธ์หรือ สรุปผลที่ได้จากการทำวิจัย คำสำคัญที่เป็นภาษาไทยไม่ต้องมีเครื่องหมายจุลภาค (,) ระหว่างคำ

(TH SarabunPSK ขนาด 16pt. ตัวปกติ).....

.....

คำสำคัญ: คำสำคัญ1 คำสำคัญ2 คำสำคัญ3 คำสำคัญ4 คำสำคัญ5 (TH SarabunPSK ขนาด 16pt. ตัวปกติ)

ABSTRACT (TH SarabunPSK 16pt. bold)

For a Thai article, an abstract in English must accompany the Thai version. The abstract should contain a single paragraph and its length should not exceed 250 words. It should be prepared in concise statement of objectives and summary of important results.

Keywords: keyword1, keyword2, keyword3, keyword4, keyword5 (TH SarabunPSK 16pt. normal)

บทนำ (TH SarabunPSK ขนาด 16pt. ตัวหนา)

เนื้อหา (TH SarabunPSK ขนาด 16pt. ตัวปกติ).....

.....

.....

.....

วัตถุประสงค์ (TH SarabunPSK ขนาด 16pt. ตัวหนา)

เนื้อหา (TH SarabunPSK ขนาด 16pt. ตัวปกติ).....

.....

.....

.....

ทบทวนแนวคิด (TH SarabunPSK ขนาด 16pt. ตัวหนา)

เนื้อหา (TH SarabunPSK ขนาด 16pt. ตัวปกติ).....

.....

.....

.....

สมมติฐาน (ถ้ามี) (TH SarabunPSK ขนาด 16pt. ตัวหนา)

เนื้อหา (TH SarabunPSK ขนาด 16pt. ตัวปกติ).....

.....

.....

.....

กรอบแนวคิดของการวิจัย (TH SarabunPSK ขนาด 16pt. ตัวหนา)

เนื้อหา (TH SarabunPSK ขนาด 16pt. ตัวปกติ).....

.....

.....

ระเบียบวิธีวิจัย (TH SarabunPSK ขนาด 16pt. ตัวหนา)

เนื้อหา (TH SarabunPSK ขนาด 16pt. ตัวปกติ).....

.....

.....

.....

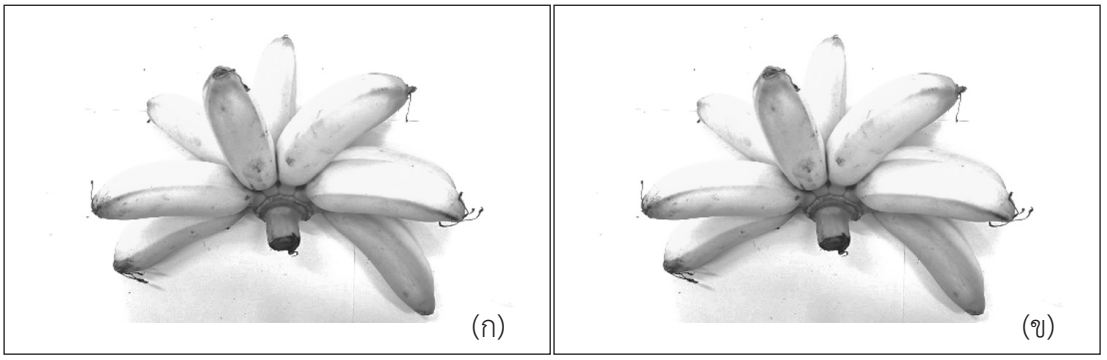
ผลการวิจัย (TH SarabunPSK ขนาด 16pt. ตัวหนา)

เนื้อหา (TH SarabunPSK ขนาด 16pt. ตัวปกติ).....

.....

.....

.....

ภาพที่ 1 ชื่อภาพ....(ก).....(ข)....

ตารางที่ 1 ชื่อตาราง

ปัจจัยต่าง ๆ	Factor Loading	Commulative Varience (%)	Communalities
ปัจจัยที่ 1 : สถาปัตยกรรม และความสำคัญของวัด		25.530	
เป็นวัดที่มีความสวยงาม	0.830		0.689
มีสถาปัตยกรรมเป็นเอกลักษณ์	0.799		0.642
มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์	0.675		0.491
มีความโดดเด่นแตกต่างจากวัดอื่น ๆ	0.451		0.346

หมายเหตุ : (TH SarabunPSK ขนาด 12pt. ตัวปกติ)

สมการที่ 1 .....

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย(TH SarabunPSK ขนาด 16pt. ตัวหนา)

เนื้อหา (TH SarabunPSK ขนาด 16pt. ตัวปกติ).....

.....

.....

.....

REFFERENCES (TH SarabunPSK ขนาด 16pt. ตัวหนา)

เนื้อหา (TH SarabunPSK ขนาด 16pt.).....

.....

.....

จริยธรรมในการตีพิมพ์
Publication Ethics

วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีมาตรฐานทางจริยธรรมในการตีพิมพ์บทความ ดังนี้

➤ จริยธรรมของบรรณาธิการ

1. บรรณาธิการมีหน้าที่ พิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหาบทความกับวัตถุประสงค์และขอบเขตของวารสาร
2. บรรณาธิการมีหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพและพิจารณาความถูกต้องของบทความร่วมกับกองบรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิก่อนการตีพิมพ์
3. บรรณาธิการต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้แต่ง ผู้ประเมินบทความ และบุคคลอื่น ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง
4. บรรณาธิการต้องปฏิบัติตามกระบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ ของวารสารอย่างเคร่งครัด
5. บรรณาธิการต้องรักษาความลับของผู้แต่ง
6. บรรณาธิการมีหน้าที่รักษามาตรฐานของวารสาร รวมถึงพัฒนาวารสารให้มีคุณภาพอยู่เสมอ

➤ จริยธรรมของผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ

1. ผู้ทรงคุณวุฒิต้องตระหนักถึงความเชี่ยวชาญตามศาสตร์ของตนเองในการรับประเมินบทความ
2. ผู้ทรงคุณวุฒิต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้แต่ง
3. ผู้ทรงคุณวุฒิต้องตรวจสอบความซ้ำซ้อนของบทความกับงานตีพิมพ์อื่นๆ
4. ผู้ทรงคุณวุฒิต้องประเมินและให้ข้อเสนอแนะตามหลักเกณฑ์ทางวิชาการโดยปราศจากอคติ
5. ผู้ทรงคุณวุฒิควรตรงต่อเวลาในการส่งผลการประเมินบทความ
6. ผู้ทรงคุณวุฒิควรรักษาความลับของผู้แต่งบทความ

➤ จริยธรรมของผู้แต่งบทความ

1. บทความที่ส่งจะต้องเป็นบทความที่ไม่เคยมีการตีพิมพ์หรือเผยแพร่ที่ใดมาก่อน และต้องไม่คัดลอกผลงานผู้อื่นโดยขาดการอ้างอิง
2. หากบทความมีการทดลองเกี่ยวกับมนุษย์หรือสัตว์ ผู้แต่งต้องปฏิบัติตามหลักจริยธรรมในการวิจัยและข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
3. ผู้แต่งควรระบุแหล่งทุนที่สนับสนุนการวิจัย
4. ผู้แต่งควรเคารพความคิดเห็นทางวิชาการของผู้อื่น และแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ
5. ผู้แต่งจะต้องไม่นำส่วนใดส่วนหนึ่งของเนื้อหาในบทความไปตีพิมพ์เผยแพร่ยังแหล่งอื่น ๆ
6. ชื่อผู้แต่งที่ปรากฏในบทความต้องเป็นผู้ที่มีส่วนในผลงานวิชาการนี้จริง